

JOHDANTO

Johdanto taustoittaa käsiteltävän aiheen/tutkimuskysymyksen ja vastaa kysymykseen: miksi?

- Taustoittaa käsiteltävän aiheen/tutkimuskysymyksen ja vastaa kysymykseen: miksi?
- Kuvaa tarkemmin käsiteltävän aiheen politiikkayhteydet ja merkityksen
- Selventää toimintapolitiikan muutostarpeet ja –kohteet
- Lukijan tulee käsittää, miksi aihe on politiikan kannalta keskeinen
- Kertoo tutkimuksen tavoitteen
- Voi sisältää aihetta kiteyttävän kuvion/kuvaajan/taulukon

Kuvaa tarkemmin käsiteltävän aiheen politiikkayhteydet ja merkityksen.

Curabitur tempor, diam euismod posuere rhoncus, nunc neque porttitor risus, et sagittis neque enim at ligula. Sed at erat a neque aliquet lacinia et eu turpis. Phasellus eget lectus mi. Donec odio turpis, luctus eget congue sit amet, efficitur ac velit. Curabitur sit amet facilisis lacus. Integer viverra finibus pulvinar. Mauris sollicitudin pretium mauris, euismod tincidunt felis fermentum vitae.

Selventää toimintapolitiikan muutostarpeet ja -kohteet.

Pellentesque habitant morbi tristique senectus et netus et malesuada fames ac turpis egestas. Nunc maximus tortor non nunc blandit pharetra. Vivamus volutpat, diam sed fermentum molestie, diam erat commodo tortor, elementum posuere sapien turpis non nisi. Aliquam a ante at nisl consequat tempor.

Lukijan tulee käsittää, miksi aihe on politiikan kannalta keskeinen.

Fusce vehicula mauris eu ullamcorper posuere. Curabitur sed feugiat magna. Etiam sollicitu

KUVAILULEHTI

Julkaisija ja julkaisuaika Valtioneuvoston kanslia, ##.##.2017
Tekijät Jouni Tuomisto, Arja Asikainen, Raimo Muurinen, Teemu Ropponen,
Juho-Matti Paavola, Jussi Nissilä
Julkaisusarjan nimi ja numero Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan
julkaisusarja ##/2017
Asiasanat päätöksenteko, päätöstuki, tutkimus, tieto, tutkimustiedon
hyödyntäminen, jaettu ymmärrys
Julkaisun osat/muut tuotetut versiot -
Julkaisuaika Tammikuu, 2017 Sivuja ### Kieli FIN

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2015 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa (www.vn.fi/teas).

Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	1
Kuvaa tarkemmin käsiteltävän aiheen politiikkayhteydet ja merkityksen.	1
Selventää toimintapolitiikan muutostarpeet ja -kohteet.	1
Lukijan tulee käsittää, miksi aihe on politiikan kannalta keskeinen.	1
1.Tiivistelmä	6
2.Tutkimuksen tavoitteet ja taustaa	10
2.1. Yhtäköyttä-hanke ja sen rajaus	10
3.Kirjallisuutta	12
3.1.Tausta	13
3.2.Nykykäytännöt ja niiden kehitystarpeet	13

Tiedon hyödyntämisen nykytilanne	13
Tiedon hyödyntämisen kehitystarpeet	15
3.3.Uudet toimintatavat	17
Joukkoistaminen tiedon kartoittamisen välineenä	19
Analyyysi: Yhdysvaltain presidentinvaalit 2016	21
3.4.Tietopohjaista päätöksentekoa tukevia toimintatapoja ja työkaluja	23
4.Kehitystarpeita	27
4.1.Johdanto	27
4.2.Käytetyt menetelmät	28
4.3.Haastattelujen tulokset	29
Tutkimustiedon kysyntä	30
Tutkimustiedon tarjonta	32
Tutkimustiedon välitys	36
4.4.Päätelmät	39
5.Hankkeen kokeilut	39
5.1.Informaatiomuotoilija talossa	41
Tarkoitus ja tavoite	41
Yhteenveto ja johtopäätökset	41
5.2.Faktantarkastus	43
Tarkoitus ja tavoite	43
Toteutus	43
Tiivistelmä tuloksista	43
5.3.Avoin vaikutusarviointi	45
Tarkoitus ja tavoite	45
Toteutus	46
Yhteenveto tuloksista	46
5.4.Yhteiskirjoittaminen	47
Tarkoitus ja tavoite	47
Yhteenveto ja johtopäätökset	48
5.5.Toteuttamattomat kokeilut	49
Avoimet tutkimusjulkaisut ja keinoäly	49
Kuuma linja -sovellus	51
6.Suosituks	53
6.1.Jaettu ymmärrys tietotyön tavoitteeksi	53
Jaettu ymmärrys valtioneuvoston tietotyössä	54
6.2.Tietokiteet tukemaan tulkintoja päätösvalmistelussa	56
Tietokiteet synnyttävät jaettua ymmärrystä	59
Tieteen menetelmä tuottaa tietokiteitä	59

Tietokiteiden tuottamista tukevat periaatteet	60
6.3.Yhtäköyttä-periaatteet päätöksenteon viitekehyksessä	62
7.Pohdinta	64
Viitteet	65
Liite 1. Jäsennetyt argumentaatiot Yhtäköyttä-periaatteista	69
Perustelut jaetun ymmärryksen käyttöönotolle päätösvalmistelussa	69
Viitteet	79
Liite 2. Kirjallisuuskatsauksen yksityiskohtaiset taulukot	81
Teoreettiset toimintamallit	81
Toimintamallit	88
Työkalut	93
Työkalujen soveltuvuus Yhtäköyttä-periaatteiden tukemiseen	97
Viitteet	99
Liite 3. Tarvekartoituksen yksityiskohtaiset taulukot	101
Aiempi kirjallisuus	101
Haastatellut tahot	106
Liite 4. Informaatiomuotoilukokeilu	108
Tarkoitus ja tavoite	109
Kokeilunomistaja	109
Tietojohtamisen vaihe	109
Kytkeä kirjallisuuskatsaukseen	109
Kytkeä tarvekartoitukseen	110
Toteutussuunnitelma	110
Yhtäköyttä-hankkeen vastuut	111
Tuotos	111
Tuotokset	112
1. Turvapaikkahakemukset maittain ja ajan mukaan	112
2. Turvapaikkahakemusten tilannekuva	113
3. Kansalaisturvallisuuden tila Suomessa	113
4. ”Maahanmuutto & turvallisuus – arvioita nykytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle” -raportin julkistamistilaisuuden infografiikka	114
5. Maahanmuuton tulevaisuuskuva	115
6. Hallitusohjelman seuranta	116
Kokeilua seuranneiden erillisten toimeksiantojen tuotokset	118
7. Maakuntien välinen muuttoliike.	118
8. Migrin verkkosivujen visualisoinnit	119
Viitteet	119
Liite 5. Yhteiskirjoittamiskokeilu	119

Tarkoitus ja tavoite	120
Kokeilunomistaja	120
Kytkeä kirjallisuuskatsaukseen	121
Kytkeä tarvekartoitukseen	121
Kytkeä avoimen arvioinnin kokeiluun	121
Toteutussuunnitelma ja roolitus	121
Yhtäköyttä-hankkeen vastuut	121
Viitteet	122
Liite 6. Maahanmuuttoarviointi	122
Ehdotuksia julkiselle sektorille	122
Ehdotuksia oppilaitoksille	125
Ehdotuksia yrityksille	127
Ehdotuksia kaikille	128
Ehdotuksia ulkomaalaisille työnhakijoille Suomessa	132
Innovaatiotalouden näkökulma	132
Lähtömaakoulutuksen parannusehdotuksia	133
Lähteet	135
Liite 7. Turvattomuusillan faktantarkistus	135
Onko tavallisen kansalaisen turvallisuus vaarantunut maahanmuuton takia?	135
Vastaus	135
Perustelut	135
Onko maahanmuuttajien turvallisuus vaarantunut maahanmuuton vastustajien takia?	137
Vastaus	137
Perustelut	137
Syyllystyvätkö tietyistä maista tulleet tietynlaisiin rikoksiin?	138
Vastaus	138
Perustelut	139
Onko Suomen turvapaikkalainsäädäntö löysempi vai tiukempi kuin muiden EU-maiden?	140
Vastaus	140
Onko poliisien määrä väkilukuun suhteutettuna Suomessa pieni vai suuri?	140
Vastaus	140
Perustelut	140
Tulevatko radikalisoituneet nuoret pääasiassa pääkaupunkiseudulta?	141
Vastaus	141
Perustelut	141
Keitä tarkalleen ottaen ovat turvapaikanhakijat?	141
Vastaus	141
Perustelut	141

Ketkä kansalaiset kokevat turvallisuuden huonontuneen maahanmuuton takia ja millä tavalla?	142
Vastaus	142
Perustelut	142
Viitteet	144
Liite 8. Viestintä ja Yhtäköyttä-työpajat	144
Liite 9. Yhtäköyttä-haku	144
VN-TEAS-hakukuulutus	144
Yhtäköyttä-hakemus	146
Tiivistelmä	147
Tausta	149
Tavoitteet	150
Menetelmät	151
Aiempi työ johon hanke perustuu	151
Hankkeessa tehtävä työ	153
Aikataulu	154
Hankkeen toteuttajat ja työnjako	155
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus	155
Hankkeesta viestiminen	156
Yhteystiedot	156
Palkkaerittely ja hankkeen vaatima työpanos	157
Kirjallisuus	158
Katso myös	159

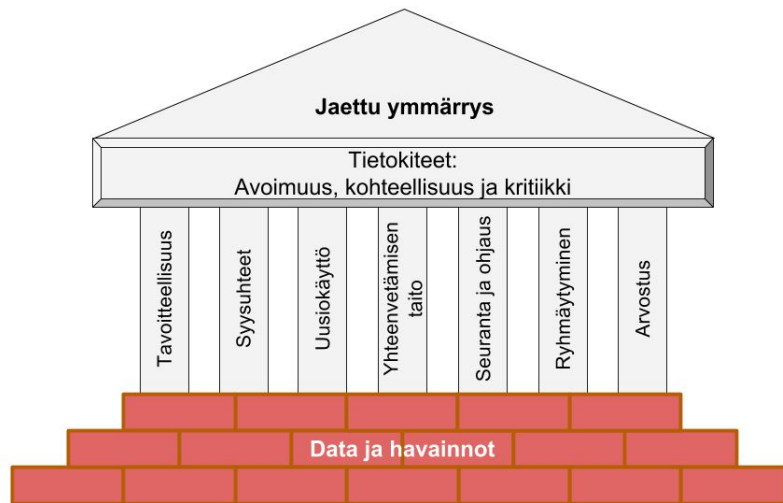
1. TIIVISTELMÄ

Päätösten läpinäkyvyys ja tietopohjaisuus ovat nousseet yhdeksi pääteemaksi niin hallinnon kuin tutkimuksenkin kentällä. Nykyiset tiedonjalostamisen käytännöt ovat hyviä ja lukuisiin muihin maihin verrattuna Suomessa jopa erinomaisia. Kun päätöstä aletaan valmistella, sovitaan tavoitteet, vastuut ja aikataulut ja työtä tekemään valitaan virkamiehet tai toimikunnat, jotka tuntevat asian hyvin. Tietoa työn tekemiseen on yleensä runsaasti. Tiedon runsaus ei kuitenkaan takaa päätösten perustuvan saatavilla olevaan tietoon.

Tutkimuslaitosten ja yliopistojen tuottaman tutkimustiedon rooli päätöksenteossa on merkittävä. Nykyiset toimintatavat eivät kuitenkaan tue saatavilla olevan tiedon hyödyntämistä parhaalla tavalla. Asiantuntijoiden, virkamiesten ja päättäjien työ

tapahtuu käytännössä varsin erillään ja usein pienissä suljetuissa toimikunnissa tai ryhmissä. Tieto kulkee vitkaan eri ryhmien välillä, ja kansalaisten tieto jää usein hyödyntämättä.

Tietopohjaisen päätöksenteon tärkein ongelma ei siis tällä hetkellä ole tutkimustiedon puute vaan tiedon huono sitominen päätöksentekoon avoimuuden ja osallistamisen puutteen sekä tiedon hajanaisuuden takia.

Yhtäköyttä-periaatteet ja niiden merkitys jaetun ymmärryksen tuottamisessa havaintoaineistoista.

Yhtäköyttä-hankkeessa selvitettiin sitä, miten saataisiin tuettua kokonaisvaltaista tietopohjaista päätöksentekoa sekä hyödynnettyä paremmin seuranta-, tieto- ja tutkimusaineistoja. Olennaista ei kuitenkaan ollut vain tuottaa jotain yksittäistä teknistä ratkaisua vaan miettiä tietojärjestelmien, toimintamallien ja eri toimijoiden roolien muodostamaa tehokasta kokonaisuutta, johdonmukaista menetelmää.

Päätöstuessa eivät pelkät faktat riitä vaan tarvitaan myös arvoja. Molempien huolellinen ja kriittinen tarkastelu on tärkeää kokonaistilanteen ymmärtämiseksi ja päätösuositusten antamiseksi. [\[1\]](#) Vaikka omien arvojen sisältö on demokratiassa jokaisen kansalaisen valittavissa, arvomaailman sisäiset ristiriidat ja toimenpiteiden tosiasiallinen kyky tuottaa arvojen mukaisia vaikutuksia ovat samanlaisen kritiikin alaisia kuin muutkin väitteet.

Tutkimustiedon ja arvojen jäsentäminen vaatii hyvin erilaisten tietojen ja myös erimielisyyksien jäsentämistä, ja siksi menetelmän tulee olla yleispätevä. Erimielisyydet ja ratkaisut voivat nousta mistä aiheesta tahansa ja kenen tahansa esittämänä. Niinpä menetelmän tulee sallia tällainen avoin osallistuminen mutta siten, että osallistumissäännöt ohjaavat kohti tieteellisesti kestäviä päätelmiä. Tämä ajattelu vie kohti sellaista menetelmää, jossa pyritään mahdollisimman suureen **avoimuuteen** erilaisten tiedonmurujen keräämisen helpottamiseksi mutta myös tehokkaaseen **kritiikkiin** huonosti perusteltujen näkemysten hylkäämiseksi. Tieteellinen,

havaintoihin pohjaava kritiikki on väitteiden hyvyyden arvioimisen perusta. Nämä periaatteet valittiin lähtökohdaksi, koska ne ovat myös tieteen keskeisiä periaatteita.

Yhdeksi tärkeäksi periaatteeksi nousi **kohteellisuus** eli se, että joka asialla on oma paikka tai kohde, josta löytyy uusin tieto siitä asiasta ja jonne tieto kerätään. Tämä masterkopioajatus on pyrkimyksenä modernissa tietotekniikassakin: kopioita voi olla useitakin, mutta jos versioiden välille tulee eroja, voidaan muut automaattisesti päivittää masterkopiosta, jolloin vältetään moninkertainen tiedonkeruu ja epäselvyydet. Tämä kohteellisuuden periaate tunnistettiin avainasiaksi päätöstuessa, koska se on erityisen tärkeää tietorakenteiden kasvaessa ja mutkistuessa (ja juuri sellaisia päätöstilanteissa tarvittut tietorakenteet ovat) ja koska tämän periaatteen noudattamisessa tuntuu olevan erityisen paljon puutteita.

Näiden kolmen periaatteen avulla on päätösten valmistelussa mahdollista pyrkiä **jaettuun ymmärrykseen**. Jaettu ymmärrys tarkoittaa tilannetta, jossa eri osapuolten näkemykset on kuvattu niin kattavasti, että on tiedossa, mistä päätökseen liittyvistä faktoista ja arvoista ollaan samaa mieltä, mistä eri mieltä ja miksi. Monet poliittiset kriisit nykyaikana tuntuvat syntyvän juuri siksi, että yhteiskunnassa ei ole saavutettu jaettua ymmärrystä tärkeistä poliittisista kysymyksistä. Itse asiassa Hillary Clinton sanoi puheessaan hävittyään presidentinvaalit, että heillä ei ollut oikeaa kuvaa kansalaisten ajatuksista ja tarpeista, mikä juuri tarkoittaa jaetun ymmärryksen puutetta. ^[2] (Ja hänen kannattajansa ovat väittäneet, ettei sitä ole myöskään voittaneella Donald Trumpilla.)

Avoimuuden, kohteellisuuden ja kritiikin puute näyttää useimmiten liittyvän epäonnistumisiin jaetun ymmärryksen syntymisessä. Näiden periaatteiden noudattaminen vaatii verkkotyötilan, johon kaikki asiaankuuluva tieto voidaan laittaa kaikkien nähtäville. Verkkotyötilan on sallittava avoin osallistuminen niin, että tieto ei hajoa tai vääristy. Verkkotyötilan lisäksi tarvitaan sopivat tietorakenteet ja toimintamallit, joiden avulla tieto pidetään järjestyksessä.

Tärkein menetelmä pitää tieto järjestyksessä on tunnistaa täsmällisiä kysymyksiä, joihin vastauksen löytäminen on tietotyön keskeisin tehtävä. Kysymysten on a) palveltava päätöksenteon tarpeita ja oltava tutkimuskysymyksiä eli sellaisia, joihin b) voidaan vastata tieteellisen tiedon avulla ja joiden c) vastausyrityksiä voi kritisoida tieteellisin perustein.

Tietokiteeksi kutsutaan sellaista tutkimuskysymyksen ympärille rakennettua tietojen kokonaisuutta, joka noudattaa avoimuuden, kohteellisuuden ja kritiikin periaatteita ja pyrkii jaettuun ymmärrykseen vastauksesta käyttäen havaintoaineistoja perusteluna. Tietokide onkin tässä työssä tunnistettu tärkeimmäksi tiedon jäsentämisen työkaluksi tai tieto-olioksi, joka ohjaa päätösvalmistelutyön etenemistä.

Näistä lähtökohdista tehtiin kirjallisuuskatsaus. Tavoitteena oli löytää menetelmiä ja käytäntöjä, jotka voisivat tällaista työtä edistää ja tukea. Etsimme tarkalla silmällä kuvauksia siitä, millä tavalla toteutettuna nämä periaatteet ovat johtaneet hyviin tai kehnoin tuloksiin. Kirjallisuuskatsauksessa löytyi paljon materiaalia, jossa näitä periaatteita, varsinkin avoimuutta, oli sovellettu uusilla ja tehokkailla tavoilla. Samalla löysimme paljon viitteitä siitä, että lukuisissa tilanteissa näiden periaatteiden

laiminlyönti oli johtanut epäonnistumisiin. Sama viesti nousi tarvekartoituksessa, jossa haastattelimme kymmeniä suomalaisia avainhenkilöitä.

Kirjallisuuskatsauksesta nousi esiin myös huomio siitä, että tutkimustieto on vain yksi osa päätöksenteossa käytettävää tieto- ja arvopohjaa. Tämäkin puoltaa jaetun ymmärryksen toimintamallia, jossa tietoa jäsennetään kattavasti monista eri lähteistä, samoin poliitikkojen tarve saada tutkittua tietoa laajoista kokonaisuuksista kuten asuntopoliitikasta.

Myös Yhtäköyttä-hankkeen toteuttamista kokeiluista löytyi konkreettisia suosituksia tietotyöhön. Informaatiomuotoilu todettiin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi jopa siinä määrin, että tällaista työtä alettiin hankkeen innoittamana järjestää pysyvämmäksi toiminnaksi. Käytännön hankaluuksiakin ilmeni, kuten julkisuus- ja käyttöoikeuskysymykset. Samanlaisten ongelmien kanssa painittiin toisessa kokeilussa koskien yhteiskirjoittamista eli vielä muokattavana olevien dokumenttien jakamisena reaaliaikaisesti muiden nähtäväksi ja kirjoitettavaksi. Kokemukset olivat varovaisen myönteisiä. Tietokiteitä ja jaettua ymmärrystä tuotettiin maahanmuuttoa koskevassa avoimessa arvioinnissa, johon osallistuminen kuitenkin jäi toivottua vähäisemmäksi.

Jaettu ymmärrys

Tilanne, jossa eri osapuolten näkemykset on kuvattu niin kattavasti, että on tiedossa, mistä päätökseen liittyvistä faktoista ja arvoista ollaan samaa mieltä, mistä eri mieltä, ja miksi. Jaetun ymmärryksen avulla pitäisi siis pystyä ennakoimaan, minkä päätösvaihtoehdon joku osapuoli valitsisi ja miksi.

Avoimuus

Kaikki tieto on kaikkien nähtävillä koko ajan. Kuka tahansa voi osallistua työn tekemiseen missä vaiheessa tahansa ja vaikuttaa lopputulokseen. Vain osallistumisen sisältö ja laatu ratkaisevat, ei osallistujan asema.

Kohteellisuus

Tuotos kirjoitetaan siten, että ajantasainen luonnos ja asiaan liittyvät tiedot ovat jatkuvasti löydettävissä samasta paikasta. Myös muokkaukset tehdään samaan luonnokseen niin, ettei rinnakkaisia versioita synny.

Kritiikki

Tuotos on jatkuvasti kommentoitavissa ja kritisoitavissa, ja pätevä (eli [tarkempien sääntöjen](#) mukaan hyväksyttävä) kritiikki huomioidaan sisällössä.

Tietokide

Sellainen tutkimuskysymyksen ympärille rakennettu tietojen kokonaisuus, joka noudattaa avoimuuden, kohteellisuuden ja kritiikin periaatteita ja pyrkii jaettuun ymmärrykseen vastauksesta käyttäen havaintoaineistoja perusteluna.

Jaetun ymmärryksen tavoitteen pohjalta ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

- Toimenpide 1. Jaettu ymmärrys otetaan ääneenlausutuksi tavoitteeksi niissä päätösvalmisteluhankkeissa, joissa Yhtäköyttä-hankkeen suosituksia aletaan toteuttaa.
- Toimenpide 2. Hankkeiden valmistelutyö toteutetaan avoimessa verkkotyötilassa. Muitakin työkaluja voi edelleen käyttää, mutta kaikki tieto tuodaan heti myös verkkotyötilaan.
- Toimenpide 3. Asiat jäsennetään verkkotyötilaan kohteellisesti eli asian mukaan, ja asioille määritellään tutkimuskysymykset.
- Toimenpide 4. Hankkeesta vastaava avaa hankkeen tavoitteet, aikataulun ja tehtävälistan avoimesti nähtäväksi ja ylläpitää niitä hankkeen ajan.

Tietokiteiden käytön lisäämiseksi ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

- Toimenpide 5. Valtioneuvoston kanslia ja tutkimuslaitokset kokeilevat yhdessä tietokiteiden tuottamista valituissa päätösvalmisteluprosesseissa tai VN-TEAS-hankkeissa.
- Toimenpide 6. Tietokiteiden tuottamiseen annetaan koulutusta asiantuntijoille yli sektorirajojen.
- Toimenpide 7. Valitaan lainvalmisteluhanke, jonka ennakoarviointi toteutetaan käyttämällä tietokiteisiin perustuvaa vaikutusarviointia. Kokeilun opetukset otetaan käyttöön uusissa hankkeissa.
- Toimenpide 8. Jokin merkittävä päätöksenteon tukimalli (kuten Sisu-malli tai talousmalli) muutetaan internetissä toimivaksi avoimeksi malliksi. Samalla kerätään kokemuksia laajan ja monimutkaisen mutta päätöksenteon kannalta monikäyttöisen mallin kehittämisestä ja avoimesta käytöstä.

Muiden Yhtäköyttä-periaatteiden edistämiseksi ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

- Toimenpide 9. Otetaan valtioneuvoston kanslian toiminnassa käyttöön työkaluja ja käytäntöjä, jotka edistävät periaatteiden toteutumista. Näitä ovat esimerkiksi
 - o visualisointityökalut ja käytännöt, joita kuvataan tarkemmin liitteessä 4, ja
 - o liitteen 2 lopussa mainitut suositeltavat tietokoneohjelmat.
- Toimenpide 10. Lisätään yhteiskirjoittamista valtioneuvoston toiminnassa sekä sisäisessä että avoimessa sisällöntuotannossa. Lähdetään nopeasti liikkeelle ottamalla käyttöön olemassaolevia toiminnallisuuksia kuten Office 365:n tiedostonjakomahdollisuudet.
- Toimenpide 11. Valikoiduissa valtioneuvoston hankkeissa siirrytään yhteiskehittämiseen (co-creation). Järjestetään myös koulutusta toimintamallin edistämiseksi.
- Toimenpide 12. Rekrytoidaan ja koulutetaan fasilitaattoreita tietotyön edistämiseksi ja työkuorman tehokkaaksi jakamiseksi. Tavoitteena on operatiivinen kapasiteetti, jonka avulla valtioneuvoston työntekijät voivat delegoida avoimesti valmisteltavien asioiden tiedonkeruuta ja jäsentämistä talon ulkopuolelle.

2. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TAUSTAA

2.1. Yhtäköyttä-hanke ja sen rajaus

Yhteiskuntapolitiikan valmistelun, päätöksenteon ja toimeenpanon tulisi perustua tutkittuun tietoon. Tämä periaate on nostettu Suomessa ja lukuisissa muissa maissa keskeiseksi päätöksenteon kehittämisen tavoitteeksi ja se on myös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen lähtökohta^[3]. Tieto auttaa meitä kohdistamaan politiikkatoimet oikein, säästämään yhteiskunnan voimavaroja ja välttämään huonoja vaikutuksia^[4]. Lisäksi vahva tietopohja auttaa välttämään päätöksenteon ristiriitoja^[5]. Ihannetilanteessa päätöksenteko perustuukin perusteelliseen ja monipuoliseen tutkimukseen.

Näyttöpohjaista päätöksentekoa käsittelevät tutkimukset ja raportit viittaavat kuitenkin siihen (Ks. seuraava kappale “Kirjallisuus”), että vaikka tutkimustietoa ja näyttöpohjaisuutta pidetään tärkeänä, se ei käytännössä toteudu halutulla tavalla. Haasteita tiedon hyödyntämiselle voi olla joko tutkimustiedon tarjonnassa (luotettavaa ja hyödynnettävää tietoa ei ole käytettävissä), kysynnässä (ei haluta tai

osata soveltaa tietoa päätöksenteossa) tai välityksessä (tarpeellista tietoa ei löydetä sopivassa muodossa).

Mitä siis voitaisiin tehdä, jotta tutkimustietoa saataisiin tukemaan päätösvalmistelua oikeaan aikaan ja sopivassa muodossa? Miten tieto sidotaan päätöksentekoon?

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Oxford Research Oy ja Open Knowledge Finland ry selvittivät näitä kysymyksiä Yhteiset tietokäytännöt tutkimuksessa ja päätöksenteossa -hankkeessa (Yhtäköyttä), joka toteutetaan osana valtioneuvoston vuoden 2015 selvitys- ja tutkimussuunnitelmaa.

Syksyllä 2015 ja keväällä 2016 hankkeessa perehdyttiin tutkimustiedon hyödyntämisen nykykäytäntöihin ja niiden kehitystarpeisiin valtioneuvoston päätösvalmistelussa haastatteleamalla päättäjiä, virkamiehiä ja tutkijoita. Lisäksi kartoitettiin menetelmiä ja työkaluja, jotka voisivat tukea tutkimustiedon hyödyntämistä sekä kokeiltiin näitä käytännössä, jotta opittaisiin enemmän niiden käytettävyydestä valtioneuvostossa.

Yhtäköyttä-hankkeessa tarkasteltiin nimenomaan valtioneuvoston tietotyötä ja sen kehittämistä. Erityisenä mielenkiinnon kohteena oli VN-TEAS-toiminta ja sen tuottaman tiedon jalostaminen osaksi päätöksentekoprosessia. Koska aihe on laaja ja moniulotteinen, hankkeessa oli tehtävä käytännöllisiä rajauksia mahdollistamaan konkreettiset ja hyödylliset lopputulokset.

Yhtäköyttä-hankkeen työhypoteesina on, että tutkimustyössä, päätöksenteossa ja kansalaisosallistumisessa voidaan käyttää täsmälleen samoja tietorakenteita sekä osallistumiskäytäntöjä ja -sääntöjä. Niinpä hankkeessa ei haluttu rajoittaa tarkastelemaan vain tietyn ryhmän toimintaa, vaan päinvastoin on tärkeää, että suunnitellut toimintamallit ovat yleiskäyttöisiä ja kaikille ryhmille hyödyllisiä. Tästä näkökulmasta muihin kuin yleiskäyttöisiin toimintamalleihin tulee suhtautua varauksella.

Myös substanssiaiheen mukainen rajaaminen toisi ongelmia, koska yhteiskunnalliset päätösasiat yleensä ovat monitahoisia ja ylittävät organisaatioiden ja tieteenalojen rajat.

Niinpä hankkeessa on rajauduttu tarkastelemaan tietotyötä sinänsä yrittämättä kytkeä sitä johonkin nimenomaiseen tietoprosessiin kuten lakivalmisteluun, strategiatyöhön tai jonkin tietyn organisaation työhön. Tarkastelussa on siis tietotyö yleensä ja päätösvalmistelussa erityisesti. Olennaista on tunnistaa niitä periaatteita, jotka tukevat tällaista tiedon jalostamista, ja käytännön työkaluja, jotka helpottavat periaatteiden noudattamista.

Työtä suunniteltiin tältä pohjalta kuitenkin jatkuvasti tarkastellen sitä, nouseeko näyttöä lähtökohtana olevia hypoteeseja vastaan.

THL:ssä on tutkimustiedon hyödyntämistä päätöksenteossa tutkittu useiden vuosien ajan, ja yksi virstanpylväs oli aihetta käsittelevä väitöskirja vuodelta 2013. [\[6\]](#) Siinä tarkasteltiin erityisesti vaikutusarviointien roolia päätösvalmistelussa ja tunnistettiin

useita tällaista tietotyötä tukevia periaatteita. Nämä periaatteet otettiin Yhtäköyttä-hankkeessa tärkeäksi lähtöhypoteesiksi ja kriittisen tarkastelun kohteeksi. Monet niistä läpäisivät kritiikin ja päätyivät Yhtäköyttä-periaatteisiin. Periaatteisiin viitataan eri puolilla raporttia, mutta niiden sisältö kuvataan tarkemmin raportin loppupuolella kappaleessa *Suositukseset*.

Yhtäköyttä-periaatteet eivät tarkoita, että kaikki nykyisen kaltainen tai periaatteista poikkeava tietotyö pitäisi lopettaa ja siirtyä pelkästään esimerkiksi tietokiteisiin. Periaatteet ovat lisä nykyiseen työkalupakkiin, jonka kaikki nykyiset työkalut ovat edelleen käytettävissä. Rohkenemme kuitenkin väittää, että esitettävillä periaatteilla on potentiaalia syrjäyttää muutamia nykyajan keskeisiä tietotyökaluja tehottomina, aivan samalla tavalla kuin moottorisaha on korvannut pokasahan ja akkuporakone vintilän. Eikä mahdotonta ole sekään, etteikö tietotyön moottorisahaa jossain vaiheessa kytketä saumattomaksi osaksi laajempaa tietotehdasta kuten Ponsen metsäkoneessa.

Tutkimustieto tulee käytetyksi aiempaa paremmin silloin, kun kaikki muukin tieto jäsennetään samaan pakettiin. Silloin tulee poliittisesti vaikeammaksi sivuuttaa tietoa väittämällä, että 'päätöksessä pitää huomioida monia muitakin tekijöitä', jos nekin tekijät ovat mukana tarkastelussa eikä päätös silti näytä järkevältä.

Tästä seuraa, että kun halutaan lisätä tutkimustiedon käyttöä päätöksenteossa, on yllättäen lisättävä tietotyötä muun tiedon kimpussa. Siksi Yhtäköyttä-hankkeessa ei keskitytty pelkkään tutkimustietoon, vaan tarkasteltiin tutkimustiedon roolia muun tiedon osana päätöksentekoa tukevan tietotyön kokonaisuudessa. Hankkeen työn arveltiin olevan hyödyllisintä, kun tunnistettuja periaatteita peilataan toisaalta tutkimus- ja muuhun kirjallisuuteen ja toisaalta suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiin sekä lisäksi kokeillaan joitakin periaatteista nousevia käytännön ratkaisuja todellisissa tilanteissa. Näistä ajatuksista päädyttiin tekemään kirjallisuuskatsaus, tarvekartoitus ja useita kokeiluja, joiden opetuksia on koottu tähän raporttiin.

3. KIRJALLISUUTTA

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan tieteellistä ja asiantuntijakirjallisuutta tutkimuksen hyödyntämisestä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Erityisesti kiinnostuksen kohteena ovat tiedon hyödyntämisen haasteet ja erilaiset viitekehykset tai konkreettiset ratkaisut haasteiden voittamiseksi. Tarkasteluun ei ole otettu erilaisia matemaattisia mallitusmenetelmiä, jotka ovat kokonaan oma aiheensa, eikä päätösvalmistelun jälkeisiä varsinaisen päätöksenteon haasteita.

Tavoitteena on tuottaa yhteenveto kirjallisuudesta löytyvistä näkökulmista siten, että syntyisi johdonmukainen kuvaus periaatteista, joiden noudattaminen edistäisi tutkimustiedon käyttöä. Sopivana lähtökohtana tässä ovat Andrews [\[7\]](#) ja Tuomisto ym [\[8\]](#), jotka tarjoavat keskenään varsin samanlaisia periaatteita. Muuta kirjallisuutta

peilataan näihin periaatteisiin ja tutkitaan, ovatko esitetyt näkemykset niitä puoltavia, vastustavia tai täydentäviä.

Yleispäätelmänä voi todeta, että tutkimuskirjallisuudesta löytyy kohtalaisesti näitä periaatteita tukevia yleisiä näkemyksiä ja kommentteja. Sen sijaan ei näytä löytyvän sellaisia tutkimuksia, joissa nimenomaan olisi verrattu tietyn periaatteen toimivuutta kokeilemalla sen soveltamista tai hylkäämistä vertailukelpoisessa asetelmassa. Periaatteiden soveltuvuutta on kuitenkin koeteltu eri aloilla hyvällä menestyksellä. Esimerkiksi Linux-käyttöjärjestelmän kehittäminen noudattaa tiukasti avoimuuden ja kohteellisuuden periaatteita, ja näitä on pidetty sen menestyksen osatekijöinä; tällaisia esimerkkejä ei kuitenkaan tässä katsauksessa ole kattavasti tarkasteltu.

3.1. Tausta

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää, mitkä olisivat hyvät ja johdonmukaiset menetelmät ja työkalut, joiden avulla tutkimustiedon jalostamista ja hyödyntämistä valtioneuvoston päätösvalmistelussa, päätöksenteossa ja strategisessa johtamisessa voidaan parantaa. Tärkeää on myös ymmärtää niitä periaatteita, joita nämä menetelmät ja työkalut edistävät.

Erityisesti tarkastellaan tutkimustietoa valtioneuvoston (VN) päätöksenteossa. Tässä ei kuitenkaan tarkastella sitä, miten ja millä perusteella lopullinen poliittinen päätös aikanaan tehdään. Toki tavoitteena on, että päätösvalmistelu auttaa sekä päättäjää valitsemaan arvojen mukaisen ratkaisun että ulkopuolista tarkkailijaa ymmärtämään, millä perusteella lopulliseen päätökseen päädyttiin.

Katsauksen tarkoitus ei ole kattavasti kuvata nykyisiä tietokäytäntöjä. Jonkinlaisia yleishuomioita kuitenkin esitetään, koska ne auttavat ymmärtämään, miksi nykykäytäntöjä olisi syytä kehittää. Katsauksen keskeisenä tehtävänä onkin käydä läpi tuoretta aineistoa erityisesti Suomesta mutta myös kansainvälisesti.

3.2. Nykykäytännöt ja niiden kehitystarpeet

Tiedon hyödyntämisen nykytilanne

Kokonaisuutena katsoen viime vuosina on aktivoitunut ja edistytty hyvää vauhtia avoimen päätöksentekokäytännön piirissä. Tiedon avoimuus, päätösten läpinäkyvyys ja tietopohjaisuus ovat nousseet yhdeksi pääteemaksi ja aiheen ympärille on rakentunut laaja verkosto aktiivisia ihmisiä, toimikuntia, projekteja, strategioita ja yrityksiä. Avoin päätöksentekokäytäntö sekä tiedon avoin saatavuus ja laaja hyödyntäminen on otettu huomioon lähes kaikissa tulevaisuuden strategisissa linjauksissa niin ministeriöissä, tutkimusorganisaatioissa kuin valtionhallinnossakin (OHRA-suositukset ^[9], Poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantaminen – tavoitteet todeksi^[10]). Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa useat eri tekijät ja organisaatiot ovat kehittäneet avoimuuden ja tietoon perustuvan päätöksenteon toimintaohjeita, menetelmiä, työkaluja ja palveluita.

Tiedon avoin saatavuus on ollut suomalaisessa julkishallinnossa strategioiden keskiössä, ja työn helpottamiseksi on käynnistetty julkishallinnon JulkiICT [\[11\]](#), jonka lopputuloksena on tuotettu konkreettista ohjeistusta tiedon avaamiseksi. Lisäksi Poikola ym. [\[12\]](#) ovat haastatelleet suuren joukon hallinnon virkamiehiä ja tuottaneet työnsä pohjalta jopa teknisiä ratkaisuja sisältävän varsin yksityiskohtaisen oppaan datojen avaamisesta. Näiden ohjeistusten pohjalta on rakennettu jo tarjolla oleva, toimiva verkkopalvelu avoindata.fi, jossa kunnat, tutkimusorganisaatiot ja muut tiedon tuottajat voivat avata aineistojaan. Avoimen datan taloudellisista hyödyistä on raportoitu selvityksessä, jossa tutkittiin kolmen englantilaisen avointa dataa tarjoavan tietokeskuksen hyötyjä. Raportin tärkeimmät johtopäätökset olivat [\[13\]](#):

Taloudellinen hyöty	Laadullinen hyöty
Hyvin merkittävät hyödyt tutkimuksen, opetuksen ja opiskelun tehokkuudessa	Käyttäjähaastatteluissa korostui käyttäjien ja datan tallentajien kokema hyöty erittäin positiivisena palautteena.
Käyttäjien kokemat hyödyt ylittävät ylläpidosta aiheutuvan taloudellisen panostuksen	Akateemiset käyttäjät kokivat datan avoimen saatavuuden olevan erittäin tärkeää heidän työnsä kannalta.
Mitä laajempi käyttäjäjoukko, sitä hyväksyttävämmäksi koettiin tietokeskusten ylläpitoon käytetyt investoinnit.	Tietokeskusten tallentajat kokivat, että datan tarjoaminen akateemiseen käyttöön pitkällä tähtäimellä on erittäin hyödyllistä.

Henrik Jussila on puolestaan tarkastellut "Päätöksenteon tukena vai hyllyssä pölyttymässä?" [\[14\]](#) -raportissaan kansanedustajien näkökulmasta tutkimustiedon käyttöön liittyviä kysymyksiä ja kerännyt seuraavia vastauksia:

Mistä kansanedustajat saavat tietoa tutkimuksista?	<ul style="list-style-type: none"> • media (televisio, radio, sanomalehdet, internet), • tiedotteet • seminaarit ja tietoiskut
Miten kansanedustajat näkevät tutkimustiedon roolin päätöksenteossa?	<ul style="list-style-type: none"> • antaa uusia ideoita päätöksentekijöille, • nostaa aiemmin tiedostamattomia ongelmia päättäjien tietoon, • auttaa päätöksentekijöitä hahmottamaan yhteiskunnallisia ongelmia • sen avulla on helpompi perustella tulevia tai tehtyjä päätöksiä (90 %)
Mitkä tekijät edistävät tutkimustiedon käyttöä?	<ul style="list-style-type: none"> • tietoa ei tarvitse lähteä erikseen etsimään, vaan tutkimusjulkaisuja tarjotaan edustajille suoraan, esim. sähköpostitse • tutkimus on ajankohtainen ja merkittävä • siinä on selkeitä toimenpide-ehdotuksia ja tiivistelmä, • tutkimuksesta on saatu tietoa mediasta, tiedotteista tai seminaareista, • tutkimus tukee edustajan ajamaa politiikkaa • se on kirjoitettu hänen äidinkielellään.

Tiedon rooli vähenee sitä enemmän mitä pidemmälle asia on edennyt eduskunnassa [\[15\]](#): 1) Tutkimus nostaa sosiaalisia kysymyksiä keskusteluun. 2) Kysymys politisoituu, ja puolueet ja etujärjestöt muodostavat siitä kantansa. 3) Eduskunta alkaa

päästä yhteisymmärrykseen asiasta, ja hallitus tuottaa lakiesityksen päätettäväksi. Valiokunnissa alkaa tietointensiivisin vaihe, kun asiaan perehdytään. 4) Varsinainen päätöksenteko on yleensä äänestys, jossa poliittiset näkökulmat ohittavat täysin tutkimustiedon. 5) Tehdyn päätöksen puolustelu (hallitus) tai haukkuminen (oppositio) valikoidun tutkimustiedon perusteella.

Parhailtaan on käynnissä myös julkishallinnon asianhallintajärjestelmän kehitystyö. Järjestelmän arkkitehtuurikuvauksen mukaan tavoitteet sisältävät paljon tutkimustietoon pohjautuvaa päätöksentekokäytäntöä tukevia periaatteita (kuten yhteiskäyttöisyys, avoimuus, ryhmätyöskentely, kohteellisuus), mutta valitettavasti vaikuttaa kuitenkin siltä, että järjestelmästä voi epäonnistuessaan muodostua pelkästään asiakirjojen ja asioiden hallintaan tarkoitettu tuote [\[16\]](#). Sen on tosin tarkoitus olla kytkettynä muihin järjestelmiin, kuten ryhmätyötilaan ja joukkoistamisen mahdollistavaan ohjelmistoon. Parhaimmillaan järjestelmä voisi siis tarjota mahdollisuudet avoimen päätöksentekokäytännön jalkauttamiseen, jos tämä pidetään yhtenä suunnittelun peruslähtökohdista.

Tiedon hyödyntämisen kehitystarpeet

Tärkeitä kehitystarpeita kuitenkin on. Erityisen haastavia ovat tilanteet, joissa pitäisi päättää erittäin monimutkaisista ja pitkävaikutteisista asioista kuten pakolaiskysymyksestä, alkoholilaista, ilmastopimuksesta, energiaverotuksesta tai perustulosta. Silloin ei yhden asiantuntijan tietämys riitä, eivätkä edes monipuolisen asiantuntijaryhmän resurssit ehkä riitä monimutkaisen tilanteen haltuunottoon.

Syitä tieteellisen tiedon käytön ongelmiin päätöksenteossa: 1) Tiede ei anna yksiselitteisiä vastauksia. 2) Tieteellinen tieto politisoituu. 3) Tutkimustieto sosiaalisista kysymyksistä on aina epävarmaa. 4) Tiede ei voi ratkaista arvokysymyksiä. [\[15\]](#)

Usein kuulee epäilyjä sen suhteen, että parhaat päätökset syntyisivät, kun suuri joukko ihmisiä pohtii asiaa hyödyntäen kaikkea käytettävissä olevaa tietoa. Sen sijaan oman näkemyksen ylivertaisuuteen uskomisen on tavallista, ja siihen on myös kognitiivisia perusteita [\[17\]](#). Imeisesti uskotaan, että oma näkemys on paras, vaikka samalla ei uskota muiden päätyvän samaan päätelmään, jos tietoa on tasapuolisesti tarjolla. Avoimen päätöksenteon tavoitteena on sekä auttaa löytämään kriittikkestäviä vaihtoehtoja että välttämään vastaavanlaiset menettelytapoihin liittyvät kohut.

Tiedon saatavuuden ja hajanaisuuden on havaittu olevan ongelma julkishallinnon toiminnassa esimerkiksi Design for government -kurssilla tehdyissä haastatteluissa. Tietoa on runsaasti tarjolla, mutta sen etsiminen ja yhteenvetojen laatiminen on erittäin työlästä. Vuoden 2015 Design for government -kurssilla tehdyt työt ehdottavat tiedon saatavuuden parantamiseksi ainakin Sammio-nimellä kulkevaa alustaa, jonka kautta olisi pääsy kaikkeen hallinnolliseen ja julkisten tutkimuslaitosten tuottamaan tietoon. Samaisen kurssin toisessa harjoitustyössä ehdotetaan alustaa nimeltä Lähde, joka tarjoaisi avointa ja joustavaa hallintoa tukevan

ympäristön. Siellä eri aihepiirien ja aloitteiden parissa työskentelevät voisivat verkostoitua sekä jakaa tietoaan ja käytäntöjään, myös kansalaisille.

Tietojen avaamisen periaatteellinen ja tekninen tukeminen ei kuitenkaan vielä johda siihen, että tietoa hyödynnettäisiin päätösvalmistelussa. Vaikka tieto olisi kerättyä yhteen paikkaan ja se olisi tarjolla, se vaatii päätöksentekijän näkökulmasta kuitenkin vielä jalostamista ollakseen oikeasti käyttökelpoista. Raivion Valtioneuvoston kanslialle tekemän raportin ”Näyttöön perustuva päätöksenteko – suomalainen neuvonantojärjestelmä” tarjoaakin tähän konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joista tiedon hyödynnettävyyden näkökulmasta ehkä tärkein on tiedeanalyysiyksikön perustaminen ^[15]. Edellä mainittu raportti sisältää hyvin paljon samoja elementtejä kuin vasta julkaistu Future directions for scientific advice in Europe ^[18]. Jälkimmäisen julkaisun yksi ehdotuksista on pystyttää portaali, jossa päätöksentekijät käynnistävät avoimia tietopyyntöjä, joihin alan asiantuntijat vastaavat. Tämä portaali voisi olla osa edellä mainitun tiedeanalyysiyksikön toimintaa. Portaali tukisi ajatusta siitä, että tieto tulee päätöksentekijän luo, ja se mahdollistaisi myös avoimen kritiikin, osallistumisen ja parhaan mahdollisen tiedon saatavuuden.

Brandt ja työryhmä (2013)^[19] tekivät laajan katsauksen tieteidenväliseen kestäväen kehityksen tutkimuksessa. Tieteidenvälisyydellä tarkoitetaan tässä tutkimusta, joka on sekä vahvasti eri tieteenaloja yhdistelevää että eri sidosryhmiä osallistavaa (englanniksi transdisciplinary). Artikkelitunnistaa viisi haastetta: tieteidenvälisyys lisääntyy, mutta viitekehykset ovat epäyhtenäiset; käytetyt menetelmät eivät ole johdonmukaisia; tieteidenväliset parhaan käytännöt eivät toteudu julkaistuissa artikkeleissa; sidosryhmille välitetään tietoa mutta todellinen voimaannuttaminen harvoin toteutuu; tieteidenvälisellä tutkimuksella on vaikea saada kovaa tieteellistä vaikutusta. Yhtäköyttä-hankkeessa pyritään vastaamaan juuri näihin haasteisiin.

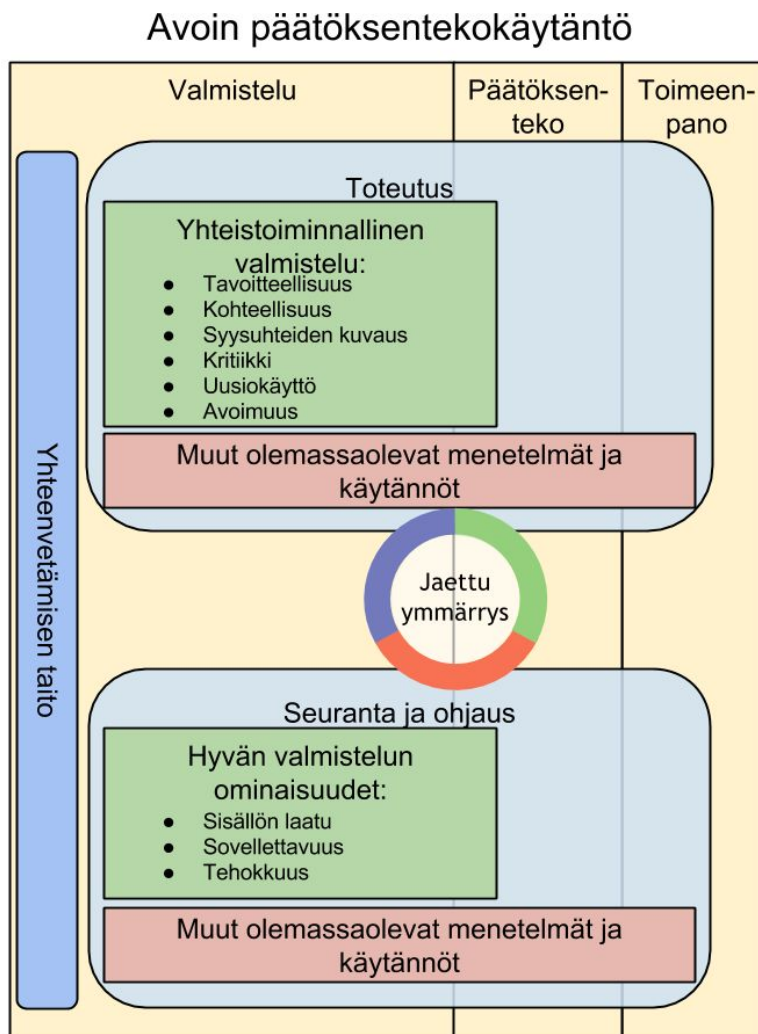
Pahl-Wostl ja työryhmä (2013)^[20] tutkivat, miksi globaalimuutoksen tutkimus etenee toivottua hitaammin ja miten asiaa voi parantaa. Päätelmissä puolustetaan mm. laajaa monitorointia ja siihen perustuvaa evolutiivista päätöksentekoa, laajoja tietoaineistoja ja -kantoja lukuisien tapaustutkimusten tekemiseen ja niistä oppimiseen, yhteistyötä ja integroituja menetelmiä, menetelmätestausta eri tilanteissa, laajoja yhteishankkeita monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseen ja tiedon vapaata jakamista, tutkijoiden ja päättäjien yhteistyötä sekä tiedon yhteiskehittämistä pitkäkestoissa moniammatillisissa hankkeissa tutkijoiden, päättäjien ja sidosryhmien kesken. Data kerättiin nettikyselynä, asiantuntijahaastatteluna ja työpajoina. Artikkelissa myös tunnustetaan tärkeäksi ymmärtää, miten eri toimijat näkevät tilanteet eri tavalla ja toimivat eri tavoin. Päätelmät siis tukevat jaetun ymmärryksen tuottamista.

Tärkeiksi puutteiksi tunnustetaan kattavat menetelmät tieteen yhteistuottamiseen, tiedon vertailtavuus ja jaettavuus sekä datan tuottamisen ja jakamisen yhdenmukaisuus. Sitouttava osallistaminen tunnustetaan tärkeäksi. Artikkelissa myös tunnustetaan tutkimuskäytäntöjen ja -rahoituksen ongelma tukea perinteisiä ja estää uusia yhteiskehittämiseen ja jakamiseen perustuvia käytäntöjä. ^[20]

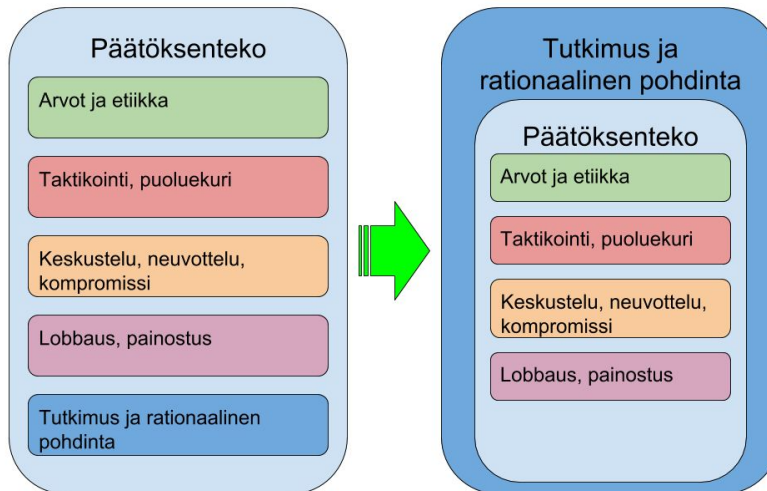
Stirling (2010)^[21] puolustaa moniäänistä ehdollista päätöstukea, eli savolaisittain "voihan se olla niinkin, vaan voihan se olla näinkin". Usein tutkimustieto ei riitä antamaan yksiselitteisiä vastauksia, eikä näennäisen yksiselitteisiin vastauksiin pidä

sortua, vaikka sellaisiin olisi poliittista painetta. Artikkelin analysoi todennäköisyyksien ja mahdollisuuksien ulottuvuuksissa erilaisia epätietoisuuden lajeja. Helpoin on riski. Siinä epätietoisuus sekä mahdollisuuksien että todennäköisyyksien osalta on pientä. Epäselvyys (ongelmalliset mahdollisuudet, ongelmattomat todennäköisyydet) ja epävarmuus (ongelmattomat mahdollisuudet, ongelmalliset todennäköisyydet) ovat hankalampia. Pahin on tietämättömyys, jossa molemmat ulottuvuudet ovat ongelmallisia. Silloin mm. joustavuus, osallistaminen ja tilanteen seuranta ovat hyviä toimintatapoja. Monimutkaisessa maailmassa tieteen ei tarvitsekaan tarjota ehdottomia vastauksia, vaan se voi auttaa ymmärtämään erilaisia mahdollisia kehityskulkuja.

3.3. Uudet toimintatavat

Kuva 3-1. Avoimen päätöksentekokäytännön olennaiset osat. Jaetun ymmärryksen tuottaminen on toiminnan keskiössä. (18)

Kuva 3-2. Tutkimustiedon viitekehys päätöksenteossa. Vasemmalla on perinteinen lähestymistapa, jossa tutkimustieto on yksi vaikuttava tekijä muiden joukossa. Oikealla on uusi ehdotus, jossa rationaalinen pohdinta ulotetaan tarkastelemaan paitsi substanssialueen tutkimuskysymyksiä myös itse päätösprosessia kokonaisuutena.

Suomi on sitoutunut Open Government Partnership -toimintaan vuonna 2012. Toiminnan päätavoitteina ovat avoin hallinto, avoin data ja kansalaisten osallistaminen päätöksenteossa. Tässä kirjallisuuskatsauksessa kartoitettiin tähän liittyvää teoriaa, toimintamalleja ja työkaluja. Avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) hanke [\[22\]](#) ohjaa kansallisesti tieteen ja tutkimuksen tietojen ja palvelujen avoimuuden periaatteita, tietojenvaihtoa sekä palveluiden kehittämistä. Tavoitteena on muodostaa tavoitetila, joka mahdollistaa nykyisen tutkimusprosessin kaikkien vaiheiden avoimuuden ja jolla voidaan kiihdyttää tieteen tekemistä, mutta myös mahdollistaa uudenlaisen, ketterämmän ja yhteisöllisemmän tavan tutkia ja tehdä tiedettä.

OGP-toiminnan tavoitteita tukevaa ideaa on kuvannut myös Andrews [\[7\]](#), joka esittelee “nöyrää analyysia” eli ideaa tutkimustiedon käyttämisestä yhteisen ymmärryksen löytämiseksi. Tavoitteena on monipuolisen ymmärryksen hankkiminen monimutkaisesta ilmiöstä käyttämällä seuraavia keinoja:

1. kiistan osapuolet tuovat omat tietonsa yhteiseen pooliin, ja tietopohjaa rakennetaan yhdessä
2. osapuolet määrittelevät ulkopuolisten asiantuntijoiden tehtävänannon ja asiantuntijoiden joukon, joka tarvitaan ratkaisemaan yhteinen ongelma
3. sekä faktat että arvot ovat mukana keskustelussa, ja ne pyritään tunnistamaan tarkkaan
4. tietoa käsitellään kirjallisten lähteiden ohella kasvokkain dialogissa, johon osallistuvat asiantuntijat, päätöksentekijät ja muut osalliset
5. prosessissa kiinnitetään erityistä huomiota asiantuntija- ja tutkimustiedon "kääntämiseen" helposti omaksuttavaan muotoon
6. prosessi tähtää yhteiseen ymmärrykseen. Samalla kartoitetaan tutkimuksen / tieteellisen tiedon vakiintuneita yhteisymmärryksen alueita, erimielisyyksiä ja epävarmuuksia
7. prosessia kättilöi ammattimainen fasilitaattori

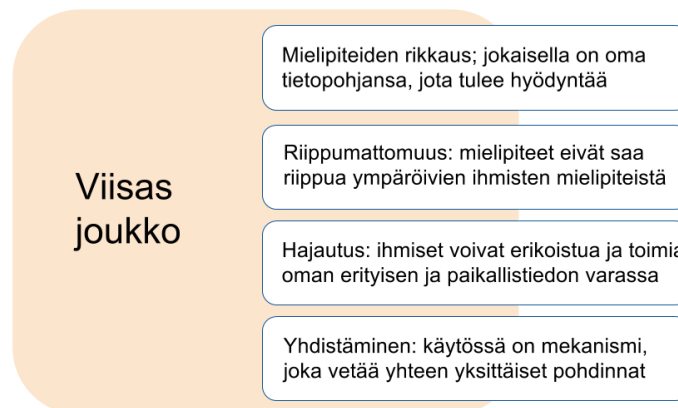
Tämä toimintapa on hyvin lähellä myös avointa päätöksentekokäytäntöä [\[8\]](#), jossa päätöksentekoa tuetaan tietoon perustuvalla päätösvalmistelulla, avoimella arvioinnilla sekä toiminnan seurannalla ja ohjauksella.

Future Earth on uusi 10-vuotinen kansainvälinen aloite maailmanlaajuisesta, kestävästä tutkimuskäytännöstä. Future Earthin keskeiset menetelmät ovat avoimuus, ratkaisulähtöisyys ja yhteistyö. Avoimuus on tärkeää, koska etukäteen ei voi tietää, mistä ja miten tulee tärkeää tietoa. Ratkaisulähtöisyys on tärkeää, jotta keskitytään oikeisiin asioihin, mutta sitä on kuitenkin laajennettava systeemitarkasteluksi ja huomioitava erilaiset maailmankuvat ja arvot. Yhteistyötä tarvitaan päättäjien, tutkijoiden ja sidosryhmien kesken, ja tässä tarvitaan integraatiota kolmeen suuntaan: tieteenalojen kesken, alueellisesti ja sektoreiden kesken [\[23\]](#)

Edellä olevat esimerkit osoittavat, että on useita tuoreita yrityksiä pyrkiä kattavaan ja vaikuttavaan tutkimustiedon hyödyntämiseen. Yleensä tällaiset pyrkimykset ovat tunnistaneeet samanlaisia hyödyllisiä periaatteita, kuten esimerkiksi avoimuuden, läpinäkyvyyden tai joukkoistamisen.

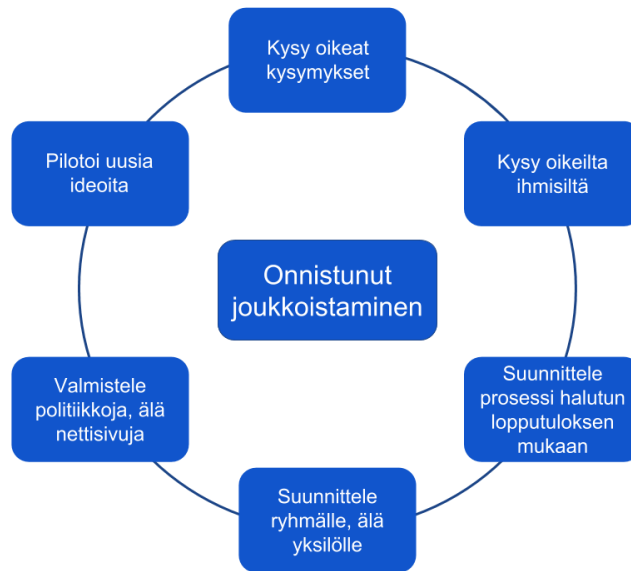
Joukkoistaminen tiedon kartoittamisen välineenä

Teos *Wisdom of crowds* kuvaa joukkojen viisauden ideaa, jonka pohjalle rakentuu joukkoistamisen kulttuuri [\[24\]](#). Idea on varsin yksinkertainen: kaikki viisaus ei asu siellä, missä on vastuu asian hoitamisesta. Viisaalle joukolle luetellaan neljä vaatimusta (Kuva 3-3).

Kuva 3-3. Viisaan joukon neljä vaatimusta. [\[24\]](#)

Wiki government -kirjassa kuvataan onnistuneita joukkoistamishankkeita valtionhallinnossa USAssa [\[25\]](#). Hankkeessa tehtiin esimerkiksi seuraavat johtopäätökset onnistuneen joukkoistamisen piirteistä (Kuva 3-4).

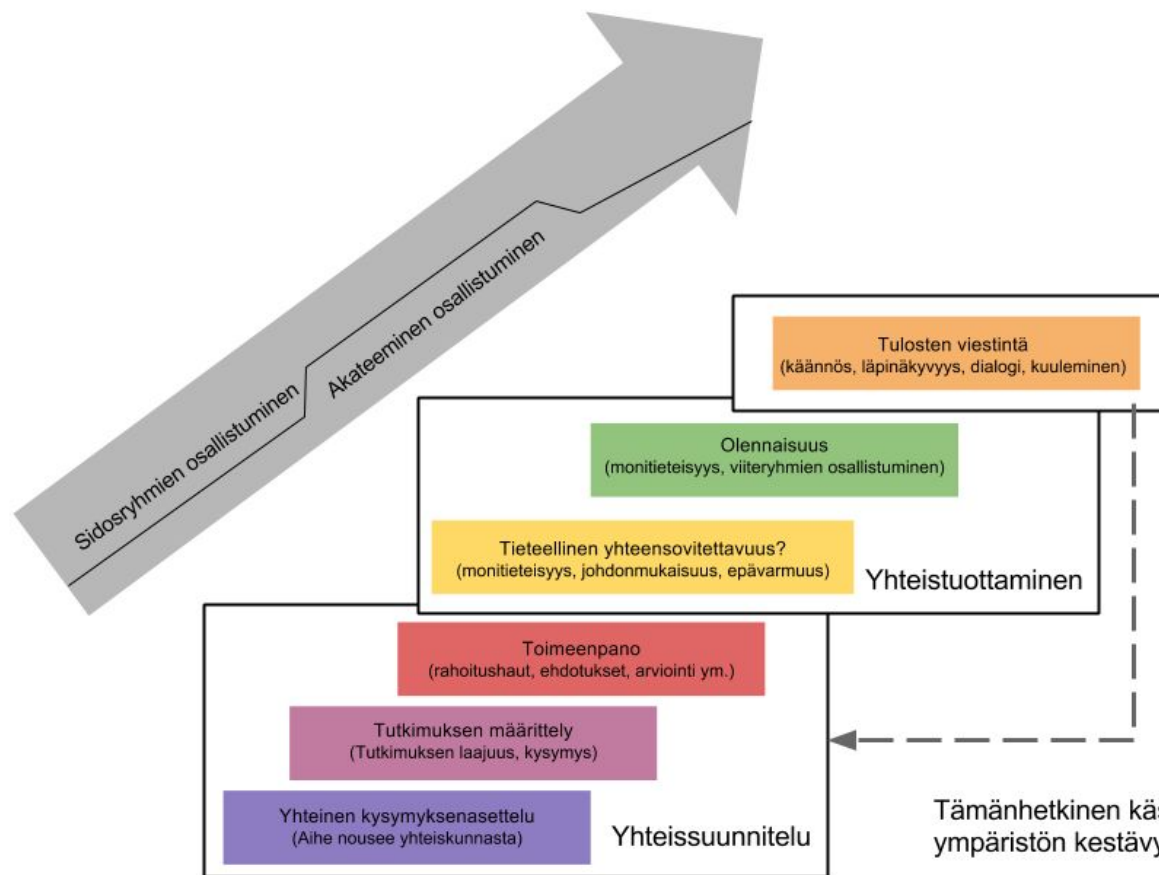
Kuva 3-4. Onnistuneen joukkoistamisen ainekset. [\[25\]](#)

Vastaavasti Aitamurto [\[26\]](#) esittelee raportissaan onnistuneen joukkoistamisen ainekset:

1. tavoitteen määrittely, rajausta ja vaiheistus
2. viestintä
3. yksinkertainen tekninen toteutus
4. joukkoistamisprosessin hoitaminen
5. aikarajoite
6. tapahtumat
7. analyysi ja prosessin seuranta
8. prosessiin sitoutuminen

Maastoliikennelain joukkoistaminen on tärkein suomalaisesimerkki joukkoistamisesta valtionhallinnossa [\[27\]](#). Maastoliikennelain kokeilu osoitti, että joukkoistamisessa on potentiaalia, mutta se vaatii kehitystyötä ja kokeiluja sekä hallinnossa kulttuurin muutosta lyödäkseen läpi. Kokeiluissa pitäisi pyrkiä satunnaistettuihin kokeisiin, jotta opitaan paremmin siitä, mikä toimii ja mikä ei.

Taloustieteessä on huomattu, että asiakkaan kanssa yhteiskehittäminen toimii parhaiten ja lisäarvoa syntyy neljän edellytyksen täyttyessä. Nämä ovat keskustelu, pääsy tietoon, hyötyjen ja riskien punnitseminen sekä prosessin läpinäkyvyys. [\[28\]](#)

Kuva 3-5. Viitekehys tieteidenvälisen ja monitieteisen tietovarannon yhteiskehittämiseen.^[23]

Yhteiskehittämisestä (co-creation) on kirjoitettu melko paljon tieteellisiä artikkeleita (^[23]). Yhteiskehittäminen (Kuva 3-5) määrittellään yhteisen suunnittelun, tuotannon ja viestinnän yhdistelmäksi (co-creation = co-design + co-production + co-dissemination).

Tieteen näkökulmasta rahoittajien ja päättäjien mukaan ottaminen on sekä haaste että hieno mahdollisuus saada aikaan sopivia rakenteita tiedon virtaamiselle. Onnistuminen edellyttää, että pystytään ratkaisemaan monia haasteita. Pitää kehittää uusia taitoja ja prosesseja uudenlaisen tietotyön tekemiseen. Pitää voittaa muutosvastarinta. Pitää selkeyttää rooleja ja vastuita mm. tieteellisen riippumattomuuden varmistamiseksi. Pitää kehittää yhteisiä rakenteita estämään siiloutumista. Pitää kehittää tukirakenteita, resursseja ja palkitsemisjärjestelmiä, jotka ohjaavat oikeaan suuntaan. Pitää poistaa epätasa-arvoisia ja epätasa-arvoisia rakenteita, jotka estävät kehitystä.^[23]

Analyysi: Yhdysvaltain presidentinvaalit 2016

Yhtäköyttä-hanke oli loppupuolella, kun Yhdysvalloissa käytiin presidentinvaalit. Koska olimme juuri tehneet synteesiä kirjallisuudesta löytyvistä tietotyön periaatteista (katso tarkempi kuvaus kohdasta Suositukset), ajattelimme tarkastella näitä vaaleja Yhtäköyttä-periaatteiden näkökulmasta. Seuraava analyysi on kirjoittajien oma ja perustuu suomalaismedian välittämiin tietoihin, eikä asioita ole tarkistettu alkuperäislähteistä. Uskomme tämän analyysin kuitenkin hyödylliseksi, koska on hyvä osoittaa periaatteiden soveltamista käytännön tilanteeseen yhteiskunnassa. Esimerkille on eduksi, että nämä vaalit ovat tulleet kaikille ainakin jossain määrin tutuksi ja että eri suomalaismedioiden välittämä viesti perusasioista on varsin johdonmukainen. Päätelmät Yhtäköyttä-periaatteista ovat varsin jämeriä eli eivät muutu vaikka jokin yksityiskohta ei pitäisikään paikkaansa.

Yhdysvaltain 2016 presidentinvaalit osoittavat useita puutteita Yhtäköyttä-mittareilla tarkasteltuna. Ehkä tärkeimpänä havaintona oli, että vaalituloksen jälkeen alettiin ymmärtää demokraateilta ("poliittiselta eliitiltä") puuttuneen **jaettu ymmärrys** kansalaisten, erityisesti alemman keskiluokan ja työväestön, huolista ja pyrkimyksistä. Trump onnistui tätä tehokkaasti käyttämään kilpailijoitaan vastaan. On toki todettava, ettei Trumpkaan pyrkinyt tai päässyt jaettuun ymmärrykseen, mutta hän tuntuu saavuttaneen siitä sellaisen osan, joka muilta jäi huomaamatta ja joka nosti hänen kannatuksensa ratkaisevan suureksi.

Trumpin kampanjassa korostui vahva poliittinen tahto, mutta se oli erittäin kaukana **tavoitteellisuudesta ja syysuhteiden kuvauksesta**. Trump nimittäin kieltäytyi esittämästä kritiikinkestäviä kuvauksia siitä, millaisin syysuhtein hänen ehdottamansa toimet ja tavoitteet kytkeytyvät toisiinsa. On myös jäänyt epäselväksi, mitkä hänen esittämistään tavoitteista ovat todellisia ja mitkä vain poliittista retoriikkaa. Vaalien jälkeisiä analyysejä onkin hallinnut päätelmä, että Trumpin politiikan todelliset tavoitteet ja keinot kaksi kuukautta ennen virkaanastumista ovat täysi mysteeri.

Yhdysvaltain tulevan presidentin toiminta on siis kaukana Yhtäköyttä-periaatteista. Voidaan kysyä, olisiko tilanne toinen, jos niitä olisi vaalikampanjan aikana noudatettu. **Kohteellisuuden** puute näkyy siinä, että koko vaalin kulku perustui kahtiajakautuneeseen mediaan, joka mahdollisti eri ryhmien tietopohjan erkaantumisen ja jopa sen, että yhden ryhmän faktoja pidettiin toisaalla valheina ja päinvastoin. Mediassa ei myöskään näkynyt riittävästi sellaista **kritiikkiä**, joka olisi estänyt huonosti perusteltujen väitteiden leviämistä faktoina; sosiaalisessa mediassa tämä ongelma oli aivan omaa luokkaansa.

Avoimuus toteutui joillakin mittareilla mitattuna erinomaisesti. Vaalit herättivät maailmanlaajuisesti niin paljon huomiota, että asiaan liittyvän *tiedon avoimuus* tuli varmistetuksi; ongelmana pikemmin oli relevantin ja todenmukaisen tiedon seulominen massasta. Myös *osallistumisen avoimuus* yhdysvaltalaisten osalta toteutui, kun vaaleissa lähtökohtaisesti jokainen kansalainen saa äänestää. Tarkemmin katsottuna *vaikuttamisen avoimuus* ei kuitenkaan ole niin selvä, koska monta varteenotettavaa ehdokaskandidaattia karsiutui jo ensimmäisten osavaltioiden äänestettyä tai koska vaalijärjestelmä jättää ääniä huomiotta: suurin teoreettinen osuus äänestäjistä, joka olisi sittenkin voinut jäädä kotiin vaalipäivänä tuloksen siitä

muuttumatta, on 67 %.^[29] Tässä luvussa ovat kaikki Clintonin äänestäjät ja ne Trumpin äänestäjät, jotka eivät osavaltioistaan saaneet yhtään valitsijamiestä puolelleen, sekä tietysti pienpuolueita äänestäneet.

Mahdollisuus osallistua *koko prosessin ajan* ei toteutunut, kun esivaalit karsivat ehdokkaita ilman mahdollisuutta vaikuttaa toisissa osavaltioissa. Myöskään *aiheiden avoimuus* ei toteutunut hyvin, koska polarisoivat vaalikampanjat nostivat vain joitakin asioita keskusteluun häivyttäen monia tärkeitä asiakysymyksiä taka-alalle.

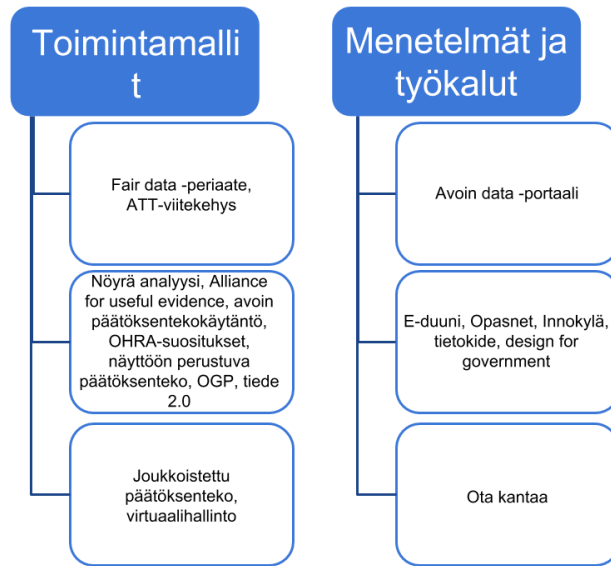
Sen sijaan Yhtäköyttä-periaatteista **ryhmytyminen ja arvostus** näyttivät olevan ahkerassa käytössä vaalityöntekijöiden ja kansalaisten motivoimiseksi kummallakin puolella. Samoin **jalostetun tahdon** (ks. Kuva 6-3) tuottamiseen käytettävät politiikan ja vaikuttamisen taidot olivat tärkeitä. Ydinkannattajien osalta nämä olivatkin ilmeisen menestyksekkäitä keinoja. Silmiinpistävää kuitenkin oli, että motivointi ja tahtotilan luominen tapahtui oman ryhmän sisällä ja toista ehdokasta vastaan. Vaaleissa olikin poikkeuksellisen paljon äänestäjiä, jotka pitivät toista tai molempia ehdokkaita erittäin huonona.

On syytä korostaa myös tässä raportissa ehdotetun jaetun ymmärryksen ja jalostuneen tahdon synteisiä. Jaettu ymmärrys perustuu paitsi faktojen myös arvojen ja tavoitteiden tuntemiseen, ja toisaalta jalostuneen tahdon on oltava yhdenmukainen jaetun ymmärryksen kanssa eli niin sanotusti jalat maassa. Koska jaettua ymmärrystä ei vaalikampanjassa syntynyt, myös jalostetun tahdon tietopohjainen ja realistinen suuntaaminen on vaikeaa.

3.4. **Tietopohjaista päätöksentekoa tukevia toimintatapoja ja työkaluja**

Tietopohjaisen ja avoimen päätösprosessin laajamittainen onnistuminen vaatii aivan tietynlaista työskentelyä tiedon parissa. Tarvitaan esimerkiksi verkkotyötila, johon kaikki asiaankuuluva tieto voidaan laittaa kaikkien nähtäville. Verkkotyötilan on myös sallittava avoin osallistuminen niin, että tieto ei hajoa tai vääristy vaan kohtuullisella vaivalla voi tehdä yhteenvetoja, jotka johdonmukaisesti ja kattavasti huomioivat sen, mitä siihen mennessä on sanottu. Verkkotyötilan lisäksi tarvitaan sopivat tietorakenteet ja toimintamallit, joiden avulla tieto pidetään järjestyksessä.

Kuvassa 3-6 on tiivistetty ne toimintamallit sekä menetelmät ja työkalut, jotka tunnustettiin kirjallisuuskatsauksen aikana tukevan avointa ja tutkimustietoon pohjautuvaa päätöksentekoa. Tarkemmat kuvaukset läpikäydyistä materiaaleista viitteineen sekä arvioinnit menetelmien ja työkalujen hyödynnettävyydestä VN:n tietopohjaisen päätöksenteon edistämiseksi on esitelty liitteessä 3.

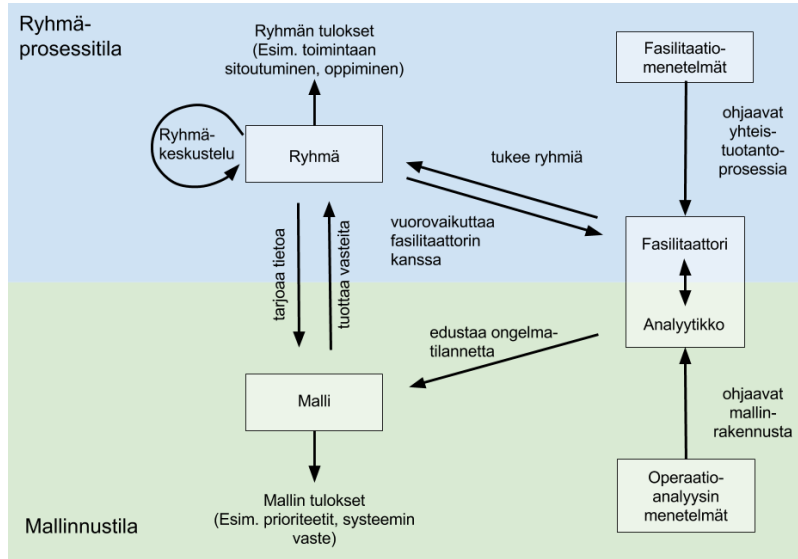

Kuva 3-6. Kirjallisuuskatsauksessa tunnistetut tärkeimmät toimintamallit sekä menetelmät ja työkalut

Scholz (2011)^[30] korostaa, että argumentaatio tutkijusalojen välillä on olennainen osa työtä ja oppimista. Tieteidenvälisyys johtaa siihen, että eri tieteenalojen menetelmät tulevat vedetyksi keskusteluun ja tieteelliseen tarkasteluun siinä kuin substanssiasiatkin. Mittelstrass (2011) esittelee tieteidenvälisyyden menetelmänä.

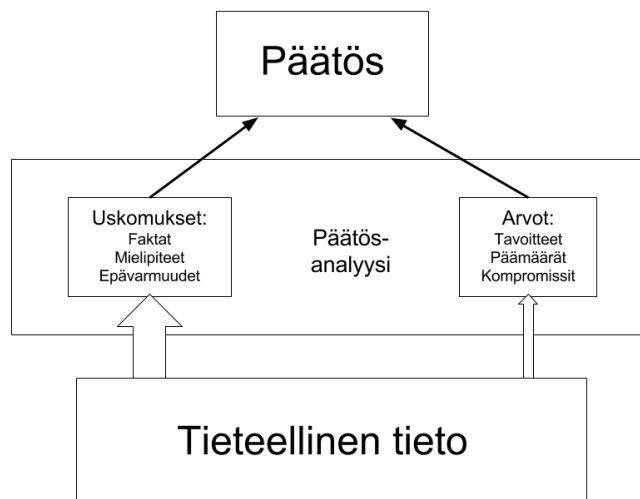
Pahl-Wostl (2009)^[31] tarkastelee resurssienhallintajärjestelmien viitekehysjä ja monitasoisia oppimisprosesseja. Monimutkaiset ja moniääniset hallintamallit sopeutuvat resurssinhallinnassa paremmin kuin muut. Monikierrosoppiminen tarkoittaa ajatusta, jonka mukaan ensimmäisellä kierroksella opitaan parantamaan toimintaa jotta vaikutukset paranevat. Toisella kierroksella nähdään asia yleisemmältä tasolta ja opitaan muuttamaan kiintopistettä. Kolmannella kierroksella opitaan muuttamaan viitekehystä. Artikkelissa myös esitellään miten nämä eri kierrokset oppivat eri tavalla epävarmuudesta, instituutioista, normeista, hallintamalleista, verkostoista, yhteistyöstä. Oppimissyklit ovat sovellettavissa myös hallintojärjestelmiin (governance regimes) mutta yleensä politiikka pyörii ykkökierroksella ja kakkos- ja kolmoskierrokset vaativat epävirallisia verkostoja.

Näiden eri kierrosten olemassaolon tunnistaminen on tärkeää sikäli, että pystyttäisiin tarkastelemaan paitsi substanssiasiaa myös itse tietotyötä kehittämisen kohteena olevana asiana. Avoin päätöksentekokäytäntökin tavoittelee tämmöistä ymmärrystä kuvaamalla paitsi asiat myös tietomenetelmät johdonmukaisesti.

Kuva 3-7. Fasilitoitu mallitus päätöstuen muotona. [32]

Franco ja työryhmä (2010)^[32] esittelevät fasilitoidun mallituksen päätöstuen muotona (Kuva 3-7.). Malli perustuu neljään oletukseen, jotka poikkeavat asiantuntijavetoisesta mallituksesta (jonka oletukset mainittu sulkeissa): ongelmat ovat sosiaalisia konstruktteja (ongelmat ovat tosimaailman objekteja); subjektiivisuus ei ole vältettävissä (analyysin pitäisi olla objektiivinen); asiakas haluaa tyydyttäviä ratkaisuja (asiakas haluaa optimaalisia ratkaisuja); osallistuminen lisää sitoutumista toteuttamiseen (tieteellisen analyysin toteuttaminen on suoraviivaista). Mallissa siis korostuu yhteenvetämisen taito (ks. myös taulukko).

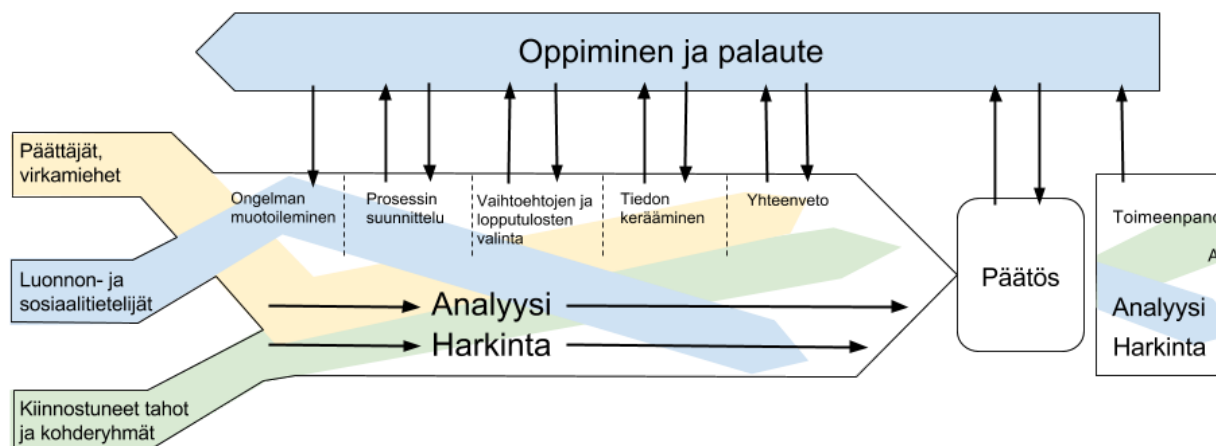

Kuva 3-8. Viitekehys tutkimustietojen ja arvostusten formaaliin kuvaamiseen.^[1]

Taulukko. Tärkeät yhteenvetämisen taidot fasilitoidussa mallinnuksessa. [32].

Aktiivinen kuuntelu	Tuotosten muotoilu ja peilaaminen
---------------------	-----------------------------------

	Tuotosten listaaminen ja yhteenveto
	Esittäminen ohjailmattomia kysymyksiä ja pitäytyminen arvostelusta
	Vuorottelun edistäminen
	Keskusteluaiheiden selventäminen
	Keskustelun tasapainottaminen
Muistiinpanojen ja kaavioiden piirtäminen	Fläppitaulun ja valkotaulun tehokas hyödyntäminen selkeillä muistiinpanoilla
Ryhmädynamiikan ja voimasuhteiden hallinta	Askeleen taakse ottaminen sisällöstä ja prosessin selkeyttäminen: <ul style="list-style-type: none"> • Osallistumiseen kannustaminen • Epärelevantin sisällön huomaaminen ja hoitaminen • Keskenäisten asioiden edistäminen
	Ryhmäkäyttämisen tulkinta ja päättäminen, milloin ja miten puuttua tilanteeseen
Päätelmien saavuttaminen	Tunnistaminen milloin ryhmä on valmis päätösehdotukseen ja: <ul style="list-style-type: none"> • Keskustelun keskeyttäminen • Äänestysttämisen • Mallin tilan tarkastaminen • Päättäjien näkemyksen tarkistaminen, voiko keskustelun lopettaa ja päätöksen tehdä.

Kuva 3-9. Kaavio riskipäätösprosessista, jossa vuorottelevat tieteellinen analyysi ja eri sidosryhmien välinen keskustelu ja deliberaatio. [\[33\]](#)

von Winterfeldt (2013)[\[11\]](#) esittelee viitekehyksen, jonka avulla voidaan formaalisti kuvata johonkin tiettyyn päätösasiaan liittyvät tutkimustiedot ja arvostukset. (Kuva

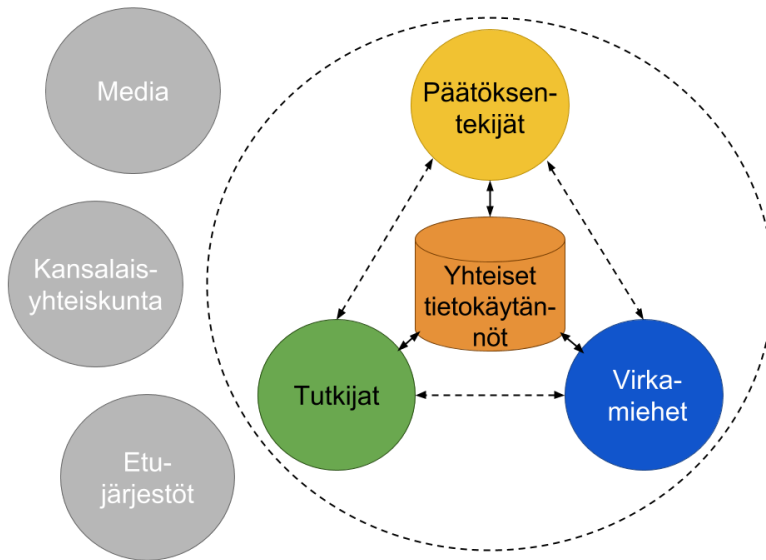
3-8). Se perustuu uskomusten ja arvojen kuvaamiseen, ja tällainen duaalimalli esiintyy kaikissa merkittävissä päätösteorioissa.

Malli on erityisen hyödyllinen, jos päätös vaatii paljon pohdintaa ja keskustelua. Tyypillisesti näin käy, kun päätöksen seuraukset ovat tärkeitä, asiassa on paljon epävarmuutta tai ristiriitaisia tavoitteita, lukuisia sidosryhmiä, päätöstilanne on monimutkainen, tai vastuun ottaminen korostuu. Tällaisissa tilanteissa tutkimustieto on lähes aina tärkeää, mutta sitä on valitettavan huonosti saatavilla halutussa muodossa.

4. KEHITYSTARPEITA

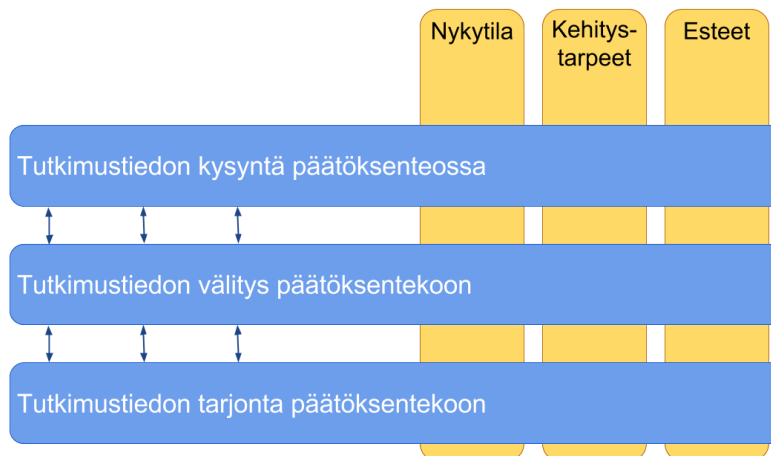
Tämä osio on raportista Tietopohjaisen päätösvalmistelun nykytila ja kehitystarpeet. Tarvekartoituksen tulokset. Jussi Nissilä & Juho-Matti Paavola, Oxford Research Oy. Tarvekartoitus tehtiin haastatteleamalla n. 20 alan asiantuntijaa. Tausta-aineisto on liitteessä 3.

4.1. Johdanto

Kuva 4-1. Olennaiset sidosryhmät Yhtäköyttä-hankkeessa ja tarvekartoituksessa.

Tämä osio sisältää tiedon hyödyntämisen tarvekartoituksen tuloksia, joita selvitettiin tekemällä lukuisia haastatteluita. Tässä kuvataan, miten tutkimustietoa hyödynnetään tällä hetkellä valtioneuvoston päätösvalmistelussa sekä tarkastellaan haastateltujen tunnistamia haasteita ja parannuskohteita.

Kuva 4-2. Haastattelukysymysten viitekehys.

4.2. Käytetyt menetelmät

Tietopohjaisen päätöksenteon nykytilan ja kehitystarpeiden selvittäminen perustui Yhtäköyttä-hankkeen aihepiirin kirjallisuuden analyysiin sekä virkamiesten, päättäjien ja tutkijoiden haastatteluihin. Hankkeessa keskitytään erityisesti valtioneuvoston piirissä tehtävään päätöksentekoon, joten sekä kirjallisuus että haastattelut valittiin siten, että ne valottaisivat asioiden tilaa tässä kontekstissa.

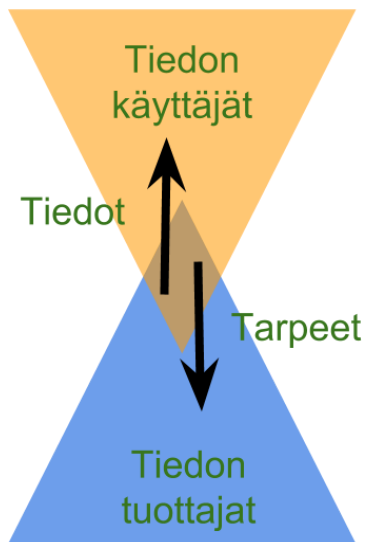
Hankkeessa haastateltiin tiedon hyödyntämisen kannalta keskeiset valtioneuvoston kehitysprosessien vetäjät sekä tutustuttiin näihin liittyviin raportteihin ja muuhun tutkimuskirjallisuuteen. Lisäksi haastateltiin näyttöpohjaisen päätöksenteon keskeisiä sidosryhmiä eli poliittisia päätöksentekijöitä, päätösvalmistelua tekeviä virkamiehiä ja päätöksentekoa tukevaa tietoa tuottavia tutkijoita. Nämä kolme sidosryhmää ovat samalla myös Yhtäköyttä-hankkeessa kehitettävien yhteisten tietokäytäntöjen kolme keskeisintä hyödyntäjäryhmää. Myös media, kansalaisyhteiskunta ja etujärjestöt vaikuttavat päätöksentekoon ja ovat tiedon ja tietokäytäntöjen hyödyntäjiä, mutta hankkeen valtioneuvostoon kohdistuvan fokuksen vuoksi nämä jätettiin tarkastelussa vähemmälle painoarvolle.

Hankkeessa tehtiin yhteensä 27 haastattelua, joista osa henkilökohtaisia haastatteluita ja osa ryhmähaastatteluita. Yhteensä haastateltiin hiukan alle 40 henkilöä. Lista haastatteluista tahoista löytyy liitteestä 3.

Haastattelut tehtiin puolistrukturoituna haastatteluna eli haastateltavilta kysyttiin samankaltaisia kysymyksiä pääpiirteittäin samassa järjestyksessä. Kysymyksiä muokattiin hieman haastateltavan taustan mukaan, ja sen lisäksi kysymyksiä parannettiin ensimmäisten haastatteluiden jälkeen. Haastatteluissa keskityttiin päätöksentekoon liittyvän tiedon kysyntään, tarjontaan ja välitykseen sekä näiden alueiden nykytilaan, kehitystarpeisiin ja esteisiin valtioneuvoston piirissä.

Haastattelut nauhoitettiin pääsääntöisesti muistiinpanojen oikeellisuuden tarkistamiseksi. Haastattelut analysoitiin niin, että jokaisesta haastattelusta nostettiin keskeiset seikat viitekehyksen teemoihin liittyen ja teemoista muodostettiin tätä kautta tiivistelmiä. Haastatteluja tehtäessä havaittiin, että nykytilaan, kehitystarpeisiin ja kehityksen esteisiin liittyvät seikat sekoittuivat voimakkaasti keskenään, joten tästä jaottelusta päätettiin raportointivaiheessa luopua.

4.3. Haastattelujen tulokset

Kuva 4-3. Tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa, kenttä ja toimijat.

Seuraavassa on kuvattu tiivistetysti Yhtäköyttä-hankkeessa toteutettujen päättäjien, tutkijoiden ja virkamiesten haastatteluiden tuloksia.

Tarvekartoituksen aluksi pyrittiin hahmottamaan tiedon hyödyntämisen ongelmakenttää aikaisempien raporttien läpikäymisen lisäksi haastatteleamalla asian kanssa aikaisemmin työskennelleitä henkilöitä. Tämä joukko, jota kutsuttiin nimellä uudistajat, sisälsi sekä tiedon hyödyntämistä työssään edistäviä virkamiehiä että tutkijoita ja mm. edellä esiteltyjen aikaisempien selvitysten tekijöitä.

Ensimmäiset haastattelut olivat varsin vapaamuotoisia ja tavoite oli selvittää, mistä asioista tiedon hyödyntämisestä ylipäätään puhutaan ja mikä on sen nykytila. Varsin pian hahmottui se kenttä tai runko, josta on kyse, kun tarkastellaan tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa. Eräs haastateltava tiivistä ajatuksen osuvasti kuvioon, jossa kaksi kolmiota seisoo kärjekkäin toisiaan vasten.

Tiedon tuottajat eli yliopistot, tutkimuslaitokset, tutkimusyrietykset ja muut tutkimustietoa tuottavat tahot toimivat laajalla alalla ja vain osa niiden tuottamasta tiedosta on päätöksentekijöiden kannalta kiinnostavaa. Samaten päätöksenteossa toimivat virkamiehet ja poliitikot tekevät paljon päivittäistä toimintaa, johon tutkimustieto ei suoranaisesti liity.

Näiden kahden maailman kohtaamispiinalla löytyy kuitenkin selkeä alue, jossa tieto siirtyy päätöksenteon tueksi ja toisaalta päätöksentekijöiden tietotarpeet välittyvät tuottajille. Tämä välittyminen onkin ensiarvoisen tärkeää. Välittäjiä löytyy molempien maailmojen sisältä, mutta tässä rajapinnassa kaivataan myös toimijoita, joiden tehtävä on edistää tiedon välittymistä. Kun tieto ja toisaalta tarpeet siirtyvät tuottajien ja hyödyntäjien välillä mahdollisimman tehokkaasti, myös ala, jolla nämä kaksi maailmaa kohtaavat, kasvaa.

Tämä ajatus johti valitsemaan seuraavassa vaiheessa haastateltaviksi toimijoita niin tiedon tuottajien, sen hyödyntäjien kuin välittäjienkin joukosta. Heiltä kysyttiin aikaisempaa selkeämmin tiedon hyödyntämisen nykytilasta, haasteista ja esteistä ennen kaikkea omassa työssä ja käytännön kokemuksena. Tulokset on jaettu seuraavassa sen mukaan, koskeeko asia tutkimustiedon kysyntää, tarjontaa vai välitystä.

Tutkimustiedon kysyntä

Kysyntä päätöksenteossa hyödynnettävälle tutkimustiedolle on riippuvainen eritoten poliittisista päättäjistä eli siitä, vaativatko nämä, että päätösasioissa on riittävä tietopohja ja päätetäänkö asioista tästä tietopohjasta syntyvän näytön perusteella vai painotetaanko muita tiedon tyyppejä. Valtioneuvoston päätöksenteosta puhuttaessa päättäjillä tarkoitetaan ennen kaikkea valtioneuvoston ministereitä, näiden poliittisia asiantuntijoita sekä hallitus- ja oppositio puolueiden toimihenkilöitä ja kansanedustajia.

Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa vaihtelee

Kysyntä tutkimustiedolle riippuu päätöksentekotilanteesta. Tämä oli useiden haastateltavien mielestä myös luonnollista, sillä erityisesti päättäjien keskuudessa korostettiin, että yhteiskunnallisen päätöksenteon ytimessä on usein asioita, joissa tutkimustiedon sijaan päätökset täytyy perustaa arvovalintoihin ja käytännön politiikkaan - kuten on esimerkiksi leikkauskohteita valittaessa. Toisaalta myös näissä tilanteissa on tietopohjan oltava kunnossa, jotta päätösten seurauksia voidaan ennakoida ja hylätä selkeästi toimimattomat vaihtoehdot.

Erityisesti päättäjien haastatteluissa korostui huoli siitä, että tutkimustieto ohjaisi liikaa poliittista päätöksentekoa. Päättäjät tavoitteita asettaessa ja päätöksiä tehdessä joutuvat ottamaan huomioon myös muita näkökulmia. Tutkimustiedon merkitys korostuu useiden haastateltavien mielestä enemmän valmisteluvaiheessa. Yleisemminkin tiedon toivottiin tarjoavan toimintavaihtoehtoja, joiden pohjalta päätöksentekijä voi myös muita asioita punniten tehdä päätöksen. Eräs haastateltava toi esiin ideaalitulanteen, jossa päätöksentekijät asettavat laajat tavoitteet arvopohjaisesti, mutta tutkimustietoa hyödynnetään erityisesti silloin, kun valitaan toimia, joilla tavoitteisiin päästään parhaalla mahdollisella tavalla.

Toisaalta tietyissä tilanteissa tutkimustiedolla nähtiin olevan suurikin rooli, kuten usein on esimerkiksi terveydenhuoltoon ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Useat

haastateltavat korostivat, että erityisesti koko kansakuntaan vaikuttavissa isoissa päätösasioissa tietopohjan tulisi olla vahva ja perustua tutkimukseen.

Haastatteluista nousi käsitys, että tällä hetkellä asioista päätetään liian usein hallinnollisissa siiloissa, monet usean hallinnonalan tai tieteenalan yhdistämistä vaativat ongelmat jäävät ratkaisematta ja kokonaiskuva puuttuu - esimerkiksi säästö yhdellä hallinnonalalla voi tarkoittaa lisäkuluja toisella. Eräs haastateltavista totesi, että lainopilliset ja taloustieteelliset lähestymistavat ovat usein enemmän esillä ja muiden tieteenalojen näkemykset ohitetaan helposti. Myös laadullisen ennakoitintiedon ja heikkojen signaalien arvostusta pidettiin liian vähäisenä, josta maahanmuuton lisääntymisen yllätyksellisyyttä pidettiin esimerkkinä.

Tutkimustiedon hyödyntäminen voi olla päättäjistä hankalaa

Tutkimustiedon hyödyntäminen oli usean haastatellun päättäjän ja virkamiehen mielestä hankalaa. Tutkimustietoa on hankala löytää nopeassa aikataulussa, tieto on vaikeasti tulkittavaa ja tutkijat ja tutkimustulokset voivat usein olla keskenään ristiriitaisia.

Haastatteluissa nostettiin myös esiin se, että usein päättäjät haluaisivat tutkijoilta selkeitä päätösvaihtoehtoja, ennakoitintietoja ja arvioita päätösten vaikutuksista. Useat haastatellut päättäjät ja virkamiehet olivat turhautuneita siitä, että tutkijat niin harvoin kykenevät toimittamaan tällaista päätösvalmistelussa arvostettua tietoa.

Eryteisesti tutkijoiden puolelta kuitenkin korostettiin, että tieteellisen tutkimuksen ja tiedon luonnetta ei ymmärretä täysin ja että yleisesti ottaen poliittisen päätöksenteon puolella ymmärrys käy hatarammaksi. Tutkimustieto perustuu yleensä historialliseen dataan, sen sovellettavuus tulevaisuuden ennakointiin on rajallista, eikä tutkimuksen tarkoituksena useinkaan ole ottaa kantaa päivänpoliittisiin asioihin, vaan ennemminkin tarjota työkaluja ja pohjatietoa päätöksentekijöille.

Tutkimustiedon kokoaminen ja soveltaminen vaatii aikaa - uuden tutkimustiedon muodostaminen vielä merkittävästi enemmän. Nopeatempoinen päätöksenteko ei kiireellisyyden vuoksi tue kovin hyvin tutkimustiedon hyödyntämistä, eikä varsinkaan eri tieteenalojen yhteistyönä tuotettavan laajan tietopohjan ja kokonaiskuvan hyödyntämistä. Näin päättäjätkään eivät voi haastattelujen mukaan perehtyä syvällisesti asioihin - jonkinlaisena poikkeuksena ehkä pitkän ajan strategiat, kuten vaaliohjelmat ja hallitusohjelmat.

Kyseessä näyttäisikin olevan ristiriita tiedon tuottajien ja hyödyntäjien välillä siitä, minkälaista tutkimuksen tulisi olla. Erään haastateltavan sanoin: "Käyttäjä haluaa pikaruokaa, mutta tuottaja tuottaisi haudutettua pataa".

Tutkimustieto ja tutkijat vain yksi tiedon lähde

Osittain juuri tutkimustiedon hyödyntämisen haasteellisuudesta ja rajallisuudesta johtuen päätöksenteossa hyödynnetään paljon muunkinlaista tietoa. Lukuisat eri sidosryhmät kilpailevat siitä, kenen tärkeinä pitämiä asioita nostetaan päätöksenteon agendalle. Päätösvalmistelussa kuullaan tutkijoiden lisäksi etujärjestöjä, virkamiehiä,

lobbareita ja muita asiantuntijoita ja sidosryhmiä. Myös medially on suuri rooli siinä, mitä päätetään ja miksi. Useat haastattelut pitivät tätä luonnollisena myös edustuksellisen demokratian luonteen vuoksi, vaikka tutkimustiedon merkitystä mielellään korostettiin.

Päätäjän taustalla ja persoonalla nähtiin olevan suuri merkitys siihen, ketä päätösasioissa kuunnellaan. On luonnollista, että poliitikko kuuntelee omaa kannattajakuntaansa ja tahoja, joihin on syntynyt luottamus- ja yhteistyösuhteita, mutta osaltaan kyse on myös päätäjän halusta ja kyvystä hyödyntää tutkimustietoa.

Voidaan sanoa, että yhteiskunnallinen keskustelu ja tiedon tuottaminen on demokratisoitunut - yhä useampi taho voi osallistua päätöksentekoprosessiin ja toisaalta tiedon tuotantoprosessiin. Paradoksaalisesti tämä korostaa kuitenkin myös portinvartijoiden roolia, sillä lisääntyvä tiedon ja viestinnän määrä pakottaa erityisesti päätöksentekijät nojautumaan yksittäisiin tahoihin tiedon suodattajina.

Haastattelujen perusteella tutkimuksen tuloksia kannattaakin viestiä päätöksenteon eri sidosryhmien suuntaan, koska näillä on oma roolinsa päätöksenteossa. Muutamissa haastatteluissa korostettiin, että tutkittu tieto pitäisi julkaista avoimesti verkossa, josta eri sidosryhmät pääsisivät hyödyntämään sitä vapaasti.

Tutkimustietoa halutaan usein käyttää vain oman näkökulman perusteluun

Useat haastateltavat nostivat yhdeksi suurimmista haasteista sen, että näyttöpohjaisen päätöksenteon sijaan tutkimustietoa halutaan usein käyttää vain perustelemaan jo valmiiksi valittuja politiikkalinjauksia. Haastatteluista nousikin esiin näkemys, että poliittista päätöksentekoa vaivaa yksioikaisuus: useista asioista on muodostettu poliittinen kanta, joka halutaan ajaa läpi sen sijaan, että haluttaisiin lähteä selvittämään päätösten vaikutuksia tai vaihtoehtoja päätöksille. Päätösvalmistelussa käytetään tällöin vain omaa näkemystä tukevaa tietoa eikä olla valmiita siihen, että tehtäisiin tutkimustiedon laajoja synteesejä ja että kaikki asiaa koskevat tieto olisi avoimesti ja vapaasti saatavilla.

Tutkimustiedon valikoiva käyttö tulee haastattelujen perusteella esille erityisesti kysymyksissä, joissa on vahvoja poliittisia näkemyksiä. Näissä kysymyksissä tiedonsaannin rajoittaminen, näkökulmien valinta ja virkamiesvalmistelun tiukka poliittinen ohjaus ovat vallankäytön muotoja. Erilaista tietoa on kuitenkin yhä enemmän kaikkien osapuolten käytettävissä ja tämän myötä päätöksiä pitää pystyä perustelemaan entistä paremmin esim. opposition tai järjestöjen saamia tietoja vastaan.

Erään haastateltavan mukaan tiedon määrä itsessään voi pahentaa ongelmaa. Tämän sanoin: "Usein ratkaisu tietotulvaan päätöksentekoportaassa on olla välittämättä siitä kahdella tavalla: Jos tulee liikaa tietoa, niin siitä ei yksinkertaisesti välitetä tai jos tieto on päätäjän näkemyksen vastaista, niin siitä ei välitetä".

Haastatteluiden perusteella näyttääkin siltä, että tutkimustieto vaikuttaa parhaiten siinä vaiheessa, kun poliittisia kantoja ei ole vielä lyöty lukkoon ja kun halutaan aidosti selvittää erilaisia vaihtoehtoja ja vaikutuksia. Tämä on nykytilanteessa haaste,

sillä tutkimustietoa haetaan päätöksenteon tueksi usein vasta loppuvaiheessa. Esimerkiksi eduskuntakuulemisiin pyydetään usein tutkijoita kertomaan näkemyksiä asiasta, mutta tässä vaiheessa tiedon vaikuttavuuden mahdollisuudet ovat vähäiset.

Järjestelmästä puuttuukin systemaattiset keinot, jolla tieto tuotaisiin mukaan päätöksentekoon. Niinpä tiedon merkitys riippuu paljolti päätöksentekijän henkilökohtaisesta kiinnostuksesta.

Tutkimustiedon tarjonta

Näyttöpohjaisessa päätöksenteossa hyödynnettävän tiedon tarjonta riippuu tutkimusorganisaatioista, Suomen valtioneuvoston päätöksenteosta puhuttaessa eritoten yliopistojen ja valtion tutkimuslaitosten tuottamasta tiedosta. Tutkimusorganisaatioissa työskenteleviä tutkijoita ja näiden tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää kahdella eri tavalla.

Tietoa ja asiantuntemusta voidaan käyttää tuottamaan vastauksia joihinkin päätösvalmistelussa oleviin rajattuihin kysymyksiin (top-down- lähestymistapa). Toisaalta tutkimuksesta voidaan nostaa uusia näkemyksiä ja kysymyksiä, jotka vaikuttavat päätöksenteon agendaan (bottom-up- lähestymistapa).

Tutkijoita tarvitaan navigoimaan lisääntyvässä tietomäärässä

Tutkitun tiedon määrä kumuloituu ja joka vuosi syntyy valtavia määriä uusia tutkimustuloksia ja erilaisia raportteja. Tutkimustiedon lisäksi myös muunlaisen tiedon määrä lisääntyy. Erilaisia tietovarantoja ja hyödynnettävissä olevaa dataa on paljon ja määrä lisääntyy digitalisaation myötä. Datamuotoinen tieto avaa paljon mahdollisuuksia jatkokäyttöön, mutta jatkokäyttö myös vaatii työtä.

Myös kokemuksellisen tiedon merkitys oli joidenkin haastateltavien mielestä suurempi kuin aiemmin, osittain johtuen siitä, että tietotulvan myötä merkitysten antaminen tiedolle on tärkeää. Haastatteluissa korostui se näkemys, että päätöksenteossa tutkittu tieto on vain yksi tietolähde muiden seassa.

Näyttöön perustuvan päätöksenteon näkökulmasta olisikin tärkeää, että erilaisen tiedon luonne ymmärrettäisiin sekä päätösvalmistelussa että päätöksenteossa ja erilaista tietoa osattaisiin soveltaa sen luonteen mukaan. Myöskään tutkimustieto harvoin sellaisenaan antaa selkeitä päätösvaihtoehtoja tai yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua, vaan sitä pitää soveltaa ja tulkita oikealla tavalla, samoin kuin dataa ja kokemuksellista tietoa. Tiedon tuottaminen myös päätöksentekoa tukevassa muodossa on sen hyödynnettävyyden kannalta erittäin oleellista.

Tästä useat haastatellut, varsinkin päättäjät, totesivat, että yksittäiset tieteelliset tutkimukset keskittyvät usein tiukasti rajatun tutkimuskysymyksen käsittelyyn tietyltä kannalta, kun taas päätöksentekotilanteissa tarvitaan laaja-alaista kokonaisnäkemystä. Konkreettisenä esimerkkinä tästä eräs haastateltava nosti asuntopolitiikan. Hänen mukaan tutkimukset keskittyvät tyypillisesti tarkastelemaan asumista yhdestä, esimerkiksi elinkeinoelämän tai ympäristön näkökulmasta. Päätöksentekotilanteessa tulisi kuitenkin huomioida kokonaisuus. Eri näkökulmasta tehtyjen ja usein

keskenään ristiriitaisten yksittäisten tutkimustulosten hyödyntäminen voi olla hankalaa ja kaikkeen aiheesta tehtyyn tutkimukseen tutustuminen yleensä mahdotonta. Niinpä päätöksentekoa tukevan tutkimuksen tulisi olla ennen kaikkea erilaisia näkökulmia kokoavaa.

Tutkijoilla tärkeä rooli myös yhteiskunnallisessa keskustelussa

Tutkijoiden panosta yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätösvalmisteluun kaivattiin haastattelussa laajasti. Tutkijoilla on merkittävä rooli olemassa olevan tutkimustiedon tulkinnaissa ja tiivistämisessä, datamuotoisen tiedon ja kokemuksellisen tiedon hyödyntämisessä sekä uuden tiedon tuottamisessa päätöksenteon tueksi. Samalla tutkijoiden osallistumisen edessä nähtiin monia esteitä.

Tutkijat voivat usein osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun oman asiantuntemuksensa puitteissa. Se miten paljon tutkijalla on tarjottavaa, riippuu sekä tutkimusalasta että tutkijasta itsestään. Asiantuntemus syntyy pitkäkestoisen työn ja panostuksen myötä. Koska päätöksenteon agenda on hankalaa arvioida etukäteen, on perustutkimuksella ja muulla päivänpolitiikasta riippumattomalla tutkimuksella tässä suuri merkitys. Näin synnytetään asiantuntijoita, jotka voivat nopeastikin vastata ajankohtaisiin aiheisiin ja nostaa päätöksenteon agendalle sellaisia ajatuksia ja näkemyksiä, jotka nousevat tutkimuksesta itsestään.

Tutkimusmaailma ei kannusta keskusteluun osallistumiseen

Useat haastatellut päättäjät, virkamiehet ja tutkijat korostivat yhtenä päätöksentekoa tukevan tiedon tuottamisen suurimpana ongelmana sitä, että tutkijat eivät välttämättä hyödy osallistumisesta yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että tutkimusmaailma painottaa yhä enemmän akateemisia julkaisuja meritoitumisen ja henkilökohtaisen suoriutumisen mittarina yhteiskunnallisen vaikuttamisen sijaan.

Akateemisella uralla eteneminen riippuu ennen kaikkea tieteellisten julkaisujen määrästä ja niiden vaikuttavuudesta tieteellisessä keskustelussa. Laajempi yhteiskunnallinen vaikuttavuus ei edistä yhtä lailla tutkijan uraa. Kärjistäen voidaan sanoa, että tutkijoiden kannustimet ohjaavat keskustelemaan muiden tutkijoiden kanssa - ei niinkään tutkimusmaailman ulkopuolisen yhteiskunnan kanssa.

Tiedon hyödyntämisestä päätöksenteossa kiinnostuneet haastatellut olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että tutkijoita pitäisi kannustaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja relevantin tutkimuksen tekemiseen. Yliopistojen kolmas tehtävä velvoittaa toki tähän, mutta useat haastateltavat nostivat esiin myös hyvien mittareiden puutteen. Niinpä tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei useinkaan seurattu edes instituutioiden tasolla puhumattakaan yksittäisistä tutkijoista tai tutkimusryhmistä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus kiinni myös asenteista ja taidoista

Henkilökohtaisten kannustimien puuttuessa yksittäisen tutkijan osallistuminen laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun jää riippuvaiseksi kunkin

henkilökohtaisesta kiinnostuksesta ja osaamisesta. Haastatteluissa kävi ilmi, että tämän takia osallistuminen on hyvin vaihtelevaa.

Osa tutkijoista on hyvin aktiivisia yhteiskunnallisia keskustelijoita, jotka haluavat olla mukana edistämässä päätöksenteon tietopohjaa ja tuomassa esiin tutkimukseen pohjautuvia näkemyksiä. Jotkut haastatellut katsoivat myös, että tuotetun tiedon pitää palvella päätöksentekijöiden lisäksi suoraan kaikkia sidosryhmiä virkamiehistä ja järjestöistä aina yksittäisiin kansalaisiin asti. Eräs haastateltava ehdottikin, että tutkimuksesta pitäisi aina tehdä yleistajuinen wikimuotoinen artikkeli, joka olisi kaikkien hyödynnettävissä.

Toisaalta taas joiltain tutkijoilta puuttuu osaamista tai tarvittavaa asennetta yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätösvalmisteluun osallistumiseksi. Usean haastatellun tutkijan mielestä heidän tehtävänä on tuottaa tietoa, mutta viestintä tai tutkimuksen vaikuttavuuden varmistaminen eivät kuulu heidän vastuulleen. Osittain tämän voidaan nähdä olevan seurausta kannustimien puutteesta - osittain tutkijoilta puuttuu myös taitoja ja välineitä viestiä ja vaikuttaa.

Tutkijoita ei useinkaan kouluteta viestimään omasta tutkimuksesta tiedemaailman ulkopuolelle, ja tarvittavat taidot syntyvät vain käytännön kokemuksen kautta. Normaalien viestintätaitojen lisäksi hyödyllistä on myös kyky ymmärtää ja hyväksyä tutkimuksen ja esimerkiksi päätösvalmistelun tietotarpeiden luonteiden eroavaisuudet. Siinä missä asioiden problematisointi ja kyseenalaistaminen on tiedemaailmassa hyve, on asioiden yksinkertaistaminen ja tiivistetyn vastauksen antaminen monesti tarpeellista tiedemaailman ulkopuolisessa viestinnässä.

Tutkimuksen ja päätöksenteon rajat halutaan pitää selkeinä

Vaikka tutkijoilta halutaankin parempaa viestintää ja yhteiskunnallisesti vaikuttavampaa tutkimusta, nousi kaikista haastatelluista sidosryhmistä myös näkemys, että tutkimus ja politiikka ovat kaksi erilaista ja erillistä toimikenttää, jossa kummassakin on omat tavoitteensa ja toimintatapansa. Erään haastatellun tutkijan sanoin: "Tutkijan tulee kantaa vastuu tutkimustiedosta ja päättäjän päätöksestä".

Tilanne on kuitenkin käytännössä kompleksisempi, sillä tiedon tuotantokaan ei ole täysin arvovapaata. Erään haastatellun mukaan harvoin nähdään sellaista tutkimusta, jossa haetaan mahdollisimman monipuolista näkökulmaa, vaan usein tutkijatkin pyrkivät viemään oman näkemyksen läpi, eikä tutkimuksissa aina etsitä vaihtoehtoisia tulokulmia tai pyritä kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen. Tähän vaikuttaa esimerkiksi tutkimusmaailman kilpailullisuus, joka kannustaa siihen, että kilpailevan tutkijan näkökulmia ei välttämättä haluta tuoda esiin. Tämä pätee erityisesti silloin, kun muiden tutkimukset haastavat omia tuloksia. Lisäksi on tutkijoita ja tutkimusperinteitä, jotka korostavat neutraalin tutkimuksen olevan mahdotonta tai jotka kokevat tutkijan rooliin kuuluvan myös aktiivisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen, jolloin tutkija on usein myös vahvemmin poliittinen toimija. Tällöin roolien erottelu voi olla vaikeaa eikä sitä välttämättä koeta tarpeellisena.

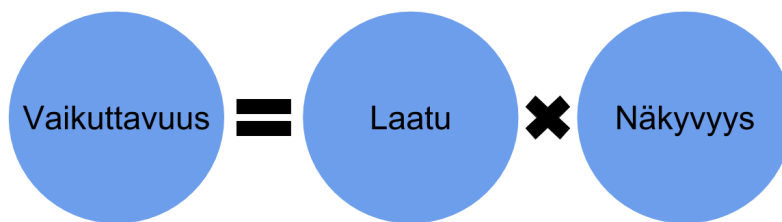
Usea haastateltava korosti, että kaikkea tutkimustietoa ei ole tarkoituksenmukaista tuottaa muodossa, joka vastaisi suoraan päätöksentekijöiden tarpeisiin. Päätösvalmistelun tarpeisiin varta vasten tilattu tutkimus on tästä toki poikkeus. On siis lupa odottaa, että tiedon hyödyntäjät osaavat itse prosessoida ja tulkita tutkimustietoa, mutta tutkimuksen tuloksia ja omaa asiantuntemusta tulisi haastateltavien mukaan viestiä aktiivisesti.

Aktiivisuutta toivotaan molempiin suuntiin

Useita haastateltuja tutkijoita huoletti se, miten vähän tutkimustietoa ja tutkijoiden asiantuntemusta hyödynnettiin päätöksenteossa. Moni tutkija koki, että päätösvalmisteluun ei näytä liittyvän järjestelmällistä tapaa lähestyä alan asiantuntijoita ja näin hyödyntää heidän tietojaan ja osaamistaan. Kokemusten perusteella yhteydenotot päätösvalmistelijoilta olivat satunnaisia ja perustuivat yleensä vanhoihin henkilösuhteisiin. Näin tutkijoiden asiantuntemuksen hyödyntäminen jäikin usein kiinni tutkijan omasta aktiivisuudesta, verkostoitumisesta ja viestintätaidoista.

Vaikka tutkijat siis toivoivat, että heitä lähestyttäisiin, asia nähtiin myös toisin päin. Eräs haastateltu päättäjä esitti, että tutkijoiden tulisi itse ottaa enemmän vastuuta näkyvyydestään. He itse tietävät parhaiten tuottamansa tiedon merkityksen ja sovellusmahdollisuudet, joten on myös tutkijoiden vastuulla, että muutkin ymmärtäisivät. Tiedon välittymisen haasteet nähtiin siis monisuuntaisina. Monien haastateltujen tutkijoiden mielestä on vaikea löytää oikeaa tahoja, jolle tietoa tarjota ja toisaalta useat päättäjät tuskailivat oikean tutkijan löytämisen vaikeutta.

Tutkimustiedon välitys

Kuva 4-4. Tiedon vaikuttavuus

Jotta tutkimus voisi vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, se tulee myös saada näkyväksi päätöksentekijöille tavalla tai toisella. Kuten eräs haastateltava tiivistä, tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus syntyy paitsi tiedon laadusta, myös sen näkyvyydestä.

Yleinen mielipide haastatteluissa oli, että tietoa ja asiantuntemusta useimpiin päätösasioihin löytyy Suomestakin, mutta sen hyödyntäminen on useista syistä hankalaa. Tutkimustieto ei välity päätöksentekoon, sillä selkeää rakennetta sen hyödyntämiseen ei ole.

Tutkimustieto harvoin sellaisenaan antaa päätösvaihtoehtoja tai yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua, vaan sitä pitää soveltaa ja tulkita oikealla tavalla. Keskeisimmät tarpeet liittyvätkin siihen, miten tutkimustieto ja tutkimuksen kautta syntynyt osaaminen ja päätöksenteon tietotarpeet saadaan kohtaamaan. Tässä päätösvalmistelua toteuttavat virkamiehet ovat keskeisessä roolissa.

Tutkimustietoa voidaan tuottaa päätöksenteon tueksi, mikäli päätöksenteon tietotarpeet ovat tiedossa

Tutkittua tietoa voidaan tilata päätösvalmistelun tueksi, mikäli ymmärretään hyvin päätöksenteon tietotarpeet ja osataan määritellä tietotarve oikealla tavalla. Lisäksi tarvitaan riittävästi aikaa. Mikäli olemassa olevan tutkimuksen kokoaminen ja työstäminen tehdään huolella, se kestää, ja mikäli halutaan tuottaa aidosti uutta tietoa, aikaa ja resursseja tarvitaan selkeästi enemmän. Päätösvalmistelussa päätöksenteon ennakointi korostuu, jotta tietopohjaa ehditään rakentaa ennen varsinaista päätöksentekotilannetta. Erityisesti haastatellut tutkijat korostivat myös sitä, että hallinnon tilaaman tiedon lisäksi tarvitaan myös tutkijalähtöistä tietoa, joka ei ole sidottu päivänpolitiikkaan ja joka voi vaikuttaa politiikan agendaan laajemmin.

Haastatteluista syntyi näkemys, että tutkijoiden, päättäjien ja virkamiesten välille voi syntyä hedelmällinen dialogi, mikäli keskustelua käydään hyvissä ajoin, koska tuolloin tieto voi vielä vaikuttaa kantoihin ja puuttuvaa tietoa voidaan tilata tutkijoilta ennakoivasti. Yhtenä konkreettisena ehdotuksena eräs haastateltava ehdotti tietoaalustaa, joka voisi rakentua tiettyjen päätöksentekoon liittyvien teemojen ympärille ja siten toimia tutkijoiden, päättäjien ja virkamiesten välisen keskustelun käyttöliittymänä. Alustalla tulisi olla näkyvissä päätöksenteon aikajana sekä kuvattuna tietotarpeet, jolloin tiedon tuottajat pystyisivät käynnistämään relevantteja hankkeita.

Päätöksenteon nopeus on haasteita myös päätösvalmistelulle.

Haastatteluista nousi käsitys, että virkamieskunta tuo periaatteessa päätöksentekoon pysyvyyttä ja pidemmän linjan pohdintaa, mutta että käytännössä heidänkin aikansa perehtyä tutkimustietoon on rajallista. Työ on pirstaleista, asioita pitää valmistella nopeasti ja erilaista tietoa on tarjolla liikaa. Haasteena on muun muassa se, miten seuloa esiin hyödyllistä tietoa, mihin tietoon tarttua ja miten erottaa hyvänlaatuisen ja huonolaatuisen tiedon. Reaktio tietotulvaan voi olla vastaava kuin päätöksentekijöillä - hyödynnetään ainoastaan poliittista tahtotilaa tukevaa tietoa, eikä huomioida muunlaista tietoa.

Eräs haastateltava kuitenkin totesi, että virkamiehillä on vastuu tuoda esiin myös sellainen tieto, joka ei tue senhetkisen hallinnon tavoitteita. Tällä hetkellä virkamiehiä ei vaadita tekemään laajoja analyysejä. Ongelmaa pahentaa se, että usein virkamiehet hoitavat vuosia samaa kapean alan tehtävää, jolloin laajempi näkemys voi jäädä saavuttamatta. Eräs päättäjä painotti, että virkamiesten tekemä päätösvalmistelu pitäisi kuitenkin pohjautua tutkimustietoon ja että tietolähteiden ja vaikutuslaskelmien tulisi löytyä valmistelumateriaalista. Yksi haastatteluista tutkijoista myös ehdotti, että päätösten esittelyissä tulisi olla "laatuseloste" eli kuvaus

siitä, mitä tietoa on käytetty ja miten ja mistä se on löydetty. Näin selviäisi myös, mitä tietoa ei ole käytetty.

Sattumanvaraisesta tiedon hyödyntämisestä pitäisi edetä systemaattisempaan toimintaan

Kyvykkyys hyödyntää tietoa päätösvalmistelussa vaihtelee henkilöittäin ja hallinnonaloittain - jos hallinnonalalla on tutkimuslaitos ja ministeriössä tutkimustaustaisia henkilöitä, on kyvykkyys hyödyntää tutkimusta keskimääräistä suurempi. Haastatteluissa kävi ilmi, että riippuu paljon myös valmistelevan virkamiehen henkilökohtaisesta osaamisesta ja kontakteista, miten tieto saadaan käyttöön. Eräs haastateltu päättäjä painotti, että tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa ei saisi olla näin sattumanvaraista. Hänen näkemyksen mukaan pitäisi rakentaa prosesseja, joilla tieto sidotaan päätöksentekoon systemaattisemmin ja tarvitaan yhteinen tietopohja, josta tietoa voitaisiin soveltaa kuhunkin tarpeeseen.

Toinen haastateltava peräänkuulutti tiedon tarvitsijoiden ja tuottajien foorumeja, mutta totesi samalla, että seminaarit henkilökohtaisten kontaktien tarjoamista eduista huolimatta vaativat liikaa aikaa. Päätöksentekijöille suunnatut tutkijoiden tapahtumat eivät ole olleet kovin suosittuja ja paikalle on yleensä tullut jo muutenkin aiheesta kiinnostuneet henkilöt. Tiedon laajemman hyödyntämisen edistämiseksi pitäisikin tarkastella erilaisten digitaalisten työkalujen käyttöä.

Haastatteluissa esitettiin myös, että päätösvalmistelun tietopohjan yhteiskehittämistä pitäisi parantaa. Päättäjien, virkamiesten ja tutkijoiden tulisi yhdessä miettiä mitä tietoa tarvitaan ja miten sitä tuotetaan. Tällainen vaatii kuitenkin sekä luottamuksellista suhdetta toimijoiden kesken että toiminnan riittävää resursointia.

Haastatteluissa kävi ilmi, että yhden hallinnonalan sisällä on mahdollista saavuttaa tilanne, jossa oman tutkimuslaitoksen ja laajemman tutkimusyhteistyön kautta saadaan tutkimus valjastettua päätöksenteon tarpeisiin, rakennettua luottamusta tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välille sekä dialogia päätösasioista tutkimustiedon valossa. Tilanne on kuitenkin hankalampi, mikäli päätösasiat vaativat useiden hallinnonalojen ja tieteenalojen välistä keskustelua. Tutkijapuolella korostettiin erityisesti tieteenalojen välisten raja-aitojen ylittämisen haastavuutta, sillä lähtökohtaisesti eri alat tarkastelevat samaa asiaa hyvinkin eri näkökulmista ja jo pelkän yhteisen käsitteistön ja kielen muodostumiseen voi kulua aikaa vuosia.

Tutkimustiedon tuotantoa ja soveltamista päätöksenteossa hankaloittaakin usein yhteisen kielen ja näkökulman puute. Tutkijoiden, virkamiesten ja poliitikkojen on välillä vaikeaa ymmärtää toisiaan, ja asioita tarkastellaan hyvin eri lähtökohdista. Sama ongelma on usein eri hallinnonalan virkamiesten ja myös eri tutkimusalojen tutkijoiden välillä. Hedelmällisen keskustelun ja yhteistyön edellytys onkin, että annetaan tilaa toisten näkökulmille ja pyritään ymmärtämään toisten käsitteistöä ja perusteluita. Haasteeseen voidaan myös vaikuttaa panostamalla henkilöiden liikkuvuuteen eri sektoreilla ja eri tehtävissä sekä ottamalla monipuolisuus huomioon koulutuksessa ja rekrytoinneissa.

Tiedon välittämiseen ja yhteiskehittämiseen löytyy ratkaisuja

Haastatteluissa nostettiin esiin useita tapoja, joilla tutkimustieto saataisiin paremmin hyötykäyttöön. Yhtenä ongelmana tiedon löytämiselle ja hyödyntämiselle nähtiin tiedon julkisuuden ja käytettävyyden esteet. Tieto ei aina liiku sektoreiden tai hallinnonalojen välillä ja se voi olla salaiseksi luokiteltua tai maksumuurin takana. Tuorein tieteellinen tutkimus löytyy usein maksullisista alan erikoislehdistä. Lähtökohtana tulisikin olla se, että tiedon tulisi olla mahdollisuuksien mukaan avointa ja tutkimuksen open access -julkaistua, jotta tieto voidaan ylipäätään löytää ja jotta eri sidosryhmät voivat sitä myös hyödyntää ja arvioida. Virkamiesten päätösvalmistelun tietotarpeiden lisäksi haastatteluissa korostettiin usein myös kansalaisten ja muiden sidosryhmien oikeutta saada tietoa ja tutustua päätösten taustoihin. Yhteisen avoimen tietopohjan nähtiin mahdollistavan kansalaiskeskustelun ja näin paremmat päätökset.

Sekä päätöksenteon tietotarpeiden että tietopohjan tuominen esille ja helposti hyödynnettäväksi nähtiin tärkeänä asiana. Eräs haastateltu ehdotti, että tietoa tietystä teemasta tulisi kerätä samalle alustalle ja mahdollistaa tutkijoiden ja päätösvalmistelijoiden tiedonvaihto. Lisäksi esitettiin, että tiedon tuotannon näkökulmien monipuolistamiseksi tulisi aina ensin tehdä kooste olemassa olevan tiedon pohjalta ja selvittää, mitä tiedetään, sekä tuoda löydökset ja johtopäätökset keskusteluun ennen selvitysten julkaisemista.

Haastatteluissa nousi esiin myös idea ns. tiedekiihdyttämöstä: tietoa tulisi avata heti tutkimussuunnitelmaa tai rahoitushakemusta tehtäessä, jolloin tieto olisi heti hyödynnettävissä. Eräs tutkija painotti sitä, että yksinkertaisimmillaan tiedon viestintä voi olla sitä, että tutkimusartikkeli julkaistaan blogissa, jossa se on luettavissa ja kommentoitavissa - ja yhteiskehittäminen sitä, että pidetään tutkimuspäiväkirjaa blogissa ja otetaan muita asiantuntijoita mukaan prosessiin.

Haastatteluissa puhuttiin myös paljon tiedon tiivistämisestä. Päätäjät kaipaavat tietoa tiivistetyssä muodossa, mutta tiivistyksessä on vaarana se, että tiedon uudelleenkäytettävyys ja luotettavuus vaarantuvat. Onkin tärkeää, että tiivistyksiä ja tulkintoja tehtäessä viitataan aina lähteisiin, joissa laajempi tietopohja on kuvattu.

4.4. Päätelmät

Päätöksenteon parempi tietopohja nähdään tärkeänä asiana ja kiinnostus tutkimuksen hyödyntämiseen päätöksenteon tukena on vahva. Suomalaisessa yhteiskunnassa näkyvä luottamus tieteeseen heijastuu myös päätöksentekoon, jonka odotetaan pohjautuvan parhaan mahdollisen tiedon pohjalle. Myös päätöksiä kritisoidessa on hyvin tyypillistä nostaa esiin erilaisia tutkimustuloksia tai asiantuntijoita, joiden avulla perustellaan eriävää mielipidettä. Tutkimuksen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta onkin keskusteltu viime aikoina enemmän ja tiedon merkityksen lisäämiseksi päätöksentekotilanteissa on tehty parannuksia.

Käytännössä tiedon hyödyntämisessä on huomattavan paljon vaihtelua. Tämä kävi ilmi jo edellisistä raporteista ja näkemys vahvistui haastattelukierroksen aikana. Joillakin hallinnonaloilla tai tietyissä kysymyksissä tutkimustiedon hyödyntäminen ja

yhteisen tietopohjan luominen toimivat hyvin. Näillä hallinnonaloilla on usein omat sektoritutkimuslaitokset ja hyvät kontaktit tiedemaailmaan, jolloin tieto välittyy päätöksentekoon helposti ja toisaalta päätöksentekijöiden tietotarpeet liikkuvat sujuvasti tutkimusmaailmaan.

Toisaalta usein päätöksiä tehdään ilman selkeää tutkimusnäyttöä. Päätöksenteon ja tutkimuksen erilaiset aikajänteet tekevät tutkimustiedon hyödyntämisestä haastavaa. Päättäjät odottavat myös usein tutkijoilta selkeitä vastauksia, mutta toisaalta eivät kuitenkaan halua valmiiksi tehtyjä päätöksiä. Tiede ei useinkaan pysty tarjoamaan yksiselitteisiä ratkaisuja ja päätöksenteon lyhyt aikajänne tekee selkeiden vastausten tuottamisesta vielä hankalampaa.

Nykytilassa tiedon hyödyntämisen aste vaihtelee siis hyvin paljon riippuen päätettävästä asiasta, hallinnonalasta ja usein myös henkilöistä, joita päätöksentekotilanteessa on mukana. Systemaattisten ja kaikille yhteisten tiedon hyödyntämisen käytäntöjen, tapojen ja työkalujen puuttuessa päätösten tietopohja ei useinkaan ole riittävän hyvä, mutta tahtoa tilanteen parantamiseen tuntuu löytyvän.

5. HANKKEEN KOKEILUT

Hankesuunnitelman mukaisia tiedolla johtamisen kokeilujen luonnoksia käsiteltiin ohjausryhmän kokouksessa 18.11. 2015. Ohjausryhmä valitsi maahanmuuton ja turvapaikanhakijat niiden kantavaksi teemaksi, koska se oli ajankohtainen, haasteellinen ja vaatii nopeaa tietopohjan parantamista. Ohjausryhmä päätti ehdotuksen mukaan, että hankkeessa toteutetaan kolme kokeilua. Näiden lisäksi toteutettiin pienimuotoinen neljäs kokeilu, faktantarkistus, jonka idea ja toteutus päätös syntyivät hankkeen muun työn ohessa.

Kokeilut olivat:

1. **Informaatiomuotoilija talossa** -kokeilussa informaatiomuotoilijat visualisoivat mm. hallitusohjelman seurantatietoja, turvapaikanhakijoiden lähtö- ja kohdemaita sekä hakemusten käsittelyprosessia.
2. **Yhteiskirjoittamiskokeilussa** VNK:n kansallisen ennakoitiverkoston koordinaattorit kokeilivat Tieken Muistiota (muistio.tieke.fi) toiminnan suunnittelun sisäisenä työvälineenä.
3. **Avoimen arvioinnin** kokeilussa etsittiin Otakantaa-kyselyllä konkreettisia toimenpiteitä maahanmuuttajien osaamisen hyödyntämiseksi suomalaisyritysten kansainvälistymisen vauhdittamiseksi. Kokeilunomistajana oli työ- ja elinkeinoministeriö.
4. **Faktantarkastuskokeilussa** tutkittiin reaaliajassa Ylen A2-keskusteluohjelman Turvattuusillassa esitettyjen väitteiden todenperäisyyttä.

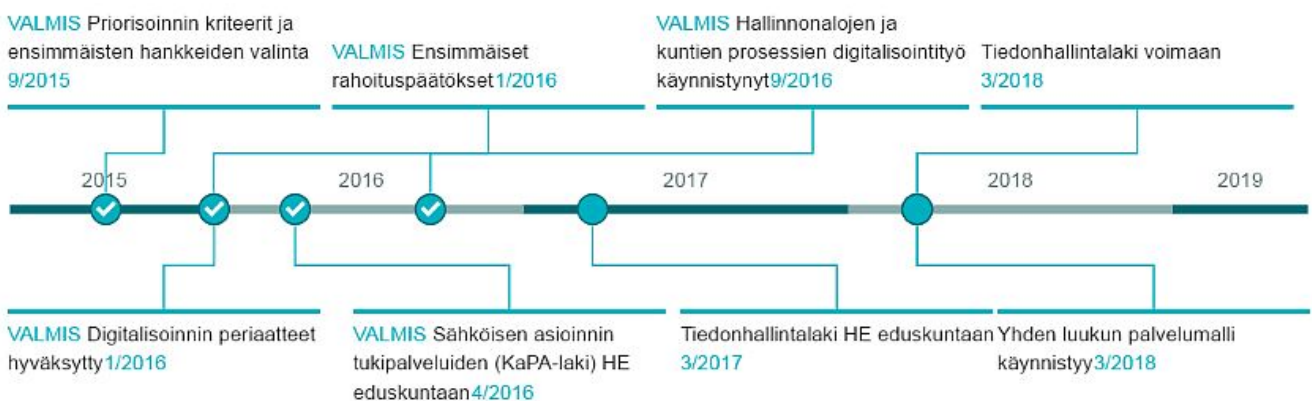
Yhteiskirjoittamisen, avoimen arvioinnin ja faktantarkistuksen kokeiluja yhdisti se, että niissä hyödynnettiin erilaisten verkkotyökalujen mahdollisuuksia monenkeskeiseen, hajautettuun vuorovaikutukseen. Informaatiokokeilussa taas luotiin uusia vuorovaikutuksellisia visualisointeja.

Kokeilujen ideointia edelsi uudenlaisten valtionhallinnon toimintamallien tunnistaminen. Tiedon hyödyntämisen kannalta hyväksi havaittuja uusia menetelmiä edustavat esimerkiksi:

- [Tulevaisuusseonteon](#) ja sen ennakointivaiheen monipuoliset osallistumiskanavat verkossa ja reaali maailmassa (2012-2013). Kutsuttujen päätoimittajien blogit, selonteon verkkokommentointi ja verkkoraportin visuaalisuus näyttävät esimerkkiä verkon mahdollisuuksien hyödyntämisestä.
- Ympäristöministeriön ja Tulevaisuusvaliokunnan kokeilu maastoliikennelain valmistelun joukkoistamiseksi (2013). [Raportti](#) menetelmästä ja tuloksista suosittaa joukkoistamisen laajempaa käyttöönottoa.
- Valtion talousarvioesityksen [visualisointi](#) (2014) esittää tulot ja menot puun muodossa, haku- ja tarkennustoimintojen avulla (Tulevaisuusvaliokunnan kokeilu).
- Valtioneuvoston kanslian avoimena julkaisema hallitusohjelman [seurantadata](#) (2014-2015).
- FinICT-hankkeen [esimerkkejä joukkoistamisesta](#)

Informaatiomuotoilua lukuunottamatta kokeilut tehtiin hankkeen omana työnä. Laadukkaan ja kustannustehokkaan informaatiomuotoiluosaamisen hankkimiseksi hanke järjesti avoimen ja ketterän kilpailutuksen. Kilpailutusmenetelmä on kuvattu [omalla sivullaan](#). VNK osti hankkeen ehdotuksesta kilpailutukseen hankkeen parhaaksi arvioiman tarjouksen tehneeltä Lucify Oy:n ja Koponen & Hildén Oy:n yhteenliittymältä asiantuntijapalveluna n. 1 kk työpanoksen informaatiomuotoilutyötä. Tarjouksen arvonlisäveroton arvo oli noin 10 000 euroa. Tämän lisäksi VNK ja Migri sekä TEM jatkoivat kokeiluun osallistuneiden yritysten kanssa informaatiomuotoilua erillisprojekteissa, jotka luetellaan liiteaineistossa.

5.1. Informaatiomuotoilija talossa

5.10.2016

Kuva 5-1. Koponen & Hildén oy:n kokeilussa tuottama aikajanavisualisaatio näyttää digitalisaation, kokeilujen ja normien purun kärkihankkeen ensimmäinen tavoitteen, julkisten palveluden digitalisoimisen tilanteen lokakuussa 2016

Tarkoitus ja tavoite

Informaatiomuotoilulle on selkeä, ääneenlausuttu tarve. Tämä ilmeni jo kokeiluideoita käsitelleessä ohjausryhmän kokouksessa, jossa todettiin, että tarpeesta oli puhuttu jo entuudestaan, ja idea herätti runsasta keskustelua. Toisaalta kokeilun teoreettisemmat perustelut juontuvat yhteenvetämisen taidon merkityksestä. Monimutkaisen ja suurien informaatiomäärien esittäminen ymmärrettävästi helpottaa ehkäisemään tulkintaongelmia ja edesauttaa yhteisymmärryksen saavuttamista.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Informaatiomuotoilija talossa -kokeilun vuorovaikutteiset visualisoinnit ovat yksi hankkeen näkyvistä tuotoksista. Ne on kuvattu raportin liiteaineistossa. Esimerkkikuvassa on keväällä 2016 valtioneuvoston sivuilla julkaistu aikajana hallitusohjelman kärkihankkeiden toteutuksesta. Kuva on tuotettu Koponen & Hildénin kehittämällä työkalulla, joka käyttää aineistonaan hallitusohjelman seurantatietoja. Työkalun kehittäminen aloitettiin hankkeen kokeilussa hallituksen strategiasihteeristön ilmaiseman tarpeen perusteella, ja sitä jatkettiin omana erillisprojektina. Vuoden 2016 lopulla Koponen & Hildén toteutti työkalun laajennuksen, jonka avulla voidaan seurata kärkihankkeiden lisäksi muitakin hallitusohjelman hankkeita. Tuotos on valtioneuvoston sisäisessä käytössä.

Visualisaatioiden toteuttamisessa informaatiomuotoilijat neuvottelivat toimeksiannoistaan ja aineistojen koostamisesta suoraan eri virkamiesten kanssa. Informaatiomuotoilijat kertoivat kokeneensa, että toimeksiantojen sopiminen oli epäselvää ja haastavaa, sillä heille aiheutti vaikeuksia tulkita kenellä on valta ja vastuu tehdä toimeksiantoja. Eri ministeriöiden edustajien kanssa asiominen poikkesi informaatiomuotoilijoiden tottumuksista yritysmaailmassa tavanomaisesta vastuunjakomallista, jossa asiakasta edustaa yksi nimetty yhteyshenkilö. Aineistojen käyttöilupien lisäksi tuotosten julkaisua koskeva päätöksenteko oli ministeriöissä epätavanomaisen aikaavievää tai päätökset jätettiin kokonaan tekemättä. Informaatiomuotoilijat kertoivatkin nopeasti huomanneensa, että toimeksiantoneuvotteluissa on hyödyllistä painottaa mahdollisuutta visualisaatioiden rajaamisesta vain ministeriöiden sisäiseen käyttöön, jotta neuvottelut ylipäättään etenevät alkua pidemmälle. Osaa vuorovaikutteisista visualisaatioista ei julkaistu hankkeen aikana verkossa, mutta niitä hyödynnettiin ministeriöiden omassa sisäisessä käytössä.

Hankkeen näkökulmasta tarkasteltuna julkaisemisen vaikeus herättää huolen siitä, että osa sinällään hyödyllisten visualisaatioiden potentiaalista jää hyödyntämättä. Pelkkä sisäinen käyttö ei auta edistämään tiedonkulkua hallintorajojen yli, mikä olisi erityisen tarpeellista niin maahanmuuton kaltaisissa äkillisissä ja kiireellisissä asioissa kuin muiden monimutkaisten ongelmien ratkaisussa.

Johtopäätös on, että hallintokulttuurinen tapa korostaa tiedon sensitiivisyyttä voi haitata tietojohdamisen toteutumisedellytyksiä. Samalla käytäntö voi aiheuttaa

ulkopuolisille mielikuvan tiedon salaamisesta. Tällöin sidosryhmätkin ehkä jakavat haluttomasti omia tietojaan tällaisen toimijan kanssa, mikä mutkistaa tietojohdamista entisestään.

Samankaltaista havaintoa voi tarkastella lainsäädännön haasteena. Julkisen sanan neuvoston varapuheenjohtajana toimiessaan Timo Huovinen huomautti, että journalismin kannalta on ongelmallista, että virkamiehiä voidaan sanktoida salaisten tietojen julkaisemisesta, mutta toisin päin, julkisten tietojen salaamisesta sanktioiminen on äärimmäisen harvinaista ([34]). Lainsäädännön toimivuuden arvioinnin sijaan Yhtäköyttä-hankkeen omissa toimintatavoissa ja suosituksissa korostuu tiedon lähtökohtainen avoimuus, joka toteutuu käyttämällä sitä edistäviä työkaluja ja menetelmiä. Ne esitellään tarkemmin loppuraportin luvussa 6. "Suositukset" ja liitteessä 2. "Kirjallisuuskatsauksen yksityiskohtaiset taulukot".

Informaatiomuotoilun tarpeesta ja hyödyllisyydestä on myös osoituksena, että hankkeen toimeksiantojen lisäksi kokeilun yritykset ovat saaneet mukana olleilta ministeriöiltä, TEM:ltä, UM:ltä ja VNK:lta kolme lisäyötilausta. Niissä toimeksiannot ovat syntyneet asiakas- ja tarvelähtöisesti. Kokeilun aikana informaatiomuotoilijat kuitenkin korostivat myös aineistolähtöistä lähestymistapaa. Taiteellista ja luovaa osaamista omaavina ammattilaisina infomuotoilijat olivat kiinnostuneita saamaan kokonaiskäsityksen kaikista tarjolla olevista aineistoista, jonka perusteella he pystyisivät arvioimaan, millaisia asioita ja aiheita pystyisi visualisoimaan ja millaisella työmäärällä. Tämän perusteella olla hyödyllistä, jos eri tietoaaineistoilla olisi valmiiksi määritelty lisenssi tai käyttöoikeudet ja julkisuus/salassapidettävyyssaste. Ministeriöiden tulisi kartoittaa tietovarantonsa tästä näkökulmasta ja korjata mahdolliset puutteet.

Toinen suositus liittyy informaatiomuotoilun hankintaan. Kokeilun alussa nousi esiin, että selkeä tilaajan edustaja - toimittajan edustaja -vuoropuhelumalli olisi tehokkaampi toimeksiantojen sopimiseen kuin kokeilussa käytetty infomuotoilijoiden suora vuorovaikutus virkamiesten kanssa. Jo Informaatiomuotoilija talossa -kokeilun nimi viittasi lähtöjään siihen, että informaatiomuotoilija olisi hallinnon sisäinen resurssi IT-tukihenkilön tapaan, siis vaivatta ja läheltä löytyvä apu silloin, kun sitä tarvitaan. Osittain kokeilun myönteisten kokemusten vaikutuksesta VNK rekrytoikin hankkeen loppupuolella työntekijän tähän tarpeeseen. Samalla kuitenkin kokeiluun osallistuneet yritykset ovat tehneet lisää informaatiomuotoilua alihankintana mukana olleille ministeriöille. Kustannustehokkuuden ja hallinnollisten käytäntöjen, kuten turvallisuusselvitysten aiheuttaman lisäyön hallitsemiseksi hankkeessa syntyi ehdotus informaatiomuotoilun puitemallista. Siinä kilpailutetaan ajottain joukko palvelua tarjoavia eri tekniikoita ja tyylejä hallitsevia informaatiomuotoilijoita, joilta eri ministeriöt voivat tilata infomuotoilua nopealla vasteajalla.

5.2. Faktantarkastus

Tarkoitus ja tavoite

Ylen turvattomuusillan televisiokeskustelujen yhteydessä kokeiltiin tietoperusteista nettikeskustelua. Terveuden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n koordimoima

Yhtäköyttä-hanke järjesti keskustelun nähdäkseen, voiko siten kerätä perusteltua ja tutkimukseen nojaavaa tietoa.

Toteutus

Keskustelu käytiin oikeusministeriön ylläpitämällä Otakantaa-sivustolla. Osallistumisäännöt olivat tavallista tiukemmat. Keskustelulle oli määritelty tietyt tutkimuskysymykset, joihin oli tarkoitus vastata. Osallistujilta myös pyydettiin nimenomaan linkkejä tutkimustietoon tai muihin luotettaviin lähteisiin.

Keskustelu oli netissä auki kolme päivää, ja siihen tuli lähes 150 kommenttia. Suurin osa tuli vähän ennen televisiokeskustelua ja sen aikana. Keskustelua oli ohjaamassa ja jäsentämässä muutama opiskelija, jotka nopeasti kysyivät osallistujilta lisätietoja tai viitteitä jos sellaisia ei tarjottu. Lisäksi he tekivät yhteenvetoa sanotusta, jotta osallistujien ei tarvinnut lukea kaikkea.

Tiivistelmä tuloksista

Tärkein tavoite täyttyi: keskustelua saatiin aikaiseksi, se oli asiallista, ja useimpiin kysymyksiin saatiin myös tutkimustiedolla perusteltuja kommentteja. Viitteiden kaiveluun tosin vaivautui vain alle kymmenesosa osallistujista. Alla on keskustelun kommentteihin perustuvat tiivistelmät tarkastelluille kysymyksille. Alkuperäiset kommentit jokaiseen kysykseen löytyvät liitteestä?

1. Onko tavallisen kansalaisen turvallisuus vaarantunut maahanmuuton takia?

Suomi on seksuaalirikosten osalta normaali länsimaa eikä erityisen vaarallinen. Raiskausrikoksia tulee poliisin tietoon noin tuhat vuodessa. Turvapaikanhakijoita on vuonna 2015 epäilty reilusta sadasta seksuaalirikoksesta, mikä on 7-8 % kaikista epäilyistä. Tilanne ei siis ole ratkaisevasti huonontunut. Toisaalta puskaraiskauksissa ulkomaalaiset ovat ylläpidettynä, ja tällaisen rikoksen pelko voi rajoittaa ihmisten liikkumista. Väkivallan osalta turvapaikanhakijat eivät ole aiheuttaneet suurta kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvaa lisäuhkaa. Esiintynyt väkivalta on usein turvapaikanhakijoiden välistä, mikä näkyy varsin suurena poliisihälytysten määränä vastaanottokeskuksissa.

69 kommenttia eli ylivoimaisesti suosituin kysymys. Osallistajat tarjosivat seitsemän eri viitettä kysymykseen liittyen. Huomattava osa kommentteista siirrettiin kokonaan tai osittain turvallisuuden kokemuksesta käsittelevään kysymykseen; se perustettiin ensimmäisten kommenttien jälkeen, jotta näille kommentteille olisi jokin paikka.

2. Onko maahanmuuttajien turvallisuus vaarantunut maahanmuuton vastustajien takia?

Tässä keskustelussa kukaan ei nostanut esiin viitteitä tai raportteja. Monet kuitenkin viittasivat useisiin tuhopolttotapauksiin ilmeisesti arvellen, että se on yleistä tietoa eikä vaadi viitteitä. Kuitenkin useimmat pitivät näitä tekoja yksinään riittävänä todisteena

siitä, että turvallisuus on heikentynyt. Lisäksi mainitaan syrjintää, tönimistä, haukkumista ja muuta suomalaisten taholta, mutta näistä ei esitetä tutkimustietoa.

- 13 kommenttia, ei yhtään tutkimusta tai muuta viitettä.

3. Syyllistyvätkö tietyistä maista tulleet tietynlaisiin rikoksiin?

Rikostilastoissa 2011-2013 näkyy selviä eroja riippuen lähtömaasta. Useimpien keskustelijoiden mielestä kyseessä ovat kulttuurierot, eivät niinkään maakohtaiset erot.

- Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat ovat yliedustettuna seksuaalirikoksissa.
- Raiskausrikosten lisäksi maahanmuuttajat eivät poikkea yhtä vahvasti kantaväestöstä. Suomessa ei ole esimerkiksi sellaisia merkittäviä etnisiä rikollisjengejä kuin muissa Pohjoismaissa.
- Kommentteja tuli 17, ja kaksi olennaista tutkimusraporttia tuotiin esille.

4. Onko Suomen turvapaikkalainsäädäntö löysempi vai tiukempi kuin muiden EU-maiden?

Lähes kaikki osallistujat halusivat ottaa kantaa siihen, onko Suomen politiikka liian löysä tai tiukka. Sen sijaan viitteitä tarjottiin vain yksi koskien Suomen turvapaikkapäätöksiä. Tietoa muiden EU-maiden politiikoista ei tarjottu ylimalkaisia kommentteja lukuunottamatta, joten vastaus jäi saamatta.

- 15 kommenttia ja yksi viite, joka vai osittain tarjoaa eväitä vastaukseen.

5. Onko poliisien määrä väkilukuun suhteutettuna Suomessa pieni vai suuri?

Kaikki osallistujat olivat yksimielisiä siitä, että poliisien määrä Suomessa on vähäinen muihin maihin verrattuna. Monet halusivat lisää, toiset olivat tyytyväisiä että vähällä pärjätään.

- Seitsemän kommenttia, yksi hyödyllinen viite, josta vastaus suoraan löytyy.

6. Tulevatko radikalisoituneet nuoret pääasiassa pääkaupunkiseudulta?

Vain kaksi kommenttia, joissa ei ollut riittävästi tietoa vastaamiseen.

7. Keitä tarkalleen ottaen ovat turvapaikanhakijat?

Turvapaikanhakijoiden alkuperä vuoden 2015 osalta: Irak 20485 (63 %), Afganistan 5214 (16 %), Somalia 1981 (6 %), Syyria 877 (2%), Albania 762 (2 %), Iran 619 (2 %), kaikki muut yhteensä 2538 (8 %) eli kaikki yhteensä 32476 turvapaikanhakijaa. Yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli vuonna 2015 keskimäärin 9 % hakijoista (3024) eli melko pieni osuus. Tästä ainoa selvä poikkeus on Afganistan.

- Kymmenen kommenttia, joissa tarjottiin kuusi eri viitettä (pääasiassa Migrin tilastoihin). Tietoa on siis varsin hyvin löydetty.

8. Ketkä kansalaiset kokevat turvallisuuden huonontuneen maahanmuuton takia ja millä tavalla?

Turvallisuuden kokemus vaihtelee rajusti eri ihmisten välillä. Jotkut tuntevat olonsa yhtä turvalliseksi kuin ennenkin, toiset pelkäävät turvapaikanhakijoita, ja kolmannet rastisteja. Erityisesti naiset ja tytöt mainitaan ryhmänä, jotka pelkäävät tai joiden olisi syytä pelätä.

Kuitenkaan yhtään viitettä tutkimuksiin ei tarjottu, vaan kaikki on omakohtaista tai tuttujen kokemaa.

- Suoria kommentteja 9, ainakin 20 siirrettiin muista kysymyksistä koska ne liittyivät tähän aiheeseen.

5.3. Avoin vaikutusarviointi

Kokeilu [avoimen päätöksentekokäytännön](#) soveltamisesta.

Tarkoitus ja tavoite

Tämän kokeilun tavoitteena oli testata avointa arviointia tiedon jäsentämisessä ja jaetun ymmärryksen tuottamisessa. Arvioinnissa etsittiin tieteelliseen tietoon perustuvaa vastausta seuraavaan kysymykseen: Mitä konkreettisia toimenpiteitä pitäisi tehdä ja miksi niiden kehitystavoitteiden edistämiseksi, jotka on listattu raportissa Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikka (Raunio, toukokuu 2015^[34]) ja jotka on myös esitetty tiivistettynä liitteessä 6 **Erityisesti, millä konkreettisilla toimenpiteillä voidaan edistää maahanmuuttajien paikallistuntemuksen, verkostojen ja tietotaidon hyödyntämistä suomalaisten yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja viennin edistämässä? Vastauksissa toivottiin erittelemään erityisesti seuraavat yksityiskohdata:**

- Mihin maahanmuuttajaryhmään toimenpide kohdistuu?
- Toimenpiteen sisältö: mitä tehdään?
- Kuka toimenpiteestä päättää ja kuka sen panee toimeen?
- Millä aikataululla toimenpide voidaan toteuttaa?
- Paljonko toteutus maksaa ja kuka sen maksaa?
- Mitä hyötyä toimenpiteestä on
 - o eri toimijoille (yritys, maahanmuuttaja, kansantalous, asiakas,...)
 - o eri tavoitteille (taloudellinen, terveydellinen, sosiaalinen, hyvinvointivaikutukset,...)
- **Mitä tutkimustietoa tai selvityksiä on toimenpiteen toteuttamisesta tai sen vaikutuksista?**

Arviointi rajattiin koskemaan Suomeen tulleet maahanmuuttajat (työn, opiskelun, perheen tai turvattomuuden vuoksi muuttaneet) ja heidän panokseensa suomalaisten yritysten toiminnassa ja tarkasteluaikana olivat lähivuodet ja erityisesti aika ennen kuin maahanmuuttajat ovat muutenkin kotoutuneet.

Toteutus

Arviointi toteutettiin maaliskuu-kesäkuussa 2016 ja siinä toteutettiin yhden verkko-osoitteen periaatetta eli kaikkien arvioinnissa tuotettuun tietoon pääsee kiinni yhden verkkosivun kautta <http://fi.opasnet.org/fi/Maahanmuuttoarviointi>.

Kysymyksen vastausta etsittiin avaamalla avoin keskustelu [OtaKantaa-sivulla](#). Keskusteluun kutsuttiin alan asiantuntijoita, ja lisäksi siihen pystyi osallistumaan kaikki asiasta kiinnostuneet. Pääasiallinen arviointi toteutettiin suomeksi. Kuitenkin arvioinnin keskeiset osat ja keskustelut toteutettiin myös englanniksi, jotta saadaan mukaan mahdollisimman paljon osallistujia kansallisuudesta riippumatta.

Yhteenveto tuloksista

Alkuperäisessä keskustelussa vastausten avulla kartoitettiin laajahko aineisto, jonka pohjalta identifioitiin 34 toimenpidettä, joilla maahanmuuttajien tietotaitoa pystyttäisiin hyödyntämään. Toimenpide-ehdotukset kohdentuivat julkiselle sektorille, oppilaitoksille, yrityksille, ulkomaalaisille työnhakijoille Suomessa sekä yleensä kaikille kansalaisille. Toimenpide-ehdotuksista järjestettiin erillinen kysely, jonka avulla ehdotusten toteuttamiskelpoisuutta arvioitaisiin, mutta tähän ei valitettavasti saatu kuin 2 vastausta.

Kerätyt toimenpide-ehdotukset (tarkempi kuvaus liitteessä 6)

- Valtio maksaa konsulttimaahanmuuttajien sosiaaliturvan
- Kunta tukee työllistymistä
- Opetussuunnitelmaan vuorovaikutusta ja kieliä
- Koulutuksessa korostetaan valmistautumista työhaussa
- TEM seuraa työnantajien käsityksiä
- TEM kerää työllistymisen hyviä käytäntöjä
- Perhepolitiikalla tuetaan toista sukupolvea
- Työvoiman tarpeista kartoitusmalli
- Valmistuville enemmän aikaa
- Maahanmuuttajat historian tutkijoiden apuna
- Opiskelijoiden aikaisen verkostoitumisen korostaminen
- Opinnot osia yritysten kanssa
- Oppilaitokset tukevat työnhakua
- Vieraskielinen koulutus osaksi aluekehittämistä
- Valmistuville hyvä suomi
- Rekrytointikanava yritysten kanssa
- Maahanmuuttajat kouluihin kertomaan
- Maahanmuuttajat kääntämään lehtiä
- Maahanmuuttajien palkkaus
- Tietokanta maahanmuuttajien osaamisesta
- Korkeakoulutetuille maahanmuuttajille kielikursseja
- Tapahtumia kohtaamista varten
- Työhönottoon ja työssäoloon liittyviä seikkoja seurataan
- Ulkomaalaistaustaisen henkilöstön osaamisen huomiointi
- Suomessa olevien rekrytoinnin huomiointi
- Ulkomaalaistaustaisten erityispiirteet huomioon
- Rennompi suhtautuminen kielivaatimukseen
- Turvapaikanhakijoiden osaamisen tunnistaminen
- Toimintamalli työhaussa auttamiseksi
- Lähtömaakoulutus
- Koulutusta auttamaan työelämään
- Tunnistetaan piilotettu osaaminen
- Verkostoituminen suomalaisten kanssa
- Monipuolinen portfolio ja osaamisen todistaminen

Tässä testattu menetelmä avoimen arvioinnin joukkoistamisesta osoitti, että tutkimustietoa on mahdollista kerätä laajemmalla yleisöltä esimerkiksi OtaKantaa

keskustelun avulla. Testi myös osoitti, että hankaluutena on asiantuntijoiden aktivointi tiedon jakamiseen kaikille avoimen foorumin kautta.

5.4. Yhteiskirjoittaminen

Tarkoitus ja tavoite

Yhteiskirjoituskokeilun taustalla oli Open Knowledge Finlandin hyvät kokemukset uudesta toimintatavasta, joka käsitteenäkään ei ole vielä kovin tunnettu.

Yhteiskirjoittamisella tarkoitetaan monen käyttäjän pääsyä kirjoittamaan verkossa sijaitsevaa asiakirjaa. Se voi tapahtua samanaikaisesti tai asynkronisesti, jopa pitkien aikojen yli. Verkossa on näkyvillä aina viimeisin versio, kuten wikipediassa. Yhteiskirjoittamista kutsutaankin reaaliaikaiseksi wikiksi.

Yhteiskirjoittamisen perusteet tulevat ensisijaisesti avoimuusperiaatteesta -se tarjoaa yhteisen työskentelyalustan kaikille osapuolille. Toisena eri näkökulmien dokumentointi yhteiseen näkymään tukee jaetun ymmärryksen syntymistä.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Kokeilunomistajaksi tulivat Kansallisen ennakoitiverkoston VNK:n virkamiehet. Kokeilu suunniteltiin pienimuotoiseksi välineiden testaamiseksi oikeassa käyttöyhteydesä. Kokeilun tarkempi suunnittelu on dokumentoitu sivulla [Yhteiskirjoituskokeilu](#). Kestoksi suunniteltiin 1-2 kk kalenterikuukautta maaliskuusta huhtikuussa 2016. Kokeilun aloituksesta julkaistiin [tiedote foresight.fi-sivustolla](#).

Yhteiskirjoitustyökaluja oli ehdolla kolme vaihtoehtoa, Googlen Drive, Tieken ylläpitämä etherpad-sovellus osoitteessa muistio.tieke.fi sekä etherpadin pohjalta jatkokehitetty Hackpad, jota esimerkiksi Yhtäköyttä-hanke käyttää osoitteessa yhtakoytta.hackpad.com. Googlen palvelut eivät datan säilyttämissijainnin ja käyttöoikeuksien ja -ehtojen puolesta soveltuneet viranomaiskäyttöön. KEV valitsi välineeksi Tieken ylläpitämän etherpadin, koska se toteutti mahdollisimman suurta avoimuutta: sen käyttö ei vaadi rekisteröitymistä eikä kirjautumista kuten Hackpad.

Varsinainen yhteiskirjoituskokeilu toteutui pienimuotoisesti KEV:n sisäisenä käyttönä. Aiheesta myös keskusteltiin vähäisesti kansallisen ennakoitiverkoston Yammer-kanavalla. Yhteiskirjoitusta ei hyödynnetty yhteistyössä ulkopuolisten osallistujien kanssa.

Yhtäköyttä-seminaarissa huhtikuussa 2016 järjestettiin työpaja yhteiskirjoittamisesta. Keskustelun mukaan menetelmään liittyy erilaisia käytännöllisiä ongelmia ja näkökulmia, jotka pitäisi ratkoa ensin. Näitä ovat

- versionhallinta, vaivaton palauttamisen mahdollisuus
- vastuunmäärittely sisällön oikeellisuuden suhteen
- käyttäjäoikeuksien asettaminen
- datan hallinta ja säilyttäminen
- tietoturva

- valmiiden asiakirjapohjien käyttäminen
- mobiilikäyttöliittymä

Työpajan keskustelun mukaan menetelmä voi mahdollisesti osoittautua hyödylliseksi erityisesti asiakirjojen eri versioiden hallinnan ja edestakaisen lähettämisen vaivan vähentämiseksi. Toiseksi yhteiskirjoittamisella voi olla annettavaa tiedonkulkun parantamiseen hallintorajojen yli.

Menetelmän hyödyntäminen ei sinällään lähtenyt yleistymään kokeilun vaikutuksesta. Sen tärkein anti oli kuitenkin havainto Ennakointiverkoston sivuilta, jossa Microsoftin Office 365 -asiakirjoja (word ja powerpoint) käytettiin avoimesti suoraan yhteiskirjoittamiseen soveltuvalla tavalla (kyseiset Office365-asiakirjat olivat Sitran julkaisemia). Tämä varmistui, kun kokeilun fasilitaattori muokkasi, rekisteröitymättä ja kirjautumatta, sivustolle linkitettyjä asiakirjoja. Muokkaukset kohdistuivat puutteellisiin tai vanhentuneisiin tietoihin, kuten esimerkiksi ennakointiverkoston sidosryhmäkartoituksesta Muutos 2011 -puolueen poistamiseen eduskuntaryhmät -luettelosta. Toinen muokkaus oli ennakointiverkoston jäsenten määrän päivittäminen ajan tasalle.

Tällainen käyttö liittyy hankkeen aikana jalostuneeseen "laadullisen avoimuuden" käsitteeseen. Se viittaa joukkoistamisen kaltaiseen avoimuuteen, mutta suuren osallistujajoukon sijaan tavoiteltua on vähäinen, jopa erittäin pieni, yksittäinen määrällinen osallistuminen, jonka sisällöllinen vaikutus on myönteinen ja toivottavasti suuri. Ilman asiakirjojen lähtökohtaista avoimuutta - kenen tahansa muokkausoikeutta verkossa - ennakointiverkoston sidosryhminä mainittaisiin todennäköisesti tälläkin hetkellä eduskuntaryhmä nimeltä Muutos 2011. Vaikka tällainen esimerkki voi kuulostaa epärelevantilta, se todistaa kuitenkin yhden yksinkertaisen seikan: mikäli kirjoitusoikeus hallinnon tietoihin on rajattu vain virkamieskäyttäjille, ei yleisöllä ole mahdollisuutta auttaa hallintoa ilman, että se tapauskohtaisesti vie virkamiesten työaika. Mutta jos käytetään avoimia ja yhteisöllisiä tiedontuotantovälineitä, on mahdollista, että kansalaiset, tutkijasta kokemusasiantuntijaan, voivat auttaa virkamiestä jonkin tietotyön tekemisessä ilman, että se kuluttaa virkamiehen työaika. Vaikka tällainen skenaario on ideaali, joka ei varmastikaan toteutuisi aina ja joka tapauksessa, se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö se voisi monissa yhteyksissä toimia.

Tarkempi kysymys kuuluukin, missä yhteiskirjoittamista voisi hyödyntää. Menetelmästä kannattaisi välittömästi alkaa kerryttää kokemuksia ainakin hallinnon sisäisessä käytössä. VN-TEAS-kontekstissa esimerkiksi ministeriöiden tietotarpeiden määrittely voisi tapahtua VNK:lla käytössä olevan Office 365:n avulla.

Hanketoimijat ovat testanneet havaintoa Office 365:n soveltuvuudesta yhteiskirjoittamiseen hankkeen ulkopuolella. Hankejohtajan ja fasilitaattorin kokemukset ovat osoittaneet, että menetelmä toimii muuallakin, kuten partiolaisten suurleirin järjestämisen apuvälineenä ja tutkimusrahoitushakemusten kirjoittamisessa, käyttäjäpalautetta siteeraen "hitaasti uutta teknologiaa omaksuvien" varttuneempien yliopistotutkijoiden kanssa.

Yhteiskirjoittamisen sovelluskohteet liittyvät kaikkeen arkiseen hallinnon tietotyöhön, jossa tarvitaan useiden ihmisten vuorovaikutusta esimerkiksi

asiakirjojen, tiedotteiden, suunnitelmien, esityslistojen, pöytäkirjojen, raporttien ym. kirjoittamiseen. Kokeilussa selvisi, että edellytykset tähän ovat jo olemassa. Hanke suosittaa menetelmän rohkeaa kokeilua mahdollisimman monissa käyttökohteissa.

5.5. Toteuttamattomat kokeilut

Kokeilujen ideointivaiheessa ja ohjausryhmäkeskustelussa oli esillä toteutettujen kokeilujen lisäksi kaksi kokeiluaihiota, jotka on tarpeellista esitellä tässä yhteydessä.

Avoimet tutkimusjulkaisut ja keinoöly

Hankkeen alkuvaiheen ideoinnissa nousi esille täysin ohjelmisto- ja informaatioteknologiaan nojaava tapa sitoa tutkittua tietoa päätöksentekoon. Idean esittelemiseksi on hyvä esittää samansuuntaisia olemassaolevia konkreettisia esimerkkejä. Ensin, Google Scholar -hakupalvelu keskittyy akateemisiin lähteisiin ja palauttaa hakutuloksina sitaatteja, suoria linkkejä julkaisuihin sekä käyttöoikeusrajoitteisten julkaisujen viitetietoihin tai esittelysivuille. Toisena, yliopistojen kirjastojen hakupalvelut palauttavat hakutuloksina teosten ja artikkeleiden kuvailutietoja sekä linkkejä sähköisiin aineistoihin. Sisältöjen samankaltaisuuden tunnistamiseen liittyviä teknologioita sovelletaan usein myös verkkolehtien uutisartikkeleiden yhteydessä näyttämällä linkkejä toisiin uutisartikkeleihin otsikolla "aiheeseen liittyy". Samaan tapaan esimerkiksi Helsingin yliopiston julkaisutietokanta Heldassa on käytössä "Samankaltaisia artikkeleita" -suosittelutoiminnallisuus.

Yksi tapa tutkitun tiedon liittämiseksi päätöksentekoon olisi siis antaa osa työstä keinoölyn, tarkemmin tiedonhakukyselyiden ja suosittelualgoritmien tehtäväksi. Tällainen ratkaisu edellyttää teknisesti, oikeudellisesti ja sisällöllisesti käyttökelpoisia aineistoja, soveltuvaa teknologiaa ja tapaa yhdistää uusi teknologiapainotteinen prosessi ja inhimillinen työ. Päätösesitysten lopullinen muotoilu ja esittäminen jäisivät vielä inhimillisen virkamiestyön vastuulle, mutta valmisteluprosessin alkupäässä teknologian hyödyntäminen voisi säästää aikaa. Erityisen hyödyllinen se voisi olla näyttöön perustuvan toimintatavan tasapuolisuusvaatimuksen toteuttamisessa, joka edellyttää kaiken julkaistun tutkimustiedon systemaattista katsausta ja tiedon puutteiden tunnistamista. ^[35]

Kotimaisen tutkimuksen saatavuus nykyisellään tiedon ohjelmallisen jatkokäyttöön vaikuttaa tarjoavan mahdollisuuksia idean kokeilemiseen. Sen sijaan systemaattinen hyödyntäminen edellyttää vielä tutkimusjulkaisujen ja -aineistojen avaamista. Jotkin yliopistot ovat kuitenkin jo kohtalaisella tasolla julkaisujen ja -aineistojen avaamisessa ja monet yliopistot työskentelevät tieteen avoimuuden edistämiseksi. Tutkimuslaitoksissa sen sijaan on vielä enemmän tehtävää. ^[36]

Aineistojen tekninen avaaminen koneluettavien rajapintojen kautta on myös vasta alkutekijöissään. Rajapinnat tarjoavat etuja ohjelmistokehitykseen ja hakukyselyjen rakentamiseen. Toisaalta rajapinnat eivät kuitenkaan ole ensisijainen edellytys hakujen tekemiselle tai tutkimustiedon hyödyntämiselle. Sen sijaan

julkaisutietokannoissa on yleensä tarjolla viitetiedot rakenteellisessa muodossa, joka on ehkä tärkeämpi resurssi tutkimuksen jatkokäyttöön.

Kattavan kotimaisen tieteen avoimuuden tilanteen saavuttaminen ei ole edellytys tiedon ohjelmallisen hyödyntämisen kokeilemiselle. Hyödyllistä olisi tunnistaa sellaisia tutkimusorganisaatiota ja julkaisutietokantoja, jotka ovat teknisesti, oikeudellisesti ja sisällöllisesti käyttökelpoisia. Helsingin yliopiston Helda-tietokanta voisi olla yksi tällainen esimerkki, mutta myös muita mahdollisuuksia on hyvä tarkastella.

Hakukyselyjä ja suosittelualgoritmeja ei tarkastella tässä yhteydessä tarkemmin. Niiden arvioiminen edellyttää omaa erikoisasiantuntemustaan.

Esimerkkejä keinoälyn hyödyntämisestä voisi olla seuraavanlaiset kyselyt, joita päätösvalmistelija tekee ohjelmalle:

- mitä tutkimuksia Suomessa on tehty viimeisen kahden vuoden aikana, jotka käsittelevät ihmisten kokemuksia turvallisuudentunteesta suhteessa maahanmuuttajiin
- mitä nämä tutkimukset sanoivat iäkkäämpien ihmisten kokemuksista
- mihin kaikkiin aineistoihin nämä tutkimukset perustuvat
- ketkä kaikki tutkijat ovat kirjoittaneet aiheita käsitteleviin julkaisuihin

Toinen, erilainen esimerkki voisi ennusteen laatiminen vuoden, kahden, viiden ja kymmen vuoden päähän tulevaisuuteen seuraavista aiheista:

- väestönkasvu
- talouskasvu
- työllisyys
- energiankulutus
- suomalaisten asenteet maahanmuuttoa kohtaan
- suomalaisten asenteet eläkeikää kohtaan
- suomalaisten mielipiteet tuloverotuksen tasoa kohtaan

Jos keinoäly ei vielä kykenekään käsittelemään ja tulkitsemaan suomenkielistä raakatekstiä luotettavasti ja hyödyllisesti, tulkintavastuu voidaan jättää ihmiselle ja hyödyntää ohjelmistoteknologiaa helpottamaan työn määrällistä puolta. Tällöin edelläkuvattujen ennusteiden osalta voisi kysyä ensimmäisen esimerkkijoukon tapaan

- mitä tutkimuksia Suomessa on tehty viimeisen kahden vuoden aikana väestönkasvusta/talouskasvusta/työllisyydestä/energiankulutuksesta/jne
- mihin kaikkiin aineistoihin nämä tutkimukset perustuvat
- ketkä kaikki tutkijat ovat kirjoittaneet aiheita käsitteleviin julkaisuihin

Hakuteknologian ja keinoälyn hyödyntämisen mahdollisuudet jäivät pois Yhtäköyttä-hankkeen kokeiluehdotuksista, koska hankkeessa ei ollut valmiina alan asiantuntemusta ja sen hankkiminen tai opettelu ja kokeilun toteuttaminen arvioitiin niin työlääksi, ettei muille kokeiluille olisi jäänyt välttämättä lainkaan resursseja. Uusien ohjelmistojen kehittämisen sijaan toteuttamiskelpoisena pidettiin olemassaolevien ja hyväksihavaittujen ohjelmien kokeilu (yhteiskirjoittamisalustat ja yhteistyöalustat kuten Otakantaa). Siitä huolimatta ohjelmistoteknologisten

mahdollisuuksien tutkiminen tietojohtamisen kehittämiseksi ja tutkitun tiedon hyödyntämiseksi on hankkeen mukaan suositeltavaa.

Kuuma linja -sovellus

Yksi jo aiemmin tunnistettu tarve^[37] ja hankkeen ohjausryhmän kokouksissa käydyssä keskustelussa esiinnousseista todellisista ääneenlausutuista käyttäjätarpeista soveltuisi hyvin keinoölyn ratkaistavaksi. Yksinkertaistetusti kyse on **tarpeesta saada mahdollisimman nopeasti yhteys jonkin käsillä olevan asian parhaaseen asiantuntijaan**. Tähän sopivaa ratkaisua voidaan kuvata nimityksellä “kuuma linja”. Kysymys kuuluu, miten tällainen kuuma linja toteutettaisiin, jos asiantuntijuuden alue on muuttuja, joka voi saada minkä tahansa arvon? Miten päätösvalmistelija tai päättäjä voi saada helposti ja vaivattomasti yhteyden mahdollisesti ennalta tuntemattomaan henkilöön, kun käsiteltävä asia voi koskea hyvin kapeaa osa-aluetta, vaihtoehtoisesti laajaa kokonaisuutta tai jotakin poikkihallinnollista tai monitieteistä ilmiötä?

Idean kuvaus, jota hankkeessa ei ehditty käsitellä keskusteluita ja ajatuksen tasolla tapahtuvaa kehittelyä pidemmälle, sisällytetään kuitenkin tähän yhteyteen jatkoarviointia varten.

Tällainen menetelmä asettaa tiedontarpeen määrittelyn ensisijaisesti päätöksenteon osallisen vastuulle ja tiedon tarjonnan asiantuntijan vastuulle. Menetelmän tulee ratkaista näiden kahden kohtaanto-ongelma eli helpottaa kysynnän ja tarjonnan kohtaamista. Ongelmina ovat siis 1) tehdä tietotarpeen ilmaisu päätöksenteon osalliselle mahdollisimman helpoksi ja 2) löytää yksi tai useampi parhaista mahdollisista asiantuntijoista.

Ensimmäisen ongelman ratkaisuvaihtoehtoja ovat esimerkiksi a) tarpeen määrittely hakusanoin ja b) määrittely koneellisella tekstinanalyysillä. Hakusanamäärittelyssä voidaan hyödyntää myös puheentunnistusta. Määrittelyn käyttöliittymä voi olla mobiilisovellus, selainkäyttöinen työkalu tai lisätoiminnallisuus olemassaoleviin järjestelmiin, kuten sähköposti- tai tekstinkäsittelyohjelmaan tai asiakirjanhallintajärjestelmään.

Käyttölogiikka olisi yksinkertaistettuna sellainen, että käyttäjä painaa painiketta asiantuntijan etsimiseksi ja joko kirjoittaa tai sanoo asiasanat. Jos käyttöliittymä on olemassaolevia aineistoja käsittelevän ohjelman kuten sähköpostin tai asiakirjanhallinnan toiminto, käyttäjä vain painaa “etsi asiantuntija” -painiketta ja ohjelma analysoi aineiston ja tarjoaa parasta tai parhaita vaihtoehtoja.

Menetelmän toinen suunnittelutarve liittyi haettavien asiantuntijoiden löytämiseen. Tämän edellytyksenä on saada yhteys kaikkiin niihin mahdollisiin tietokantoihin, joissa on sekä asiantuntijoita että heidän kirjallisia tuotoksiaan. Tällaisia tietokantoja ovat erityisesti yliopistojen ja tutkimuslaitosten julkaisutietokannat. Toisaalta myös julkishallinnon omat henkilöstötietojärjestelmät voivat olla tällaisia. Kun käyttöliittymä on analysoinut tiedontarpeen, se lähettää kyselyn tietokantoihin ja etsii parhaiten vastaavan tai vastaavat julkaisut ja muut kuvailutiedot, kuten henkilöiden tutkimusintressit tai tehtävänkuvaukset. Tulokset järjestetään sisällöllisen

samankaltaisuuden vastaavuuden mukaan. Tarvittaessa voidaan käyttää vielä tarkempia ehtoja tulosten suodattamiseen tai järjestämiseen. Tämän ei tule kestää kuin korkeintaan joitakin sekunteja. Käyttäjälle palautetaan vastauksena joko vain yksi tai joukko parhaiten tietotarpeeseen vastaavien henkilöiden nimiä yhteystietoineen ja julkaisuluetteloineen.

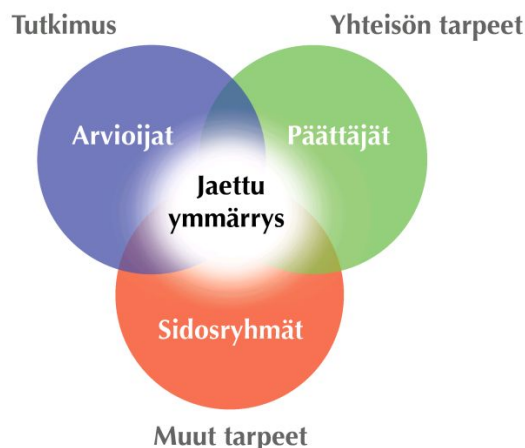
Käyttöliittymässä voi olla lisäksi pikatoiminnot suoraan sähköpostin lähettämistä, puhelinsoittoa tai vakiomuotoista asiantuntijakuulemiseen kutsumista varten.

6. SUOSITUKSET

Sisäänajosuunnitelmaan sisältyy kaksi uutta sosiaalista innovaatiota, jotka otetaan käyttöön valtioneuvoston työtä tukevassa päätösvalmistelussa ja tietotyössä. Nämä ovat a) tietotyön tavoitteeksi asetettava *jaettu ymmärrys* ja b) *tietokiteet* eli avoimet muuttujat tiedon kohteellisessa jäsentämisessä ja tulkitsemisessä. [\[38\]](#)

Sisäänajosuunnitelmassa esiteltyt innovaatiot ja periaatteet perustuvat tutkimuskirjallisuuteen ja asiantuntijanäkemyksiin riskinarvioinnista, päätösanalyysistä, tieteen ja politiikan rajapinnasta (science-policy interface), yhteiskehittämisestä (co-creation) ja tieteidenvälisyydestä (transdisciplinarity). Tämänhetkinen versio ei sisällä viitteitä, mutta käytetty kirjallisuus ja aineisto löytyvät kirjallisuuskatsauksesta ja tarvekartoituksesta, jotka ovat myös Yhtäköyttä-loppuraportin osia.

6.1. Jaettu ymmärrys tietotyön tavoitteeksi

Kuva 6-1. Jaettu ymmärrys on eri toimijoiden yhdessä muodostama käsitys erilaisista näkemyksistä ja mielipiteistä.

Jaettu ymmärrys tietystä aiheesta tarkoittaa tilannetta, jossa osallistujien näkemykset aiheesta sekä perustelut ja erimielisyydet on kuvattu niin hyvin, että tiedetään mistä ollaan samaa ja mistä eri mieltä, ja miksi. Päätöksentekoon liittyvissä aiheissa on olennaista kuvata sekä asiointilaa (*mitä on?*) että siihen liittyviä arvoarvostelmia (*miten pitäisi olla?*). Jaettuun ymmärrykseen on siten ikään kuin sisäänrakennettuna taipumus tarkastella tavoitteita ja ohjata toimintaa. Tässä suhteessa jaettu ymmärrys poikkeaa *kollektiivisesta tiedosta*, joka käsittelee asioita tietämisen näkökulmasta ilman ääneenlausuttua toiminnallista tavoitetta. Se myös poikkeaa konsensuksesta sikäli, ettei yhteisymmärrystä tai eriävien näkemysten saamista samaan rintamaan tavoitella.

Jaetussa ymmärryksessä ei vaadita, että kaikki pystyisivät kuvaamaan jokaisen henkilön ajattelun erikseen. Sitä edistää tehokkaasti (ja ison ryhmän osalta on välttämätöntä), että sitä työstetään ja kuvataan kirjallisesti, joskin se toki sallii kaikki muutkin kommunikaation muodot. Silloin kaikkien ei tarvitse käydä dialogia kaikkien muiden kanssa, vaan jokainen voi keskittyä osallistumaan [trialogian](#) mukaisesti yhteisen kuvauksen tekemiseen ja omaksumiseen. Kirjallinen kuvaus on yhdenmukainen jaetun ymmärryksen kanssa silloin, kun jokainen myöntää, että kuvaus sisältää totuudenmukaisesti myös hänen ajattelunsa aiheesta. ^[39]

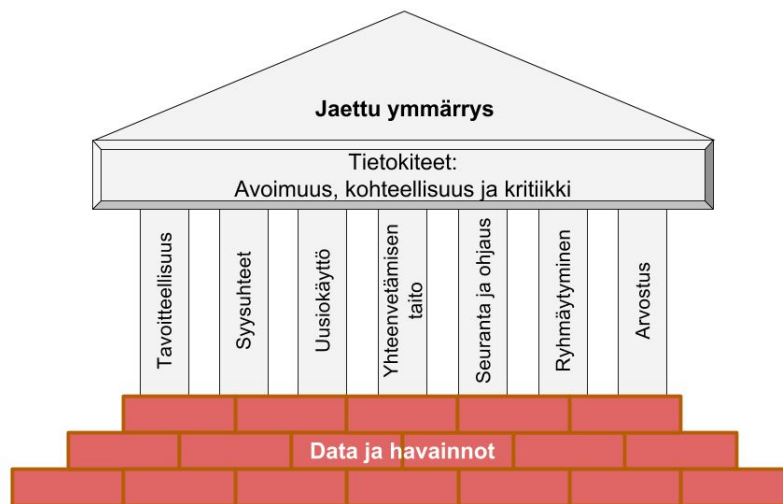
Jaettu ymmärrys valtioneuvoston tietotyössä

Jaetun ymmärryksen mukaisessa päätösvalmistelussa esimerkiksi lakia kirjoitettaessa ei riitä, että syntyy lakiteksti ja sen sisällölle pätevät perustelut. On kuvattava myös, mitä muita perusteltuja näkökulmia asiasta oli ja mitkä olivat niiden perustelut. Jopa sellaiset näkökulmat kuvataan, jotka on vakavalla mielellä esitetty mutta jotka valmistelun aikana osoittautuivat perusteettomiksi. Tämä on tärkeää, jotta vältettäisiin niiden esiinnohseminen uudelleen, kun mukaan tulee henkilöitä, jotka eivät tunne valmistelun aiempia vaiheita. Tämä voi olla hyväksyttävyyden takia tärkeää myös kansalaisille tai muille tahoille, jotka eivät ole lainkaan valmistelussa mukana. Yhteiskuntatieteissä tämän vaatimuksen toteutumista on kutsuttu julkisuuden synnyksi. Ensin se tapahtui lehdistön kautta^[40], nyt sosiaalisessa mediassa.

Arkistotieteessä taas keskustellaan siitä, kenen ääni näkyy ja kuuluu julkisen vallan asiakirjojen kautta.^[41] Synteesi on, että julkisen vallan asiakirjat tulisi kytkeä julkisuuteen.

Jotta jaetun ymmärryksen kuvaaminen käytännössä onnistuisi, päätösvalmistelulle tarvitaan uudenlainen, avoin verkkotyötila. Se voi olla kokonaan avoin (internetissä) tai tilanteen vaatiessa avoin vain valmisteluun osallistuvilla. Menetelmän kokeilun kannalta täysin avoin valmistelu olisi opettavaisinta.

Lisäksi on toimittava kohteellisesti eli jokaiselle erilliselle asialle avataan oma sivu verkkotyötilaan, ja kaikki asiaan liittyvä materiaali liitetään kyseiseen sivuun riippumatta siitä, kuka tiedon on tuottanut. Asian rajausta selkeytetään määrittelemällä asialle tutkimuskysymys, ja työn tarkoituksena on tuottaa kysymykseen paras mahdollinen vastaus. Siirrytään siis henkilöön sidostusta tietorakenteesta asiaan sidottuun tietorakenteeseen. Näin kaikilla valmisteluun osallistuvilla on käytettävissään sama tieto ja työkalut, ja he pystyvät arvioimaan, mitä tietoa jaetun ymmärryksen tavoitteesta vielä puuttuu. Lisäksi valmistelun aikataulu ja tehtävälista avataan, jotta asian seuraaminen helpottuu. Erillisiä tehtävälistoja vältetään, koska ne estävät tiedon leviämistä.

Kuva 6-2. Yhtäköyttä-periaatteet ja niiden merkitys jaetun ymmärryksen tuottamisessa havaintoaineistoista.

Tieteellisestä ja poliittisesta, tiedon hyödyntämistä käsittelevästä kirjallisuudesta nousee esille useita erilaisia tavoitteita ja periaatteita, mutta yleensä ottaen ajattelu on menossa kohti tieteelliseen ymmärrykseen ja osallistamiseen perustuvia tavoitteita. Näistä megatrendeistä ja muista kirjallisuudessa johdonmukaisesti esiintyvistä tavoitteista olemme jalostaneet yhden ydintavoitteen, joka nähdäksemme tiivistää asioita käyttökelpoiseen ja konkreettiseen muotoon:

Päätösten valmistelussa on pyrittävä jaettuun ymmärrykseen.

Ajatus on toki radikaali laajamittaisesti sovellettuna, ja täysin vastaikkaistakin näkemystä on nyky-Suomessa kannatettu (eli päätöksestä puhutaan julkisesti vasta, kun päätös on tehty). Kuitenkin oma kokemuksemme on ollut, että jaetun ymmärryksen idea on ollut a) helposti ymmärrettävissä ja siksi hyödyllinen ajattelun ohjaaja, b) pienehköjen, luottamukseen perustuvien ryhmien toiminnassa tehokas tapa löytää kokonaisyödyllisiä ratkaisuja, c) tehokas tapa tunnistaa epäonnistuneiden päätösvalmisteluprosessien virheitä. Toisin sanoen jos päätösvalmistelussa epäonnistutaan, pystytään jaetun ymmärryksen avulla analysoimaan ja tunnistamaan asioita, jotka olisi voitu tehdä toisin, ja siten ehkä välttää ongelmat. Usein kuulemme vastustavana argumenttina, ettei tällainen lisätyö ole mahdollista: aika ei nytkään riitä tarpeeksi laadukkaaseen valmisteluun, kaikkea tarvittavaa tietoa ei saada koottua, päätöksentekijät eivät ehdi paneutua valmisteluaineistoihin, kaikkien osapuolten kannat eivät tule tasapuolisesti huomioiduksi, ulkopuolisten voi olla vaikea seurata päätöksentekoa ja osallistua perustellusti tai oikea-aikaisesti. Kuitenkin olemme omassa käytännön tutkimus- ja järjestötyössämme todenneet, että suosittelimamme periaatteet vähentävät tietotyön aikasyöppöjä ongelmia ja siten resurssipainetta pitkällä aikavälillä.

Jaetun ymmärryksen tavoitteeseen perustuvat seuraavat toimenpide-ehdotukset:

- Toimenpide 1. Yhtäköyttä-hankkeen suosituksia aletaan kokeilla joissakin päätösvalmisteluun liittyvissä hankkeissa. Jaettu ymmärrys otetaan niissä ääneenlausutuksi tavoitteeksi.
- Toimenpide 2. Hankkeiden valmistelutyö toteutetaan avoimessa verkkotyötilassa. Muitakin työkaluja voi edelleen käyttää, mutta kaikki tieto tuodaan heti myös verkkotyötilaan.
- Toimenpide 3. Asiat jäsennetään verkkotyötilaan kohteellisesti eli asian mukaan, ja asioille määritellään tutkimuskysymykset.
- Toimenpide 4. Hankkeesta vastaava avaa hankkeen aikataulun ja tehtävälisan avoimesti nähtäväksi ja ylläpitää niitä hankkeen ajan.

Päätöksenteon tukemisen menetelmät ja työkalut ovat kehittyneet niin, että voimme soveltaa jaettua ymmärrystä laajamittaisesti ja siten testata, vältetäänkö ongelmat ja paranee päätöksenteko oikeasti.

6.2. Tietokiteet tukemaan tulkintoja päätösvalmistelussa

Tietokiteet ovat internetissä jaettuja ja joukkoistetusti tuotettuja tietosivuja, jotka vastaavat täsmälliseen tutkimuskysymykseen tieteellisin perustein. Ne muistuttavat Wikipedia-artikkeleita sikäli, että niidenkin tuottamiseen voi vapaasti osallistua ja sisällölliset erimielisyydet ratkaistaan keskustelemalla. Kuitenkin ne myös poikkeavat olennaisilla tavoilla erityisesti siksi, että tietokiteen tarkoituksena on vastata perustellusti siinä esitettyyn tutkimuskysymykseen. Ne voivat myös sisältää uutta tietoa ja julkaisemattomia havaintoja, ja sivulla voidaan käydä tieteellistä väittelyä. Viimeinen sana ei Wikipedian tapaan perustu vakiintuneeseen julkaistuun tietoon arvostetussa lähteessä vaan tieteellisin perustein käytyyn kriittiseen keskusteluun havainnoista ja niiden merkityksestä vastauksen kannalta. ^[42]

Tietokiteet ovat mm. [arviointien](#) peruselementtejä. Ne kuvaavat aina jotakin todellisia ilmiötä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi fyysisten ilmiöiden kuvaukset, kuten altistus jollekin kemikaalille, mutta myös väestön mielipidejakauma maahanmuuton suhteen.

Tietokiteiden perusluonteeseen kuuluu, etteivät ne ole lopullisia, vaan niiden sisältö kehittyy tiedon ja niiden parantamiseen käytetyn työn lisääntyessä. Tietokiteet eivät myöskään ole sidottuja mihinkään tiettyyn arviointiin, vaan niitä voi käyttää useiden arviointien osana. Poikkeuksena tästä ovat arvioinnit, jotka itsekin ovat tietokiteitä, jotka tuotetaan tietyn päätösprosessin tarpeita varten ja joiden vastaus ei muutu arvioinnin valmistuttua (vaikka arvioinnin sisältämät muuttujat ehkä muuttuvatkin). Tietokiteitä kutsutaan myös muuttujiksi niiden vaikutusarvioinnissa saaman roolin takia. Sanalla muuttuja on kuitenkin niin monta eri merkitystä, että haluamme tässä yhteydessä käyttää tietokidettä.

Tietokiteen eräs ominainen piirre on sen standardoitu rakenne, joka mahdollistaa arviointimallien tai erilaisten nettisovellusten rakentamisen sen päälle. Eli vaikka sen sisältö päivittyy tiedon parantuessa, se pysyy jatkuvasti vakioidussa koneluettavassa muodossa. Yleensä vain raakadata on enemmän tai vähemmän standardimuodossa, kun taas datan pohjalta tehdyt tulkintoja sisältävät tietotuotteet ovat lähes poikkeuksetta ihmisille - ei koneille - suunnattuja, kuten artikkeleita tai raportteja. Tietokide onkin harvinainen tieto-oliotyyppi: se on sekä koneluettavassa että ihmisen luettavassa muodossa oleva tulkinta jostain täsmällisestä aiheesta.

Tietokiteitä on erilaisia eri käyttötarkoituksiin, ja niitä on tarkemmin kuvattu mm. sivuilla [muuttuja](#), [arviointi](#) ja [metodi](#) sekä vastaavilla englanninkielisillä sivuilla [variable](#), [assessment](#) ja [method](#). Tässä kuitenkin on lyhyesti kuvattu joitakin tietokiteiden tärkeimpiä ominaisuuksia.

- Tietokiteet vastaavat johonkin täsmälliseen tutkimuskysymykseen.
- Tietokiteiden vastaus on avointa dataa. Siitä on tarjolla myös ihmiselle helppolukuinen tiivistelmä.
 - Vastaus sisältää kaikki ne vaihtoehdot, joita ei perustelluista syistä ole voitu hylätä. Se siis sisältää myös täsmällisen kuvauksen vastauksen epävarmuudesta. Käytännössä tämä tarkoittaa todennäköisyysjakaumaa.
- Tietokiteiden perustelut sisältävät kaiken sen tiedon, joka tarvitaan vakuuttamaan kriittinen lukija vastauksen hyvydestä. Vahvat perustelut nojaavat aina havaintoaineistoon eli dataan. Heikot perustelut, kuten asiantuntijuuteen vetoaminen, ovat sallittuja, mutta häviävät vahvoille perusteluille.
- Tietokiteiden sisältö tuotetaan joukkoistamalla. Kuka tahansa saa osallistua.
- Tietokiteissä pyritään [jaettuun ymmärrykseen](#) eli tilanteeseen, jossa eri osapuolten näkemykset on kuvattu niin kattavasti, että kyseiset osapuolet itse pitävät kuvausta riittävänä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki näkemykset hyväksytään: niiden on oltava sopusoinnussa havaintojen kanssa. Hylätytkin näkemykset pidetään osana perusteluja, vaikkeivät ne vaikuta lopputulokseen. Näin vältetään jankutukselta, kun uudelleenlämmitetty keskustelu voidaan lopettaa: "Tuo näkemys on jo osana tietokidettämme ja vaikuttaa vastaukseen ansaitsemallaan painoarvolla."
- Asioiden saama painoarvo riippuu siis niiden tieteellisestä arvosta. Ei-tieteellisiä asioita kuten uskonkysymyksiä tai kuvitteellisia universumeja (esim. Pokémon tai Harry Potter) ei käsitellä, ellei keskustelua voi käydä todelliseen havaintoaineistoon perustuen. Esimerkiksi arvokysymyksiä käsiteltäessä voi vedota filosofiseen tai psykologiseen tutkimukseen tai siihen, minkä arvojen kannattajiksi ihmisten havaitaan ilmoittautuvan.

Miksi tietokiteitä kannattaa käyttää?

Tietokiteiden käyttö perustuu ajatukseen, että ne voivat toimia yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden yleiskäyttöisinä tiivistelminä. Monista poliittisesti kiihkeistä aiheista leviää sosiaalisessa mediassa tunneissa valtavia määriä tietoa, jonka

todenperäisyys tai aiheeseen liittyminen voi olla väritynyttä tai täysin virheellistä. Käytännössä tätä ilmiötä ei ole mahdollista pysäyttää, vaikka käytössä olisi armeijan trollauksen vastustajia, jotka jatkuvasti osallistuisivat nettikeskusteluihin ja korjaisivat siellä esiintyviä virheitä. Tietokiteet tarjoavat toisen lähestymistavan: konkreettiseen ja tärkeään kysymykseen esitetyn tieteelliseen tietoon perustuvan, punnitun vastauksen, joka on jatkuvasti löydettävissä samasta paikasta ja joka päivittyy tiedon parantuessa. Ajatus on, että on tärkeämpää tarjota luotettavaa tietoa niille, jotka sitä aktiivisesti etsivät, kuin yrittää pakottaa sitä niiden kurkkuun, jotka eivät ole kiinnostuneita tai jopa haluavat tahallaan ymmärtää vääriin. Jää yhteiskunnan poliittiseksi kysymykseksi, kumpi ryhmä saa enemmän vaikutusvaltaa itse päätöksenteossa. Tietokiteet on siis suunniteltu yhteiskuntaan, jossa valheesta kiinni jääminen johtaa häpeään ja perättömien tietojen käyttö sanoman poliittisen painoarvon surkastumiseen. Kaikki yhteiskunnat eivät toki ole tällaisia, mutta jos kritiikinkestävää tietoa ei edes saada tuotettua tehokkaasti kaikkien saataville, poliitikkojen on hankala sitä hyödyntää, eikä kansa voi sen hyödyntämistä vaatia.

Toistaiseksi käytännön kokemukset tietokiteiden tuottamisesta ja varsinkin käytöstä päätöksenteossa ovat vähäiset. Kuitenkin on jo nähty, että niiden käyttäminen tutkimustiedon tiivistämisessä on mahdollista ja että niiden avulla on pystytty selkeyttämään tutkimuksen sisäisiä tai tutkimuksen ja päätöksenteon välisiä kiistoja. Tietokiteiden tuottaminen perustuu vakiintuneisiin tieteellisiin periaatteisiin, joten sikäli niihin liittyvät ongelmat ovat pikemmin käytännön hankaluuksia kuin periaatteellisia.

Lainvalmistelun tueksi on viime aikoina pyritty tekemään vaikutusten ennakoarviointia. Tämä onkin tarpeen, ja sen osaamista ja resursointia on syytä edelleen kehittää. Apua tähän työhön tarjoavat tietokiteet eli avoimet muuttujat. Niiden toimintaidea ja rakenne mahdollistavat sen, että ne ovat suoraan tai ainakin helposti hyödynnettävissä uuteen, samantapaiseen arviointiin. Tämä säästää resursseja ja parantaa sisällön laatua.

Valtion sektori- ja asiantuntijalaitoksilla on laajat resurssit ja hyvä asiantuntemus alallaan. Niiden toimintarytmi sopii kuitenkin huonosti lainvalmistelun nopeaan tempoon, ja niinpä on vaikea saada konkreettista ja kattavaa asiantuntijatukea juuri silloin, kun sitä tarvitaan. Tietokiteet voivat auttaa tässäkin, koska ne ovat nimenomaan päätösten vaikutusarviointiin rakennettuja asiantuntijatiedon palasia.

Tähän mennessä tällaisia tietokiteitä on tuotettu hyvin harvoin, vaikka niiden tuottamiseen edellytyksiä olisikin. Esimerkiksi voi ottaa vaikkapa Simuloitu Suomi - eli Sisu-mallin. Se on kattava mikrotaloudellinen kuvaus verotuksen ja sosiaaliturvan vaikutuksesta Suomen väestöön. Se on kuitenkin monimutkainen ja laaja malli. Suomessa on vain muutama asiantuntija, jotka pystyvät lainkaan käyttämään sitä muutaman päivän varoitusajalla. Suurin osa mallin tiedoista on siis hyödynnettävissä vain, jos joku näistä asiantuntijoista ehtii käyttää mallia juuri silloin, kun tietoa tarvitaan. Erityisenä ongelmana tällä hetkellä on mallin vaatima väestödata, joka tietosuojasyistä ei ole muiden käytettävissä.

Ratkaisuna tähän esimerkkiongelmahan olisi se, että todellisen väestödatan sijasta käytetään tilastollisilta ominaisuuksiltaan vastaavaa keinodataa, johon ei liity tietoturvaongelmia. Silloin malli voitaisiin rakentaa avoimesti internetissä toimivaksi ja sellaiseksi, että siitä voisi kuka tahansa ajaa eri osamalleja tai etsiä malliajosten tuottamia yksityiskohtaisia tietoja. Kun käyttäjien määrä kasvaa, myös osaamisen määrä kasvaa ja asiantuntijuuden hartiat levenevät. Tämä on mahdollista, jos malli päivitetään sellaiseksi, että se koostuu tietokiteistä.

Tutkimuslaitokset yleensäkin voisivat suunnata toimintaansa siten, että yhdeksi keskeiseksi tuotteeksi (asiantuntijaraporttien ja tieteellisten julkaisujen lisäksi) nostetaan tietokiteet.

Tietokiteiden käyttö luo seuraavat toimenpide-ehdotukset:

- Toimenpide 5. Valtioneuvoston kanslia ja tutkimuslaitokset kokeilevat yhdessä tietokiteiden tuottamista valituissa päätösvalmisteluprosesseissa tai VN-TEAS-hankkeissa.
- Toimenpide 6. Tietokiteiden tuottamiseen annetaan koulutusta asiantuntijoille yli sektorirajojen.
- Toimenpide 7. Valitaan lainvalmisteluhanke, jonka ennakoarviointi toteutetaan käyttämällä tietokiteisiin perustuvaa vaikutusarviointia. Kokeilun opetukset otetaan käyttöön uusissa hankkeissa.
- Toimenpide 8. Jokin merkittävä päätöksenteon tukimalli (kuten Sisu-malli tai talousmalli) muutetaan internetissä toimivaksi avoimeksi malliksi. Samalla kerätään kokemuksia laajan ja monimutkaisen mutta päätöksenteon kannalta monikäyttöisen mallin kehittämisestä ja avoimesta käytöstä.

Tietokiteet synnyttävät jaettua ymmärrystä

Jaetun ymmärryksen syntyminen edellyttää useita erilaisia asioita ja toimintaa. Kuitenkin kolme periaatetta näyttää olevan ylitse muiden, koska ne ovat aina läsnä, kun jaettua ymmärrystä on syntynyt, ja niiden puute näyttää liittyvän epäonnistumisiin jaetun ymmärryksen syntymisessä. Nämä ovat avoimuus, kohteellisuus ja kritiikki.

Jaettu ymmärrys

Tilanne, jossa eri osapuolten näkemykset on kuvattu niin kattavasti, että on tiedossa, mistä päätökseen liittyvistä faktoista ja arvoista ollaan samaa mieltä, mistä eri mieltä ja miksi. Jaetun ymmärryksen avulla pitäisi siis pystyä ennakoimaan, minkä päätösvaihtoehdon joku osapuoli valitsisi ja miksi.

Avoimuus

Kaikki tieto on kaikkien nähtävillä koko ajan. Kuka tahansa voi osallistua työn tekemiseen missä vaiheessa tahansa ja vaikuttaa lopputulokseen. Vain osallistumisen sisältö ja laatu ratkaisevat, ei osallistujan asema.

Kohteellisuus

Tuotos kirjoitetaan siten, että ajantasainen luonnos on jatkuvasti löydettävissä samasta paikasta. Myös muokkaukset tehdään samaan luonnokseen niin, ettei rinnakkaisia versioita synny.

Kritiikki

Tuotos on jatkuvasti kommentoitavissa ja kritisoitavissa, ja pätevä (eli [tarkempien sääntöjen](#) mukaan hyväksyttävä) kritiikki huomioidaan sisällössä.

Tietokide

Sellainen tutkimuskysymyksen ympärille rakennettu tietojen kokonaisuus, joka noudattaa avoimuuden, kohteellisuuden ja kritiikin periaatteita ja pyrkii jaettuun ymmärrykseen vastauksesta käyttäen havaintoaineistoja perusteluna.

Avoimuuden, kohteellisuuden ja kritiikin laajamittainen onnistuminen vaatii aivan tietynlaista työskentelyä tiedon parissa. Tarvitaan esimerkiksi verkkotyötila, johon kaikki asiaankuuluva tieto voidaan laittaa kaikkien nähtäville. Verkkotyötilan on myös sallittava avoin osallistuminen niin, että tieto ei hajoa tai vääristy, vaan kohtuullisella vaivalla voi tehdä yhteenvedoja, jotka johdonmukaisesti ja kattavasti huomioivat sen, mitä siihen mennessä on sanottu. Verkkotyötilan lisäksi tarvitaan sopivat tietorakenteet ja toimintamallit, joiden avulla tieto pidetään järjestyksessä.

Tärkein menetelmä pitää tietoa järjestyksessä on tunnistaa täsmällisiä kysymyksiä, joihin vastauksen löytäminen on tietotyön keskeisin tehtävä. Kysymysten on a) palveltava päätöksenteon tarpeita ja b) oltava tutkimuskysymyksiä eli sellaisia, joihin voidaan vastata tieteellisen tiedon avulla ja joiden vastausyrityksiä voi kritisoida tieteellisin perustein. Tieteellisyyden vaatimus koskee myös arvokysymyksiä; tällöin kysymykset muotoillaan esimerkiksi muotoon "mitä asioita ihmisryhmä x pitää tärkeimpinä liittyen asiaan y?" Näin myös arvot nähdään tutkimuskysymyksinä, joihin pyritään löytämään havaintojen kanssa yhteensopivia vastauksia.

Tieteen menetelmä tuottaa tietokiteitä

Yhtäköyttä-hanke ehdottaa uutta toimintamallia, jonka perusta on varsin yksinkertainen. Koska tiede on osoittautunut tehokkaimmaksi tavaksi tuottaa hyödyllistä tietoa maailmasta, samaa menetelmää pitää soveltaa myös päätöksenteossa. Miten se tapahtuu?

"Tieteen perustana on vankka usko asiantuntijoiden erehtyväisyyteen," on asian kiteyttänyt nobelisti Richard Feynman. ^[43] Tämä tarkoittaa, että tieteellinen tieto perustuu havaintoihin ja teorioihin, joiden kumoamiseen kelpaavia havaintoja ei yrityksistä huolimatta löydetä. Asiantuntijoihin uskomisen ei siis ole tiedettä. Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa voidaan noudattaa samaa periaatetta. Tieto voidaan jäsentää tutkimuskysymyksiksi ja vastausyrityksiksi, joita tarkastellaan kriittisesti havaintojen avulla perustellen. Tällaista kysymyksen, vastauksen ja perustelun kokonaisuutta sanotaan tietokiteeksi, jos se on avoimen joukkoistamisen kohteena eli kaikkien on mahdollista osallistua sen rakentamiseen.

Tieteen perusajatus on, että rationaalisen kriittisen ajattelun kautta jotkut vastausyritykset muuttuvat lopulta mahdottomiksi puolustaa havaintojen valossa. Jos havaintoja on puutteellisesti, liikutaan alueella, jossa on lukuisia mahdollisia vastauksia ja ihmisillä on keskenään ristiriitaisia näkemyksiä. Yhtäköyttä-periaatteiden mukaan on tällöin pyrittävä jaettuun ymmärrykseen eli toisten näkökantojen ymmärtämiseen. Tämä on eri asia kuin konsensus, jossa etsitään yksi kaikille hyväksyttävissä oleva vaihtoehto.

Tutkimuskysymyksen ympärille rakentuu joukko toimijoista, jotka keräävät havaintoja, keskustelevat ja tulkitsevat niitä tuottaen vastauksen tai vastauksia, jotka

ovat yhteensopivia kaiken havaintoaineiston kanssa. Tällainen tietokide on sitten kaikkien hyödynnettävissä.

Tietokiteiden tuottaminen on joukkostettua, yhteisöllistä toimintaa. Niinpä toimiakseen tällainen työskentely tarvitsee muutamia selkeitä periaatteita, jotka auttavat ohjaamaan ja kannustamaan työtä oikeaan suuntaan ja estämään väärään suuntaan etenemistä. Periaatteita noudattamalla syntyy toimintamalli eli johdonmukainen tapa toimia. Toimintamallin syntymistä edistetään sopivilla työkaluilla, jotta oikeiden asioiden tekeminen olisi helppoa ja väärin vaikeata. Tavoitteena on siis tehdä tietokiteiden joukkoistettu kehittäminen^[44] ja käyttäminen mahdollisimman sujuvaksi ja tehokkaaksi ja siten jaetun ymmärryksen syntyminen helpoksi.

Tietokiteiden tuottamista tukevat periaatteet

Äskeisestä pohdinnasta ja aiemmasta kirjallisuudesta nousee toistuvasti esiin useita periaatteita, jotka on syytä lyhyesti kuvata suosituksen ymmärtämiseksi. Neljä ensimmäistä eli jaetun ymmärryksen tavoittelu, avoimuus, kohteellisuus ja kritiikki mainittiin jo. Niiden lisäksi on seitsemän muuta periaatetta, jotka yhdessä tukevat tietokiteiden ja jaetun ymmärryksen syntyä. Tarkemmat kuvaukset löytyvät [Yhtäköyttä](#)-hankkeen sivuilta ja [avoimen päätöksentekokäytännön](#) sivulta. Tuotoksella tarkoitetaan tässä yhteydessä päätösesitystä, raporttia tai muuta konkreettista tietotuotetta. Työllä tarkoitetaan kyseisen tuotoksen tekemistä.

Tavoitteellisuus

Päätöksentekijä julkistaa päätöksellä tavoiteltavat vaikutukset ja arvot.

Syysuhteet

Osallistujat kuvaavat päätöksestä seuraavien toimenpiteiden vaikutukset olennaisiin asioihin syy-seurausketjuna aina tavoiteltuihin vaikutuksiin asti.

Uusiokäyttö

Osallistujat jakavat tuotoksen ja sitä varten kerätyt tiedot siten, että ne ovat mahdollisimman helposti kaikkien käytettävissä mihin tahansa tarkoitukseen.

Yhteenvetämisen taito

Asianomistaja kutsuu työn tekemiseen mukaan riittävästi sellaisia ihmisiä, joilla on sekä substanssiosaamista että taitoa jäsentää tietoa näiden uusien tietotyön periaatteiden mukaisesti.

Seuranta ja ohjaus

Osallistujat kuvaavat työn etenemistä jatkuvasti ja selkeästi. Asianomistaja peilaa tilannetta päätöksentekijän tavoitteisiin jatkuvasti ja ohjaa toimintaa sen mukaisesti [tarkempien ohjeiden avulla](#).

Ryhmäytyminen

Työn aikana asianomistaja varmistaa, että osallistujat kokevat olevansa osa sellaista ryhmää, jolle osallistujan työllä on merkitystä ja jonka työ on yhteiskunnallisesti tärkeää.

Arvostus

Asianomistaja antaa kaikille työhön osallistuville julkista arvostusta heidän työnsä todellisen merkityksen mukaan. Eri työtehtävien merkitystä arvioidaan joukkoistetusti.

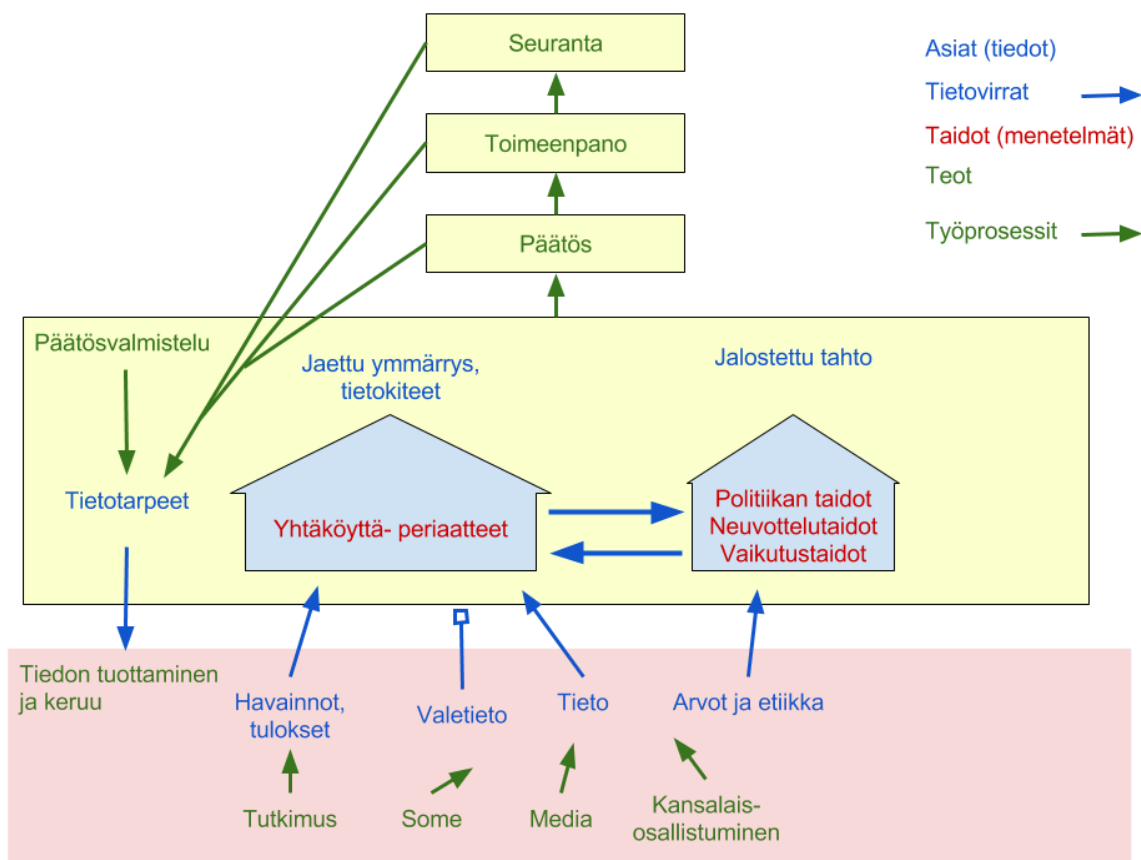
Lopuksi on syytä huomata, että miltei kaikki yllä mainitut periaatteet toteutuvat nykyaikaisissa avoimen lähdekoodin kehitysmenetelmissä ja työkaluina käytettävissä kehitysympäristöissä kuten [GitHub](#)- tai [Bitbucket](#)-palveluissa. Nämä esimerkit lienevät teknisyydessään vähemmän houkuttelevia työkseen ihmisläheisiä ongelmia ratkaiseville, mutta ne kuvastavat hyvin koodimuotoiseksi kvantifioituvien ongelmien yhteistyöllä syntyvien ratkaisujen luomisprosessissa piilevää voimaa. Yleinen tietotyö

lähestyy tätä paradigmaa jatkuvasti mm. siksi, että monialaisten ongelmien ratkaisu vaatii täsmällistä kuvausta ja kielen määrittelyä, jotta asianosaiset ja eri alojen asiantuntijat voisivat ylipäätään sovittaa yhteen eri kielillä ilmaistuja näkemyksiään ja tavoitteitaan.

Muiden Yhtäköyttä-periaatteiden edistäminen tuottaa seuraavat toimenpide-ehdotukset:

- Toimenpide 9. Otetaan valtioneuvoston kanslian toiminnassa käyttöön työkaluja ja käytäntöjä, jotka edistävät periaatteiden toteutumista. Näitä ovat esimerkiksi
 - visualisointityökalut ja käytännöt, joita kuvataan tarkemmin liitteessä 4,
 - liitteen 2 lopussa mainitut suositeltavat ohjelmat.
 - Lisäksi tiedon visualisoinnin edellytysten parantamiseksi ministeriöt kartoittavat tietoaineistonsa niiden käyttö- ja julkaisuehtojen osalta.
 - Laadukkaan ja kustannustehokkaan visualisointi-osaamisen hankkimiseksi voidaan harkita puitesopimusmallia, johon kilpailutetaan joukko palveluntarjoajia.
- Toimenpide 10. Lisätään yhteiskirjoittamista valtioneuvoston toiminnassa sekä sisäisessä että avoimessa sisällöntuotannossa. Lähdetään nopeasti liikkeelle ottamalla käyttöön olemassaolevia toiminnallisuuksia kuten Office 365:n tiedostonjakomahdollisuudet.
- Toimenpide 11. Valikoiduissa valtioneuvoston hankkeissa siirrytään yhteiskehittämiseen (co-creation). Järjestetään myös koulutusta toimintamallin edistämiseksi.
- Toimenpide 12. Rekrytoidaan ja koulutetaan fasilitaattoreita tietotyön edistämiseksi ja työkuorman tehokkaaksi jakamiseksi. Tavoitteena on operatiivinen kapasiteetti, jonka avulla valtioneuvoston työntekijät voivat delegoida avoimesti valmisteltavien asioiden tiedonkeruuta ja jäsentämistä.

6.3. Yhtäköyttä-periaatteet päätöksenteon viitekehyksessä

Kuva 6-1. Yhtäköyttä-periaatteet päätöksenteon viitekehyksessä. Sininen: asiat eli substanssi, ja sen sisältöä kuvaava tieto. Substanssitudon virtaa kuvataan sinisellä nuolella. Punainen: taidot tietotyön tekemiseen, ja näiden kuvauksena menetelmät. Vihreä: teot ja tietotyö, ja näiden kuvauksena työprosessit, jolla päätösvalmistelussa tarvittava tieto ja tahto saadaan aikaan. Katso muut selitykset tekstistä.

Edellä esitetyt jaetun ymmärryksen ja tietokiteen ideat ovat vain osa päätöksenteon tietopohjaa ja päätöksenteon kokonaisuutta. Tässä kappaleessa näistä koetetaan rakentaa johdonmukainen viitekehys siten, että se olisi yhdenmukainen kirjallisuuskatsauksessa esitettyjen viitekehysten kanssa ja auttaisi hahmottamaan, mikä rooli milläkin osatekijällä on.

Päätösprosessi on ajallisesti pitkä kokonaisuus eikä rajoitu vain itse päättämiseen esimerkiksi äänestämällä. Varsinaista päätöstä on edeltänyt prosessi, jossa asia on noussut yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yleensä hyvin polveilevan tapahtumaketjun jälkeen päätyneet päätösasiaksi. Sen jälkeen alkaa muodollisempi päätösvalmisteluprosessi, joka on erityisesti Yhtäköyttä-hankkeen tarkastelun keskiössä. Varsinainen päättäminen tapahtuu valmistelun pohjalta perustuen tuotettuun ymmärrykseen ja poliittiseen tahtotilaan. Tietoprosessi kuitenkin jatkuu tämän jälkeenkin, kun alkaa varsinainen toimeenpano ja käytännön tason tieto joutuu tosielämän haasteeseen. Viimeisenä vaiheena on toteutuksen ja vaikutusten seuranta ja ohjaus ja päätöksestä oppiminen. Vaikka päätöksenteko, toimeenpano ja seuranta

ovat tietenkin erittäin tärkeitä vaiheita, riittää tässä todeta, että tietotyön osalta niihinkin voi soveltaa samoja tietotyön periaatteita kuin päätösvalmisteluun. Siksi nyt keskitytään vain siihen.

Tiedontuotannon ja -keruun vaihe on hyvin monimuotoinen ja usein arvaamaton yhteiskunnallinen prosessi, jossa on paljon toimijoita ja monenlaista tietoa sekä sisällöltään että laadultaan. Yhtäköyttä-hanke on tunnistanut tärkeäksi haasteen nostaa luotettava tutkimustieto erilleen epäluotettavasta tiedosta ja tahallisista valheista. Ratkaisuksi ei kuitenkaan tarjota sitä, että tietoa pyrittäisiin luokittelemaan tieteelliseksi ja ei-tieteelliseksi. Tutkijat ovat usein väärässä, ja kadunmies voi olla oikeassa, eikä asiaa voi etukäteen tietää. Niinpä hyödyllisempää on ottaa kaikki tieto vastaan lähtökohtaisesti hyödyllisenä mutta soveltaa siihen tiukasti Yhtäköyttä-periaatteita, erityisesti esimerkiksi tieteellistä kritiikkiä ja sen osana vaatimusta nojata havaintoihin. Kokemuksemme mukaan tieto siitä, että kaikki puheenvuorot joutuvat kritiikin kohteeksi hillitsee turhaa metelöintiä jopa siinä määrin, että ongelmaksi voi tulla osallistumisen puute.

Yhtäköyttä-hankkeessa olemme periaatteiden lisäksi yrittäneet tunnistaa ja kokeilla erilaisia käytännön ratkaisuja, kuten yhteiskirjoittamista ja informaation visualisointeja. Näistä kokemukset ovat lupaavia, ja edessä olevat haasteet eivät niinkään liity tekniikkaan kuin kulttuuriin siitä, nähdäänkö päätösvalmistelu osallistavana ja tietoa jakavana työprosessina vai ei. Siirtymäkaudella tulee myös ongelmia siitä, että julkiset ja ei-julkiset tiedot ovat tietojärjestelmissä sekaisin. Tämä aiheuttaa tietoja avattaessa käsityötä ja siten kustannuksia, joiden virheellisesti ajatellaan johtuvan avoimuudesta eikä vanhakantaisesta tietorakenteesta.

Päätösasiat ovat kuitenkin niin monimutkaisia ja laajoja, ettei niitä voi hallita yksin visualisatioilla tai yhteiskirjoitusdokumenteilla. Tarvitaan jokin laajempi tietojärjestelmä, joka noudattaa tähän tarkoitukseen suunniteltua kokonaisarkkitehtuuria^[45]. Tämän hankkeen tarkoituksena ei ollut sellaista tuottaa, mutta jatkokeskusteluja ja asian konkretisointia varten esitämme erään mahdollisuuden. Resource Description Framework (RDF) on semanttisen webin standardiksi noussut tietojenkuvausmenetelmä ja Web Ontology Language (OWL) on sitä tukeva synteettisten kielten joukko. Ne ovat erittäin monipuolisia ja kuvaavat tehokkaasti vaikeita käsitteitä sekä niiden välisiä suhteita. Niiden avulla on tuotettu mm. Wikidata, joka on yksi maailman suurimmista RDF-kuvausjärjestelmistä ja joka kuvaa huomattavan osan Wikipediassa esiintyvistä faktoista rakenteisessa muodossa. Tällainen rakenteellinen tieto mahdollistaa esimerkiksi tämmöiset täsmälliset tietohaut: "Luettelo maista järjestettynä niiden kaupunkien lukumäärän mukaan, joissa on nainen pormestarina".^[46]

Päätösvalmistelussa olisi syytä tutkia ja kokeilla mahdollisuutta, että päätöksen keskeiset tavoitteet, päätösvaihtoehdot ja syysuhteet kuvataan RDF-rakenteena. Sen tärkeimpinä hyötyinä voisivat olla laajan osallistumisen mahdollistaminen, kun tietotyö voidaan jakaa lukuisiin rinnakkain työstettäviin osiin, tiedon löydettävyyden ja jaettavuuden parantaminen, ja joissakin selkeissä tapauksissa jopa automaattisten loogisten päätelmien tekeminen. Tekniikka tällaiseen työhön on jo kehittynyt, ja keskeiset tutkittavat kysymykset ovatkin, saadaanko mielekästä osallistumista tällä

tavalla toteutettua, kokevatko kansalaiset ja päättäjät tällaisen tiedon ymmärrettäväksi ja hyödylliseksi, ja tuottaako se riittävästi lisäarvoa sen tuottamaan vaivaan nähden.

Yhtäköyttä-periaatteiden avulla tuotetun tiedon (jonka käytännön ilmentyminä ovat jaettu ymmärrys ja tietokiteet) lisäksi on toinen olennainen päätösvalmistelun osa eli jalostetun tahdon tuottaminen. Tästä on puhuttu raportissa tähän asti niukasti, koska se ei ole varsinaisesti tutkimustiedon käyttöön liittyvä osa. Sitä on kuitenkin käsiteltävä osana kokonaisuutta, jotta tutkimustiedon rooli selkiäisi.

Jalostettu tahto tarkoittaa päättäjien (tai laajasti ajateltuna yhteiskunnan) tahtotilaa päätökseen liittyen. Se sisältää sen inspiraation, pyrkimykset ja idealismin, joka antaa käyttövoiman poliittisten päätösten tekemiselle ja saa yhden ratkaisun tuntumaan ja olemaan toista parempi. Ilman sitä olisi yhdentekevää mitä päätetään, koska millään ei olisi mitään väliä, eikä kukaan viitsisi sitä muutenkaan toteuttaa. On syytä huomata, että nyt emme puhu jaetusta tahdosta, kuten puhumme jaetusta ymmärryksestä. On mahdollista ymmärtää toista näkemystä vaikka olisi eri mieltä. Sen sijaan jalostetussa tahdossa kyse ei ole ymmärtämisestä vaan tahtomisesta, ja tarkoituksena ei ole tahtoa samaa kuin muut vaan sitä minkä itse kokee tärkeäksi. Juuri siksi tarvitaan päätösvalmistelun jälkeen erillinen päätösprosessi, joka tuottaa ristiriitaisten tahtotilojen pohjalta toteuttamiskelpoisen päätöksen.

Politiikan vaikeus ja kauneus on siinä, miten jaettua ymmärrystä tuottavat tietoprosessit saadaan tehokkaasti keskustelemaan tahtotilaa tuottavien poliittisten prosessien kanssa. Ratkaisu on systemaattinen vuorovaikutus. Tahtoasioita ja arvoja pitää tarkastella tietokysymyksinä aivan kuin mitä tahansa muitakin asioita, ja ne pitää ottaa osaksi jaetun ymmärryksen kuvausta. Rakkaudestakin on mahdollista kirjoittaa runoja, miksei siis arvoista ja pyrkimyksistä kuvauksia? Toisin päin vuorovaikutus tarkoittaa, että tahtomisessa pidetään harkinta mukana. Opitaan asiasta ja muiden pyrkimyksistä, ja jalostetaan omaa tahtotilaa sellaiseksi, että se yhdessä muiden kanssa voi saavuttaa enemmän. Myös mietitään kriittisesti, mikä on tärkeintä ja millä vain välinearvo; jos syntyy ymmärrys, että rakas välitavoite itse asiassa estää päätavoitteen toteutumista, on välitavoitteesta vain pystyttävä ja kannustettava luopumaan ja suunnattava tarmo tärkeimpiin asioihin. On muistettava, että järjen vastakohta ei ole tunne vaan tyhmyys. Tässä ehdotetaan järjen ja tunteen liittoa, joka toimii sen varassa, että kumpikin kuvataan toisen kielellä: tunteet ja tavoitteet tietokiteinä, ja kovat faktat poliittisen retoriikan keinoin yhteisenä tavoitteena.

Yhtäköyttä-periaatteet eivät sisällä mitään ylivoimaisen vaikeaa tai työlästä. Siksi voidaan arvella, että päätösvalmistelussa olisi aivan mahdollista tuottaa jaetun ymmärryksen kuvaus päättäjien ja kansalaisten tärkeimmistä näkemyksistä. Mutta vasta kokeilemalla voidaan saada selville, olisiko tällaisen kuvauksen olemassaololla jotain vaikutusta päätöksen tulokseen. Saisiko se näkyvyyttä mediassa? Uskoisivatko ihmiset sen riittävän luotettavaksi tietolähteeksi? Luopuisivatko he sen ansiosta monista rakkaista uskomuksistaan, joita rationaalinen tarkkailija pitäisi kiistatta epätoisina? Oppisivatko kansa tai päättäjät toisiltaan jotain hyödyllistä ja yhteistyötä edistävää? Näihin kysymyksiin on vaikea vastata, ennen kuin jaettua ymmärrystä ja muita Yhtäköyttä-periaatteita kokeillaan tosielämässä joidenkin kiperien poliittisten kysymysten yhteydessä. Siksi kokeilujen aika on nyt.

7. POHDINTA

Resurssitarve suhteessa tiedontarpeen määrään

Tiedon hyödyntämisen ratkaisuvaihtoehtojen käytännöllisyyteen liittyvät olennaisesti niiden kustannusvaikutukset. Niiden arvioinnissa on tarpeellista huomioida tiedon kustannus/hyötysuhteen kytkös ajalliseen ulottuvuuteen. Päätöksiä joudutaan tekemään sekä kiireessä että pitkän aikajänteen asioista. Tästä aiheutuu kovia vaatimuksia tiedon hyödyntämiselle: tarvitaan laadukasta ja oikeaa tietoa, mahdollisimman nopeasti, riittävän paljon, mutta kustannukset eivät saa paisua mahdottomiksi. Vaatimusten perusteella voidaan tehdä johtopäätös: sellainen tiedon hyödyntämisen menetelmä on taloudellinen, jossa tiedon hyödyntämisen määrä ei ole laskentatoimen käsittein muuttuva kustannus, tai ainakin se on sitä mahdollisimman vähäisissä määrin. Seuraavassa eritellään muutamia ehdotettuja vaihtoehtoja kustannusrakenteen kannalta.

- Uusien tiedoneuvonantajien virkojen perustaminen toisi korkeatasoista osaamista päätöksentekijöiden avuksi, mutta kapasiteetti ja siten hyötypotentialiaali on melko suoraan riippuvainen panostettuihin resursseihin nähden. Jos tiedontarpeen nopeus tai määrä ylittää hallintoon palkattujen neuvonantajien työn tarjontakapasiteetin, voi syntyä painetta vastata tarpeeseen hankkimalla ulkopuolista apua käyttämällä lisää taloudellisia resursseja. Tiedoneuvonantajien rajallinen kapasiteetti ei myöskään välttämättä riitä palvelemaan tiedontarpeita hallinnon kaikilla tasoilla.
- Yhtäköyttä-hankkeen toimenpide-ehdotukset avoimien yhteistyöalustojen käyttöönotosta mahdollistavat tiedon hyödyntämisen määrän ja kustannusten keskinäisen riippumattomuuden. Ehdotetut alustat on mahdollista toteuttaa omana sisäisenä kehitystyönä tai hankkia ulkopuolelta kiinteähintaisina palveluina. Niiden käytön määrä ei vaikuta kulujen kertymiseen. Ehdotuksen hyötypotentialiaali riippuu siitä, lähtevätkö tutkijat, asiantuntijat ja muut asianosaiset korvauksetta, talkoohengessä osallistumaan ja tarjoamaan tietojaan kun hallinto sitä kysyy. Virkamiesten kouluttamisesta uusien työkalujen käyttöön voi kuitenkin syntyä joitakin kustannuksia.
- Yhtäköyttä-hankkeen toteuttamattomina kokeiluina (luku 5) tunnistetut keinoalyn hyödyntäminen ja kuuma linja -sovellus mahdollistavat niin ikään tiedon hyödyntämisen määrän ja kustannusten keskinäisen riippumattomuuden. Koska käyttäjien määrän lisääntyminen eikä käytön lisääntyminen vaikuta suoraan kustannuksiin, voisivat päätösvalmistelijat vapaasti hyödyntää tekniikkaa harkintansa mukaan. Näihin menetelmiin ei ole kuitenkaan välttämättä tarjolla valmiita ratkaisuja olemassaolevina palveluina, vaan niiden kehittäminen vaatisi omat kustannuksensa.

Ihmistyön kapasiteetin rajallisuudesta johtuen, rajallinen määrä tutkitun tietojohtamisen tueksi palkattavia asiantuntijoita voivat hyödyttää kerrallaan vain rajallista määrää tiedontarvitsijoita ja keskittyä vain rajalliseen määrään asioita. Sen sijaan, jos tiedon yhdistämisessä päätöksentekoon hyödynnetään olemassaolevia tai kehitetään uusia ohjelmistoja, on mahdollista saavuttaa pienellä panostuksella suuria hyötyjä. Tällaisten ohjelmistojen tulisi olla asemasta riippumatta kaikkien tiedontarvitsijoiden käytettävissä. Näin tutkittua tietoa voitaisiin hyödyntää päätösvalmistelun tukena hallinnon kaikilla tasoilla.

Viitteet

1. ↑ [Jump up to: 1.0 1.1 1.2](#) Detlof von Winterfeldt. Bridging the gap between science and decision making. PNAS 2013, vol. 110 no. Supplement 3, 14055-14061. [<http://dx.doi.org/10.1073/pnas.1213532110>] [1], viitattu 30.11.2016
2. [Jump up](#) ↑ Hillary Clinton. Puhe presidentinvaalien tuloksen selvittyä 9.11.2016. "We have seen that our nation is more deeply divided than we thought." [2], viitattu 30.11.2016
3. [Jump up](#) ↑ Valtioneuvosto: Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi. 5.9.2013
4. [Jump up](#) ↑ Ministry of Finance: Governments for the Future, Main Report November 2013. Ministry of Finance, Finland
5. ↑ [Jump up to: 5.0 5.1](#) Kari Raivio: Näyttöön perustuva päätöksenteko - suomalainen neuvonantojärjestelmä. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2014
6. [Jump up](#) ↑ Mikko Pohjola. Assessments are to change the world. Prerequisites for effective environmental health assessment. National Institute for Health and Welfare Research 105, Helsinki, 2013. ISBN 978-952-245-882-7.
7. ↑ [Jump up to: 7.0 7.1](#) Clinton Andrews: Humble Analysis. A Practice of Joint Fact-Finding. Praeger, 2002. ISBN-13: 978-0275975883 ISBN-10: 027597588
8. ↑ [Jump up to: 8.0 8.1 8.2](#) Tuomisto JT, Pohjola M, Pohjola P. Avoin päätöksentekokäytäntö voisi parantaa tiedon hyödyntämistä. Yhteiskuntapolitiikka 2014. [3], viitattu 30.11.2016
9. [Jump up](#) ↑ OHRA. Päätöksistä muutoksiin. Valtion ohjausjärjestelmän kehittäminen – hankkeen raportti ja toimenpidesuosituksset.
10. [Jump up](#) ↑ Poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantaminen – tavoitteet todeksi. Poliittikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämistyöryhmän raportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 8/2011.
11. [Jump up](#) ↑ JulkiCT. Julkisen hallinnon ICT. [4], viitattu 30.11.2016
12. [Jump up](#) ↑ Antti Poikola, Petri Kola, Kari A. Hintikka. Julkinen data - johdatus tietovarantojen avaamiseen. Liikenne- ja viestintäministeriö, Helsinki (2010). ISBN 978-952-243-146-2 (pdf)
13. [Jump up](#) ↑ Beagrie, N. and Houghton J.W. (2014) The Value and Impact of Data Sharing and Curation: A synthesis of three recent studies of UK research data centres, Jis. [5], viitattu 30.11.2016
14. [Jump up](#) ↑ Henrik Jussila. Päätöksenteon tukena vai hyllyssä pölyttymässä? Sosiaalipoliittisen tutkimustiedon käyttö eduskuntatyössä. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 121, Helsinki 2012.
15. ↑ [Jump up to: 15.0 15.1](#) Timo Turja. Parliamentary Decision-making and the Politics of Knowledge. The 28th IFLA Pre Conference of Library and Research Services for Parliaments, 8 to 10 August 2012, Helsinki. [6], viitattu 30.11.2016
16. [Jump up](#) ↑ Tarja Ketola. Valtioneuvoston asianhallinnan kohdearkkitehtuuri. Versio 2.1. Valtioneuvoston kanslia, 2015 [7], viitattu 30.11.2016
17. [Jump up](#) ↑ Trouche et al. The selective laziness of reasoning. DOI: 10.1111/cogs.12303 Cognitive Science. 2015
18. [Jump up](#) ↑ James Wilson and Robert Doubleday (eds.): Future for Scientific Advance in Europe Centre for Science and Policy, 2015. ISBN: 978-0-9932818-0-8
19. [Jump up](#) ↑ Patric Brandt, Anna Ernst, Fabienne Gralla, Christopher Luederitz, Daniel J. Lang, Jens Newig, Florian Reinert, David J. Abson, Henrik von Wehrden. A review of transdisciplinary research in sustainability science. Ecological Economics Volume 92, August 2013, Pages 1–15.
20. ↑ [Jump up to: 20.0 20.1](#) Claudia Pahl-Wostl, Carlo Giupponi, Keith Richards, Claudia Binder, Alex de Sherbinin, Detlef Sprinz, Theo Toonen, Caroline van Bersh. Transition towards a new global change science: Requirements for methodologies, methods, data and knowledge. Environmental Science & Policy Volume 28, April 2013, Pages 36–47. [8], viitattu 30.11.2016

21. [Jump up](#) ↑ Andy Stirling. Keep it complex. *Nature* 468, 1029–1031 (23 December 2010) [\[9\]](#) [\[10\]](#), viitattu 30.11.2016
22. [Jump up](#) ↑ Avoin tiede ja tutkimus. ATT hanke. [\[11\]](#), viitattu 30.11.2016
23. ↑ [Jump up to: 23.0 23.1 23.2 23.3](#) Wolfram Mauser, Gernot Klepper, Martin Rice, Bettina Susanne Schmalzbauer, Heide Hackmann, Rik Leemans, Howard Moore Current. Transdisciplinary global change research: the co-creation of knowledge for sustainability. *Opinion in Environmental Sustainability*. Volume 5, Issues 3–4, September 2013, Pages 420–431.
24. ↑ [Jump up to: 24.0 24.1](#) James Surowiecki: *The Wisdom of Crowds: Why the Many Are Smarter Than the Few and How Collective Wisdom Shapes Business, Economies, Societies and Nations*. Doubleday, 2004. [ISBN 978-0-385-50386-0](#)
25. ↑ [Jump up to: 25.0 25.1](#) Beth Simone Noveck: *Wiki Government - How Technology Can Make Government Better, Democracy Stronger, and Citizens More Powerful*. Brookings Institution Press, 2009. ISBN-13: 978-0-8157-0275-7 [\[12\]](#), viitattu 30.11.2016
26. [Jump up](#) ↑ Aitamurto, T. (2012) Joukkoistaminen demokratiassa: Poliittisen päätöksenteon uusi aika. *Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisuja* 1/2012.
27. [Jump up](#) ↑ Aitamurto, T. and Landemore, H. (2015) Five design principles for crowdsourced policymaking: Assessing the case of crowdsourced off-road traffic law in Finland. *Journal of Social Media for Organizations*. 2 (1) 1-19.
28. [Jump up](#) ↑ C. K. Prahalad, Venkat Ramaswamy. Co-creation experiences: The next practice in value creation. *Journal of Interactive Marketing* volume 18 / number 3 / summer 2004. [\[13\]](#)
29. [Jump up](#) ↑ Jouni Tuomisto. Hearing index for decision making. *Opasnet*, 2016. [\[14\]](#), viitattu 30.11.2016.
30. [Jump up](#) ↑ Roland W. Sholtz. *Environmental Literacy in Science and Society*. Cambridge University Press, 2011 [\[15\]](#).
31. [Jump up](#) ↑ Claudia Pahl-Wostl. A conceptual framework for analysing adaptive capacity and multi-level learning processes in resource governance regimes. *Global Environmental Change* Volume 19, Issue 3, August 2009, Pages 354–365. [\[16\]](#), viitattu 30.11.2016
32. ↑ [Jump up to: 32.0 32.1 32.2](#) L. Alberto Franco, Gilberto Montibeller. Facilitated modelling in operational research. *European Journal of Operational Research*. Volume 205, Issue 3, 16 September 2010, Pages 489–500. [\[17\]](#), viitattu 30.11.2016
33. [Jump up](#) ↑ National Research Council. *Understanding risk. Informing decisions in a democratic society*. National Academy Press, Washington, D.C., 1996.
34. [Jump up](#) ↑ Mika Raunio. *Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikka. Kansainvälinen muuttoliike, maahanmuuttajat ja innovaatiopolitiikka*. Työ- ja elinkeinoministeriö 33/2015 [ISBN 978-952-227-993-4](#) (painettu), [ISBN 978-952-227-994-1](#) (sähköinen) [\[18\]](#)
35. [Jump up](#) ↑ Raivio, Kari 2014, 16. Näyttöön perustuva päätöksenteko - suomalainen neuvonantojärjestelmä.
36. [Jump up](#) ↑ Avoin tiede ja tutkimus -hanke 2016, 16-27. *Open Science and Research in Finland*.
37. [Jump up](#) ↑ Raivio 2014, 16-17, 27: tilannekeskus.
38. [Jump up](#) ↑ Jouni Tuomisto, Arja Asikainen, Jussi Nissilä, Juho-Matti Ojala, Teemu Ropponen, Raimo Muurinen. Yhtäköyttä-hankkeen sisäajosuunnitelma. *Opasnet*, 2016. [\[19\]](#), viitattu 30.11.2016.
39. [Jump up](#) ↑ Jouni Tuomisto. Jaettu ymmärrys. *Opasnet*, 2016. [\[20\]](#), viitattu 30.11.2016.
40. [Jump up](#) ↑ Habermas, Jürgen 2004: *Julkisuuden rakennemuutos*. Vastapaino.
41. [Jump up](#) ↑ Henttonen, Pekka 2015. *Johdatus asiakirjanhallinnan tutkimukseen*.
42. [Jump up](#) ↑ Jouni Tuomisto. *Tietokide*. *Opasnet*, 2016. [\[21\]](#), viitattu 30.11.2016.
43. [Jump up](#) ↑ [Wikiquote: Richard Feynman](#), viitattu 30.11.2016
44. [Jump up](#) ↑ Tanja Aitamurto. [Joukkoistaminen demokratiassa: Poliittisen päätöksenteon uusi aika](#). [ISBN 978-951-53-3457-2](#). Eduskunta, 2012, Helsinki. Julkaistu myös verkkojulkaisuna [ISBN 978-951-53-3458-9](#) (PDF)
45. [Jump up](#) ↑ JHS197 vai mikä?
46. [Jump up](#) ↑ Wikidata, 2016. [\[22\]](#)

LIITE 1. JÄSENNETYT ARGUMENTAATIOT

YHTÄKÖYTTÄ-PERIAATTEISTA

Perustelut jaetun ymmärryksen käyttöönnotolle päätösvalmistelussa

Tarkastelun kohteena on tutkimustiedon käyttö yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena. Erityisesti pohditaan valtioneuvoston päätöksentekoa (esimerkiksi ministeriöiden lakivalmistelu, hallituksen toiminta, hallitusohjelman ja muiden strategioiden toteuttaminen). Aiemmissa tarkasteluissa on valikoitunut periaatteita, joiden soveltamista pidetään hyvänä tiedon käytön edistämisessä. Tässä keskustelussa käydään kriittisesti läpi näiden periaatteiden hyödyllisyyttä tutkimustiedon ja kokemusperäisen tiedon valossa. Periaatteiden tarkoituksena on tuottaa osallistujien kesken [jaettu ymmärrys](#). ^[1]

Periaatteet ovat

- jaettu ymmärrys
- avoimuus
- kohteellisuus
- kritiikki
- tietokiteiden käyttö
- tavoitteellisuus
- syysuhteet
- uusiokäyttö
- yhteenvetämisen taito
- seuranta ja ohjaus
- ryhmäytyminen
- arvostus

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Jaettuun ymmärrykseen pyrkiminen on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Monet päätöksenteon ongelmat syntyvät jonkun tahon turhaututtua siihen, että heidän näkökulmaansa ei kuunnella. Jaettu ymmärrys antaa kaikille tämän tilan, vaikkei lopullinen päätös tietenkään aina ole kaikkien mieleen. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

←# Jaettu ymmärrys on poliittisesti hyväksyttävä tavoite ja se saa ihmisiltä helposti vastakaikua. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

←# Jaettu ymmärrys on työläs saavuttaa, jos kuka vain voi nostaa esiin mitä tahansa, ja kaikkia pitää kuunnella. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

←# Tämä on todellinen riski, mutta juuri siksi käytössä on muita periaatteita, jotka ohjaavat tietotyötä. Kaikkia ja mitä tahansa ei siis tarvitse kuunnella, vaan ainoastaan niitä, joilla on jotain uutta relevanttia sanottavaa. Kohteellisuus ja kritiikki pitävät huolen siitä, että on helppo nähdä mitä jo on sanottu ja mitkä näkemykset on virheellisinä kumottu. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Avoimuus on tärkeä periaate tietotyössä. Avoimuus sisältää viisi ulottuvuutta: a) kuka tahansa saa osallistua, b) missä tahansa prosessin vaiheissa, c) he saavat kaiken tiedon käyttöönsä, d) voivat vaikuttaa mihin tahansa osa-alueeseen ja e) osallistuminen huomioidaan sen ansaitsemalla painoarvolla lopputuloksessa.

Ratkaisu: Avoimuus on tärkeä periaate, mutta sen laajentamisessa on joitakin haasteita. Avoimuus muuttaa valtasapainoa ja on varauduttava välistävetoyrityksiin sekä perustelemaan ja puolustamaan näkemyksiä uskottavasti julkisuudessa.

Argumentaatio:

←1 Avoimuus vie valtaa nykyisiltä vallanpitäjiltä ja siten aiheuttaa epävakautta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←2 Avoimuus vie valtaa niiltä, jotka eivät kykene perustelemaan kantojaan uskottavasti. Siksi yllä oleva argumentti 1 ei vastusta vaan puolustaa väitettä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←3 Lukuisat esimerkit osoittavat, että avoimuus ei tuo asioihin lisää harkintaa vaan kohkaamista epäolennaisista asioista. Siksi yllä oleva argumentti 2 ei pidä paikkaansa käytännössä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Avoimuus edistää tiedonkulkua tutkijoiden, kansalaisten, päättäjien ja muiden sidosryhmien välillä (sekä henkilöiden että instituutioiden). --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Hallinnon avoimuus on yksi modernin demokratian keskeisistä periaatteista. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

←# Jaettu ymmärrys ei ole saavutettavissa, ellei avoimesti esitellä eri osapuolten näkemyksiä ja argumentteja asiasta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Tietotarpeet selviävät aikaisemmin, joten niihin on paremmin aikaa vastata. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

--# Miksi tietotarpeet tulisivat aiemmin esille avoimuuden avulla? --[Heta \(keskustelu\)](#) 30. marraskuuta 2016 kello 07.59 (UTC)

←# Kokonaisuuden julkisuus auttaa näkemään, mitkä asiat on unohdettu tai jätetty huomiotta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Avoimuus auttaa yhteiskunnan toimijoita ennakoimaan päätöksiä. Tämä mm. vähentää virheratkaisuja. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

--# Päätösten ennakointi on ilmeisesti se, joka auttaa tietotarpeiden selviämistä aikaisemmin, mutta miksi se auttaisi ennakoimaan päätöksiä? --[Heta \(keskustelu\)](#) 30. marraskuuta 2016 kello 07.59 (UTC)

←# Avoimuus edistää ihmisten mahdollisuuksia toimia omaksi ja muiden eduksi. Tämä näkyy esimerkiksi avoimuuden talouskasvua lisäävänä vaikutuksena. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

--# Tähän tutkimusnäyttöä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Yhteiset tietokäytännöt tutkimuksen ja päätösvalmistelun puolella edistävät tiedon käyttöä. Siksi molempia on avattava yhtä aikaa. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

--# Tähän tarvitaan viitteitä todisteeksi. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Päätösvalmistelu hyötyy tutkimustiedon avoimuuden lisäämisestä, vaikka valmistelua itsessään ei avata. Näin vältetään avoimuuteen liittyvät haitat. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Totta, mutta tämä ei todista etteikö lisäarvoa syntyisi päätösvalmistelun avaamisesta senkin jälkeen kun tutkimustietoa on avattu. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Avoimuus lisää mahdollisuuksia päätösvalmisteluprosessin kampittamiseen. Myös ulkopuoliset pääsevät sotkemaan asioita. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Suljetutkaan prosessit ovat harvoin niin salaisia, etteivätkö ammattitaitoiset lobbarit pääsisi vaikuttamaan prosessiin tai lopputulokseen. Salaaminen tuo siis lobbareille suhteellista etua kansalaisten kustannuksella. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Avoimuus tuo keskustelun julkisuuteen ja someen, jossa voi menestyä heikommilla argumenteilla kuin suljetussa asiantuntijavetoisessa valmistelussa. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Vaikka päätösvalmistelu olisi avointa, ei valtaa agendan määrittelystä ja sisällöstä tarvitse antaa pois julkisuuden paineessa. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 08.47 (UTC)

←# Tiedonkeruu ei voi perustua joukkoistamiseen vaan pitää olla nimetty työryhmä jonka vastuulla on tiedon kerääminen tarpeellisessa laajuudessa. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Avoimuus ei tarkoita, että vastuu työstä jätettäisiin joukoille, vaan että niillekin tarjotaan mahdollisuus osallistua. Toteutusvastuu säilyy ennallaan. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Avoimuus karkottaa näkökulmia jotka ovat tärkeitä mutta pohjautuvat arkoihin tai salaisiin tietoihin. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Tämän takia avoimuusperiaatteen kuuluu mahdollisuus sulkea prosessin osia mutta vain julkisesti perustelluista syistä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Kohteellisuus (eli asioiden sijoittaminen aiheen mukaisesti omiin paikkoihinsa ja niiden työstäminen siellä) on tärkeä periaate tietotyössä.

Ratkaisu: Kohteellisuutta voidaan lisätä, mutta on huomioitava tietoturvakysymykset, joiden takia tietoa pitää sijoittaa ensisijaisesti avoimuusluokituksen mukaisesti.

Argumentaatio:

←# Jotkin asiat ovat salaisia eikä niitä voi julkistaa kuten kohteellisuus edellyttäisi. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

--# Totta on, että joissakin tilanteista tästä on tingittävä. Toisaalta kohteellisuutta voi noudattaa myös suljettujen järjestelmien sisällä, vaikka kaikki eivät silloin pääsekään siihen käsiksi ja osa hyödystä menetetään.. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Kohteellisuus auttaa rakentamaan yhden yhtenäisen tietovaraston. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 11.00 (UTC)

←# Tiedot löytyvät helpommin asian kuin kirjoittajan, kirjoitusajan tai muun teknisen syyn mukaisesti. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 11.00 (UTC)

←# Tiedot ovat helpommin käytettävissä, kun ne on jäsennetty asioiden mukaisesti. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 11.00 (UTC)

--# Eikö tämä tavallaan ole sama, kuin tuo edellinen argumentti? Vai onko tietoa helpompi käyttää kohteellistettuna myös jostain muusta syystä, kuin että se löytyy helpommin, mikä tietenkin helpottaa sen käyttöä? Ja uusiokäyttökin on omana kohtanaan. --[Heta \(keskustelu\)](#) 30. marraskuuta 2016 kello 07.59 (UTC)

←# Tietojen uusiokäyttö on helpompaa. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 11.00 (UTC)

←# Tutkijoiden ja päättäjien tiedonvaihto on tehokkaampaa, kun he jakavat yhteisen tietovaraston. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 2. lokakuuta 2016 kello 11.00 (UTC)

←# Tietojen ylläpito on helpompaa, kun niille on yksi paikka (ns. "master copy"). --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Tämä periaate on käytössä myös IT-alalla tietojärjestelmien rakentamisessa. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

←# Prosessien seuraaminen vaikeutuu. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Vaikka asiat sijoiteltaisiin kohteellisesti, se ei estä rakentamasta käyttäjärajapintoja, jossa tietyn päätösvalmisteluprosessin asiat kootaan yhteen näkymään. Itse asiassa tällaisten rajapintojen rakentaminen helpottuu. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Ei ole luonnollista tapaa kuvata kaikkia asioita koska niitä on liikaa ja ne ovat kontekstisidonnaisia. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# On totta, että asioiden ja kontekstien yhdistelmiä on lukuisa joukko. Kuitenkin jos kohteellistaminen aloitetaan tärkeimmistä asioista ja konteksteista, saavutetaan paljon lisäarvoa. Vasta joskus paljon myöhemmin tulee vastaan raja, jossa jäljelle jääneiden vähämerkityksisten asioiden kohteellistamisen marginaalikustannukset ylittävät kustannukset. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC) ←# Kustannukset ylittävät kustannukset? --[Heta \(keskustelu\)](#) 30. marraskuuta 2016 kello 07.59 (UTC)

←# Eriävät mielipiteet eivät tule kunnolla käsitellyiksi jos pyritään yhteen kuvaukseen. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Tämä ei pidä paikkaansa, jos pyritään jaettuun ymmärrykseen eli nimenomaan se yksi kuvaus voi sisältää lukuisia erilaisia ja eriäviä näkemyksiä kyseisestä aiheesta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Kritiikki on tärkeä periaate tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty. Erityisen tärkeää tämä on tosiasiaväitteiden arvioinnissa.

Argumentaatio:

←5 Kritiikki on tutkimustyön tärkeimpiä periaatteita ja luovuttamaton osa tieteen menetelmää. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←1 Hyvät suunnitelmat kestävät paremmin kritiikkiä kuin huonot ja tämän on hyvä paljastua nopeasti. Kritiikki nostaa esiin myös korjausehdotuksia ongelmakohtiin. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←2 Kritiikin mahdollisuus innostaa joskus osallistamaan ja ihmiset tuovat enemmän hyviä näkemyksiä. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←3 Itseen kohdistuvan kritiikin mahdollisuus pelottaa ihmisiä, ja eivät siten uskalla tuoda esiin omia mielipiteitään lyttämisen pelossa. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

«4 Vaikka väite 3 pitää usein paikkaansa, sitä ei voi pitää yleispätevänä totuutena. Väitettä 2 on korjattu lievemmäksi, jolloin väitteen 3 teho häviää. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←6 Valtaapitävien arvostelu on demokraattisen järjestelmän keskeisiä oikeuksia. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←7 Kritiikki pakottaa perustelemaan toimivat näkemykset ja vaihtoehdot paremmin, jolloin niiden toimivuudesta voidaan olla varmempia. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Tietokiteiden käyttö on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty. Tietokiteiden käyttöönotto kuitenkin vaatii paljon idean konkretisointia ja koulutusta.

Argumentaatio:

«# Tietokiteiden käyttö ja rooli on epäselvä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

--# Ohjeistusta ja koulutusta on lisättävä, ennen kuin tietokiteet ovat käytännössä käyttökelpoisia. Argumentti ei kuitenkaan osoita, että tietokiteen idea olisi sinänsä huono tai toteutuskelvoton. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

←# Tietokiteet ohjaavat tietotyötä noudattamaan Yhtäköyttä-periaatteita. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

←# Jos hyväksyy Yhtäköyttä-periaatteet, pitää hyväksyä myös tietokiteiden käyttö, koska ne ovat tehokas käytännön toteutus periaatteista. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

«# Vaikka hyväksyisi muut Yhtäköyttä-periaatteet, ei se silti tarkoita, että myös tietokiteet pitäisi automaattisesti hyväksyä. Se, että jokin on toimiva tai tehokas toteutustapa, ei tarkoita, että se on paras mahdollinen, tai että periaatteiden toteuttamiseen ei ole muitakin tapoja. --[Heta \(keskustelu\)](#) 30. marraskuuta 2016 kello 07.59 (UTC)

«# Kiireisillä tutkijoilla ja virkamiehillä ei ole aikaa tuottaa olemassaolevien velvoitteiden lisäksi tietokiteitäkin. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

«# Tietokiteiden idea on tehostaa nykyistä tietotyötä tuottamalla nopeammin tehtäviä, relevantimpia ja paremmin uusiokäytettäviä tietotuotteita kuin nykyiset raportit ja julkaisut. Vaikka käyttöönotto- ja oppimiskynnys tietenkin on olemassa, se ei ole ylitsempääsemätön, ja sopivalla käyttöönotolla ei tuota kohtuutonta lisäkustannusta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 14.16 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Tavoitteellisuus on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty. Kuitenkin on tunnistettava ne jännitteet, jotka syntyvät, jos piileviä intressejä paljastetaan.

Argumentaatio:

←# Modernissa demokratiassa on tärkeä periaate, että johtajien tavoitteet ovat kansan tiedossa ja arvioitavissa. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

←# Yhtäköyttä-periaatteena tämä korostuu, koska ilman sitä monet muut tärkeät asiat kuten päätösten vaikutusten ennakoarviointi ei ole mahdollista. Onnistumista kun ei voi arvioida, jos ei tiedä, mitä tavoitellaan. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

←# Selkeiden tavoitteiden avulla kaikilla on yhteinen käsitys siitä, mihin työllä pyritään, jolloin on helpompi saada järkeviä tuloksia aikaiseksi. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 07.19 (UTC)

←# Suunniteltujen toimenpiteiden vaikuttavuus on arvioitavissa vasta, kun tiedetään, mitä tavoitellaan. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Johtamistaidon yksi keskeinen piirre on tavoitteiden selkeys. Tämä periaate siis noudattaa johtamisen vakiintunutta käytäntöä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Todellisten tavoitteiden julkistaminen on poliitikolle taktinen riski, joka voi vaikeuttaa asian edistämistä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Tässä yhteiskunnan ja poliitikon edut ovat vastakkaiset, koska salattavat asiat ovat todennäköisemmin kokonaisedun vastaisia kuin ne, joiden salaaminen ei ole tarpeen. Tällöin on järkevää asettaa yhteiskunnan etu etusijalle poliitikon intressiin nähden ja vaatia tavoitteiden julkistamista. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Taktisen riskin olemassaolo on huomionarvoinen asia. Siksi äänestäjien tulisi kannustaa poliitikkoja avoimuuteen riskin pienentämiseksi. Vastaavasti tulee sietää epäsuositusten tavoitteiden julkistamista hyökkäämättä henkilöä vastaan. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Syysuhteiden kuvaaminen on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Ilman todellisten syysuhteiden ymmärtämistä ei ole mahdollista ennustaa, miten jokin toimenpide voi vaikuttaa tavoitteiden saavuttamiseen. Syysuhteiden kuvaus on ikään kuin kartta, jonka avulla tavoitteisiin osataan kulkea. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Tutkimuksen keskeisiä tehtäviä on ymmärtää maailmassa vallitsevia syysuhteita. Siksi tutkimustiedon hyöty päätöksenteolle kanavoituu usein juuri syysuhteiden kuvauksen kautta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Kokeiluilla voidaan saavuttaa nopeasti päätöksenteon kannalta hyödyllistä tietoa ilman, että syysuhteita tunnetaan kunnolla. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Hyvin suunniteltu kokeilu on itse asiassa nimenomaan syysuhteiden testaamista. Siksi kokeiluja voidaankin pitää tämän periaatteen ilmentymänä eikä suinkaan vasta-argumenttina. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Uusiokäyttö on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Kun tietotyön tuotteita voi käyttää uudelleen muissa yhteyksissä, se vähentää päällekkäisen työn määrää ja tehostaa tiedon käyttämistä. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 07.19 (UTC)

←# Tietotyön tehokkuuden (efficiency) näkökulmasta on tärkeää, että tuotettu tieto on mahdollisimman laajasti käytössä. Tällöin saadaan suurin hyöty käytetystä resurssista. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

←# Yleensä tiedon puute ei ole tärkein ongelma, vaan sen löydettävyys tai käytettävyys. Siksi on erityisesti yritettävä tuottaa tieto mahdollisimman helposti käytettävissä muodossa. Sen tulee olla käytettävissä sekä alkuperäiseen tarkoitukseen että muihin soveltuviin käyttökohteisiin. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Yhteenvetämisen taito on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Päätösten kokonaisuudet ovat monimutkaisia, ja siksi niiden jäsentäminen vaatii omanlaistaan asiantuntemusta, jotta kokonaisuus saadaan hahmotettua ja kuvattua paremmin. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Osallistuminen päätösprosessiin on haastavaa, koska sekä prosessi että sisältö ovat vaikeasti hahmotettavia. Niinpä tarvitaan fasilitaattoreita avustamaan osallistumista ja löytämään mielekkään ja tuottavan tavan osallistua. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Vakiintuneiden alojen väliset rajapinnat ovat aina haastava toimintakenttä. Päätöstuessa tutkimuksen, päätöksenteon ja kansalaisvaikuttamisen rajapinnat ovat erityisen haastavia ja vaativat tukea tällaisen työskentelyn ammattilaiselta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Yhteenvetämisen taitoa on tutkittu runsaasti eri nimillä (esim. co-creation, interactional expertise), ja tutkimuksessa tällaiset taidot on yleensä todettu tärkeiksi tietotyössä (esim. Mauser 2013 ^[2]). --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

←# Tietokiteiden ja muiden tietotuotteiden tuottaminen on työlästä. Kuitenkin iso osa tästä on melko rutiininomaista tiedonkeruuta ja jäsentämistä, joka on mahdollista delegoida pois substanssiasiantuntijoilta tai jopa joukkoistaa itseorganisoiduille joukoille. Näin työskentely tehostuu ja asiantuntijoiden aika voidaan suunnata kriittisiin töihin. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Seuranta ja ohjaus ovat tärkeitä tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Avoin tietotyö leviää helposti käsiin eikä tuota mitään hyödyllistä, ellei joku työn kokonaisuuden hahmottava seuraa ja ohjaa työtä. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 07.19 (UTC)

←# On erityisen hyödyllistä tunnistaa yleispäteviä hyvyyskriteereitä tietotyölle. Tällaisia on tämän periaatteen taustalla, ja niistä voi lukea lisää sivulta [Avoin päätöksentekokäytäntö](#). --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Johtamistaidon kirjallisuus varsin johdonmukaisesti tukee ajatusta seurannan ja ohjauksen tärkeydestä. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

--# Tarvitaanko viitteitä vai onko yleisesti hyväksytty asia? --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 10. marraskuuta 2016 kello 11.08 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Ryhmäytyminen on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Ryhmään kuuluminen on ihmiselle luontainen tarve ja yksi tärkeimpiä motivaattoreita. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Ryhmätyönä on helppo jakaa tehtäviä niille, joilla on osaamista ja mahdollisuuksia tehdä asioita. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Koska jaetun ymmärryksen tuottaminen on avointa, on ymmärrettävä, mikä motivoi ihmisiä, koska se parantaa osallistumista ja laatua. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Miten tämä liittyy ryhmäytymisen tärkeyteen? --[Heta \(keskustelu\)](#) 30. marraskuuta 2016 kello 07.59 (UTC)

←# Ryhmässä yksilöt tukevat ja parantavat toistensa suorituksia. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 06.45 (UTC)

←# Ryhmäytyminen sitouttaa ihmisiä työhön ja pysymään mukana koko prosessin ajan. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 07.19 (UTC)

←# Ryhmään kuuluminen ja työhön sitoutuminen vaativat ihmiseltä paljon, jolloin kynnys lähteä mukaan lainkaan on suurempi. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 07.19 (UTC)

←# Kaikkien osallistujien ei tarvitse sitoutua ryhmään, vaan työ on avointa myös niille, jotka haluavat osallistua pikaisesti tai jättää asiaan yksittäisiä kommentteja. --[Heta \(keskustelu\)](#) 6. lokakuuta 2016 kello 07.19 (UTC)

[Miten keskusteluja luetaan ja käydään](#)

Väittämät: Arvostus on tärkeää tietotyössä.

Ratkaisu: Hyväksytty.

Argumentaatio:

←# Ihmisen perustarpeita on tulla arvostetuksi ihmisenä, työntekijänä ja toimintansa ansiosta. Arvostus motivoi ihmistä toimimaan tuottavasti niin päätöstuen tietotyössä kuin muuallakin. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Arvostusta ei tarvita periaatteena, koska päätöksenteossa itse työn tulos motivoi osallistujia. Vaihtoehtoisesti tietotyötä tekevät ovat roolissaan palkattuina ja tekevät sitä viran puolesta. --[Jouni Tuomisto \(keskustelu\)](#) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

←# Avoimuusperiaate sallii myös niiden osallistua, jotka eivät tee sitä viran puolesta tai poliittisen päämäärän takia. Heidänkin tietonsa tuo lisäarvoa, ja siksi kaikkia pitää

kannustaa tähän työhön. Arvostus on siihen tehokas keino. --[Jouni Tuomisto](#)
(keskustelu) 9. marraskuuta 2016 kello 13.42 (UTC)

Viitteet

1. [Jump up](#) ↑ Jouni Tuomisto, Matleena Tuomisto, Arja Asikainen. Yhtäköyttä-hankkeen periaatteiden argumentaatio. Opasnet, 2016. [23], viitattu 30.11.2016.
2. [Jump up](#) ↑ Wolfram Mauser, Gernot Klepper, Martin Rice, Bettina Susanne Schmalzbauer, Heide Hackmann, Rik Leemans, Howard Moore Current. Transdisciplinary global change research: the co-creation of knowledge for sustainability. Opinion in Environmental Sustainability. Volume 5, Issues 3–4, September 2013, Pages 420–431.

LIITE 2. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN YKSITYISKOHTAISET

TAULUKOT

Kirjallisuuskatsauksessa kartoitettuja tietopohjaista päätöksentekoa tukevia teoreettisia toimintamalleja, toimintamalleja sekä työkaluja. Vihreä = suoraan käyttökelpoinen VN:n tietopohjaisen päätöksenteon tueksi, sininen = sovellettuna mahdollisesti hyödyllinen, oranssi = ei käyttökelpoinen tässä tapauksessa [11](#)

Teoreettiset toimintamallit

Teoreettiset toimintamallit		
Nimi	Kuvaus	Hyödynnettävyys valtioneuvoston kannalta
Avoin päätöksentekokäytäntö	Menetelmä päätöksenteon tukemiseen tietoon perustuvalla päätösvalmistelulla, avoimella arvioinnilla ja toiminnan seurannalla ja ohjauksella. Avoin päätöksentekokäytäntö tarkoittaa käytäntöjä, joiden avulla saadaan parempia päätöksiä kiinnittämällä tarkempaa huomiota tiedon käyttötarkoituksiin ja päätöksenteon tavoitteisiin päätöstä valmisteltaessa, asioista päätettäessä ja päätöksiä toimeenpantaessa ja seurattaessa	Tarjoaa toimivan viitekehystä yleisesti tietopohjaiseen päätöksentekokäytäntöön ja mahdollistaviin kriteereihin. Toimii suoraan teoreettisen ohjauksena päätöksentekoprosessien uudistamisessa.
FAIR data -periaate	<p>Findable (Löydettävä)</p> <ol style="list-style-type: none">1. F1. (meta)datalle annetaan globaali, muista eroava ja aina ja kaikkialla pysyvä tunniste.2. F2. dataa kuvaillaan rikkaalla metadatalta.3. F3. (meta)data rekisteröidään tai lajitellaan paikkaan, josta se on helposti haettavissa.4. F4. metadata määrittelee datan tunnisteen. <p>Accessible (Saavutettava)</p> <ol style="list-style-type: none">1. A1 (meta)data on saatavissa tunnisteen avulla käyttäen standardisoitua viestintäprotokollaa.<ol style="list-style-type: none">1. A1.1 protokolla on avoin, ilmainen ja maailmanlaajuisesti käytettävissä.2. A1.2 protokolla antaa mahdollisuuden todentamis- ja valtuuttamismenettelyihin, missä ne ovat tarpeen.2. A2 metadata on saavutettavissa, vaikka data ei olisi enää saatavilla <p>Interoperable (Yhteentoimiva)</p>	

	<ol style="list-style-type: none"> 1. I1. (meta)data käyttää virallista, saavutettavaa, jaettua ja laajasti sovellettavaa kieltä tiedon kuvaamiseksi. 2. I2. (meta)data käyttää sanastoa, joka noudattaa FAIR-periaatteita. 3. I3. (meta)data pitää sisällään päteviä viittauksia muuhun (meta)dataan. <p>Re-usable (Uudelleenkäytettävä)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. R1. (meta)datassa on useita tarkkoja ja olennaisia ominaisuuksia. <ol style="list-style-type: none"> 1. R1.1. (meta)data on julkaistu selkeällä ja saavutettavalla datan käytön lisenssillä. 2. R1.2. (meta)datan voi yhdistää alkuperäänsä. 3. R1.3. (meta)data täyttää toimialakohtaiset yhteisön vaatimukset. 	
Viisi suunnittelun periaatetta joukkoistetuissa politiikassa	Esittelee viisi periaatetta, joiden avulla joukkoistusta voi hyödyntää päätöksenteossa, esimerkiksi lakivalmisteluissa. Nämä periaatteet ovat inclusiveness, accountability, transparency, modularity ja synthesis.	Toimii hyvänä taustatukena tietopohjaisen päätöksenteon toimintamallin rakentamisessa. Tarjoaa mallia erityisesti joukkoistamiseen.
OHRA-suositukset	Suosituksia hallituksen strategisen työskentelyn järjestämiseen. Päällimmäisenä tavoitteena asioiden käsittelyn ja tiedon yhtenäinen hallittavuus.	Tarjoaa teoreettisen viitekehyksen VN:n toimintaan.
Onnistuneen joukkoistamisen ainekset	Joukkoistamiseen liittyy tietyt elementit, jotka pitää olla aina mukana, että joukkoistaminen prosessina toimii päätöksenteon tukena. Nämä ovat <ol style="list-style-type: none"> 1. Tavoitteen määrittely, rajaus ja vaiheistus 2. Viestintä 3. Yksinkertainen tekninen toteutus 4. Joukkoistamisprosessin hoitaminen 5. Aikarajoite 6. Tapahtumat 7. Analyysi ja prosessin seuranta 8. Prosessiin sitoutuminen 	Vaikka tästä ei saakaan suoraan toimintamallia, VN:ssä ja muuallakin on mitä tahansa joukkoistettaessa hyvä pitää nämä periaatteet mielessä.
Poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantaminen	Toimintamallissa <ol style="list-style-type: none"> 1. arviointi- ja tutkimustietoa käytetään systemaattisesti uudistustarpeiden tunnistamisessa, vaikuttavimpien politiikkatoimien valinnassa sekä päätöksenteon ja sen valmisteluprosessin eri vaiheissa 2. tietotarpeet määritellään ja tunnistetaan poliittisista prioriteeteista käsin 3. tietovarannot ovat korkealaatuisia ja tehokkaasti käytössä 4. johtamisjärjestelmä tukee arviointi- ja tutkimustiedon oikea-aikaista, tehokasta ja systemaattista käyttöä 5. vuorovaikutus arviointi- ja tutkimustiedon tuottajien ja käyttäjien kesken toimii 6. raportointi on mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja kevyttä, kytkeytyy muihin prosesseihin eikä tarpeettomasti kuormita virkamiehiä ja poliittisia päättäjiä. 	

	<p>Tämä tapahtuu neljän suosituksen kautta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laaditaan strateginen tutkimus- ja arviointisuunnitelma hallituskaudelle 2. Määritellään vastuut ja vahvistetaan tiedon välittäjätoimintoja 3. Toimintatavalliset muutokset ja toimintakulttuuri 4. Kehitetään yhteisiä työvälineitä ja palveluja 	
Tietokide	<p>Idea jatkuvasti päivittyvästä tieteellisestä tulkinnasta ja vastauksesta liittyen täsmälliseen kysymykseen.</p>	<p>Voisi toimia tietopohjaisen päätöksenteon peruselementteinä. Tietokiteitä voidaan käyttää kuvaamaan tarkkoja tieteellisiä tietoja tai yleisemmän tason synergia- ja yhteistyötoimia useammasta tieteellisestä tiedosta koostettuna.</p>
Weight-of-evidence	<p>Katsaus joukkoon erilaisia menetelmiä nosti esiin neljä osiota WoE analyyseissä:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. perustellun kysymyksen määrittely ja kriteerit tutkimusvalikoimalle 2. yksittäisten tutkimusten katsauksen kriteerien määrittely ja soveltaminen 3. evidenssin arviointi ja yhteensovittaminen 4. lopputuloksien tekeminen päätelmien pohjalta <p>Etsittäessä parhaita WoE-menetelmässä toimivia käytäntöjä, täytyisi löytää tavat toteuttaa seuraaviin tavoitteisiin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Get the right data 2. Get the right thinking 3. Get the right process 	<p>Toimii viitekehyksenä ja mallina suunnitellaan tietopohjaisen päätöksenteon prosessia. Voidaan toimia sellaisenaan ohjenuorina VN:n työskentelyssä.</p>
Arvostusteoria	<p>Palkitsemiskäytäntö tiedon avaamisesta ja avoimesta hyödyntämisestä</p>	<p>Voisi olla käyttökelpoinen päätöksenteon väline, mutta laajemmalla mittakaavassa kuin vain VN:n tasolla.</p>
Avoin data	<p>Data on avointa, kun se on...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laillisesti uudelleenkäytettävää 2. Teknisesti uudelleenkäytettävää 3. Maksutta uudelleenkäytettävää <p>Samalla idealla voidaan ajatella myös muita avoimuuden ilmenemismuotoja kuten avoin malli, avoin työ ja avoin tilastoanalyysi. Myös omadata (MyData) on syytä huomioida, mutta valtioneuvoston päätösvalmistelussa se ei ole yhtä merkittävässä roolissa.</p>	<p>Avoimen datan avulla päätöksenteon tietopohja on parempi, kun saatavilla on enemmän tietoa on käytössä. Antaa hyvän pohjan datan avaamisen ratkaisuihin.</p>
Avoin yhteiskunta	<p>Avoin yhteiskunta on ranskalaisen filosofi Henri Bergsonin luoma sekä Karl Popperin popularisoima ja edelleen kehittämä käsite, jonka Popper esitteli vuonna 1945 julkaistussa kirjassaan Avoin yhteiskunta ja sen viholliset. Ideaalisena yhteiskuntana nähtiin</p>	<p>Avoin yhteiskunta pitää sisällään paljon myös tiedon avaamisen ja avoimuuden. Kun tieto on avoimempaa,...</p>

	<p>äärimmäisen läpinäkyvä demokratia, joka on avoin muutoksille ja perustuu ihmisoikeuksille sekä panarkismille. Sivu antaa myös ne toimet, joiden avulla Suomi saavuttaisi avoimen yhteiskunnan.</p>	<p>käyttää sitä tehokkaammin päätöksenteossa.</p>
<p>Soten tietojohdaminen</p>	<p>Toimintamalli, jonka avulla voidaan tehostaa sekä taloudellisesti että toiminnallisesti sosiaali- ja terveystaloutta. Koostuu kahdesta osa-alueesta, jotka ovat asiakasanalyysi ja hyvinvointi-indikaattorit. Palveluiden käyttäjät jaetaan ryhmiin, joita tarkastellessa on mahdollista selvittää, minkä tyyppisessä palvelussa tehostamisen paikat ovat.</p>	<p>Suunniteltu nimenomaan sote-alalle käytettäväksi, ei VN:n tietojohdamisessa, tai ainakin tätä pitää hyvin vap soveltaa, jättää vain perusa jäljelle ja rakentaa sen pääl sen haluaa saada toimimaan muualla.</p>
<p>The GovLab</p>	<p>Tarjoaa (teknisiä) ratkaisuja, koulutusta ja verkostoja avoimeen ja yhteistyöskentelyyn perustuvaan päätöksentekoon.</p>	<p>Periaatteet hyvin samankal avoimen arvioinnin, avoime päätöksentekokäytännön ja Opasnetin kanssa. Saattaa tarjota teknisiä ratkaisuja, j voitaisiin hyödyntää ja valja VN:n päätöksentekoprosesseissa</p>
<p>Tiedolla johtamisen toiminnalliset moduulit</p>	<p>Luo toimintamallin, jonka avulla kunnissa voidaan kehittää päätöksentekoa ja palveluiden kehittämistä pohjaamaan enemmän tietoon. Toimintamalliin kuuluu 16 toiminnallista moduulia, joissa tehdään jotain, ja lisäksi muita dataa ja tietoa kuvaavia moduuleja. Näiden moduulien kautta tuotetaan tietoa, analysoidaan sitä ja lopulta etsitään sopiva päätösvaihtoehto. Mukana on myös tämän uuden toimintamallin käyttöönottosuunnitelma ja joitain asiaan liittyviä tietoteknisiä ratkaisuja.</p>	<p>Suunniteltu tiedolla johtami tehostamiseen kunnissa, ei valtakunnan tasolla, mutta saattaisi toimia sielläkin.</p>
<p>Kokonaisark kitehtuuri</p>	<p>Kuvaus siitä, millaisia tietojärjestelmien pitäisi kokonaisuudessaan olla, miten niiden pitäisi toimia ja miten niitä pitäisi kehittää, jotta tiedon tuottaminen ja käyttö olisi yhteiskunnassa mahdollisimman tehokasta.</p>	<p>Ei suoraan käyttökelpoinen tilanteeseen.</p>
<p>Valtioneuvoston älystrategiat</p>	<p>Älystrategioilla edistetään tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien ratkaisujen käyttöönottoa. Tavoitteena on vahvistaa kansalaisten osallisuutta tietoyhteiskunnassa, parantaa tietointensivistä sekä tieto- ja viestintätekniistä osaamista sekä edistää digitaalisten sisältöjen ja palvelujen tuottamista ja käyttöä opetuksen, tieteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön sektoreilla.</p>	<p>Ei liity suoranaisesti VN:n työskentelyyn, mutta edistää kansalaisten osallistamisen mahdollisuutta.</p>

Toimintamallit

Toimintamallit		
Nimi	Kuvaus	Hyödynnettävyys valtioneuvoston kannalta
Alliance for Useful Evidence	Verkosto, joka edistää ja tukee korkealaatuisen tiedon käyttöä päätöksenteossa niin strategioihin, politiikkoihin kuin käytäntöihin liittyen. Verkosto toimii puoltamisen, julkaisemisen, tutkimuksen, jakamisen, tiedottamisen ja koulutuksen kautta. Sivustolla julkaistaan esimerkiksi tietopyyntöjä, joilla kerätään tutkimustietoa ajankohtaisia päätöksiä varten.	Tarjoaa toimintamallin, joka olisi sellaisenaan hyödynnettävissä tietopohjaiseen päätöksentekoon VN:ssä.
Avoimen tieteen ATT-hanke	Avoimen tieteen ja tutkimuksen viitearkkitehtuuri luo kokonaiskuvan tutkimuksen pääprosesseista ja näitä tukevista palveluista. Kyseinen tavoitearkkitehtuuri ohjaa kansallisesti tieteen ja tutkimuksen tietojen ja palvelujen avoimuuden periaatteita, tietojenvaihtoa sekä palveluiden kehittämistä. Avoimen tieteen ja tutkimuksen viitearkkitehtuurilla muodostetaan tavoitetila, joka mahdollistaa nykyisen tutkimusprosessin kaikkien vaiheiden avoimuuden ja jolla voidaan kiihdyttää tieteen tekemistä, mutta myös mahdollistaa uudenlaisen, ketterämmän ja yhteisöllisemmän tavan tutkia ja tehdä tiedettä.	Ohjaa pääasiassa tutkimustiedon tuottajien toimintaa, ei ota kantaa päätösprosessiin. Hyvä ohjenuora VN:n tutkimustiedon tuottajille.
Avoin arviointi	Menetelmä vaikutusarviointien tekemiseen avoimesti netissä. Avoin arviointi on toimintamalli, joka pyrkii vastaamaan seuraavaan tutkimuskysymykseen ja soveltamaan vastauksen käytännön arviointeihin: Kuinka tieteellistä informaatiota ja arvovalintoja voi käyttää parantaakseen yhteisön päätöksentekoa tilanteessa, jossa osallistuminen on kaikille avointa?	Teoreettisesti suoraan käytettävissä VN:n toiminnassa.
Design for Government (kurssi)	Miten käyttäytymistieteellinen tieto ja käyttäjäkokeilut parantavat päätöksentekoa? Aalto - yliopiston järjestämä kurssi, jossa tehdään ministeriöiden tms. toimesta annettuja harjoitustöitä avoimen päätöksenteon ratkaisuksi. Kurssilla tehtiin mm. haastatteluja ja taustakartoitusta ja tunnistettiin haasteita.	Raportit sisältävät erittäin hyödyllistä tietoa, joka pohjautuu julkishallinnon nykykäytäntöjen kuvaamiseen. Tarjotaan konkreettisia ratkaisuja avoimeen asioiden käsittelyyn.
Design for Government (projekti)	Luo toimintamallin, jonka avulla käyttäytymistieteellistä tietoa voidaan hyödyntää paremmin päätöksenteossa. Toimintamallissa etsitään ensin parhaat asiantuntijat ja käytännöt ja tehdään katsaus siihen, mitä tiettyyn ongelmaan liittyvää käyttäytymistieteellistä tietoa on jo olemassa. Mikäli tietoa kaivataan lisää, sitä tuotetaan käyttäytymistieteellisten kokeilujen avulla.	Voi tuoda VN:lle ja muutenkin hallintoon tärkeää tietoa siitä, miten ihmiset todennäköisesti reagoivat tehtäviin päätöksiin ja siten auttaa arvioimaan päätösten eri vaihtoehtojen vaikutuksia.
EU-aloitteiden	Suunnitelma siitä, miten EU-aloitteiden vaikutusarviointia tehostetaan Suomessa. Mallissa jokaiseen EU:ssa tapahtuvaan päätösvalmistelun vaiheeseen liittyy vastaava, Suomessa toteutettava toimi, jonka avulla tulevaa päätöstä	Suoraan hyödyllinen VN:n päätöksentekoon vaikuttamiseen.

vaikutusarviointimalli	arvioidaan Suomen näkökulmasta valmistelun edetessä koko ajan hieman tarkemmin. Näitä vaiheita on yhteensä viisi, alkaen siitä, kun huhu tulevasta aloitteesta tulee Suomeen siihen, että lopullisen päätöksen jälkeen sen todellisia vaikutuksia seurataan Suomessa.	
Joukkoistettu päätöksenteko	Avoimen päätöksenteon toimintamalli, jota on käytetty maastoliikennelain uudistamisessa. Mallissa on neljä vaihetta: ongelman kartoittaminen, ongelman ratkaisu ja ideointi, arviointi, ja lain kirjoitus. Ensimmäisen kahden vaiheen aikana osallistujilla oli mahdollisuus jättää aiheesta omia ideoita, keskustella niistä ja äänestää niitä. Arviointi-osiossa osallistujat pääsivät yhdessä asiantuntijoiden kanssa arvioimaan aiemmin esitettyjä ideoita. Tätä ideoiden arviointia käytettiin lopulta tukena lain kirjoittamisessa.	Toimii suoraan joukkoistamisen mallina VN:n päätöksenteossa.
Näyttöön perustuva päätöksenteko	Valtioneuvostolle perustetaan tiede neuvonantajan virka valtioneuvoston kansliaan. Tiede neuvonantaja kutsutaan valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoivan työryhmän (jatkossa TEA-työryhmä) puheenjohtajaksi. Jokaiseen ministeriöön perustetaan tutkimusjohtajan virka. Tutkitun tiedon käyttöä tehostetaan lainsäädännön valmistelussa, erityisesti vaikutusten arvioinnissa. Ministeriöiden kansainvälisissä yhteyksissä ja neuvotteluissa varmistetaan tutkimusnäytön saatavuus. Tutkimustiedon asiantuntevaa, monipuolista ja puolueetonta käyttöä valiokuntatyöskentelyssä tehostetaan. Lakiehdotusten perusteluissa sekä valiokuntien mietinnöissä ja lausumissa ilmoitetaan selkeästi, mitä tietolähteitä on käytetty. Tiedeakatemiain neuvottelukunnan (TANK) yhteyteen perustetaan tiedeanalyysiyksikkö. Tiedeakatemioiden tiedeanalyysiyksikön samoin kuin muiden asiantuntijatyöryhmien tuottamat raportit avataan verkossa kansalaisten kommentoitaviksi.	Toimii suoraan ohjeena VN:n päätöksentekoprosesseille.
Open Government Partnership	Kansainvälinen valtionhallintojen yhteishanke joka tähtää hallintojen konkreettisiin sitoumuksiin ja toimiin edistää läpinäkyvyyttä, kansalaisten osallistamista, korruption kitkemistä ja uuden teknologian hyödyntämistä paremman päätöksenteon ja hallinnon saavuttamiseksi. Suomi on jo sitoutunut toimintaan.	Ei suoraan kytköksissä tietopohjaisen päätöksenteon edistämiseen, mutta sitouttaa VN:n toimintaa avoimempaan ja osallistavampaan suuntaan.
Tiede 2.0	Päätöksenteon näkökulmasta kompleksiteettikuilua voidaan kuroa umpeen ja hallinnan tunnetta parantaa ainakin kahdella tavalla: 1. Vähennetään päätöksenteon kohteena olevan järjestelmän tai ilmiön monimutkaisuutta. Tämä vähentää päätöksentekijöiden tiedonkäsittelyn tarvetta. Siihen päästään mm. systeemin toiminnan mallintamisella ja teoretisoinnilla sekä sitä koskevan tiedon kiteyttämällä esimerkiksi tunnuslukuihin. Monimutkaisuutta ja epävarmuutta voidaan vähentää myös kehittämällä yhteisiä visioita, arvoja ja pelisääntöjä, jotka ohjaavat ja rajaavat eri toimijoiden valintoja.	Hyvä toimintamalli VN:n tietopohjaisen päätöksenteon edistämiseksi.

	<p>2. Lisätään päättäjien strategisia vaihtoehtoja monipuolistamalla heidän ajatteluaan sekä luomalla uusia toimenpidevaihtoehtoja. Tähän lähestymistapaan kuuluvat tulevaisuuden ennakkointitoiminta (esimerkiksi vaihtoehtoiset skenaariot), monipuolinen ja aktiivinen kokeilutoiminta, sidosryhmiä osallistavat päätöksentekoprosessit, verkostoyhteistyön laajentaminen, erilaista asiantuntemusta yhteen tuovat visiointi-, strategia- ja oppimisprosessit, avoin innovaatiotoiminta sekä yksityisen ja julkisen sektorin tiivis yhteistyö.</p>	
Virtuaalihal- linto	Virtuaalihal- linto on itse-organisoituva ryhmä, joka parantaa päätöksentekoa jostain tietystä asiasta tai kysymyksestä sosiaalisen median keinoin. Virtuaalihal- linnon tarkoitus jäljittelee sitä vastaavan olemassa olevan hallinnon tarkoitusta. Virtuaalihal- linnon tarkoitus on varmistaa, että päätöksenteko pitää sisällään kaikki olennaiset tiedot, mielipiteet ja arvot. Virtuaalihal- linnon tarkoitus ei ole syrjäyttää varsinaisia päätöksentekoa, vaan parantaa päätöksentekoa.	Virtuaalihal- linnat helpottaisivat VN-työtä tekemällä osan päätösvalmistelusta heidän puolestaan, ja kenties paremmin, koska siihen saadaan mukaan useampi näkökulma ja enemmän asiantuntijoita. Tai ainakin periaatteessa voitaisiin saada.
Avoin interventio- utkimus	Vastaa kysymykseen: Miten toteutetaan kliininen interventiotutkimus siten, että 1) tutkimussuunnitelma ja tutkimusaineisto ovat alusta saakka avoimia, 2) potilassalaisuus ei vaaranna, 3) kaksoissokkoutus on mahdollinen ja 4) tiedonkulun tehostamiseksi toteutuksessa hyödynnetään moderneja verkkotyökaluja?	Kuvaa lähinnä tutkimusasetelman tutkimusdatan käyttöä tutkimustarkoituksessa, ei suoraan käyttökelpoinen VN:n päätöksentekokäytännöille.

Työkalut

Työkalut		
Nimi	Kuvaus	Hyödynnettävyys valti- kannalta
Avoin data -portaali	Sivusto julkishallinnon datojen avoimeen ja ilmaiseen jakeluun.	Toimiva järjestelmä datojen avaamiseksi, jota voitaisiin sellaisenaan.
Eduuni	Eduuni on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM:n) toimialan ja sidosryhmien yhteinen sähköisen työskentelyn ja verkostoitumisen palveluympäristö. Eduuni toteuttaa osaltaan OKM:n hallinnonalan tietohallintostrategiaa (2006–2015), jonka keskeisiä sanomia ovat sähköinen työskentely ja verkostomainen toimintatapa.	Voisi soveltua yhteistyöskentely-ympäristö VN:lle.
Innokylä	Sosiaali- ja terveysalan (tai muun alan) käytäntöjen kehittäminen ja jalkauttaminen. Verkkoalusta, joka tarjoaa paikan kuvata toimintamalleja, luoda aiheen/projektin ympärille verkostoja, säilyttää/levittää tiedostoja ja kuvata meneillään olevia projekteja.	Voitaisiin hyödyntää ainakin määrin yhteistyöskentelyä.

Opasnet	Verkkotyötila avoimien vaikutusarviointien tekemiseen. Sivustolla kerätään, yhdistetään ja jaetaan tutkimustietoa ja tietoa ihmisten arvoista.	Hyödynnettävissä avoimen päätöksenteon työtilana, jolla on mahdollisuuden asioiden ylläpidon käsittelyyn. Tarjoaa mahdollisuuden kuvata avoimesti kaiken päätöksenteossa käytetyn
Ota kantaa	Otakantaa verkkojärjestelmä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin päätöksiin jo valmisteluvaiheessa. Voit osallistua jo tarjolla oleviin keskusteluihin ja valmisteluihin tai käynnistää oman aiheesi. otakantaa.fi on kaikille avoin, moniääninen kansalaisten, hallinnon ja päätöksentekijöiden kohtauspaikka.	Vaikuttaa toimivalta alustaa kansalaisten yhteistyölle.
Agora Voting	Ohjelmisto äänestyksen järjestämiseksi.	Ei suoraan käytettävissä, mutta olisi hyvinkin käyttökelpoinen
Data.gov	USA:n avoimen datan järjestelmä.	Hyvä esimerkki avoimen datan ratkaisusta, voisi toimia suunnittelupohjana VN:n t... Vastaa Suomalaista \[www
Data.gov.uk	Iso-Britannian avoimen datan järjestelmä.	Hyvä esimerkki avoimen datan ratkaisusta, voisi toimia suunnittelupohjana VN:n t... Vastaa Suomalaista \[www
C-Cent project	Yhteiskäyttöinen osallistumisalusta, joka mahdollistaa julkisen sektorin ja kansalaisten yhteistyön verkossa. Tavoitteena on lisätä merkittävästi demokraattista osallistumista – kansainvälisesti.	Ei suoraan käyttökelpoinen, voisi hyödyntää ja jatkokehittää
DemocracyOS	Avoimen koodin ohjelmisto, jolla voidaan osallistaa kansalaisia.	Tarjoaa teknisen ratkaisun osallistamiseen, voitaisiin käyttää päätöksenteon yhteydessä kuulemiseksi. Vaatisi Suomen osallisuutta, jotta voitaisiin käyttää Suomen käyttöön
Joukkoistamista Suomessa	Antaa mahdollisuuden esittää ideoita hallinnon avoimuuden edistämiseksi Suomessa sekä kannattaa toisten ideoita ja keskustella niistä.	Ei käyttökelpoinen ainakaan nyt
Open Finland challenge	Vuosittain järjestettävä pohjoismaiden suurin digitaalisen avoimuuden innovaatiokilpailu Open Finland Challenge (aiemmin Apps4Finland) tuottaa avointa yhteiskuntaa edistäviä innovaatioita ja tukee niitä kehittäviä yksilöitä, yhteisöjä ja yrityksiä. Vuosien varrella kilpailun kautta on syntynyt satoja sovelluksia, visualisointeja sekä konsepteja ja samalla Suomen avoimen datan yhteisöstä on kasvanut tuhansien ihmisten asiantuntijaverkosto.	Voi hyvinkin tuottaa työkalua, jolla olisivat hyödynnettävissä V... päätöksenteossa

Paikkatiedot palveluväylään	Hankkeen tarkoituksena on liittää paikkatietojärjestelmän liittäminen kansalliseen palveluväylään (Kokonaiskonsepti tietovarantojen kytkemiseksi käyttösovelluksiin), jotta paikkatietojen saatavuus ja käyttö helpottuisi Suomessa. Hankkeen tutkimuskysymykset: 1. Miten paikkatietojen saatavuus ja käyttö tulisi järjestää kansallisen palveluväylän toimintaympäristössä ottaen huomioon mm. INSPIRE -direktiivin vaatimukset? 2. Miten satelliittipaikannusteknologiaa voidaan hyödyntää tehokkaasti kansallisen palveluväylän toimintaympäristössä? 3. Millaisia uusia mahdollisuuksia olisi hyödyntää palveluväylää, paikkatietoja ja paikannuspalveluita eri sovellusalueilla (esim. liikenne, terveys, turvallisuus, ympäristö, luonnonvarojen käyttö)?	Uusien järjestelmien avulla vaikeasti saatavissa oleva vapautuu helpommin käyttöön myös päätösvalmisteluissa
Appgree	Puhelinsovellus, jolla ratkaistaan yhteistä ymmärrystä. Perustuu ihmisten ryhmittymiseen, joka päättyy sitten ryhmittymää koskevasta asiasta yhteisymmärrykseen. Jonkinlainen keskustelu app?	Ei liene käyttökelpoinen tässä yhteydessä.
Avoin Ministeriö	Verkkosivusto, jossa voi tehdä lakialoitteen, jolle kerätään allekirjoituksilla kannatusta.	Toimiva järjestelmä, joka mahdollistaa kansalaisten osallistumisen päätöksentekoon lakialoitteiden kautta.
Cochrane linked data	Luodaan tietokoneiden "neuronetwork" luomalla linkejä tai "tägejä" ja siten annetaan webille ja tietokoneille tieto siitä, mistä löytää ja miten tunnistaa dataa. Parhaillaan tämä tarkoittaa, että data on paljon entistä joustavampaa ja sen avulla voidaan luoda tietoa, jota emme edes ole vielä tajunneet tarvitsevamme. Linked datan tavoitteena on tehdä datan löytäminen, jakaminen ja yhdisteleminen entistä helpommaksi.	Ei käyttökelpoinen
Open 311	Tarjoaa kommunikointityökalun asukkaiden ja kunnan välille. Työkalun avulla voi raportoida esimerkiksi huoltotoihin liittyviä asioita. Käytössä ainakin Helsingissä.	Kuntatason työkalu, ei liene käyttökelpoinen VN:n toimintamallina sellaisenaan.

Työkalujen soveltuvuus Yhtäköyttä-periaatteiden tukemiseen

Tähän on tiivistetty ne menetelmät ja työkalut, joiden käyttöä pitäisi lisätä tai vähentää nykytilanteeseen verrattuna, jotta tiedolla johtamista saataisiin parannettua **Yhtäköyttä-periaatteiden** mukaisesti. Suosituksen perusteluna on se, miten hyvin menetelmä tai työkalu edistää tavoitteena olevia periaatteita, jotka on tunnistettu tärkeiksi yhteiskunnallisen tietotyön onnistumisen kannalta. Niinpä jokaista suositusta peilataan taulukossa jokaiseen periaatteeseen.

Menetelmien ja työkalujen käyttösuositus. Taulukossa on kuvattu ne, joiden käyttöä suositetaan. vihreä: tukee tavoitetta; punainen: estää tavoitteen toteutumista; tyhjä: ei vaikutusta

Menetelmä tai työkalu ja kuvaus tuotoksesta	Käyttö osana kokonaisuutta	Tukee			
		Jaettu ymmärrys	Avoimuus	Kohteellisuus	Kriittisyys

Avoin päätöksentekokäytäntö : menetelmä tiedolla johtamiseen ja vaikutusten ennakoarviointiin. ^[2] Sisältää avoimen arvioinnin ja tietokiteen (ajantasainen tieteellinen vastaus olennaiseen kysymykseen).	Otetaan käyttöön valtioneuvoston työskentelyssä päätösvalmistelun menettelyohjeena ja tietotyön laaduntamisen välineenä.				
Opasnet : verkkotyötila tietotyön tekemiseen. ^[3]	Hyödynnetään verkkotyötilaa tukemaan avointa päätöksentekokäytäntöä ja avoimia arviointeja.				
Arvostusteoria : kannustin avoimeen tietotyöhön. ^[4]	Valtioneuvosto alkaa palkita hyödyllistä tiedontuotantoa onoreilla arvostusteorian mukaisesti. Tämä tarvitsee tuekseen verkkotyökalun.				
Otakantaa : verkkosivu hankkeen esittelyyn ja keskusteluun. ^[5]	Päätösvalmistelun hankkeet kuvataan täällä. Hyödynnetään aikataulutusta, kyselyitä ja keskustelualueita.				
Facebook : yhteisösivu hankkeesta keskusteluun. ^[6]	Hankkeen osia tai esiin nousseita kysymyksiä nostetaan keskusteluun. Ongelmistaan huolimatta tavoittaa hyvin kohderyhmää.				
Innokylä : verkkotyötila hyvien toimintamallien kehittämiseen, kuvaamiseen ja jakamiseen. ^[7]	Käytetään toimintamallien kuvaamiseen ja niistä keskustelemiseen.				
Avoin data -portaali : Portaali avoimen datan keräämiseen ja jakamiseen. ^[8]	Käytetään eri puolilla sijaitsevan avoimen datan kuvaamiseen yhdessä paikassa löydettävyyden parantamiseksi.				
eduuni : Yhteistyötila, jossa Microsoft sharepoint ja wiki yhteistyöskentelyyn. Käyttöoikeudet joko avoimet tai ryhmälle rajatut. ^[9]	Käytössä ainakin osassa julkishallintoa yhteistyötilana, mahdollisesti tulossa myös VN:lle. --# Miten tämä liittyy VN:n omiin intranet-selvityksiin? [35][36][37] -- Jouni Tuomisto (keskustelu) 16. joulukuuta 2015 kello 14.42 (UTC)				
Hackpad (tai Google Docs): pilvipalvelu tekstin (tai laskentataulukon) tekoon. ^[10]	Yksittäiset tuotokset luonnostellaan ja kirjoitetaan avoimesti esim. Docsiin. Kuitenkin laajemmat kokonaisuudet tarvitsevat myös muita toiminnallisuuksia.				
VNK:n hankerekisteri : kokoaa yhteen kaikki VNK:n hankkeet. ^[11]	Käytetään kokoamaan hankkeissa tehty työ				
Word ja Excel: henkilökohtainen ohjelma tekstin tai laskentataulukon tekoon. ^[12]	Vältetään erillisten teksti- ja laskentatiedostojen käyttöä. Sen sijaan kirjoitetaan tekstit alusta saakka kohteellisesti netissä esim. Googlen toimistotyökaluilla.				

Word ja Excel Office365: verkkotyötilaversiot ohjelmista tekstin tai laskentataulukon tekoon. ^[12] Näiden avulla on mahdollista jakaa dokumentteja rajatulle joukolle tai avoimesti netissä.	Suositaan yhteisesti jaettujen teksti- ja laskentadokumenttien käyttöä ja vältetään omien kopioiden tekemistä.				
Intranet-ohjelmistot: Rääätälöidyt sisäverkkoratkaisut asioiden valmisteluun. ^[13]	Käytetään myös intranetissä samoja, avoimen lähdekoodin ohjelmistoja kuin internetissäkin, jotta tietoa voi siirtää sujuvasti eikä tule oppimiskynnystä.				

Viitteet

1. [Jump up](#) ↑ Arja Asikainen, Jouni Tuomisto. Tiedolla johtamisen menetelmät ja työkalut. Opasnet, 2016. [\[24\]](#), viitattu 30.11.2016.
2. [Jump up](#) ↑ Tuomisto. Yhteiskuntapolitiikka 1/2014.
3. [Jump up](#) ↑ Pohjola et al Pragmatic knowledge services.
4. [Jump up](#) ↑ Tuomisto. [Arvostusteoria](#). Opasnet 2015.
5. [Jump up](#) ↑ [Otakantaa.fi-sivusto](#). Ladattu 23.12.2015.
6. [Jump up](#) ↑ <http://facebook.com>. Ladattu 16.12.2015.
7. [Jump up](#) ↑ Pohjola Pasi, Aalto-Kallio Mervi, Englund Kristel, Heikkinen Hanne, Koivisto Juha, Korhonen Satu, Lyytikäinen Merja, Peränen Niina, Pitkänen Niina, Virtanen Kati: [Kohti avointa kehittämistä - matkaoppaana Innokylä!](#) THL, 2014
8. [Jump up](#) ↑ Avoin data -portaali <https://www.avoindata.fi>. Ladattu 16.12.2015.
9. [Jump up](#) ↑ Eduuni <http://info.eduuni.fi>. Ladattu 16.12.2015.
10. [Jump up](#) ↑ [Hackpad.com](#) Ladattu 23.12.2015.
11. [Jump up](#) ↑ VNK:n hankerekisteri <http://vnk.fi/hankkeet>. Ladattu 16.12.2015.
12. ↑ [Jump up to: 12.0 12.1](#) [Microsoft](#). Ladattu 16.12.2015.
13. [Jump up](#) ↑ Viite?

LIITE 3. TARVEKARTOITUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAULUKOT

Aiempi kirjallisuus

Tutkimustiedon hyödyntämistä päätöksenteossa on tutkittu jonkin verran Suomessa ja toki maailmalla muuallakin, joskin kansainvälisen tutkimuksen sovellettavuus Suomen tilanteeseen rajallista. Tutkimuksen lisäksi aihetta on käsitelty myös valtioneuvoston toteuttamissa selvityksissä ja raporteissa. Seuraavassa esitellään muutamia keskeisimpiä Suomessa toteutettuja tutkimuksia, selvityksiä ja valtioneuvoston toimintaan liittyviä raportteja. ^[1]

Julkaisu	Henrik Jussila: Päätöksenteon tukena vai hyllyssä pölyttymässä? Sosiaalipoliittisen tu...
Tavoitteet	Jussilan tutkimuksessa selvitetään neljää asiakokonaisuutta: (1) mistä kansanedustaja näkevät tutkimustiedon roolinpäätöksenteossa, (3) mitkä tekijät edistävät ja mitkä estä...

	tutkimusosaston julkaisujen tunnettuus. Lisäksi tarkastellaan, kuinka laajalti sosiaali- ja ammattilaisia.
Keskeiset löydökset tiedon hyödyntämiseen liittyen	<ul style="list-style-type: none"> Jussila selvitti, miten kansanedustajat hyödyntävät tutkimustietoa päätöksenteossa. Tutkimus, joka on ajankohtaista ja merkittävää sekä omalla kielellä kirjoitettu, jolla kansanedustajat hyödynsivät parhaiten niitä tutkimuksia, jotka tukivat heidän johtopäätöksissään, että "... politiikan ja tutkimuksen maailmat ovat erilaisia: poliittinen ja tutkimusmetodiikka. Ajatus siirtää tutkimustulokset osaksi päätöksentekoa on oikea ja voidaan siirtyä samanlaiseen objektiivisuuteen. Tutkimustulokset muuttuvat poliittisiksi päätöksentekoa varten. Kansanedustajien keskeinen työ tehdään valiokunnissa, joissa asiantuntijakuorojen lausuntoja lopullista päätöksentekoa varten. Aiemmin päätöksiä valmisteltiin useiden asiantuntijajoukkojen hiipunut ja selvitysmiesten, projektien ja virkamiesvalmistelun lisääntyessä. Jussila nostaa esimerkiksi sosiaaliturvan uudistamista vuonna 2007 pohtineen tutkimuksen riippumatonta, asiantuntijatyöhön perustuvaa selvitystä ei koskaan ehditty tehdä. Vuoksi politiikka oli mukana prosessissa alusta lähtien. Päätöksentekijöiden ja tutkijoiden on usein todettu toimivan eri maailmoissa: tutkijat perehdytään syvällisesti ja kapea-alaisesti, kun taas politiikassa vastauksia kaivetaan ja kokonaisuuksien hallintaa. Päättäjät myös kaipaavat varmoja vastauksia ja tieteellinen tieto ovat arvo itsessään. Jussila tiivistää, että päättäjät vaikuttavat kiinnostuvan tutkimustuloksista vastauksista. Tämän vuoksi viestinnän rooli tutkimuksen vaikuttavuuden parantamisessa on tärkeä. Tutkimustulosten liioitteluun tai perusteettomaan yleistämiseen. Koska media ei pysty tieteellisen tiedon tarkkuuden ja viestinnällisen ilmaisun välillä olla ristiriita. Tutkimuksessa viitataan Lampiseen (1985), joka kuvaa kolme eri tapaa hyödyntää tutkimustietoa: 1) instrumentaalinen: päättäjät hyödyntää valmista tutkimustietoa ennalta määritellyillä kriteereillä; 2) käsitteellinen: päättäjät hyödyntää tutkimusta perehtyneeseen ongelma-alueeseen ja hahmottamiseen sekä saadakseen uusia ideoita, ja 3) poliittinen: päättäjät käyttävät tutkimustietoa poliittisissa päätöksissä tai lykkää päätöstä tutkimuksen aloittamisen nojalla. Jussila kiteyttää tutkimustiedon hyödyntämisen premissit seuraavasti: "Tutkimustiedon tarjontaa ja kysyntää. Jos tutkimustietoa ei ole, on sitä vaikea saada. Päättäjät kiinnostaa, on yhdentekevää, kuinka paljon tutkimusta tehdään". Mikä tahansa tutkimustieto, joka välittää tietoa sekä tutkijoilta päättäjille että päätöksentekijöille.

Julkaisu	Vesa Vihriälä: Poliitiikka-analyysi (talous)politiikassa. Teoksessa: Vaikuttavaa tutkimusta politiikassa? (toim: Ilmakunnas, Junka, Uusitalo). VATT 2008.
Tavoitteet	Vaikutusarvioinnin menetelmiä ja hyviä käytäntöjä kokoavassa kirjassa ilmestyneessä tutkimuksessa politiikassa ja erityisesti talouspolitiikassa.
Keskeiset löydökset tiedon hyödyntämiseen liittyen	<ul style="list-style-type: none"> Politiikkaprosessi voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen, joissa jokaisessa tutkimustulosten hyödyntäminen on keskeistä: 1) tutkimustulosten hyödyntäminen, 2) tutkimustulosten hyödyntäminen, 3) tutkimustulosten hyödyntäminen ja seuranta sekä 4) politiikan vaikutusten jälkeisarviointi ja sitä seuraavat päätökset. Vain ajan tasalla olevasta koulutuksesta ja tuoreimpaan teoreettiseen ja menestyneeseen tutkimukseen perustuva osaaminen, jonka tukemana voidaan käydä tietoon perustuvaa yhteiskunnallista tutkimusta. <p>Politiikkaa tukeva tutkimus on usein luonteeltaan empiiristä, joten hyödyllisen tutkimustulosten tilastoaineiston olemassaolo.</p> <ul style="list-style-type: none"> Vihriälä arvioi, ettei taloustutkimuksen tarjonta ole pullonkaula tutkimustiedon hyödyntämisessä, koska Suomesta löytyy merkittävä määrä tutkijoita jo yksistään tutkimustiedon hyödyntämiseen liittyen. Poliittisen johdon antamille selvitystehtäville on tyypillistä pyrkiä konkreettisiin tutkimustuloksiin, jotka eivät mahdollista uuden tutkimustiedon luomista vaan lähinnä olemassa olevan tutkimustiedon hyödyntämistä. Hallitusohjelman ohjaava merkitys on lisääntynyt ja tutkimustieto on vain yksi tutkimustulosten hyödyntämisen välineistä. Aikataulu merkitsee, että niiden kuluessa ei käytännössä voida tehdä mitään tutkimustulosten hyödyntämiseen liittyen.

Julkaisu	Kari Raivio: Näyttöön perustuva päätöksenteko - suomalainen neuvonantojärjestelmä.
Tavoitteet	Kansleri emeritus Kari Raivion tekemä selvitystyö tutkittuun tietoon perustuvan päätöksentekon hallituksen neuvonantotoiminta tulisi järjestää.
Keskeiset löydökset tiedon hyödyntämiseen liittyen	<ul style="list-style-type: none"> • Raivio nostaa kansainvälisen trendin lisäksi neljä tarvetta näyttöön perustuvalle päätöksenteon vahvistamisen, jota kautta vältettäisiin ristiriitoja päätöksenteossa, 2) puutteellisen tiedon korjaaminen, 3) kansainvälisten neuvotteluasemien parantaminen paremmaksi ja luottavan kansan tahdon noudattaminen. • Yhteiskunnan toimintapolitiikan valmistelun, päätöksenteon ja toimeenpanon tarpeen ainoastaan tietyllä päätöksenteon hetkellä, koska sellaista ei tosielämässä ole, vaan pikemminkin syklinen prosessi, jossa lähtökohta on eri aineksista muodostunut päätöksenteon määrittelyyn, nykytilan, vaihtoehtojen ja riskien arviointiin, päätöksentekoon, toimeenpanon ja seurauksien arviointiin. Tutkitulla tiedolla on roolinsa kaikissa näissä vaiheissa. • Raivio nimeää useita kysyntäpuolen ja tarjontapuolen haasteita, jotka ovat tulkittavissa ongelmiksi hän mainitsee relevantin tiedon löytämisen ja tiivistämisen haasteita päätöksenteon tempoon, tutkijoiden asenteen, kyvyttömyyden antaa selkeitä vastauksia asioista. Kysyntäpuolen ongelmiksi hän puolestaan nimeää tutkimustiedon välikäytön, kokemuksen ja poliittiseen tarkoitukseen mukaisuuteen, kiireisen aikataulun, tiedon epäselvyydet, ongelmat, avoimuuden puutteen sekä poliittisen ylimielisyyden.

Julkaisu	Ministry of Finance: Governments for the Future, Main Report November 2013. Ministry of Finance.
Tavoitteet	Governments for the Future eli Tulevaisuuden hallinnot -hankkeen tavoitteena oli jakaa hyvät hallinnon mallit maiden (Suomi, Skotlanti, Iso-Britannia, Ruotsi ja Itävalta) keskushallinnoilla on kohdattavien ongelmien ratkaisemiseksi. Hankkeessa kartoitettiin osallistuvien maiden yhteisiä keskushallinnon konkreettisia ongelmia.
Keskeiset löydökset tiedon hyödyntämiseen liittyen	<ul style="list-style-type: none"> • Näyttöpohjainen päätöksenteko otettiin hankkeessa yhdeksi keskeisimmistä ratkaisuvaihtoehtoina kysynnän näkökulmasta. Tarjonnan suurimpia ongelmia on hankkeen raportin mukaan se, että välttämättä ole yhteyttä päätöksentekijöihin, kykyä kommunikoida tietojaan oikein ja nopeasti. Yleisesti nimittäin uskotaan, että näyttö vaikuttaa eniten päätöksentekoprosessin nopeuteen ja peliasetelmat ovat jämähtäneet. • Hankkeen mukaan tiedon kysyntä on kuitenkin tarjontaa suurempi haaste näytöksi, joka esiin poliittisen päätöksenteon sykli, joka ei helposti anna tilaa näyttöpohjaisille päätöksenteon kysymyksiksi, sillä päättäjien on myös hyvin vaikeaa muuttaa näkemyksiään. Raportissa todetaan, että poliittisten päätösten vaikutusten arvioinnissa tulevaisuuden muutokset esitetään sekä poliitikoille että laajemmalle yleisölle – ja että näyttö vaikuttaa virkamiesten ja ministeriön keskinäistä luottamusta ja erinäisiä taitoja. • Raportissa todetaan, että hallitukselta voidaan tuki myös vaatia näyttöpohjaisesta päätöksenteosta. Jäsenet vaativat korkeatasoista tietopohjaa päätösten perusteluksi, painostaa päätöksentekijöitä useissa maissa on asetettu erilaisia lakeja tai prosesseja, joilla varmistetaan riittävästi näyttöä. Lisäksi raportissa mainitaan, että useissa kysymyksissä voidaan täysin legitiimiä kysymyksiä tarkastelun edelle. Joissain erityistapauksissa asioita voidaan myös joutua valitsemaan median tavan käsitellä asiaa estävän uusien vaihtoehtojen esiintuonnin.

Julkaisu	Valtiovarainministeriö: Päätöksistä muutoksiin - Valtion ohjausjärjestelmän kehittäminen.
Tavoitteet	Valtion ohjausjärjestelmän kehittäminen –hankkeen (OHRA) tavoite oli hallituksen strategian vaikuttavuuden parantaminen. OHRA-hankkeen valmisteluryhmän toimenpidesuosituksien mukaan resurssi-, tieto- ja toimeenpano-ohjaus muodostaisivat paremmin integroidun kokonaisuuden.

<p>Keskeiset löydökset tiedon hyödyntämiseen liittyen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OHRA:n keskeinen ajatus on, että hallituksella on yksi strategiaprosessi, jota näkökulmasta olennainen tavoite on tilanne, jossa päätöksentekijällä on käytössä päätöksentekotilanteessa. • Hallituksen strategiaprosessissa tietopohjaa tarvitaan erityisesti laadittaessa hankkeiden tarkistettaessa toimintasuunnitelmaa tilannekuvaistunnoissa. Hallitusohjelman mukaisesti koskevan yhteenvetoaineiston laadintaa, joka koostuisi valtioneuvoston tulevien vuosien sekä strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien hankkeiden tuloksista. • Toimintasuunnitelman laadinnassa ja tarkistamisessa tarvitaan puolestaan lisätieto vaikutusarvioinneista. OHRA-hankkeen suosituksissa todetaan, että arviointia koskevat toimintavaihtoehtojen ennakoarvioinnin osalta. Lisäksi ehdotetaan, että hallituksen ministeriöiden, asiantuntijalaitosten ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevat yksiköt parannetaan, sillä nykyisellään samaa tietoa raportoidaan useaan paikkaan ja eri muodoissa koskevia tietoaineiksia toisiinsa. Valtionhallinnon itseään koskeva tieto on tietokannasta toiminnasta (hankkeet, työryhmät, prosessit), resursseista (organisaatiot ja niiden osaamisesta) ja kyvykkyyksistä (osaaminen, muut kyvykkyyttä koskevat tiedot).
---	---

Haastatellut tahot

Nimi	Tehtävä
Kari Raivio	Emerituskansleri
Jussi Simpura	Tutkimusprofessori
Riitta Majjala	Johtaja, temaattinen tutkimusrahoitus
Päivi Tikka	Pääsihteeri
Reetta Kettunen	Pääsihteeri
Juha Haataja	Opetusneuvos
Anne Kauhanen-Simanainen	Neuvotteleva virkamies
Hannele Kerola	Lainsäädäntöneuvos
Markku Mantila	Lainsäädäntöneuvos
Valtioneuvoston kanslian politiikka-analyysiyksikkö ryhmähaastatteluna	-
Ville Valkonen	Erityisavustaja
Jari Partanen	Valtiosihteeri
Hanna-Maija Kause	Erityisavustaja
Juha Martelius	Erityisavustaja
Kari Anttila	Pääsihteeri

Tiina Kivinen	Pääsihteeri
Tanja Suni	Pääsihteeri
Hanna-Miina Sihvonon	Erytisasiantuntija
Saara Hassinen	Toimitusjohtaja
Laura Höijer	Tutkimusjohtaja
Annika Forsander ja Sonja Hämäläinen	Kehitysjohtaja ja neuvotteleva virka
Päivi Järvinieniemi	Työmarkkinaneuvos
Timo Rauhanen ja Jarkko Harju	Erikoistutkija ja erikoistutkija
Toni Ahlqvist	Johtava tutkija
Petri Uusikylä	Hallituksen puheenjohtaja
Timo Seppälä	Vanhempi tutkija
Mirja Määttä	Projektipäällikkö

LIITE 4. INFORMAATIOMUOTOILUKOKEILU

Tällä sivulla kuvataan ensin kokeilun toteuttamista edeltävä suunnitelma ja lopussa kokeilun tuotokset.

Tarkoitus ja tavoite

Tiedon visuaalisella esittämisellä monimutkaiset ja laajat asiakokonaisuudet on omaksuttavissa nopeammin kuin tiedon tekstuaalisella tiivistämisellä. Kokeilussa hankintaan informaatiomuotoilija määrääjäksi työskentelemään tukipalvelun tavoin valitulle organisaatiolle. Tavoite on löytää malli, jossa informaatiomuotoilun tuottama hyöty tiedolla johtamiselle on selvästi pienempi kuin palvelun / työsuorituksen hankintaan ja toimeksiannon tekemiseen kuluva kustannus, aika ja kulut huomioiden. ^[2]

Kokeilunomistaja

Kokeilun omistaja voi olla mikä tahansa organisaatio, yksikkö tai se voidaan toteuttaa eri organisaatioiden/yksiköiden yhteisenä tukipalveluna -kuten esimerkiksi IT-tuki usein on toteutettu. Informaatiomuotoilijan työskentelyn tueksi kokeilussa on hyvä

olla mukana kokeilunomistajaorganisaation ulkopuolelta yhteyshenkilöitä käytettävien aineistojen tuottajilta ja loppukäyttäjien edustajilta.

Yhtäköyttä-hanke ehdottaa käytäjien keskusteluiden perusteella, että informaatiomuotoilija talossa -kokeilun omistajaksi valitaan politiikka-analyysi-yksikkö.

Tietojohtamisen vaihe

Informaatiomuotoilijan työ voidaan kytkeä mihin tahansa tiedolla johtamisen vaiheeseen tahansa, joita ovat tiedon alkutuotanto, tiedon käsittely ja jalostus, päätösvaihtoehtojen esittäminen. Kokeilussa kokeilunomistaja antaa informaatiomuotoilija toimeksiannot, joten tässä tapauksessa työskentely tulisi kytkeytymään ensisijaisesti päätösvalmisteluun tai toimeenpanoon.

Kytkentä kirjallisuuskatsaukseen

[Kirjallisuuskatsauksessa](#) on tunnistettu kaksi tärkeää periaatetta eli syysuhteet ja yhteenvetämisen taito, joita tämä kokeilu tukee. Syysuhteet tarkoittaa pyrkimystä ymmärtää ja kuvata suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksia yhteiskunnassa syy-seuraussuhteiden avulla. Yhteenvetämisen taito puolestaan on taito, jonka avulla erilaiset päätösvalmistelussa tehdyt tai kerätyt tuotokset jäsennetään hyödyllisiksi tieto-olioiksi ja osiksi valmistelua. Informaatiomuotoilulla pyritään lisäämään tällaista ymmärrystä tietoa laaduntamalla.

Kytkentä tarvekartoitukseen

Toteutussuunnitelma

Lokakuu

- 1. Hanke kilpailuttaa informaatiomuotoilijapalvelun.

Marraskuu

- 2. Yhtäköyttä-hanke ja VNK sopivat kokeilun toteutuksesta
- 3. Hanke esittää ohrylle kokeilusuunnitelman mukaanlukien kokeilunomistajan.
- 4. Hanke julkistaa kilpailutuksen tuloksen

Joulukuu 2015

- 5. [Aloituspalaveri](#) hankkeen, kokeilunomistajan (politiikka-analyysiyksikkö) ja palveluntuottajan kesken, sovitaan aikataulusta ja toimintatavoista
- 6. Hanke esittää mittarit kokeilun onnistumiselle
- 7. VNK:n politiikka-analyysiyksikkö tekee sopimuksen palvelun hankinnasta
- 8. Kokeilu alkaa, kokeilunomistaja tekee toimeksiantoja palveluntuottajalle. Hanke seuraa kokeilun edistymistä.

Maaliskuu 2016

- 9. Toimeksiantojen valmistumisen jälkeen järjestetään kokeilun päätöskokous.

- 10. Hanke ja kokeilunomistaja arvioivat kokeilun.
- 11. Hanke julkaisee kokeiluaihion vapaasti käytettävänä mallina.

Yhtäköyttä-hankkeen vastuut

Hanke suunnittelee ja kuvaa kokeilun kirjallisesti, sekä vastaa sopivan informaatiomuotoilun palvelutuottajan kilpailuttamisesta, jonka perusteella esittää ohjausryhmälle valittavaa yhteistyökumppania kokeilun toteuttamiseen.

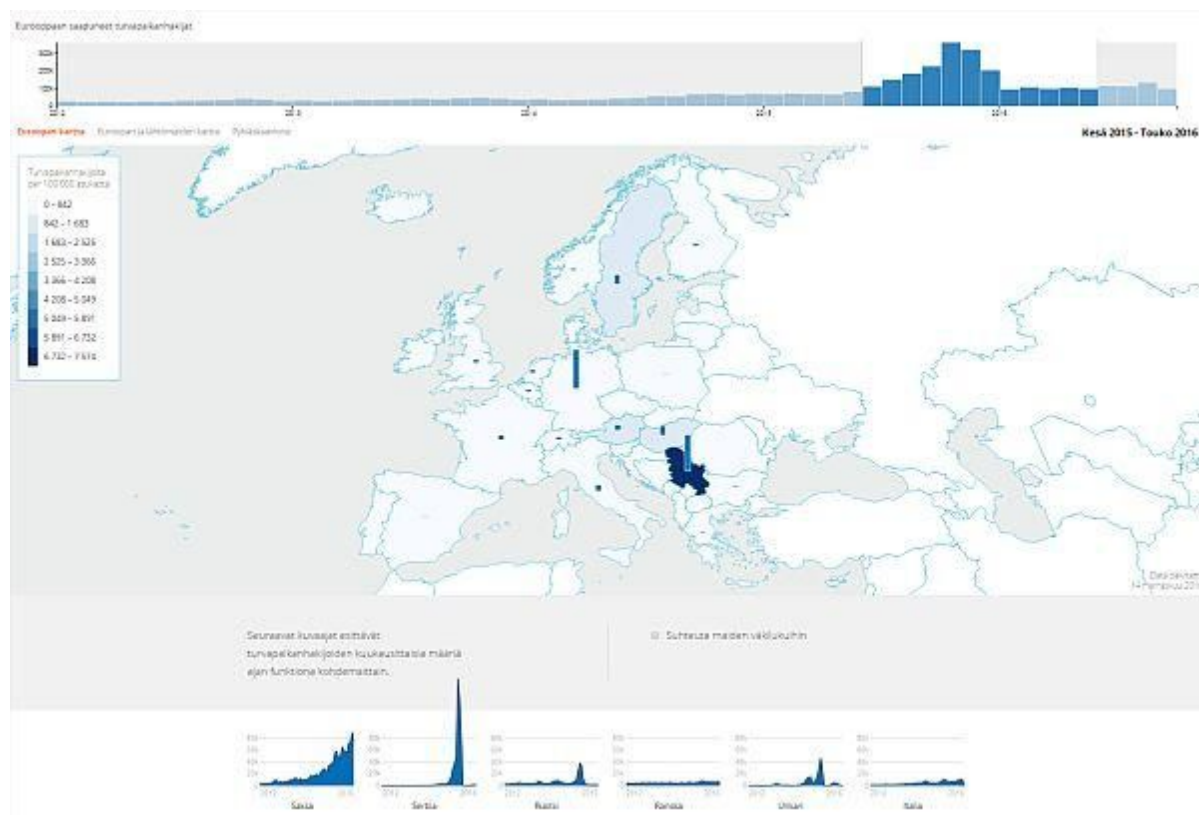
Kilpailutus on päättynyt 6.11.

Tuotos

Visualisoinnin ja sen käytön lisäksi syntyy dokumentoitu (hanke tuottaa) kokemus vähintään yhden tiedonvisualisointitavan käytöstä tiedontuotannossa ja päätösvalmistelussa. Tämän perusteella voidaan ratkaista, kannattaako visualisointimenetelmiä kehittää laajemmin päätösvalmistelun tueksi.

Tuotokset

1. Turvapaikkahakemukset maittäin ja ajan mukaan

Vuorovaikutteinen visualisaatio esittää turvapaikkahakemusten määrän maittäin suhteutettuna väkilukuun. Visualisaatiota toimii parhaiten selaimessa koko näytöllä.

Alkuperäisversion osoite	http://www.lucify.com/turvapaikanhakijat-euroopassa
Toimeksiantaja	Varsinaista muodollista toimeksiantoa ei ollut, vaan työ tehtiin oma-alotteisen keskusteluiden perusteella.
Datalähde	//popstats.unhcr.org/en/overview UNHCR], lisäksi Suomen osalta Maahanmuuttoviraston Lucifyn blogaus Medium.com-sivulla .
Tekijä	Lucify
Yhteyshenkilö	Ville Saarinen
Julkaisuajankohta	4.5.2016
Koodi	GitHubissa
Lisenssi	Copyright 2016 Lucify Ltd. Code released under the MIT license.

2. Turvapaikkahakemusten tilannekuva

Toimeksiantaja	Migri / Timo Leinonen, Raimo Pyysalo ja Sanna Sutter. Rajavartiolaitos / Erkki Matilainen
Datalähteet	UMA-tietokanta
Tekijä	Lucify
Yhteyshenkilö	Ville Saarinen
Julkaisu	työ valmistui toukokuun 2016 alussa, mutta päätöstä julkaisusta ei ole tehty loppuraportin kirjoittamisen vuoksi.
Lisenssi	ei määritelty

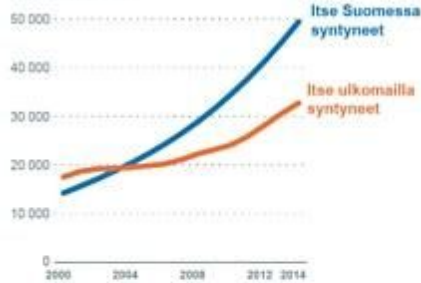
3. Kansalaisturvallisuuden tila Suomessa

Julkaisukohde	Kansalaisturvallisuuden tila Suomessa -raportin sivut
Toimeksiantaja	VN TEAS / Suomen pelastusalan keskusjärjestö
Toimeksiantajan yhteyshenkilö	Tuula Kekki
Tekijä	Koponen & Hildén
Tekijöiden yhteyshenkilö	Jonatan Hildén

4. ”Maahanmuutto & turvallisuus – arvioita nykytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle” -raportin julkistamistilaisuuden infografiikka

Maahanmuuttajataustaiset lapset (0–19 -vuotiaat) 2000–2014

Lähde: Tilastokeskus

Lasten suhteellinen osuus eräistä väestöryhmistä 2012

Väestöryhmät joissa suhteessa eniten lapsia:

Lähde: Tilastokeskus

23-vuotiaiden nuorten koulutustilanne vuonna 2012

Lähde: VATT Analyysi: Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen

Nuoret (15–34 -vuotiaat) työelämän ja koulutuksen ulkopuolella vuonna 2013, %

Lähde: OECD/European Union, Indicators of Immigrant Integration

Mikäli maahanmuuttaja-taustaisten lasten kokemaan häirintään, väkivaltaan ja huono-osaisuuteen ei puututa, riski syrjäytyä ja ajautua elämässä vaikeuksiin kasvaa.

Koponen ja Hildén tekivät muiden muassa ylläolevat visualisoinnit Maahanmuutto ja turvallisuus -raportin julkistamistilaisuuteen.

Toimeksiantaja

VN TEAS / Poliisiammattikorkeakoulu ja puolustusministeriö

Toimeksiantajan yhteyshenkilöt

Pirjo Jukarainen / POLMAK ja Kari Laitinen / PM

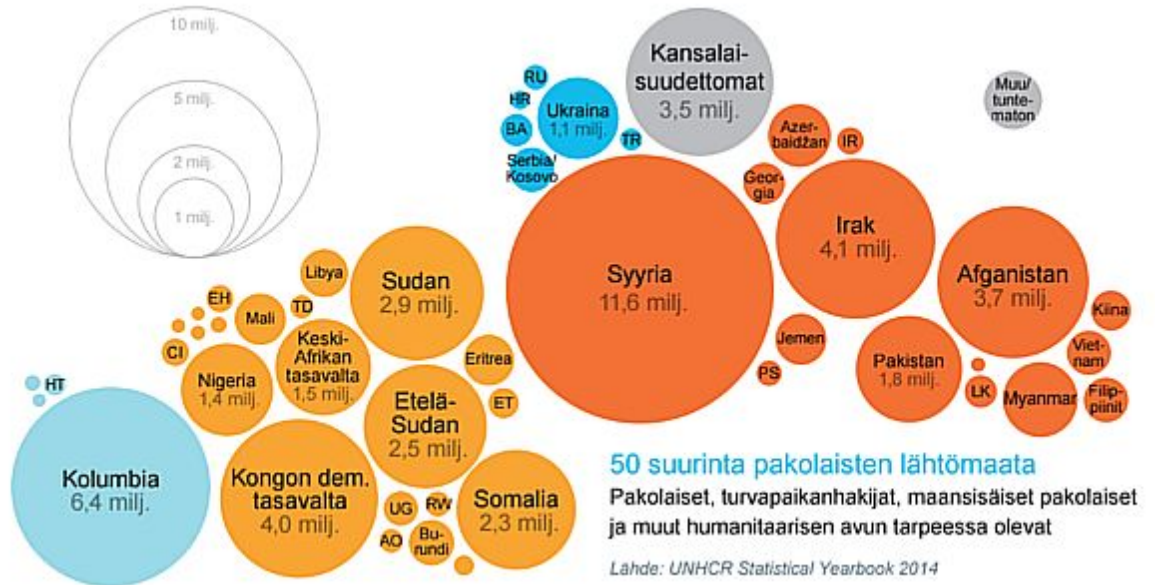
Tekijä

Koponen & Hildén

Yhteyshenkilö

Juuso Koponen

5. Maahanmuuton tulevaisuuskuva

Koponen ja Hildénin tekemää esitysgraafikkua "Maahanmuuton tulevaisuuskuva".

Osana em. 4. kohdan kokonaisuutta

Tekijä

Koponen & Hildén

Yhteyshenkilö

Juuso Koponen

Datalähde

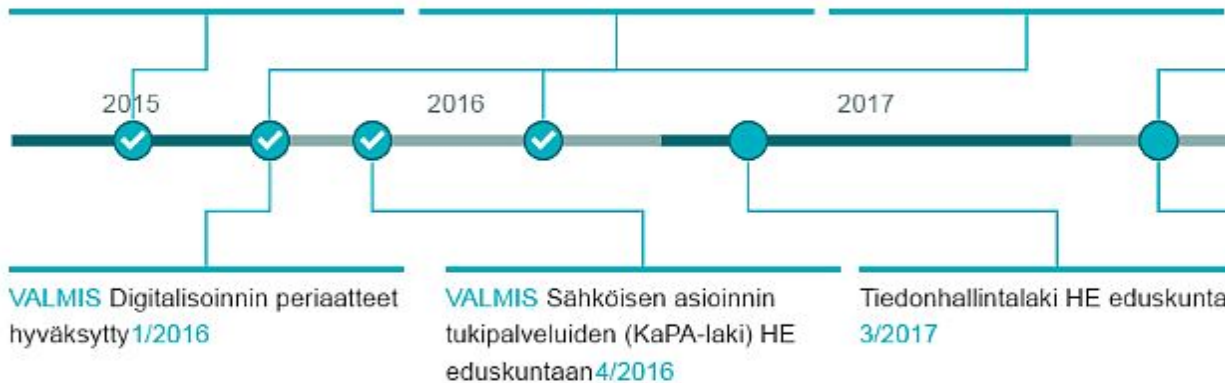
UNHCR statistical yearbook 2014

6. Hallitusohjelman seuranta

VALMIS Priorisoinnin kriteerit ja ensimmäisten hankkeiden valinta
9/2015

VALMIS Ensimmäiset rahoituspäätökset
1/2016

VALMIS Hallinnonalojen ja kuntien prosessien digitalisointityö käynnistynyt
9/2016

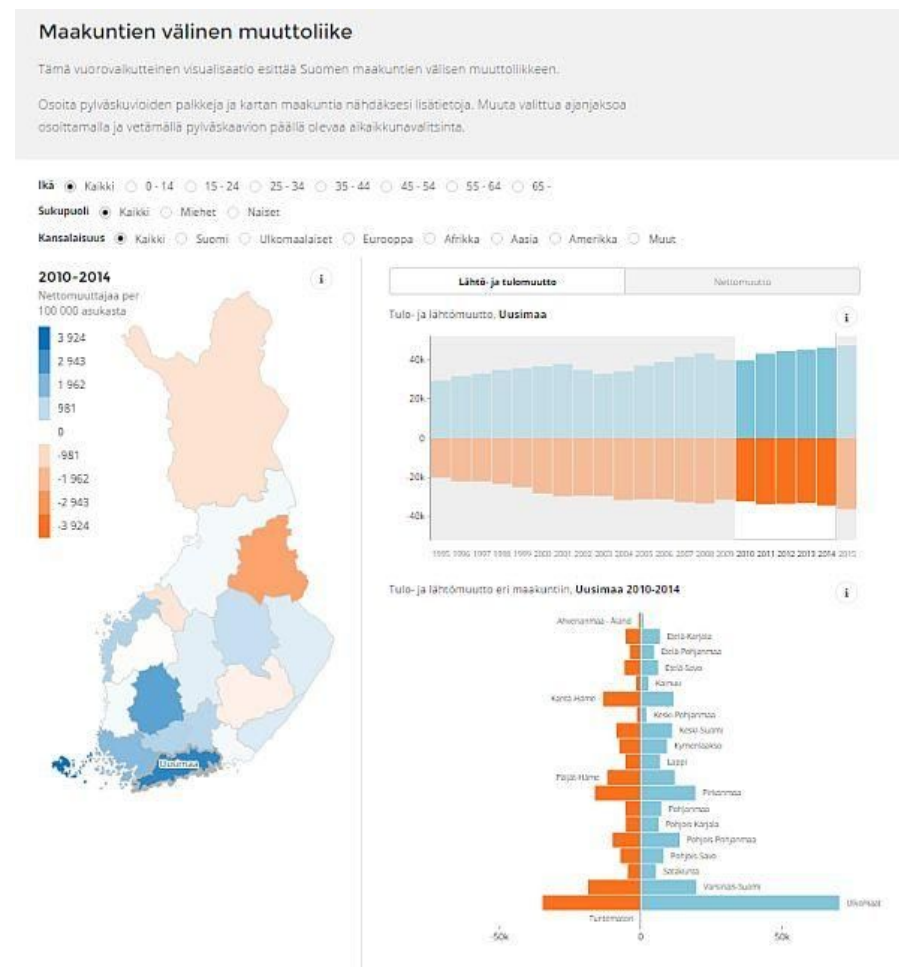
Koponen & Hildén oy:n kokeilussa tuottama aikajanavisualisaatio näyttää digitalisaation, kokeilujen ja normien purun kärkihankkeen ensimmäinen tavoitteen, julkisten palveluden digitalisoimisen tilanteen lokakuussa 2016

Visualisoinnin toteuttaminen aloitettiin osana informaatiomuotoilija talossa -kokeilua vajaan kymmenkunnan työtunnin rajauksella, mutta rahoitettiin pääosin erikseen. Ensimmäisessä vaiheessa, keväällä 2016 visualisaatio käsitti hallituksen kärkihankkeet. Toisessa vaiheessa visualisaatio laajennettiin kattamaan koko hallitusohjelman käsittävän aineiston.

Osoite <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus> (aikajanaat kärkihankkeiden ja reformien al
 Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia / Ulla Rosenström
 Datalähde VNK:n hallitusohjelman seurantatiedot
 Tekijä Koponen & Hildén
 Yhteyshenkilö Juuso Koponen
 Julkaisuajankohta 1. vaihe keväällä 2016
 Lisenssi ei määritelty

Kokeilua seuranneiden erillisten toimeksiantojen tuotokset

7. Maakuntien välinen muuttoliike.

Kokeilua seuranneena erillisenä työnä Lucyfy kehitti TEM:lle vuorovaikutteisen visualisoinnin maakuntien välisestä muuttoliikkeestä.

Osoite <http://lucify.com/maakuntien-muuttoliike/>
 Toimeksiantaja TEM
 Toimeksiantajan yhteyshenkilö Annika Forsander

Tekijä	Lucify
Yhteyshenkilö	Juho Ojala / Ville Saarinen
Datalähde	Tilastokeskus
Julkaisuajankohta	4.11.2016
Lisenssi	ei määritelty

8. Migrin verkkosivujen visualisoinnit

Lucify ja Migri tekevät yhteistyössä uusia tilastotietojen visualisointeja Migrin verkkosivuille varten loppuvuonna 2016.

Viitteet

1. [Jump up ↑](#) Jussi Nissilä, Juho-Matti Paavola. Yhtäköyttä-hankkeen tarvekartoitus. Opasnet, 2016. [25], viitattu 30.11.2016.
2. [Jump up ↑](#) Raimo Muurinen, Ville Saarinen, Juho Ojala. Yhtäköyttä-hankkeen Informaatiomuotoilija-kokeilu. Opasnet, 2016. [26], viitattu 30.11.2016.

LIITE 5. YHTEISKIRJOITAMISKOKEILU

Tällä sivulla kuvataan kokeilun toteuttamista edeltävä suunnitelma.

Yhteiskirjoittamisella tarkoitetaan menetelmää, jossa useat ihmiset kirjoittavat verkon kautta samaa asiakirjaa sekä yhtä aikaa että hajautetusti. Kaikkien kirjoitus näkyy muille reaaliajassa. Tällaisia välineitä ovat mm. Etherpad, Hackpad ja Google Docs. [\[1\]](#)

Yhteiskirjoittaminen mahdollistaa palaverimuistiinpanojen valmistumisen kokouksen loppuessa, se helpottaa jaetun ymmärryksen syntymistä ja vähentää väärinkäsitysten riskiä. Pitemmällä aikavälillä yhteiskirjoittaminen on edellytys kohteellisuudelle eli sille, että tiedot jaetaan yhteisissä verkkotyötiloissa ja luovutaan silloin kun mahdollista ajatuksesta tietotuotteesta esineenä, jota siirrellään paikasta toiseen ja tarvittaessa kopioidaan.

Yhä tänä päivänä hallinnon työskentelytapoihin kuuluu ihmisten osallistuminen kokouksiin muistiinpanot kynällä ja paperilla tehden. Jotkut osallistuvat jo koneiden kautta, mutta vain harvoin samalla käytetään yhteistyökaluja. Yhteiskirjoitus on kevyt tapa tiedon jakamiseen osallistujien kesken ja sidosryhmille. Se vähentää tarvetta sähköpostin lähettelyyn ja sen ansiosta eri ihmisillä on aina ajantasainen tieto käytettävissä.

Yhteiskirjoitus-kokeilu alkaa välineen valinnasta ja mahdollisesta asentamisesta. Tämä tehdään IT-tuen kanssa eikä koske varsinaisia osallistujia. Kokeilun osallistujille kokeilu alkaa siten, että palaverin asialista toimitetaan sähköpostin linkkinä yhteiskirjoitusmuistioon. Vaihtoehtoisesti muistio voidaan luoda ensi kertaa paikan päällä. Kouluttajan roolissa toimiva henkilö opastaa tässä. Tärkeää on päästä nopeasti kirjoittamaan, jotta osallistujat huomaavat matalan oppimiskynnyksen. Yhteiskirjoittamisesta voi innostua helposti yhteisöllisyyden tullessa esiin. Hyvät kokemuksen myötä syntyneet käytännöt kuitenkin on helpompi jakaa kouluttajan kertomana uusille osallistujille. Tarkemmin yhteiskirjoituksesta [avoimuuden helmet -oppaasta](#).

Tarkoitus ja tavoite

Yhteiskirjoittamisella helpotetaan tiedon jakamista ja edesautetaan jaetun ymmärryksen luomista.

Kokeilussa otetaan yhteiskirjoittaminen käyttöön kokous-, pari- ja itsenäisessä työskentelyssä.

Tavoite on vähentää tiedon jakamiseen kuluva aikaa tuomalla työkaluvalikoimaan uusi matalan kynnyksen väline, samalla parantaen tiedon löydettävyyttä.

Kokeilunomistaja

Yhtäköyttä-hankkeen ja ohjausryhmän keskustelujen perusteella ehdotus kokeilunomistajaksi on Kansallinen ennakoitiverkosto.

Kytkentä kirjallisuuskatsaukseen

Kohteellisuus, avoimuus ja ryhmäytyminen nousevat tärkeinä periaatteina [kirjallisuuskatsauksesta](#). Jotta nämä toimisivat käytännössä, tarvitaan yhteiskirjoittamista toimintamallina. Tässä kokeilussa siis testataan myös näiden periaatteiden toimivuutta käytännössä sekä hyviksi arveltuja työkaluja toimintamallin tukemisessa.

Kytkentä tarvekartoitukseen

Kytkentä avoimen arvioinnin kokeiluun

Toinen kokeilu eli avoin arviointi maahanmuutosta (tai jostain muusta aiheesta) myös sisältää yhteiskirjoittamista. Varsinainen arviointi toteutetaan Opasnet-verkkotyötilassa, joka on wiki. Päätettäväksi jää, tuotetaanko arvioinnin sisältö suoraan wikiin, vai käytetäänkö jotain helpompaa yhteiskirjoittamistyökalua sisällön tuottamiseen, kuten Hackpadiä. Hackpad on parempi erityisesti silloin, jos tekstiä todella kirjoitetaan yhtäaikaisesti esimerkiksi kokouksessa tai työpajassa.

Toteutussuunnitelma ja roolitus

Katso [yhteiskirjoitusmuistio](#) Ennakointiverkoston kokeilusta.

Huomioitavaa: hyödyn määrä kasvaa kun useampi kuin yksi ryhmä/yksikkö käyttää yhteiskirjoitusta. Tiedonhallinnasta, säilyvyydestä ja nimeämiskäytännöistä pitää huolehtia ennakoon.

Yhtäköyttä-hankkeen vastuut

Yhtäköyttä-hanke tuottaa koulutusmateriaalin verkkoon käytetään olemassaolevia aineistoja:

- Pauliina Mäkelän [yhteiskirjoitus -artikkeli](#)
- Nettikansan helmiä [-yhteiskirjoitusartikkeli Muurinen & Poikola](#)

Lisäksi tarkempi yksityiskohtainen kuvaus yhteistyössä VNK:n tietojärjestelmä / tekniikka -yksiköiden kanssa vastaa tarvittavien ohjelmistojen asennuksesta ja testauksesta ja toimii kouluttajana kokeilun aikana sovituissa tilaisuuksissa (TR kommentti: en löydä yo. yksikköä organisaatiokaaviosta, tarkoittanet jotain toista yksikköä?)

http://vnk.fi/documents/10616/1457236/VNK_organisaatiokaavio_01062015_FL.pdf/c41c5e34-fa22-4fb8-9bdf-da5c63189bb1)

Mahdolliset ohjelmistovaihtoehdot ovat

- Hackpad, <https://github.com/dropbox/hackpad>
- Etherpad, <http://etherpad.org/>
- Etherpad Lite, <https://github.com/ether/etherpad-lite>

Viitteet

1. [Jump up](#) ↑ Raimo Muurinen, Teemu Ropponen. Yhtäköyttä-hankkeen Yhteiskirjoitus-kokeilu. OpaNet, 2016. [27], viitattu 30.11.2016.

LIITE 6. MAAHANMUUTTOARVIOINTI

Ehdotuksia julkiselle sektorille

Toimenpide-ehdotuksia julkiselle sektorille		
Nimi	Toimenpide	Vaikutukset
1. Valtio maksaa	Valtio tukee maahanmuuttajien palkkaamista maksamalla yritysten puolesta konsulttipohjaisten	Valtio joutuu maksamaan enemmän, mutta säästää

konsulttimaahanmuuttajien sosiaaliturvan	maahanmuuttajatyöntekijöiden sosiaaliturvamaksut. Valtio maksaa myös osan, jos yritys palkkaa maahanmuuttajan täysipäiväiseksi.	työttömyyskorvauksissa. Yritykset saavat halvalla ulkomaat tuntevia konsultteja. Maahanmuuttajat saavat helpommin töitä. Maahanmuuttajat integroituvat helpommin suomalaiseen yhteiskuntaan.
2. Kunta tukee työllistymistä	Kunta tukee kaikkien työttömien pääsyä töihin . Tukipalvelut tekevät yhteistyötä paikallisten yriytysten kanssa ja järjestää kielikoulutusta korkeastikoulutetuille.	
3. Opetussuunnitelmaan vuorovaikutusta ja kieliä	Opetushallitus lisää opetussuunnitelman interkulturalisten vuorovaikutustaitojen ja vieraiden kielten opetusta kaikilla koulutusasteilla, koska täydennyskoulutusta annetaan työpaikoilla eniten kielissä ja vuorovaikutustaidoissa. Kielten opetuksessa varsinkin ammattisanastojen hallintaa harvinaisissa kielissä tarvittaisiin työelämässä.	Kaikkien suomalaisten kielitaito ja kulttuurien ymmärrys ja hyväksyntä paranee, jolloin työnantajat ovat rohkeampia eri kulttuurien kohtaamisessa ja maahanmuuttajien palkaamisessa.
4. Koulutuksessa korostetaan valmistautumista työhaussa	Työviranomaiset korostavat työnhakua kouluttaessaan sitä, että ulkomaalaistaustaisten on valmistauduttava työhaussa korostamaan erityistaitojaan verrattuna suomalaisiin hakijoihin sekä korostamaan perusosaamistaan. Mitä kaukaisemmasta kulttuurista ulkomaalaistaustainen työnhakija on, sitä enemmän hänen on vakuutettava työnantajaa, että hän ei ole sen suurempi riski tulla rekrytoituksi kuin suomalainenkaan työnhakija.	Ulkomaalaistaustaiset osaavat hakea paremmin töitä suomalaisilta työmarkkinoilta ja siten työllistyvät paremmin.
5. TEM seuraa työntekijien käsityksiä	Työ- ja elinkeinoministeriö alkaa seurata säännöllisesti työntekijien käsityksiä ulkomaalaistaustaisten työhönotosta ja työssäolosta.	
6. TEM kerää työllistymisen hyviä käytäntöjä	Työ- ja elinkeinoministeriö kerää ulkomaalaisten työllistymiseen liittyviä hyviä käytäntöjä eri tahoilta ja tiedottaa niistä kootusti.	
7. Perhepolitiikka tuetaan toista sukupolvea	Pohditaan, voitaisiinko radikaalilla perhepolitiikan muuttamisella lapsiperheitä tukevaan suuntaan saavuttaa samat hyödyt kuin aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla, mutta vähemmällä vaivalla ja vähemmällä ongelmilla, ehkä jopa vähemmällä kuluilla. Maahanmuuttotutkimuksen valossa näyttää siltä, että maahanmuuttajien kohdalla joka tapauksessa 1. sukupolvi integroituu huonosti työelämään. Molemmilla toimenpidevaihtoehdoilla kestää siis yhtä kauan, ennen kuin suomalaisen työelämän katoavia suuren ikäpolven edustajia saadaan korvattua.	

8. Työvoiman tarpeista kartoitusmalli	Luodaan työntajien työvoiman rekrytointi- ja osaamistarpeiden kartoitusmalli , kohtautetaan nämä tarpeet maahanmuuttajien osaamisen kanssa.	
9. Valmistuville enemmän aikaa	Suomalaisista korkeakouluista valmistuville ulkomaalaisille annetaan enemmän aikaa kuin puoli vuotta etsiä Suomesta oman alan töitä.	Valmistuvat ehtivät löytää töitä, jolloin Suomessa koulutettu työvoima myös jää Suomeen, eikä lähde liian tiukkojen aikarajojen takia takaisin kotimaahansa.
10. Maahanmuuttajat historiantutkijoiden apuna	Historiantutkijat pyytävät maahanmuuttajia mukaan tutkimuksen tekemiseen, syöttämään omankielistään käsin kirjoitettua tekstiä elektroniseen muotoon . Tämä on huomattavasti helpompaa niille, jotka puhuvat kyseessä olevaa kieltä.	Jos käynnissä oleviin hankkeeseen (Helsinki, Jyväskylä) saataisi kymmenen natiivia puhujaa syöttämään tekstiä, tehokkuus paranisi kaikilla aineiston parissa työskentelevillä sekä nyt että tulevaisuudessa.

Ehdotuksia oppilaitoksille

Toimenpide-ehdotuksia oppilaitoksille

Nimi	Toimenpide	
11. Opiskelujen aikaisen verkostoitumisen korostaminen	Opinto-ohjaajat ja muut korkeakoulujen työntekijät teroittavat ulkomaalaistaustaiselle Suomessa opiskelevalle opiskelujen aikaisen verkostoitumisen merkitystä .	Opiskelijat löy helpommin tö
12. Opinon osia yritysten kanssa	Korkeakoulut kehittävät opintoihin kuuluvaa opinnäytetyö- ja työharjoitteluprosesseja yhteistyössä alueen työntajien kanssa, tukevat maahanmuuttajien yrittäjiksi ryhtymistä sekä lisäävät maahanmuuttajien mahdollisuuksia suorittaa täydennys- ja pätevyitymiskoulutusta ja luoda joustavampia opintopolkuja.	
13. Oppilaitokset tukevat työnhakua	Oppilaitokset pyrkivät kehittämään erityisesti ulkomaalaistaustaisten työnhauksen tukemista . Jotkut viranhaltijat esimerkiksi rekrytointipalveluista tai oppilaanohjauksesta erikoistuisivat siihen. Selvitetään hyviä käytäntöjä, joilla opettajat ja varsinkin opinnäytetyöohjaajat voisivat tukea suosituksin ulkomaalaistaustaisten Suomessa tutkinnon ko. oppilaitoksessa suorittavien työnhakua.	Suomessa val helpommin tö todennäköiser
14. Vieraskielinen koulutus osaksi aluekehittämistä	Korkeakoulut sitovat vieraskielisen koulutuksen tiiviiksi osaksi aluekehittämistä erilaisten työelämäprojektien ja muun yritysyritys yhteistyön kautta, ja näin tarjotaan kansainvälisille osajille mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja kokemuksen kartuttamiseen jo opintojen aikana. Käytännössä tämä tehdään luentojen, työpajojen, tapahtumien ja esimerkiksi urasuunnittelun opintojakson ja työnhakuoppaan avulla.	Kansainvälise helpommin ja jälkeen. Kans koulutukseens Suomessa u

15. Valmistuvilla hyvä suomi	Opetusviranomaiset varmistuvat siitä, että kaikki Suomessa tutkintonsa suorittavat ulkomaalaiset saavat hyvän suomen kielen taidon eli pystyisivät käyttämään suomea työkielenään.	Suomessa valloin työllistyä Suomeen
16. Rekrytointikanava yritysten kanssa	Oppilaitokset lisäävät yhteistyötä yritysten kanssa ja luovat yhdessä rekrytointikanavan, joka hyödyttää niin opiskelijoita (sekä ulkomaalaisia että suomalaisia) kuin työnantajiakin.	Ulkomaalaisten töitä, jolloin he valmistumisen
17. Maahanmuuttajat kouluihin kertomaan	Koulut pyytävät maahanmuuttajat kouluihin kertomaan omasta kulttuurista, kielestä ja tavoistaan. Näin nuoret saisivat ensikäden tietoa muista kulttuureista ja muusta maailmasta, jolloin nykyisin tärkeä kansainvälinen yhteistyö on myöhemmällä iällä luontevampaa.	

Ehdotuksia yrityksille

Toimenpide-ehdotuksia yrityksille		
Nimi	Toimenpide	Vaikutukset
18. Maahanmuuttajat kääntämään lehtiä	Mediayritykset (käytännössä netti- ja sanomalehdet) palkkaavat maahanmuuttajia tekemään käännöksiä omalle kielilleen.	Lehti pystyy kasvattamaan levikkiään myös huonosti suomea puhuvien maahanmuuttajien keskuuteen. Maahanmuuttajat saavat aivan uudenlaista tietoa asuinpaikastaan ja suomalaisesta kulttuurista, ja siten integroituvat nopeammin osaksi yhteisöä. Kääntäjien suomen kielen osaaminen kohenee merkittävästi.
19. Maahanmuuttajien palkkaus	Yritykset palkkaavat maahanmuuttajia töihin.	Kansainvälisen osaaminen ja kielitaito lisääntyy yrityksessä.
20. Tietokanta maahanmuuttajien osaamisesta	Paikalliset kauppakamarit ja elinkeino-yhtiöt perustavat paikallisten maahanmuuttajien osaamisesta tietokannan , johon vapaaehtoisesti osallistuneiden osaamista tarjotaan konsulttipalveluna kansainvälisiin markkinoihin pyrkiville yrityksille. Tietysti yritykset voisivat myös palkata näitä ihmisiä omaksi työntekijäksi.	Kansainvälisiksi haluavat yritykset saavat arvokasta tietoa kohdemaansa kulttuurista, yhteiskunnasta ja kielestä. Maahanmuuttajat saavat helpommin töitä, vaikkakin ehkä vain konsulttina.

Ehdotuksia kaikille

Toimenpide-ehdotuksia, joita kuka vain voi toteuttaa, tai jotka vaativat n		
Nimi	Toimenpide	Vaikutukset

<p>21. Korkeakoulut etuilla maahanmuuttajille kielikursseja</p>	<p>Järjestetään jo jonkin verran suomea puhuville korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suomen kielikursseja esimerkiksi alakohdaisen sanaston opetteluun.</p>	<p>Korkeakoulutetut oppivat suomea paremmin pystyvät helpommin löytämään töitä ja työskentelemään Suomessa. Työntajille avautuu aivan uusi korkeasti koulutettujen ihmisten työvoimajoukko, joka puhuu suomen ja ymmärtää vieraita kulttuureja ja kieliä. Maahanmuuttajien osaaminen saadaan paremmin käyttöön.</p>
<p>22. Tapahtumia kohtaamista varten</p>	<p>Järjestetään tapahtumia, joissa kansainvälisistä työntekijöistä kiinnostuneet työnantajat ja maahanmuuttajataustaiset työnhakijat kohtaavat.</p>	<p>Maahanmuuttajat löytävät helpommin töitä työnantajat löytävät helpommin kansainvälisesti suuntautunutta työvoimaa Työttömyys vähenee.</p>
<p>23. Työhönottoon ja työssäoloon liittyviä seikkoja seurataan</p>	<p>Työnantajat liittävät henkilöstötilinpäätöksiin (ks. esim. Ahonen 2000, Eronen 1999) omaksi osakseen moninaisuuden johtamisen tai esimerkiksi linkin takaa löytyvässä tutkimuksessa käytetyistä väitteistä edelleen kehitetyt mittarit, joiden avulla ulkomaalaisten työhönottoon ja työssäoloon liittyviä seikkoja seurattaisiin säännöllisesti työpaikoilla. Näin he oppivat henkilökuntansa taustoista enemmän ja siten voivat hyödyntää heillä töissä olevien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osaamista täysimääräisemmin.</p>	
<p>24. Ulkomaalaistaustaisen henkilöstön osaamisen huomiointi</p>	<p>Työnantajat huomioivat henkilöstön osaamisen kehittämisessä Suomessa jo olevan ulkomaalaistaustaisen henkilöstön tai tekevät koko työyhteisölle näkyvämmäksi varsinkin omalla työpaikalla olevan ulkomaalaistaustaisen henkilöstön osaamisen, jotta heidän osaamisensa tulisi paremmin organisaatioiden hyödyksi. Ulkomaalaistaustaisilla olisi varmasti uusia näkökulmia tarjottavanaan.</p>	
<p>25. Suomessa olevien rekrytoinnin huomiointi</p>	<p>Aktiivista rekrytointipolitiikkaa luotaessa työnantaja huomioi omana näkökulmanaan Suomessa jo olevien ja täällä tutkintonsa suorittaneiden rekrytoinnin.</p>	
<p>26. Ulkomaalaistaustaisten erityispiirteet huomioon</p>	<p>Työyhteisöt huomioivat paremmin myös ulkomaalaistaustaisten erityistarpeet henkilöstöön liittyviä prosessejaan kehittäessään.</p>	
<p>27. Rennompi suhtautuminen</p>	<p>Työnantajat suhtautuvat virallisiin kielitaitovaatimuksiin rennommin.</p>	<p>Nekin, joilla ei ole minkään kielitaitovaatimusten mukaista kielitaitoa, n</p>

kielivaatimuksiin		silti töihin riittävä kielitaito, pystyvät saamaan töitä.
28. Turvapaikanhakijoiden osaamisen tunnistaminen	Metropolia AMK tai muut kiinnostuneet tahot kehittävät keinoja tunnistaa turvapaikanhakijoiden osaaminen suhteessa suomalaiseen koulutukseen.	Turvapaikanhakijat saavat todistuksen osaamisestaan ja löytävät helpommin töitä. Heidän osaamisensa saadaan paremmin käyttöön yhteiskunnassa, kun tiedetään, mikä se on. Turvapaikanhakijoille koulutusta järjestävät saavat paremman kuvan lähtötasosta.
29. Toimintamalli työnhaussa auttamiseksi	Luodaan toimintamalli, jolla autetaan maahanmuuttajia löytämään töitä yrityskontaktien avulla ja löytämällä piilotyöpaikkoja. Jokaista autetaan yksilöllisesti, ja autetaan myös työnhaun käytännön asioissa, kuten tarvittavien työelämän lupakorttien hankinnassa. Autetaan myös alkuun uudella työpaikalla.	
30. Lähtömaakoulutus	Ulkomailta ihmisiä rekrytoidessaan työnantajat järjestävät lähtömaakoulutusta , joka pitää sisällään sekä kieliopinintoja että yleistä tutustumista Suomen kulttuuriin ja työskentelyyn Suomessa ja tulevassa työpaikassa. Koulutusta jatketaan vielä Suomeen muutonkin jälkeen koko työyhteisössä.	Auttaa maahanmuuttajia sopeutumaan nopeammin Suomessa työskentelyyn, kun pohjatietoa ja kielitaitoa löytyy jo ennen maahan tuloa. Koko työyhteisön koulutuksella maahanmuuttajat saadaan tiiviiksi osaksi työyhteisöä.
31. Koulutusta auttamaan työelämään	Järjestetään koulutusta , jolla jo Suomessa asuvat ulkomaalaiset saataisiin mukaan työelämään, ei vain suoraan ulkomailta rekrytoidut työntekijät.	
32. Tunnistetaan piilotettu osaaminen	Koko yhteiskunnassa opetellaan paremmin tunnistamaan kansainvälisyyden kautta saatu piilotettu osaaminen .	Saadaan palkattua parhaita mahdollisia ihmisiä töihin, kun ihmisten kaikki osaaminen tunnustetaan vain virallisen osaamisen sijasta. Ihmiset osaavat paremmin kertoa omasta osaamisestaan, jos työnhakija tunnustaa oman piilotetun osaamisensa.

Ehdotuksia ulkomaalaisille työnhakijoille Suomessa

Toimenpide-ehdotuksia ulkomaalaisille työnhakijoille Suomessa			
Toimenpide	Vaikutukset		
33. Verkostoituminen suomalaisten kanssa	Ennen työnhakua ulkomaalaistaustainen työnhakija pyrkii verkostoitumaan suomalaisten kanssa kaikin keinoin ja tutustumaan heihin sekä pyytämään heitä suosittelemiseen. Suositukset merkittään näkyviin jo hakemuskirjeisiin.	Ulkomaalaisten on helpompi saada työtä, kun joku suomalainen ja siten työnantajien silmissä luotettavampi suosittelee häntä töihin.	Esimerkiksi työskentely voisi tuntua suosittelemisen kautta. Ulkomaalaisten...
34. Monipuolinen portfolio ja osaamisen todistaminen	Ulkomaalaistaustainen työnhakija koostaa itselleen mahdollisimman monipuolisen portfolion ja ottaa sen mukaan haastatteluun tai liittää työnäytteen jo hakemukseensa. Hän valmistautuu näyttämään haastattelussa konkreettisesti, mitä osaa. Stereotypian sanoin: suomalainen ei usko ennen kuin näkee.	Ulkomaalaistaustaisen työsaanti helpottuu, kun hän on valmistautunut sopivalla tavalla suomalaisen haastatteluun.	Ulkomaalaisten...

Tarkempia kuvauksia toimenpiteistä löydät tämän sivun [vanhasta versiosta](#) tai toimenpiteeseen liittyvän linkin takaa.

Innovaatiotalouden näkökulma

Varsin nopeasti löydettiin hyväksi aiheeksi innovaatiotalous. Näkökulmaksi valikoituivat innovaatiotalouden kehittämistavoitteet ja niihin liittyvä kysymys: mitä konkreettisia toimenpiteitä pitäisi tehdä näiden tavoitteiden edistämiseksi ja miksi? Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikka (Raunio, toukokuu 2015)^[1] sisältää seuraavat kehittämistavoitteet:

- Painotetaan maahanmuuttopolitiikan toimeenpanossa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden maahanmuuttoa välittömän työperusteisen maahanmuuton sijaan.
- Alueellisten kehittämishankkeiden ja niiden muodostamien kehittäjäverkostojen puitteissa aktivoidaan maahanmuuttajia edistämään yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa ja käynnistämään tähän liittyen erilaisia yhteisöjä.
- Aktivoidaan jo toimivia maahan muuttaneiden yhdistyksiä ja yhteisöjä, joilla on potentiaalia toimia alueen elinkeinoelämää ja innovaatiotoimintaa vahvistavassa ja kansainvälistävässä roolissa. Erityisesti hyödynnetään yhteisön lähtömaan markkinoiden tuntemusta, kulttuurista tietämystä ja verkostoja. Yhteisöjen ja toiminnan kehittäminen on tarkoituksenmukaista kiinnittää olemassa oleviin kehityshankkeisiin ja kehittäjien toimintaan (esim. Tekesin BEAM-ohjelma sekä muut ulkoasiainministeriön innovaatio- ja liiketoimintalähtöiset kehityshankkeet yhteistyössä Team Finlandin kanssa).
- Kehitetään käytäntöjä, joiden avulla maahanmuuttajat entistä paremmin kiinnittyvät innovaatio- ja yritys toimintaan.
- Etsitään toimintamalleja erityisen haastavassa asemassa olevien maahanmuuttajien (esim. pakolaistaustaiset nuoret) kiinnittämiseksi innovaatio- ja elinkeinotoimintaan.
- Laajennetaan yritysneuvonnan monikielistä ja erityisesti maahanmuuttajille suunnattua palvelua myös muille kaupunkiseuduille Helsingistä ja tehostetaan prosessia.
- Tarkastellaan mahdollisuutta luoda vetovoimainen oleskelulupaohjelma tai muu maahanmuuttopoliittinen väline, jonka avulla Suomeen houkutellessa yrittäjiä EU:n ulkopuolelta.

- Vahvistetaan elinkeinoelämän ja elinkeinoelämää edustavien maahanmuuttajien roolia alueellisissa kehittäjäverkostoissa.
- Mentoroinnin kansallinen kehittäminen ja tukiverkosto toteutetaan osana alueellisia kehittäjäverkostoja, jotka kokoavat yhteen alueella toimivia mentoriohjelmia ja edelleen kehittävät niitä.
- Kansainvälisen talon perustaminen sisältäen yhden luukun palvelun yhteistyössä valtiollisten tahojen, kaupungin, korkeakoulujen ja yritysten sekä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa (kehittäjäverkosto).
- Laaditaan kansallinen osallistavan innovaatiopolitiikan toimenpideohjelma ja määritellään sen toteuttamisesta vastaavat tahot kansallisella ja alueellisella tasolla.

Lähtömaakoulutuksen parannusehdotuksia

Nämä ehdotukset ovat väitöskirjasta [Työhön Suomeen? Tutkimus työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvistä koulutusperusteista](#).

Työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvän lähtömaakoulutuksen parantamiseksi tehtäviä asioita:

1. Selvitetään mahdollisuuksien mukaan etukäteen, miten hyvin lähtömaan koulutustaso vastaa sitä osaamisen tasoa, jota kyseisen ammatin edustajalta Suomessa edellytetään. Huomioidaan se, tuleeko henkilö koulutustaan vastaavaan työhön vai onko hänelle työnantajan toimesta suunniteltu erilainen toimenkuva.
2. Työpaikka on tiedossa kun lähdetään rekrytoimaan. Kerrotaan muuttajalle avoimesti sekä työpaikasta että tulevista työtehtävistä. Bulgarian tapauksesta todettiin, että osallistujien motivaatio opiskeluun oli suorassa suhteessa siihen, miten varmaa tietoa heillä oli koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä. Epävarmuus työpaikan suhteen aiheutti motivaation heikkenemistä. Paras lähtökohta olisi se, että työpaikka olisi varmuudella tiedossa jo siinä vaiheessa kun lähtömaakoulutus aloitetaan.
3. Kouluttamisen asiantuntijana koulutusorganisaatio saa vaikuttaa koulutuksen sisältöön, keston, tuntimäärään, opiskelijavalintaan. Koulutus toteutetaan ajallisesti ja tuntimäärällisesti riittävän laajana, jotta sillä oikeasti on vaikutusta kielitaidon kehittymiseen.
4. Lähtömaakoulutusta valmistellaan rauhassa ajan kanssa. Koulutusorganisaatiolla on riittävästi aikaa kouluttajan/kouluttajien valintaan, ohjaukseen ja toimintamallien suunnitteluun. Opetussuunnitelman työstämiseen annetaan aikaa ja mahdollisuus tehdä se yhdessä opiskelijan tulevan työnantajan kanssa. Koulutusorganisaatio saa riittävästi aikaa toimitilojen etsimiseen ja käytännön asioiden hoitamiseen koulutuspaikkakunnalla ennen koulutuksen aloittamista.
5. Kouluttaja saa työnantajalta autenttista materiaalia, päivittäin käytettäviä asiakirjoja. Kouluttaja pystyy parhaiten valmistautumaan opettamiseen ja laatimaan eksaktia alakohtaista materiaalia, jos hänellä on tiedossa se, minne henkilöt työllistyvät. Yhteistyö työnantajatahon ja koulutusta järjestävän tahon kanssa on edellytys hyvin onnistuneelle koulutusprosessille.
6. Työyhteisö valmennetaan ottamaan tulijat vastaan. Työyhteisölle järjestetään monikulttuurisuuskoulutus ja työntekijöille tarjotaan mahdollisuuksia päivittää osaamistaan esimerkiksi kielikoulutuksessa. Tarvittaessa työyhteisössä järjestetään keskustelutilaisuuksia, jossa työntekijät saavat purkaa pelkojaan ja epäilyksiään ulkomaisen kollegan työkaverina toimimisen suhteen ja mukana on ulkopuolinen työperusteisen maahanmuuton asiantuntija vastaamassa kysymyksiin ja miettimässä työyhteisön kanssa heille sopivia toimintamalleja.
7. Huolehditaan asettautumispalveluiden järjestämisestä etukäteen. Varaudutaan etukäteen perheiden muuttoon ja pohditaan Suomeen asettautumista koko perheen kannalta.
8. Annetaan tulijoille mahdollisimman realistinen kuva työtehtävistä, palkasta, asuinpaikasta ja ympäristöstä. Mikäli epäillään, että tulija ei ole ymmärtänyt kaikkea,

tärkeät asiat tulee kertoa hänelle joko tulkin välityksellä tai kirjallisesti hänen omalla äidinkielellään.

9. Suomen kielen koulutusta jatketaan Suomessa työpaikalla ja suomen kielen kouluttajia käytetään tukihenkilöinä avustamassa kielitaitoa vaativissa käytännön tilanteissa. Työnantaja nimeää tulijalle tukihenkilön työpaikalla. Tukihenkilönä toimiminen tulee perustua vapaaehtoisuuteen, koska tulijan kannalta on tärkeää, että tukihenkilö ei vaihdu jatkuvasti, vaan hänestä muodostuu jossakin määrin pysyvä apu. Vapaaehtoisuus on merkittävä, jotta tukihenkilö paneutuu tehtäväänsä ja kokee sen mielekkäänä. Työnantajan tulee antaa myös riittävästi resursseja tukihenkilönä toimimiseen – vaatii työnantajalta taloudellista panostamista, mutta huolellinen perehdyttäminen maksaa itsensä takaisin motivoituneena, osaavana ja tyytyväisenä työntekijänä.

Näin korjattu mallia ei ole vielä päästy missään testaamaan käytännössä, joten siihen tulee varmasti lisää kehitysehdotuksia käyttöönoton jälkeen.

Lähteet

1. [Jump up ↑](#) Mika Raunio. Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikka. Kansainvälinen muuttoliike, maahanmuuttajat ja innovaatiopolitiikka. Työ- ja elinkeinoministeriö 33/2015 [ISBN 978-952-227-993-4](#) (painettu), [ISBN 978-952-227-994-1](#) (sähköinen) [\[28\]](#)

LIITE 7. TURVATTOMUUSILLAN FAKTANTARKISTUS

Onko tavallisen kansalaisen turvallisuus vaarantunut maahanmuuton takia?

Maahanmuuttoon ja uusista kulttuureista tuleviin ihmisiin liittyy helposti monenlaisia huolia ja pelkoja. Mutta onko tavallisen kansalaisen riski joutua maahanmuutosta johtuvan rikoksen, väkivallan tai häirinnän uhriksi suurentunut aiempiin vuosiin verrattuna?

Vastaus

Suomi on seksuaalirikosten osalta normaali länsimaa eikä erityisen vaarallinen. Raiskausrikoksia tulee poliisin tietoon noin tuhat vuodessa. Turvapaikanhakijoita on vuonna 2015 epäilty reilusta sadasta seksuaalirikoksesta, mikä on 7-8 % kaikista epäilyistä. Tilanne ei siis ole ratkaisevasti huonontunut. Toisaalta puskaraiskauksissa ulkomaalaiset ovat ylliedustettuna, ja tällaisen rikoksen pelko voi rajoittaa ihmisten liikkumista. Väkivallan osalta turvapaikanhakijat eivät ole aiheuttaneet suurta kansalaisiin kohdistuvaa lisäuhkaa. Esiintynyt väkivalta on usein turvapaikanhakijoiden välistä, mikä näkyy varsin suurena poliisihälytysten määränä vastaanottokeskuksissa.

- 69 kommenttia eli ylivoimaisesti suosituin kysymys. Osallistujat tarjosivat seitsemän eri viitettä kysymykseen liittyen. Huomattava osa kommenteista siirrettiin kokonaan tai

osittain turvallisuuden kokemista käsittelevään kysymykseen; se perustettiin ensimmäisten kommenttien jälkeen, jotta näille kommentteille olisi jokin paikka.

Perustelut

Yleinen turvallisuus ei ole heikentynyt.

←# Rauhallista ja turvallista on ja lisäksi tilastotkin kertovat turvallisuuden vain parantuneen entisestään. Valtakunnassa näiltä osin kaikki hyvin. [38] --7. maaliskuuta 2016 kello 21.50 (UTC)

Poliisin tietoon tulleita raiskausrikoksia on vuodessa noin tuhat. Raiskausten määrä ei liene muuttunut paljoakaan viimeisten parinkymmenen vuoden aikana. Sen sijaan ilmoitusten määrä on yli kaksinkertaistunut eli ilmoitusherkkyyks on lisääntynyt ja piiloon jää entistä pienempi osa. Vuonna 2014 noin viidennes raiskauksista tapahtui yleisellä paikalla. Reilussa kuudesosassa tuomioistuimeen edenneistä tapauksista osapuolet olivat tuntemattomia toisilleen; yli puolessa tapauksista osapuolet olivat tuttuja, ystäviä tai parisuhteessa. Ulkomaan kansalainen oli epäiltyä 22 prosentissa poliisin selvittämistä raiskausrikoksista. [39], sivut 83-87.

Ylen maanantaina julkaiseman uutisen mukaan turvapaikanhakijoita epäillään yli sadasta seksuaalirikoksesta. Nämä ovat kuitenkin vain 7-8 % kaikista epäillyistä eli seksuaalirikosten kokonaismäärässä ei ole tapahtunut mitään mullistusta. [Ylen selvitys turvapaikanhakijoiden seksuaalirikosepäilyistä Teemu Selänteen raiskausväitteistä](#)

←# On tilanteita, joissa uhrin kokevat syyllisyyttä, eivätkä ilmoita rikoksesta ja sen kohteeksi joutumisesta. --7. maaliskuuta 2016 kello 21.50 (UTC)

←# Toisaalta on väitetty, että tätä tapahtuu erityisesti silloin, kun tekijä on joku läheinen, kun taas ulkomaalaisten tekemät seksuaalirikokset ilmoitetaan hyvin. --7. maaliskuuta 2016 kello 21.50 (UTC)

- Tilastojen valossa lähi-itäläiset ja pohjois-afrikkalaiset raiskaavat väkimäärään suhteutettuna 17 kertaa enemmän kuin kantasuomalaiset. Jos ikä- ja tulotaso vakioidaan, niin luku on 12. (lähde: [40] s.31.)
- Poliisiin mukaan ainakin Helsingissä valtaosa puskaraiskauksista viime vuonna oli ulkomaalaistaustaisten tekemiä. (lähde: [41])
 - o Puskaraiskaukset heikentävät _yleistä_ turvallisuutta, koska ne eivät tapahdu sen seurauksena että on liikuttu "väärässä seurassa", vaan ne voivat sattua kelle tahansa ohikulkijalle.

Yo. tietojen valossa on täysin perusteltu väite, että ihmisten tuominen lähi-idästä ja pohjoisafrikasta heikentää kansalaisten yleistä turvallisuutta, ainakin raiskausten osalta.

←# On syytä muistaa, että puskaraiskaukset ovat vain pieni osa kaikista seksuaalirikoksista. Edelleen naisilla on paljon suurempi todennäköisyys tulla jonkun tutun raiskaamaksi. Mutta rikos on toki ongelmallinen sen satunnaisuuden takia. --[Jouni Tuomisto](#) ([keskustelu](#)) 7. maaliskuuta 2016 kello 21.50 (UTC)

Raiskaustilastot maittain Wikipediassa [42]

Eurostatin tilatot: [\[43\]](#)

EU Agency for Fundamental Rights: [\[44\]](#)

Tietoja yksittaistapaus.com-sivulta ei nostettu tänne, koska sivun ylläpitäjästä ei löydy tietoa, ei myöskään siitä, miten sivulla olevat tiedot on varmistettu.

Onko maahanmuuttajien turvallisuus vaarantunut maahanmuuton vastustajien takia?

Maahanmuutto aiheuttaa pelkoa, ja jotkut ihmiset ovat ryhtyneet torjumaan ongelmia oman käden oikeudella. Onko maahanmuuttajien tai maahanmuuttajan näköisten ihmisten riski joutua rikoksen, väkivallan tai häirinnän uhriksi suurentunut viime vuosista?

Vastaus

Tässä keskustelussa kukaan ei nostanut esiin viitteitä tai raportteja. Monet kuitenkin viittasivan useisiin tuhopolttotoukuihin ilmeisesti arvellen, että se on yleistä tietoa eikä vaadi viitteitä. Kuitenkin useimmat pitivät näitä tekoja yksinään riittävänä todisteena siitä, että turvallisuus on heikentynyt. Lisäksi mainitaan syrjintää, tönimistä, haukkumista ja muuta suomalaisten taholta, mutta näistä ei esitetä tutkimustietoa.

- 13 kommenttia, ei yhtään tutkimusta tai muuta viitettä.

Perustelut

Yhteenveto Otakantaa.fi puheenvuoroista

- JH: Ei ole.
- KH: Kyllä on, seurauksena yleisen turvallisuudentunteen heikkenemisestä, mikä taas johtuu puutteellisesti hoidetusta maahanmuuttopolitiikasta.
- AH: Kyllä on, rasismi on lisääntynyt ja normalisoitunut yhteiskunnassa.
- jusu: Kyllä on, johtuen maahanmuuttajien joukkomajoitukseen kohdistuvista iskuista heidän turvallisuutensa on paljon heikommalla pohjalla kuin kantaväestön.
- pap: Kyllä on, maahanmuuttajat ovat vaarassa. Polttopulloiskut sekä sosiaalisessa mediassa vellova maahanmuuttovastainen propaganda huolestuttavat.
- Mai: Kyllä on, kaikkien ulkomaalaisten näköisten turvattomuus on lisääntynyt. Polttopulloiskut huolestuttavat.
- Riitta: Kyllä on, ulkomaalaistaustaisen näköisiä syrjitään.
- oikea suvaitsevainen: Ei ole.
- female1957: Kyllä on. Ulkomaalaistaustaisia ja turvapaikanhakijoiden hyväksi työskenteleviä uhkaillaan ja polttopulloiskut huolestuttavat.

Syyllystyvätkö tietyistä maista tulleet tietynlaisiin rikoksiin?

Suomeen on tullut maahanmuuttajia useista eri maista, mutta joistakin erityisen paljon. Syyllystyvätkö tietyistä maista tulleet tietynlaisiin rikoksiin?

Vastaus

Rikostilastoissa 2011-2013 näkyy selviä eroja riippuen lähtömaasta. Useimpien keskustelijoiden mielestä kyseessä ovat kulttuurierot, eivät niinkään maakohtaiset erot.

- Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat ovat ylliedustettuna seksuaalirikoksissa.
- Raiskausrikosten lisäksi maahanmuuttajat eivät poikkea yhtä vahvasti kantaväestöstä. Suomessa ei ole esimerkiksi sellaisia merkittäviä etnisiä rikollisjengejä kuin muissa Pohjoismaissa.
- Kommentteja tuli 17, ja kaksi olennaista tutkimusraporttia tuotiin esille.

Perustelut

Yhteenveto Otakantaa-fi puheenvuoroista

- jukes: Maalla ei ole väliä, kulttuuri- ja uskontotaustalla on.
- asianajaja: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin mukaan vangeissa on ylliedustettuna tietyt kansallisuudet. (LÄHDE?)
- pap: Kulttuuritausta merkitsee.
- E.K.: Pohjois-Afrikasta ja Lähi-Idästä tulleet syyllistyvät seksuaalirikoksiin.
- Objektiiivinen: Pohjois-Afrikasta ja Lähi-Idästä tulleet syyllistyvät kantasuomalaisia useammin seksuaalirikoksiin. Lähde: Optula, 2014. Maahanmuuttajat rikosten tekijöinä ja uhreina. Sivu 31. [\[45\]](#)
- Tero: Maalla ei ole väliä vaan sillä kulttuurilla, jossa on kasvanut. Islam on ideologiana sopimaton länsimaiseen yhteiskuntaan.
- Jankka: Pohjois-Afrikasta ja Lähi-Idästä tulleet syyllistyvät seksuaalirikoksiin. Lähteen sivut 37-48. [\[46\]](#)
- Riitta: Baltialaiset syyllistyvät ryöstöihin.
- Juz0: Maalla ei ole väliä vaan sillä kulttuurilla, jossa on kasvanut. Kulttuuritausta heijastuu tehtyihin rikoksiin ja rikostyypppeihin.
- oikea suvaitsevainen: Kyllä syyllistyvät.
- viuh: Ei ole niin yksinkertaista, rikollisuuteen vaikuttavat muutkin taustatekijät kuin lähtömaa tai –kulttuuri. Linkistä sivu 246. [\[47\]](#)
- kolmikas: Sharia-lain mukaan eläneet eivät ymmärrä Suomen lakia.

Raiskausrikoksiin syyllistyvien suurta osuutta voidaan pitääkin maahanmuuttajien rikollisuuden selkeänä erityispiirteenä kantaväestön rikollisuuteen verrattuna (taulukko 3). Muita yhtä vahvoja poikkeamia maahanmuuttajien ja kantaväestön rikollisuudessa ei ole havaittavissa tilastojen perusteella. Suomessa ei ole esimerkiksi sellaisia merkittäviä etnisiä rikollisjengejä kuin muissa Pohjoismaissa. Silti meilläkin esiintyy aika ajoin ulkomaalaistaustaisten nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuutta, joka usein kohdistuu muihin nuoriin. (Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Rikollisuustilanne 2014, s. 235 [\[48\]](#))

Onko Suomen turvapaikkalainsäädäntö löysempi vai tiukempi kuin muiden EU-maiden?

Maiden lainsäädännössä on paljon eroja ja joissakin asiassa yksi on tiukempi mutta toisessa toinen. Kuitenkin kun katsotaan kokonaisuutta, onko Suomen turvapaikkalainsäädäntö löysempi vai tiukempi kuin muiden EU-maiden?

Vastaus

Lähes kaikki osallistujat halusivat ottaa kantaa siihen, onko Suomen politiikka liian löysä tai tiukka. Sen sijaan viitteitä tarjottiin vain yksi koskien Suomen turvapaikkapäätöksiä. Tietoa muiden EU-maiden politiikoista ei tarjottu ylimalkaisia kommentteja lukuunottamatta, joten vastaus jäi saamatta.

- 15 kommenttia ja yksi viite, joka vai osittain tarjoaa eväitä vastaukseen.

Onko poliisien määrä väkilukuun suhteutettuna Suomessa pieni vai suuri?

Vastaus

Kaikki osallistujat olivat yksimielisiä siitä, että poliisien määrä Suomessa on vähäinen muihin maihin verrattuna. Monet halusivat lisää, toiset olivat tyytyväisiä että vähällä pärjätään.

- Seitsemän kommenttia, yksi hyödyllinen viite, josta vastaus suoraan löytyy.

Perustelut

- poliiseja on vähän ja olkaamme siitä ylpeä: Poliiseja vähän muihin maihin verrattuna, mikä on hyvä asia. [\[49\]](#)
- J.K.: Suomessa poliiseja arvostetaan ja kunnioitetaan, mikä on hyvä asia. Poliiseja tarvitaan lisää.
- vähän: Poliiseja tarvitaan lisää.
- Vähän on: Poliiseja tarvitaan lisää.
- Juz0: Poliiseja vähän muihin maihin verrattuna ja heihin luotetaan, mikä on hyvä asia.
- female1957: Poliiseja tarvitaan lisää, eritoten syrjäseuduille.

Tulevatko radikalisoituneet nuoret pääasiassa pääkaupunkiseudulta?

Tulevatko radikalisoituneet nuoret pääasiassa pääkaupunkiseudulta? Onko heissä jotain yhteisiä piirteitä, joiden tunnistaminen auttaisi ennaltaehkäisyssä?

Vastaus

Vain kaksi kommenttia, joissa ei ollut riittävästi tietoa vastaamiseen.

Perustelut

Ei esitetty.

Keitä tarkalleen ottaen ovat turvapaikanhakijat?

Keitä tarkalleen ottaen ovat turvapaikanhakijat? Minkä verran heitä on? Mistä he ovat tulleet? Sukupuolet ja iät? Turvapaikanhakemisen syyt?

Vastaus

Turvapaikanhakijoiden alkuperä vuoden 2015 osalta: Irak 20485 (63 %), Afganistan 5214 (16 %), Somalia 1981 (6 %), Syyria 877 (2%), Albania 762 (2 %), Iran 619 (2 %), kaikki muut yhteensä 2538 (8 %) eli kaikki yhteensä 32476 turvapaikanhakijaa. Yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli vuonna 2015 keskimäärin 9 % hakijoista (3024) eli melko pieni osuus. Tästä ainoa selvä poikkeus on Afganistan.

- Kymmenen kommenttia, joissa tarjottiin kuusi eri viitettä (pääasiassa Migrin tilastoihin). Tietoa on siis varsin hyvin löydetty.

Perustelut

Alkuperä

Turvapaikanhakijoiden alkuperä vuoden 2015 osalta: Irak 20485 (63 %), Afganistan 5214 (16 %), Somalia 1981 (6 %), Syyria 877 (2%), Albania 762 (2 %), Iran 619 (2 %), kaikki muut yhteensä 2538 (8 %) eli kaikki yhteensä 32476 turvapaikanhakijaa. [\[50\]](#)

Yksintulleet alaikäiset

Yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli vuonna 2015 keskimäärin 9 % hakijoista (3024) eli melko pieni osuus. Tästä ainoa selvä poikkeus on Afganistan, josta tuli 1915 alaikäistä turvapaikanhakijaa (36 % hakijoista) eli osuus on reilusti suurempi kuin missään muussa maassa. [\[51\]](#)

Ketkä kansalaiset kokevat turvallisuuden huonontuneen maahanmuuton takia ja millä tavalla?

Ketkä kansalaiset kokevat turvallisuuden huonontuneen maahanmuuton takia ja millä tavalla? Mitä tutkimustietoa on turvallisuuden kokemisesta ja mitkä tekijät turvallisuuden kokemiseen vaikuttavat?

Vastaus

Turvallisuuden kokemus vaihtelee rajusti eri ihmisten välillä. Jotkut tuntevat olonsa yhtä turvalliseksi kuin ennenkin, toiset pelkäävät turvapaikanhakijoita, ja kolmannet rastisteja. Erityisesti naiset ja tytöt mainitaan ryhmänä, jotka pelkäävät tai joiden olisi syytä pelätä.

Kuitenkaan yhtään viitettä tutkimuksiin ei tarjottu, vaan kaikki on omakohtaista tai tuttujen kokemaa.

- Suoria kommentteja 9, ainakin 20 siirrettiin muista kysymyksistä koska ne liittyivät tähän aiheeseen.

Perustelut

- Matti: turvallisuuden tunne on vähentynyt
- Tero: Oma turvallisuuden kokemuksemme on vähentynyt. Turvapaikanhakijat lähettelevät viestejä kummityölle.
- Mai: Katupartiot ovat vähentäneet turvallisuuden tunnetta.
- Riitta: Turvapaikanhakijat eivät ole vähentäneet turvallisuuden tunnetta, mutta katupartiot ovat.
- JH: Turvallisuusustilanne ja sen kokeminen omalta osalta ei ole muuttunut.
- KH: Turvallisuus ei ole muuttunut mutta turvallisuudentunne on vaarantunut.
- AH: Turvallisuus ei ole muuttunut mutta rasismi aiheuttaa turvattomuuden tunnetta.
- Jusu: Turvattomuuden tunnetta lisää kohina mediassa.
- Vapari: Olen vapaaehtoistyössä vastaanottokeskuksissa ehkä ole kohdannut turvattomuutta lisääviä asioita. Paitsi vastaanottokeskuksiin tehdy hyökkäykset.
- Etulinja: Lähistölle tuli vastaanottokeskus, pelkään vaimoni ja tyttärentäni puolesta kun lähistöllä liikkuu joukko vieraalla kielellä huutelevia miehiä. Näin korpeen ei saisi perustaa vastaanottokeskuksia.
- Riskipeliä: Turvattomuuden tunne on lisääntynyt, ulkona liikkuminen illalla on vähentynyt, eikä enää tule mieleenkään kulkea puistoissa ja metsäisillä alueilla, missä ei ole muita kulkijoita. Työkaveri kertoi 14-vuotiaan lapsenlapsensa joutuneen turvapaikanhakijan ahdistelemaksi.
- M.Y.: Asun perheeni kanssa Keski-Euroopassa missä ei ole onneksi lainkaan noin vaarallista ja turvatonta kuin Suomessa kuulemma on. Suomessa lietsotaan pelon ilmapiiriä.
- Salattua: Uhrien kokemuksia vähätellään. Pakolaisena maahan tullut henkilö on vainonnut minua kolmen vuoden ajan, ja kaksi tyttärentäni ovat kokeneet häirintää ulkomaalaisten toimesta. Tästä huolimatta apua tarvitsevia pitää auttaa, mutta koen yhteiskunnan turvattommaksi kuin omassa nuoruudessani.
- HJ: Minua pelottavaa on venäjän kansalaisten suuri määrä Suomessa (70 000). Pelkään Venäjän käyttävän heitä tulevaisuudessa hyväkseen lietsoen eripuraa Suomen ja Venäjän välille, ja tulevan ns. puollustamaan omiaan Ukrainan tapaan.
- Opiskelijatyttö: Oma turvattomuuteni ei ole kasvanut lähivuosina maahanmuuttajien vuoksi. Tapaan jatkuvasti opiskellessani uusia ihmisiä eri kulttuureista. Enemmän

pelottavat naisten perään huutelevat suomalaismiehet, jotka baarissa luulevat omistavansa paikan jokaisen naisen, sekä miehet, jotka ovat valmiita tekemään mitä hyvänsä saadakseen sitä mitä haluavat.

- Sinisilmäinen auttaja: Jos Suomeen olisi tullut parempaa elintasoja etsimään pelkästään 20000 naista, niin monikaan suomalainen ei kokisi oloaan turvattomaksi. Nyt on tulijoista 78 prosenttia on ollut nuoria miehiä, jotka eivät pidä naisia samassa arvossa, kuin suomalaisessa kulttuurissa on totuttu pitämään. Tässä syy, miksi nyt moni kokee olonsa niin turvattomaksi.
- sekaan mahtuu: Meidän kylälle tuli turvapaikkaa hakevien nuorten asumisyksikkö. Ei haittaa mitenkään eikä rikollisuus tai häiriöt lisääntyneet.
- J.K.: Jotkut tuntemani naiset ovat muuttaneet käyttäytymistään koska kokevat olonsa turvattomaksi.
- M.Y.: Suomalaisien kokema pelko on suurimmaksi osaksi pelkoa, "pimeän pelkoa".
- Entinen arvoliberaali: Kansalaisten pelko on todellista ja perusteltua eikä sitä tulisi vähätellä. Muslimimaista saapuneet pelottavat.

Viitteet

LIITE 8. VIESTINTÄ JA YHTÄKÖYTTÄ-TYÖPAJAT

Tähän tulee kuvausta Yhtäköyttä-työpajojen (13.4.2016 Balderin salissa, 17.8.2016 Policy briefistä Valtimossa ja 15.11.2016 Balderin salissa) sisällöstä ja tuloksista. [Yhtäköyttä-hankkeen viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma](#) löytyy verkosta, mutta sitä ei oteta osaksi loppuraporttia. Sen sijaan kirjoitettaneen jokin tiivistelmä toteutuksesta.

LIITE 9. YHTÄKÖYTTÄ-HAKU

VN-TEAS-hakukuulutus

Hakukuulutuksessa keväällä 2015 tietotarve kuvattiin seuraavalla tavalla:

Teemassa etsitään ratkaisuja tiedon hyödyntämiseen kokonaisvaltaisesti päätöksenteossa sekä sen edellyttämiin yhtenäisiin, vaikuttaviin ja kustannustehokkaisiin toimintatapoihin ja prosesseihin. Julkisen sektorin tuottamien ja hankkimien tietoaineistojen ja massadatan nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen myös tehostaisi hallintoa ja nostaisi tuottavuutta, mahdollistaisi kansalaisten osallistumisen ja demokraattisen päätöksenteon sekä parantaisi elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Tietojohdaminen sekä uudenlaisten prosessien, menettelytapojen ja teknologioiden käyttöönotto edellyttää kuitenkin uudenlaista osaamista.

Nykyisellään tietorakenteet ovat huonosti keskenään yhteensopivia. Samaa tietoa joudutaan raportoimaan useaan paikkaan ja siirtämään käsin järjestelmästä toiseen, tietoja on käytännössä mahdotonta yhdistellä keskenään, mikä estää valtioneuvostotason kokonaiskuvan muodostamisen. Tiedon tuotannossa tulee edistää

uusien teknologioiden, kuten tietomallintamisen käyttöönottoa sekä ottaa yritykset, kansalaiset, tutkimustoimijat ja kolmas sektori mukaan tiedon tuotantoon.

Selvityksellä haetaan ratkaisuja älykkääseen, asiakaslähtöisyyttä ja tiedon käytettävyyttä edistävään tiedon tuotantoon, tietoaineistojen tallentamiseen ja jakamiseen. Teemassa arvioidaan myös yhteiskuntataloudellisia vaikutuksia (mm. kustannus-hyötylaskelmin).

Millaisilla välineillä ja toimintatavoilla tuetaan kokonaisvaltaista tiedolla johtamista ja tutkimusaineistojen parempaa hyödyntämistä päätöksenteossa?

Julkisesti rahoitettavan tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoiminnan (TEAS) painopisteistä, toiminnasta ja tuloksista puuttuu kokonaiskuva, jota tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa edellyttää. Selvitystoiminnalla haetaan ratkaisuja, jotka tarjoavat päätöksentekijöille tiiviin, informatiivisen ja hyödyllisen näkymän siihen, millaista tiedontuotantoa on meneillään ja olemassa, yrityksille näkymän siihen, millaisia aineistoja on hyödynnettävissä ja tutkijalle näkymän siihen, millaista TEAS-toimintaa rahoitetaan. Tietonäkymässä pyritään visuaalisuuteen ja hyödynnettävyyteen.

Erityisen olennaisia ovat valtioneuvoston ja ministeriöiden rahoittama selvitys- ja tutkimustoiminta ja strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama tutkimus, joilla tuetaan tilannekuvaa ja tulevaisuuden ennakointia. Myös Suomen Akatemian ja Tekesin rahoittama tutkimustoiminta synnyttää jatkuvasti uutta tietopohjaa ja aineistoja.

Hallitusohjelman seurannan tueksi haetaan toimivampia ratkaisuja eri tiedon muotojen kokoamiseksi ja seuraamiseksi (mm. valtioneuvoston ohjausjärjestelmää kehittävä OHRA-hanke huomioi tulevaisuuskuvan ja tilannekuvan, toimintavaihtoehdot ja vaikutusarvioinnit, tavoitteiden toteutumisen seurantatiedon ja valtionhallintoa itseään koskevan tiedon liittyen tavoitteisiin, toimintaan, resursseihin ja kyvykkyyksiin).

Hankkeessa etsitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten tietoaineistoihin liittyvillä teknisillä ja toiminnallisilla ratkaisuilla parannetaan valtioneuvoston päätösten laatua ja vaikuttavuutta ja miten digitalisaatio parantaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa?
- Millaisia laajoja tietoaineistoja kokoavia, yhteenvetäviä ja hyödyntäviä välineitä ja toimintamalleja on käytettävissä valtionhallinnon päätöksenteon ja hallituksen johtamisen tueksi? Millaisia hyödynnettävyyttä parantavia visuaalisia ja teknisiä ratkaisuja nämä sisältävät?
- Miten tietoa valtioneuvoston ja ministeriöiden TEAS-toiminnasta kootaan, seurataan, muokataan ja visualisoidaan siten, että se on entistä helpommin hyödynnettävissä? (mukaanlukien sekä toiminnan ja seurannan organisointi ja prosessit, joilla selvitys- ja analyysitietoa ja sen luomia aineistoja hyödynnetään, mutta myös tarvittavat tekniset ratkaisut, kuten "Hankegalleria" (ks. www.hankegalleria.fi) tai muu julkisesti rahoitettua tiedontuotantoa seuraava ja visualisoiva ratkaisu).
- Miten digitalisaatio parantaa päätöksentekoa?

Yhtäköyttä-hakemus

Hakemus/tarjous vuodelle 2015-2016

[\[1\]](#)

Dnro VNK/414/48/2015

1 HAETTAVA MÄÄRÄRAHA

- Painopistealue: Parempi päätöksenteon tietopohjan kokonaiskuva
- Teema: Millaisia välineitä ja toimintamalleja tarvitaan julkisen sektorin kokonaisvaltaiseen tiedolla johtamiseen? (1 välineet ja toimintatavat)

2 HANKKEEN NIMI

- Hankkeen nimi: Yhteiset tietokäytännöt tutkimuksessa ja päätöksenteossa (YHTÄKÖYTTÄ)
- Hankkeen avainsanat: päätöksenteko, päätöksentekojärjestelmät, tutkimustoiminta, vaikutukset, arviointi, tieto, tietokannat

3 HANKKEEN TOTEUTTAJAT

- Organisaation nimi (tutkimuslaitos, yliopisto, muu hakijataho): Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- Jakeluosoite Postinumero ja -toimipaikka: Mannerheimintie 166, PL 30, 00271 Helsinki
- Hankkeen vastuullinen johtaja: Jouni Tuomisto
- Puhelinnumero Sähköpostiosoite: +358295246305 jouni.tuomisto(at)thl.fi
- Yhteyshenkilö (jos eri kuin hankkeen vastuullinen johtaja) Puhelinnumero Sähköpostiosoite

Muut hankkeen toteuttajat, jotka hakevat VN-TEAS-määrärahaa (organisaatio ja yhteyshenkilö)

- Open Knowledge Finland ry, toiminnanjohtaja Teemu Ropponen
- Oxford Research, vanhempi analyytikko Jussi Nissilä

Muut yhteistyötahot, jotka eivät hae VN-TEAS-määrärahaa

- Helsingin yliopiston Academy of Finland Center of Excellence in the Philosophy of Social Science (TINT; Samuli Pöyhönen)
- Helsinki Institute for Information Technology (HIIT; Kai Kuikkaniemi, Matti Nelimarkka)

4 HANKKEEN HINTA JA AIKATAULU

Hinta (+ alv) (tarkempi erittely kohdassa 7): 150000 € (sis. 1427 € alv)

Hanke alkaa 8/2015. Hanke päättyy 12/2016.

Tiivistelmä

Tausta: Tiedolla johtaminen ja päätöstuen tarve (evidence-based decision making) ovat viime vuosina nousseet tärkeiksi politiikkaa ja tutkimuskenttää ohjaaviksi tavoitteiksi. Toisaalta tekniikka on helpottanut tiedolla johtamista ja parempaa päätöstukea, ja toisaalta monimutkaistuva maailma on lisännyt niiden tarvetta. Tiedolla johtaminen on yhä keskeisempi osa valtionhallinnon toimintaa. Tärkeitä esimerkkejä ovat ministeriöiden älystrategiat, tulevaisuuskatsaukset, Avoin hallinto -hanke ja vaikutusarvioinnit poliittisten päätösten valmistelussa. Myös uusia työkaluja on syntynyt, kuten Avoin Ministeriö, D-Cent, DemocracyOs, avoin data ja Opasnet. Kaikista näistä konsortiollamme on osaamista ja kokemusta.

Tavoitteet: Hanke pyrkii selvittämään, millaisilla välineillä ja toimintatavoilla valtioneuvosto voi tukea kokonaisvaltaista tiedolla johtamista ja tutkimusaineistojen parempaa hyödyntämistä päätöksenteossa. Tavoitteena on soveltaa uusimpia koeteltuja avoimia toimintamalleja kokonaiskuvan muodostamiseksi valtionhallinnon TEAS-toiminnasta sekä toiminnan puitteissa tuotettujen tietoaineistojen hyödyntämiseksi.

Tarkastelemme sekä kysymystä "Miten tietoaineistoja tulisi käsitellä?" että "Miten varmistetaan, että tietoaineistojen käsittely on tehokasta?" Tavoitteena on nykytietämykseen perustuva tarvekartoitus ja sisäänajosuunnitelma.

Menetelmät: Aiempi työ johon hanke perustuu: THL on kehittänyt useita menetelmiä sekä Opasnet- ja Innokylä-verkkotyötilat parantamaan päätöksenteon tukea, tiedolla johtamista ja parantamaan ja jalkauttamaan toimintamalleja. Konsortio hyödyntää osaamistaan myös avoimesta päätöksentekokäytännöstä ja avoimesta tietotyöstä.

Työpaketissa 1 tehdään kirjallisuuskatsaus ja nykyratkaisujen kartoitus ja esittely. Tarkastelemme tieteellistä kirjallisuuden lisäksi on erilaisia hankkeita, joissa on kehitetty toimintamalleja ja työkaluja parempaan ja avoimempaan päätöksentekoon. Tarkastelun kohteena ovat niin työn tekemisen (kysymykset 1-2) kuin johtamisenkin (kysymykset 2-3) toimintamallit ja työkalut.

Työpaketissa 2 tehdään tarvekartoitus ja kokeillaan ratkaisuja. Tässä työpaketissa kartoitetaan valtionhallinnon tarpeita liittyen päätösvalmistelun toimintamalleihin ja työkaluihin sekä tutkimus- ja selvitystoiminnan kokonaiskuvan muodostamiseen. Työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä toisaalta valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden, toisaalta tutkimus- ja selvitystoimintaan osallistuvien hankkeiden sekä muiden sidosryhmien kuten kansalaisjärjestöjen kanssa. Työssä kuvataan hyviä menetelmiä ja osaa kokeillaan käytännössä.

Työpaketissa 3 tehdään sisäänajosuunnitelma tunnistettujen toimintamallien ja työkalujen sisäänajamiseksi perustuen muihin työpaketteihin. Myös koulutuksen tarvetta arvioidaan tässä yhteydessä. Huomio on nimenomaan valtionhallinnon päätöstuen kehittämisessä mutta myös tutkimuslaitoksissa.

Työpaketti 4 koordinoi hanketta ja hoitaa viestinnän sidosryhmiin.

Aikataulu. Hanke alkaa elokuussa 2015 ja päättyy joulukuussa 2016. Hankkeen aikana on seuraavat virstanpylväät:

- Lokakuun lopussa 2015 tuotetaan ensimmäinen versio nykytilakatsauksesta (TP1) kommentoitavaksi.
- Joulukuussa 2015 tuotetaan ensimmäinen versio tarvekartoituksesta (TP2) kommentoitavaksi.
- Helmikuussa 2016 tuotetaan ensimmäinen versio sisäanjosuunnitelmasta (TP3).
- Käynnistetään joitakin ketteriä kokeiluja kevään ja kesän 2016 aikana.
- Projektin loppuraportti valmistuu joulukuussa 2016.

Hankkeen toteuttajat ja työnjako: Hanketta koordinoi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Mukana ovat pohjoismainen tutkimus- ja konsultointiyhtiö Oxford Research sekä kansainväliseen Open Knowledge -verkostoon kuuluva avoimuutta edistävä kansalaisjärjestö Open Knowledge Finland. Varsinaisten partnerien lisäksi hanke pitää tiivistä yhteyttä olemassaolevien yhteyksien kautta päätöksentekijöihin, asiantuntijoihin ja muihin sidosryhmiin.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus: Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta juuri tämä konsortio on hyvässä asemassa, koska meillä on kokemusta uusista toimintamalleista ja työkaluista päätöksenteon tukemisessa sekä erittäin laajat yhteistyöverkostot. Työssä tarkastelemme erityisesti yleispäteviä toimintamalleja, jotta niitä voi levittää hallinnon tai tieteenalojen rajoista riippumatta uusille käyttäjille. Tämä on erityisen tärkeää, kun painitaan ns. viheliäisten ongelmien eli hankalien, useille toimintasektoreille ulottuvien ongelmien kimpussa.

Hankkeesta viestiminen: Hankkeessa on virkamiesten ja sidosryhmien tarvekartoitusta ja kokeiluja, joissa viestintä tapahtuu käytännön työn ja kontaktien kautta. Jokainen työpaketti myös tuottaa oman tuotoksensa (raportti), jonka sisältöä jaetaan ja mainostetaan viestimissä sekä hankeorganisaatioiden omien verkkosivujen ja kanavien kautta. Organisaatioiden omia viestintäkanavia käytetään aktiivisesti.

Yhteystiedot: koordinaattori Jouni Tuomisto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, PL 95, 70701 Kuopio. Sähköposti jouni.tuomisto(at)thl.fi, puh 0295246305.

Tausta

Tiedolla johtaminen ja päätöstuen tarve (evidence-based decision making) ovat viime vuosina nousseet tärkeiksi politiikkaa ja tutkimuskenttää ohjaaviksi tavoitteiksi. Tästä kertovat myös sektoritutkimuslaitosten uudelleenjärjestelyt ja rahoituskäytäntöjen muuttaminen. On muitakin muutoksia, jotka toisaalta ovat tehneet mahdolliseksi tiedolla johtamisen ja paremman päätöstuen ja toisaalta lisänneet niiden tarvetta monimutkaistuvassa maailmassa. Näiden lyhyt esittely on paikallaan tämän hakemuksen viitekehyksen ymmärtämiseksi.

Tiedolla johtaminen on yhä keskeisempi osa valtionhallinnon toimintaa. Tietoa käytetään hyväksi niin hallinnon sisäisessä ohjauksessa ja koordinoinnissa että ulkoisessa, yhteiskunnan eri sidosryhmien ja toimijoiden toimintaa ohjaavassa

toiminnassa. Valtioneuvoston ministeriöiden **älystrategiat** ovat esimerkki tavoista hyödyntää valtionhallinnon avainasemaa tiedon tuotannossa ja koordinoinnissa, korostaen valtionhallinnon roolia eri sidosryhmien oman toiminnan mahdollistajana. Konsortioistamme löytyy myös älystrategiatyön asiantuntemusta. Älystrategioiden fokuksessa on ollut yhteisen tietopohjan rakentaminen ja tiedon laajamittainen hyödyntäminen, joita tässäkin hankkeessa edistetään.

Päätöksenteko tarvitsee tuekseen yhteisen tietopohjan ja ennakkoon tehtäviä **vaikutusarviointeja**, kuten OHRA-ryhmäkin on raportissaan todennut. ^[2] Vaikutusarviointien tarvetta on viime aikoina korostettu muutenkin, esimerkiksi Valtion taloudellisessa tutkimuslaitoksessa. ^[3] Perinteiset vaikutusarvioinnit ovat kuitenkin kehittyneet yksittäisen päätöksentekijän tilanteisiin, joissa tarkastellaan tyypillisesti vain muutamia tekijöitä kerrallaan. Vaihtoehtoisesti monimutkaisia asioita tyydytään tarkastelemaan yleisellä tasolla kuvaillen. Olemme olleet mukana tarkastelemassa hyöty-riskinarvioinnin nykytilaa ja kehitystarpeita. ^[4] Tässä työssä totesimme, että vaikutusarviointityö on siirtymässä kohti a) arvioinnin ja päätöksenteon sekä sidosryhmien näkemysten parempaa yhdistämistä, b) täsmällisten poliittisten tarpeiden huomiointia arviointien rajauksessa, c) monenlaisten hyötyjen ja riskien yhteistarkastelua, ja d) tieteellisen tiedon ja arvojen sisällyttämistä. ^[5] Hyvän päätöstuen on syytä huomioida näitä tekijöitä.

On tärkeää huomata, että yksittäisen päätöksen tarvitsema päätöstuki kytkeytyy läheisesti tarpeeseen seurata ja ohjata päätöksentekoa koko valtionhallinnon tasolla. Jos yhtä päätöstä varten kerätään tietoja **yhteiseen tietopohjaan**, se voidaan ja se pitää toteuttaa niin, että kaikki muut päätösprosessit pystyvät hyödyntämään saman tiedon helposti. Jos tästä tietopohjasta todella kehittyy yhteinen työtila, asioita voi kehittää parantamalla työtilaa ja sen sisältöä, ja tapauskohtaisen ohjaamisen tarve vähenee. Samoin työ tehostuu sitä enemmän, mitä laajempaan käyttöön yhteinen työtila ja toimintamallit leviävät. Niinpä yksittäistä päätösprosessia ja valtionhallinnon kehittämistä kannattaa tarkastella yhdessä.

Avointa dataa tulee entistä enemmän ja nopeammin tarjolle. Samoin **massadata** (Big Data) eli isot aineistot ja aikasarjat tarjoavat mahdollisuuksia tutkia aiheita, joita ei dataa kerättyessä edes ajateltu. Tämä toisaalta helpottaa arviointien tekoa ja näytön saamista päätösten tueksi mutta toisaalta edellyttää parempaa kykyä löytää, seuloa ja jalostaa tietoa hyödylliseen muotoon päättäjälle. Tarvitaan siis yhteenvetämisen taitoa, mutta sen käytännöt eivät ole vielä riittävän kehittyneitä mahdollisuuksiin ja tarpeisiin verrattuna. Tähän on kehitettävä uusia toimintamalleja ja työkaluja.

Avoin hallinto on viime vuosina 65 maahan levinnyt liike, jonka tavoitteena on kehittää ja avata hallinnon prosesseja. ^[6] Sen priimusmoottorina ovat toimineet erityisesti Yhdysvallat ja Iso-Britannia, mutta myös Suomessa tähän suuntaan on alettu edetä. Useita muitakin avointa yhteiskuntaa edistäviä hankkeita on, esimerkiksi D-Cent (hajautetut kansalaisosallistumisen työkalut, dcentproject.eu), Avoin ministeriö (kansalaisaloitteet, avoinministerio.fi), Appgree (ratkaisunhakusovellus, appgree.com), Agora Voting (turvallinen sähköinen äänestäminen, agoravoting.com), DemocracyOS (päätöksenteko virtuaalikokouksissa, democracyos.org). Teknisiä ja sosiaalisia ratkaisuja päätöksenteon kysymyksiin alkaa siis olla, ja konsortiomme pitää sisällään avoimen hallinnon syväasiantuntijoita. Haasteena on kokonaiskuvan

saaminen ja hyödyllisten toimintamallien ja työkalujen valikoiminen valtioneuvoston käyttöön. Juuri sitä tässä hankkeessa tehdään.

Tavoitteet

Hanke pyrkii selvittämään, millaisilla välineillä ja toimintatavoilla valtioneuvosto voi tukea kokonaisvaltaista tiedolla johtamista ja tutkimusaineistojen parempaa hyödyntämistä päätöksenteossa. Tavoitteena on soveltaa uusimpia koeteltuja avoimia toimintamalleja kokonaiskuvan muodostamiseksi valtionhallinnon TEAS-toiminnasta sekä toiminnan puitteissa tuotettujen tietoaineistojen hyödyntämiseksi.

Hakukuulutuksessa määritellään seuraavat tutkimuskysymykset:

- Tutkimuskysymys 1: Miten tietoaineistoihin liittyvillä teknisillä ja toiminnallisilla ratkaisuilla parannetaan valtioneuvoston päätösten laatua ja vaikuttavuutta ja miten digitalisaatio parantaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa?
- Tutkimuskysymys 2: Millaisia laajoja tietoaineistoja kokoavia, yhteenvetäviä ja hyödyntäviä välineitä ja toimintamalleja on käytettävissä valtionhallinnon päätöksenteon ja hallituksen johtamisen tueksi? Millaisia hyödynnettävyyttä parantavia visuaalisia ja teknisiä ratkaisuja nämä sisältävät?
- Tutkimuskysymys 3: Miten tietoa valtioneuvoston ja ministeriöiden TEAS-toiminnasta kootaan, seurataan, muokataan ja visualisoidaan siten, että se on entistä helpommin hyödynnettävissä? (Ml. sekä toiminnan ja seurannan organisointi ja prosessit, joilla selvitys- ja analyysitietoa ja sen luomia aineistoja hyödynnetään, mutta myös tarvittavat tekniset ratkaisut, kuten ”Hankegalleria” (ks. www.hankegalleria.fi) tai muu julkisesti rahoitettua tiedontuotantoa seuraava ja visualisoiva ratkaisu).
- Tutkimuskysymys 4: Miten digitalisaatio parantaa päätöksentekoa?

Kysymyksissä 1 ja 2 päähuomio on tietoaineistoissa ja niiden käsittelyssä (*Miten tietoaineistoja tulisi käsitellä?*). Tämä onkin olennaista näyttöön perustuvassa päätöksenteossa. Tärkeää on myös tiedon jalostaminen päätöksentekoa palveleviksi vaikutusarvioinneiksi OHRAn suositusten mukaisesti. Työssä on siis syytä tarkastella tietoaineistoja yleisesti, tietoaineistojen hyödyntämistä tukevia ratkaisuja ja myös niiden käyttöä vaikutusarviointien pohjana.

Kysymyksessä 3 ja osittain kysymyksessä 2 keskitytään päätösvalmistelutyön seurantaan ja ohjaukseen sekä näiden kehittämiseen (*Miten varmistetaan, että tietoaineistojen käsittely on tehokasta?*). Tämä työnohjauksen näkökulma kytkeytyy tiiviisti kysymysten 1 ja 2 tarkasteluun: tietoaineistojen lisäksi tarkastellaan niitä työprosesseja, joiden avulla tietoaineistoja tuotetaan eri toimijoiden toimesta ja jalostetaan päätöksenteon tueksi.

Kysymys 4 vetää yhteen muut kysymykset ja korostaa digitalisaation merkitystä tiedon jalostamisessa ja välittämisessä. Koska huomio on erityisesti valtakunnallisessa päätöksenteossa, on hankkeessakin syytä keskittyä siihen. Kuitenkin digitalisaatio on laajempi käsite, ja siksi kehitettävillä toimintamalleilla on eduksi olla laajempaakin käytettävyyttä esimerkiksi kuntien toiminnassa tai yksityisellä sektorilla.

Menetelmät

Aiempi työ johon hanke perustuu

Aluksi lienee hyvä täsmentää keskeisiä käsitteitä. *Toimintamalli* on vakioitu ja kirjallisesti kuvattu ohje jonkin työn suorittamiseen. Päätöksenteosta puhuttaessa kyseessä on lähes aina tietotyö, ja siksi tässä hankkeessa keskitytään tietotyöhön. *Käytäntö* tarkoittaa sitä työn suorittamisen tapaa, joka on vakiintunut käyttöön. *Työkalu* tarkoittaa tietokoneohjelmaa, verkkosivustoa, lomaketta tai jotain muuta teknistä apuvälinettä työn tekemiseen. *Päätösvalmistelu* on kaikkea sitä tietotyötä, jolla kerätään ja jalostetaan tietoa varsinaisen päätöksen tekemisen tueksi. Tavoitteena tietenkin on, että toimintamallit oikeasti ohjaavat tekemään työn hyvin ja tehokkaasti; että käytännöt vastaavat toimintamalleja; ja että työkalut tukevat toimintamallin mukaista työtä. Ongelmia kuitenkin esiintyy kaikissa näissä kolmessa asiassa. Seuraavaksi esittelemme muutamia jo käytössämme olevia ratkaisuja näiden ongelmien vähentämiseen.

Innokylä

THL on kehittänyt Innokylä-verkkotyötilan ja virtuaaliyhteisön parantamaan sosiaali- ja terveysalan toimintamalleja ja jalkauttamaan niitä käytännöiksi kentällä (innokyla.fi). Tämä toiminta on mahdollista laajentaa muillekin toimialoille tietotyötä kehittämään. Tässä hankkeessa hyödynnämme Innokylän periaatteita ja työkaluja.

Avoin päätöksentekokäytäntö

THL:ssä on usean vuoden ajan tutkittu ja kehitetty toimintamalleja ja työkaluja tutkimustiedon paremmaksi tuottamiseksi päätöksentekoon ja toisaalta päätöksenteon kehittämiseksi paremmin tietoa hyödyntäväksi. Tätä kehitettyä kokonaisuutta kutsutaan *avoimeksi päätöksentekokäytännöksi*, ja se sisältää mm. avoimet vaikutusarvioinnit.^{[7] [8] [9]} Sen olennaisia piirteitä ovat tietotyön tuloksellisuutta edistävät toimintaperiaatteet (esim. avoimuus ja kritiikki), työn seurannan ja ohjauksen käytännöt sekä työtä tukevat verkkotyökalut (erityisesti Opasnet-verkkotyötila fi.opasnet.org).

Avoin arviointi

Avoin arviointi on vaikutusarviointi, joka toteutetaan avoimesti verkossa noudattaen tutkimustyön periaatteisiin perustuvia osallistumissääntöjä. Yksi säännöitä, *kohteellisuus*, tarkoittaa sitä, että jokaisella yksittäisellä aiheella on oma kohteensa (käytännössä verkkosivu yhteisessä työtilassa), jonne sitä asiaa koskevat tiedot kerätään ja jossa sitä yhdessä jäsenetään. Jokainen aihe ja myös sen osa-aiheet muotoillaan tutkimuskysymyksiksi, ja kohteen tärkein tehtävä on tuottaa näihin kysymyksiin vastaus. Tavoitteena on tuottaa täsmällinen, kritiikinkestävä, perusteltu ja mielellään määrällinen kuvaus siitä, mitä vastauksesta tiedetään ja miten se kytkeytyy muihin aiheisiin. Epävarmuudet kuvataan todennäköisyyksinä. Avoimen arvioinnin tarkoitus on ennakoida, mitä suunnitellut toimenpiteet vaikuttaisivat tarkasteltaviin, yhteiskunnallisesti tärkeisiin asioihin (esimerkiksi terveys, kustannukset, taloudellinen kilpailukyky, ympäristön tila).^[10]

Avoin tietotyö

Konsortion osapuolet, erityisesti Open Knowledge Finland, hyödyntävät ja kehittävät omassa toiminnassaan avoimia toimintatapoja, kuten *avoimen tietotyön* periaatteita, joilla mahdollistetaan työprosessien ja tuotosten läpinäkyvyys sekä nopea ja ketterä yhteistyö. Hankekonsortio hyödyntää näitä periaatteita hankkeen toteuttamisessa, mikä käytännössä tarkoittaa hankkeeseen liittyvien suunnitelmien, materiaalien ja tuotosten avointa ja yhteistyön mahdollistavaa käsittelyä verkkopohjaisilla työkaluilla. Tavoitteena on kehittää hankkeen aikana niitä toimintamalleja, joilla VNK-rahoitteiset tutkimus- ja selvityshankkeet voivat käydä avointa keskustelua hankkeen tavoitteista ja tuloksista eri sidosryhmien välillä jo hankkeen toteutuksen aikana. Hankkeen kokemusten ja esimerkin kautta toimintamalleja voidaan levittää myös muihin VNK-rahoitteisiin tutkimus- ja selvityshankkeisiin.

Hankkeessa tehtävä työ

Työpaketti 1. Kirjallisuuskatsaus ja nykyratkaisujen kartoitus ja esittely (kysymykset 1-3)

Aiemmin olemme tehneet kirjallisuuskatsauksia päätöksenteon tukemisesta ympäristöterveyden aihepiiriin liittyen. ^[8] ^[11] Myös muut ovat tehneet katsauksia asiantuntijoiden roolista päätöksenteon tukena. ^[12] Tieteellisen kirjallisuuden lisäksi on erilaisia hankkeita, joissa on kehitetty toimintamalleja ja työkaluja parempaan ja avoimempaan päätöksentekoon. Näitä ovat mm. EU-hanke D-Cent (dcentproject.eu), New Yorkin yliopiston the GovLab (thegovlab.org) ja monikansallinen Open Government Partnership (opengovpartnership.org), jossa Suomikin on mukana, sekä Britanniassa toimiva ESRC:n ja Nestan koodinoima Alliance for Useful Evidence.

Työssä tarkastellaan tieteellisen kirjallisuuden, yhteiskunnallisten kehittämishankkeiden ja työkalujen nykytilaa nimenomaan siltä osin, kuin ne palvelevat käytännön päätöstukea ja valtioneuvoston työtä Suomessa. Tarkastelun kohteena ovat niin työn tekemisen (kysymykset 1-2) kuin johtamisenkin (kysymykset 2-3) toimintamallit ja työkalut. Kartoituksen onnistumista tukee se, että osallistujilla on ennestään vankka osaaminen tämän alan kirjallisuudesta ja myös käytännön tietotyöstä päätösvalmistelussa. Tuloksena on esittely tärkeimmistä vaihtoehtoisista toimintamalleista ja työkaluista.

Työpaketti 2. Tarvekartoitus ja ratkaisujen kokeilut (kysymykset 1-3)

Tässä työpaketissa kartoitetaan valtionhallinnon tarpeita liittyen päätösvalmistelun toimintamalleihin ja työkaluihin sekä tutkimus- ja selvitystoiminnan kokonaiskuvan muodostamiseen. Lisäksi selvitetään työpaketissa 1 tunnistettujen toimintamallien ja työkalujen soveltuvuutta ja jatkokehitystarpeita näihin tarpeisiin. Työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä toisaalta valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden, toisaalta tutkimus- ja selvitystoimintaan osallistuvien hankkeiden sekä muiden sidosryhmien kuten kansalaisjärjestöjen kanssa.

Tavoitteena on suunnitella ja kuvata menetelmiä, jotka perustuvat sekä kirjallisuudesta löytyviin tietoihin että tarvekartoituksen tunnistamiin näkökohtiin. Osana tätä suunnittelua voidaan toteuttaa myös toimintamallien tai työkalujen ketteriä kokeiluja sekä tutkimus- ja selvityshankkeiden tuottamien tietojen hyödyntämistä käytännössä. Uskomme, että ainakin jotkin ratkaisut ovat riittävän kypsiä kokeiltaviksi tämän hankkeen aikana.

Työpaketti 3. Sisäänajosuunnitelma (kysymys 4)

Kirjallisuuskatsaukseen (työpaketti 1) ja tarvekartoitukseen sekä mahdollisiin ketteriin kokeiluihin (työpaketti 2) perustuen tuotetaan tarkennettu suunnitelma siitä, miten hyväksi havaitut toimintamallit ja työkalut voitaisiin ottaa käyttöön ja millä aikataululla. Myös koulutuksen tarvetta arvioidaan tässä yhteydessä. Huomio on nimenomaan valtionhallinnon päätöstuen kehittämisessä, mutta tämän onnistumiseksi toimintamalleja lienee muutettava niin hallinnossa kuin tutkimuslaitoksissakin. Tämän kulttuurinmuutoksen askelmerkkejä hahmotellaan tässä sisäänajosuunnitelmassa.

Suunnitelmassa tarkastellaan myös eri toimijoiden roolia ja intressejä; tavoitteena on löytää win-win-ratkaisuja, joissa esimerkiksi yhtäaikaisesti parannetaan sidosryhmien osallistumismahdollisuuksia, parannetaan päätösvaihtoehtojen laatua vähentämällä sisäisiä ristiriitaisuuksia ja sujuvoitetaan poliittista prosessia. Yhtenä keskeisenä kysymyksenä on, mistä ja miten rakennetaan se toimintakyky eli operatiivisen kapasiteetti, jota uusien toimintamallien sisäänajoon ja toteuttamiseen tarvitaan.

Työpaketti 4. Koordinaatio ja viestintä

Koordinaattori (THL) hoitaa konsortion työn organisoinnin ja raportoinnin. Kaikki partnerit osallistuvat kaikkiin työpaketteihin kuitenkin siten, että THL vastaa kirjallisuuskatsauksesta ja Oxford Research tarvekartoituksesta. Open Knowledge Finlandin rooli on erityisen tärkeä tarvekartoituksen kokeilutoiminnan toteuttamisessa sekä sisäänajosuunnitelmassa. Sisäänajosuunnitelmasta vastaa THL.

Oxford Research vastaa viestinnästä ulospäin viestintä- ja vaikuttamissuunnitelman mukaisesti. Kuitenkin jokainen partneri jakaa hankkeen viestejä omien kanaviensa kautta ja kerää palautetta omilta yhteistyökumppaneiltaan esimerkiksi tarvekartoituksessa.

Hankkeelle perustetaan omat nettisivut Opasnet-verkkotyötilaan. Samoin pääosa työstä tehdään tässä avoimessa verkkotyötilassa ja muita verkkotyökalujan hyödyntäen, jotta tieto projektin etenemisestä leviää mahdollisimman helposti, ja työn sisältöä pääsee myös helposti kommentoimaan.

Aikataulu

Hanke alkaa elokuussa 2015 ja päättyy joulukuussa 2016. Hankkeen aikana on seuraavat virstanpylväät:

- Lokakuun lopussa 2015 tuotetaan ensimmäinen versio nykytilakatsauksesta (TP1) kommentoitavaksi.
- Joulukuussa 2015 tuotetaan ensimmäinen versio tarvekartoituksesta (TP2) kommentoitavaksi.
- Näiden pohjalta helmikuussa 2016 tuotetaan ensimmäinen versio sisäänajosuunnitelmasta (TP3). Tarkoituksena on tarjota konkreettista lisäarvoa ja suosituksia kevään VNK-hakujen sisältöön.
- Jos testaukseen sopivia toimintamalleja ja työkaluja löytyy ja jos se on VNK:n kannalta hyödyllistä, käynnistetään joitakin ketteriä kokeiluja kevään ja kesän 2016 aikana. Näiden kokemukset sisällytetään loppuraporttiin.
- Projektin loppuraportti valmistuu joulukuussa 2016. Se sisältää 1) kirjallisuuskatsauksen mahdollisista toimintamalleista ja työkaluista, 2) tarvekartoituksen tulokset, 3) mahdollisten ketterien kokeilujen kokemukset ja päätelmät ja 4) sisäänajosuunnitelman sekä suositukset jatkotoimista.

Hankkeen toteuttajat ja työnjako

- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) on kansallinen asiantuntija- ja tutkimuslaitos. THL tuo hankkeeseen aiheeseen tutkimuksellisuutta ja aihepiirin erityisasiantuntemusta. THL:llä on myös käytännön osaamista tietoaaineistojen hyödyntämisestä ja niihin liittyvistä työkaluista.
- Oxford Research on pohjoismaainen tutkimus- ja konsultointiyhtiö, joka on erikoistunut julkisen sektorin konsultointiin, arviointeihin ja analyysiin. Oxford Research edistää hankkeen ja sidosryhmien hankkeen aikaista yhteistyötä ja tulosten hyödyntämistä.
- Open Knowledge Finland ry (OKFFI) on kansainväliseen Open Knowledge -verkostoon kuuluva avoimuutta edistävä kansalaisjärjestö. Yhdistys on erittäin hyvin verkottunut avoimen datan ja päätöksenteon kehittämisen toimijoihin Suomessa ja ulkomailla. OKFFI vastaa hankkeessa kokeilutoiminnasta ja edistää toimintamallien sisäänajoa.

Varsinaisten partnerien lisäksi hanke pitää tiivistä yhteyttä olemassaolevien yhteisöjen kautta päätöksentekijöihin, asiantuntijoihin ja muihin sidosryhmiin esimerkiksi Tietotekniikan tutkimuslaitokseen (HIIT), Yhteiskuntatieteiden filosofian tutkimuksen huippuyksikköön (TINT), sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöön ja Kuntaliittoon. Lisäksi pyritään yhteistyöhön OKM:n koordinoiman Avoimen tieteen hankkeen kanssa tutkimusaineistojen käsittelyyn liittyvissä kysymyksissä.

Työnjako on tarkemmin kuvattu työpaketissa 4.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomi on sikäli erinomaisessa tilanteessa, että avoimien näyttöön perustuvien päätöksentekomallien edistäjiä on niin hallinnossa, tutkimuslaitoksissa kuin kansalaisjärjestöissäkin. Ongelmana onkin parempien käytäntöjen leviämisen vitkaisuus pikemmin kuin osaamisen tai tiedon puute yhteiskunnassa. Tämä hanke tarttuu ongelmaan nimenomaan näiden tahojen yhteistyöllä.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta juuri tämä konsortio on hyvässä asemassa, koska meillä on kokemusta uusista toimintamalleista ja työkaluista päätöksenteon

tukemisessa. Tämä konsortio on ollut aktiivisesti mukana kansainvälisessä päätöstukea kehittävässä tutkimustyössä ja toiminnassa (esim. EU-hankkeet Intarese, Heimtsa, Beneris ja Urgenche sekä Open Government Partnership). Olemme myös olleet mukana kansallisessa käytännön kehitystyössä (esim. ministeriöiden tulevaisuuskatsausten kirjoittaminen Opasnet-verkkotyötilassa tai STM:n Hyvinvointi kestävän kasvun perustana -hanke, valtioneuvoston älystrategiat sekä Avoimen tieteen hanke). Tämä on antanut aiheeseen syvällistä näkemystä. Lisäksi meillä on hyvät verkostot kansallisiin ja kansainvälisiin päätöksentekoa kehittäviin tahoihin kuten the GovLabiin (jonne on kahden kuukauden vierailukutsu syksyllä 2015), Avoimen hallinnon hankkeeseen ja avointa dataa ja avointa yhteiskuntaa edistäviin kansalaisjärjestöihin.

Tähänastinen työmme on osoittanut, että toimintamallien yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edellytyksenä on niiden yleispätevyys, ja sitä tässä hankkeessa korostetaan. Tämä mahdollistaa toimintamallien levittämisen hallinnon tai tieteenalojen rajoista riippumatta uusille käyttäjille, mikä on erityisen tärkeää, kun painitaan ns. viheliäisten ongelmien eli hankalien, useille toimintasektoreille ulottuvien ongelmien kimpussa. Toimintamallien ja työkalujen pitää esimerkiksi olla lähtökohtaisesti kansainvälisiä, jotta myös ulkomaiset asiantuntijat voivat osallistua oman alansa kysymysten ratkaisuun englanniksi. Nämä päätelmät voidaan sisällyttää suomenkieliseen päätösvalmisteluprosessiin. Näin kansainvälinen osaaminen saadaan yksityiskohtineen kansallisen päätösvalmistelun käyttöön, ja puolestaan sen tulokset voidaan levittää kansainvälisesti.

Hankkeesta viestiminen

Hankkeessa on virkamiesten ja sidosryhmien tarvekartoitusta ja mahdollisesti kokeiluja, joissa viestintä tapahtuu käytännön työn ja kontaktien kautta. Jokainen työpaketti myös tuottaa oman tuotoksensa (raportti), jonka sisältöä jaetaan ja mainostetaan viestimissä sekä hankeorganisaatioiden omien verkkosivujen ja kanavien kautta. Viestinnän kannalta on olennaista, että raporteista tehdään ensin luonnokset, joilla saadaan näkyvyyttä ja myös kommentteja ennen työn viimeistelyä. Myös perinteisen tiedonvälityksen keinoin hankkeen tuloksia pidetään esillä. Katso myös työpaketti 4 sekä viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma.

Yhteystiedot

Jouni Tuomisto
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Neulaniementie 4
PL 95
70701 Kuopio
sähköposti jouni.tuomisto(at)thl.fi, puh 0295246305

Palkkaerittely ja hankkeen vaatima työpanos

Laskennan perusteena on käytetty THL:n yleiskustannuslisiä (yleiskustannuskerroin 74 %, sivukulukerroin 58 %) ja keskipalkkaa 3500 €/htkk. Konsortion osapuolten keskipalkka ja yleiskustannus- ja sivukulukertoimet voivat vaihdella, kuitenkin siten, että kokonaiskustannus ilman ALV:a pysyy samana. Osapuolista Open Knowledge

Finland ry. ei ole arvonlisäverovelvollinen. Oxford Research Oy puolestaan on arvonlisäverovelvollinen. THL on arvonlisäverovelvollinen, mutta sen arvonlisävero maksetaan sosiaali- ja terveysministeriön momentilta eikä sitä siten sisällytetä tähän.

7 HANKKEEN KUSTANNUSARVIO

	1. vuosi 2015 euroa	2. vuosi 2016 euroa	Yhteensä euroa
Palkkakustannukset	17500	35000	52500
Henkilösivukulut	10150	20300	30450
Yleiskustannukset	20461	40922	61383
Kotimaan matkakulut	1000	1500	2500
Viestintäkulut	1500	1667	3167
Arvonlisävero			
Henkilötyökuukaudet (htkk)	5	10	15
Kustannusarvio yhteensä	50611	99389	150000

Kirjallisuus

1. [Jump up](#) ↑ Jouni Tuomisto, Asikainen, Jussi Nissilä, Juho-Matti Paavola, Teemu Ropponen, Raimo Muurinen. Yhtäköyttä-hankkeen hankehakemus. Opasnet, 2016. [\[29\]](#), viitattu 30.11.2016.
2. [Jump up](#) ↑ OHRA. Päätöksistä muutoksiin. Valtion ohjausjärjestelmän kehittäminen – hankkeen raportti ja toimenpidesuosituksset. Valtiovarainministeriö 1.12.2014 [\[30\]](#)
3. [Jump up](#) ↑ Antti Moisio, Jenni Kellokumpu: Lakihankkeiden vaikutusten arviointia pitää tehostaa. Helsingin Sanomat A5 6.5.2015.
4. [Jump up](#) ↑ Tjihuis, M.J., Pohjola, M.V., Gunnlaugsdóttir, H., Kalogeras, N., Leino, O., Luteijn, J.M., Magnússon, S.H., Odekerken, G., Poto, M., Tuomisto, J.T., Ueland, Ø., White, B.C., Holm, F., Verhagen, H., 2011. Looking beyond Borders: Integrating best practices in benefit-risk analysis into the field of food and nutrition. Food and Chemical Toxicology (2012) 50: 1: 77-93. [doi](#)
5. [Jump up](#) ↑ Pohjola MV, Leino O, Kollanus V, Tuomisto JT, Gunnlaugsdóttir H, Holm F, Kalogeras N, Luteijn JM, Magnússon SH, Odekerken G, Tjihuis MJ, Ueland O, White BC, Verhagen H. State of the art in benefit-risk analysis: Environmental health. Food Chem Toxicol. (2012) 50: 1: 40-55. [\[31\]](#)
6. [Jump up](#) ↑ Open Government Partnership [\[32\]](#)
7. [Jump up](#) ↑ Pohjola, M.V., Pohjola, P., Paavola, S., Bauters, M., Tuomisto, J.T., 2011b. Pragmatic knowledge services. Journal of Universal Computer Science 17, 472-497. [doi](#)
8. ↑ [Jump up to: 8.0 8.1](#) Pohjola MV, Tuomisto JT. Openness in participation, assessment, and policy making upon issues of environment and environmental health: a review of literature and recent project results. Environ Health. 2011 Jun 16;10:58. [\[33\]](#)

9. [Jump up](#) ↑ Tuomisto, Jouni T.; Pohjola, Mikko; Pohjola, Pasi. Avoin päätöksentekokäytäntö voisi parantaa tiedon hyödyntämistä. Yhteiskuntapolitiikka 1/2014, 66-75. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014031821621>
10. [Jump up](#) ↑ Muuttujia ja avointa arviointia on tarkemmin kuvattu Opasnetin sivuilla <http://en.opasnet.org/w/Variable> ja http://en.opasnet.org/w/Open_assessment.
11. [Jump up](#) ↑ Mikko V. Pohjola, Pasi Pohjola, Marko Tainio, Jouni T. Tuomisto: Perspectives to Performance of Environment and Health Assessments and Models—From Outputs to Outcomes? (Review). Int. J. Environ. Res. Public Health 2013, 10, 2621-2642; [doi](#) .
12. [Jump up](#) ↑ Pita Spruijt, Anne B. Knol, Eleftheria Vasileiadouc, Jeroen Devilee, Erik Lebet, Arthur C. Petersen. Roles of scientists as policy advisers on complex issues: A literature review. Environmental Science & Policy 40 (2014): 16-25. [doi](#)

KATSO MYÖS

[Yhtäköyttä](#)-hanke

Hankkeen osa-alueet	Hankkeen pääsivu · Tehtävä 1. Tiedolla johtamisen menetelmät ja työkalut · Tehtävä 2. Tiedolla johtamisen kehitettävät · Tehtävä 3. Tiedolla johtamisen ketterät kokeilut · Tehtävä 4. Tiedolla johtamisen ketterät kokeilut · Tehtävä 5. Yhtäköyttä-hankkeen viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma · Tehtävä 6. Yhtäköyttä-hankkeen viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma
Kokeilut	Informaatiomuotoilija talossa · Yhteiskirjoittaminen · Avoin arviointi maahanmuuttoa koskevan keskustelun jäsentäminen
Menetelmiä ja työkaluja	Avoin päätöksentekokäytäntö · Avoin arviointi · Avoimen päätöksentekokäytännön vaikutukset terveyshaittojen arviointiin · Tekaisu-hanke · Luokka: Tekaisu
Julkaisuja ja muita hyödyllistä	 Yhtäköyttä (hankkeen esittely) · Avoin päätöksentekokäytäntö voisi parantaa tiedon hyödyntämistä · Avoin päätöksentekokäytäntö voisi parantaa tiedon hyödyntämistä · Avoin päätöksentekokäytäntö voisi parantaa tiedon hyödyntämistä · Avoin päätöksentekokäytäntö voisi parantaa tiedon hyödyntämistä · Kaikki Yhtäköyttä-hankkeen julkaisut
<i>Tämä sivu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2015 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimintasuunnitelman tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö edusta valtioneuvoston näkemystä.</i>	

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA

tietokayttoon.fi

ISSN 2342-6799 (pdf)

MAHDOLLINEN ALATUNNISTE 130
ISBN 978-952-287-308-8 (pdf)